



CVRIA

ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ

Έκθεση Πεπραγμένων
2013



ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ

ΕΚΘΕΣΗ ΠΕΠΡΑΓΜΕΝΩΝ 2013

Σύνοψη των εργασιών του Δικαστηρίου, του Γενικού Δικαστηρίου
και του Δικαστηρίου Δημόσιας Διοίκησης της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Λουξεμβούργο, 2014

www.curia.europa.eu

Δικαστήριο
L-2925 Luxembourg
Τηλ. (352) 43 03-1

Γενικό Δικαστήριο
L-2925 Luxembourg
Τηλ. (352) 43 03-1

Δικαστήριο Δημόσιας Διοίκησης
L-2925 Luxembourg
Τηλ. (352) 43 03-1

Το Δικαστήριο στο Διαδίκτυο: <http://www.curia.europa.eu>

Η σύνταξη περατώθηκε την 1η Ιανουαρίου 2014.

Η αναπαραγωγή επιτρέπεται υπό την προϋπόθεση ότι αναφέρεται η πηγή. Η αναπαραγωγή φωτογραφιών επιτρέπεται μόνο στο πλαίσιο της παρούσας εκδόσεως. Για οποιαδήποτε άλλη χρήση απαιτείται άδεια της Υπηρεσίας Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Περισσότερες πληροφορίες για την Ευρωπαϊκή Ένωση παρέχονται από το Διαδίκτυο (<http://europa.eu>).

Λουξεμβούργο: Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2014

ISBN 978-92-829-1691-9 (Print)
978-92-829-1668-1 (PDF)

ISSN 1831-8436 (Print)
2315-2303 (PDF)

doi:10.2862/52838 (Print)
10.2862/46059 (PDF)

© Ευρωπαϊκή Ένωση, 2014

Printed in Luxembourg

ΤΥΠΩΜΕΝΟ ΣΕ ΧΑΡΤΙ ΛΕΥΚΑΣΜΕΝΟ ΕΝΤΕΛΩΣ ΧΩΡΙΣ ΧΛΩΡΙΟ

Περιεχόμενα

Σελίδα

Πρόλογος του Β. Σκουρή, Προέδρου του Δικαστηρίου	5
---	---

Κεφάλαιο I

Το Δικαστήριο

A — Εξέλιξη και δραστηριότητα του Δικαστηρίου το 2013	9
B — Η νομολογία του Δικαστηρίου το 2013	11
Γ — Σύνθεση του Δικαστηρίου	59
1. Μέλη του Δικαστηρίου	61
2. Μεταβολές της συνθέσεως του Δικαστηρίου κατά το 2013	77
3. Σειρά πρωτοκόλλου	79
4. Πρώην μέλη του Δικαστηρίου	81
Δ — Στατιστικά στοιχεία σχετικά με τη δικαιοδοτική δραστηριότητα του Δικαστηρίου	85

Κεφάλαιο II

Το Γενικό Δικαστήριο

A — Δραστηριότητα του Γενικού Δικαστηρίου το 2013	117
B — Σύνθεση του Γενικού Δικαστηρίου	159
1. Μέλη του Γενικού Δικαστηρίου	161
2. Μεταβολή της συνθέσεως του Γενικού Δικαστηρίου κατά το 2013	173
3. Σειρά πρωτοκόλλου	175
4. Πρώην μέλη του Γενικού Δικαστηρίου	179
Γ — Στατιστικά στοιχεία σχετικά με τη δικαιοδοτική δραστηριότητα του Γενικού Δικαστηρίου	181

Κεφάλαιο III

Το Δικαστήριο Δημόσιας Διοίκησης

A — Δραστηριότητα του Δικαστηρίου Δημόσιας Διοίκησης κατά το 2013	203
B — Σύνθεση του Δικαστηρίου Δημόσιας Διοίκησης	213
1. Μέλη του Δικαστηρίου Δημόσιας Διοίκησης	215
2. Μεταβολές στη σύνθεση του Δικαστηρίου Δημόσιας Διοίκησης κατά το 2013 ...	219
3. Σειρά πρωτοκόλλου	221
4. Πρώην μέλη του Δικαστηρίου Δημόσιας Διοίκησης	223
Γ — Στατιστικά στοιχεία για τη δικαιοδοτική δραστηριότητα του Δικαστηρίου Δημόσιας Διοίκησης	225

Πρόλογος

Κατά το 2013, η δραστηριότητα του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης εντατικοποιήθηκε σε αξιοσημείωτο βαθμό. Αφενός, ο αριθμός των νέων υποθέσεων που εισήχθησαν ενώπιον των δικαιοδοτικών οργάνων έφθασε σε ιστορικό υψηλό. Αφετέρου, με 1 587 περατωθείσες υποθέσεις, η παραγωγικότητα του θεσμικού οργάνου ξεπέρασε κάθε προηγούμενο. Το Δικαστήριο δεν μπορεί παρά να είναι ικανοποιημένο με αυτή την εξέλιξη, η οποία μαρτυρεί την εμπιστοσύνη τόσο των εθνικών δικαστηρίων όσο και των πολιτών στο δικαιοδοτικό σύστημα της Ένωσης.

Εντούτοις, μια τέτοια εντατικοποίηση της δραστηριότητας ενδέχεται να υπονομεύσει, και μάλιστα όχι απαραίτητως στο απώτερο μέλλον, την αποτελεσματικότητα του δικαιοδοτικού συστήματος της Ένωσης στο σύνολό του. Για τον λόγο αυτό, πρέπει να είναι συστηματική και διαρκής, σε επίπεδο τόσο νομοθεσίας όσο και μεθόδων εργασίας, η αναζήτηση νέων τρόπων προς ενίσχυση της αποδοτικότητάς του.

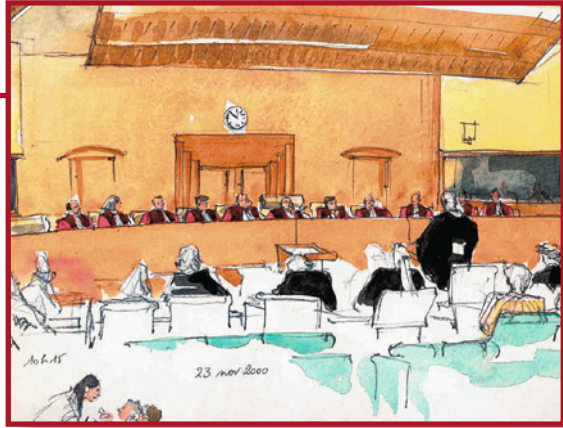
Το 2013 σηματοδεύτηκε επίσης από την προσχώρηση της Κροατικής Δημοκρατίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση και τον συνακόλουθο διορισμό δύο δικαστών από το νέο κράτος στο Δικαστήριο και στο Γενικό Δικαστήριο αντιστοίχως, καθώς και από την έκδοση της αποφάσεως για την αύξηση του αριθμού των γενικών εισαγγελέων στο Δικαστήριο και τον διορισμό, στο πλαίσιο αυτό, του πρώτου Πολωνού γενικού εισαγγελέα.

Τέλος, κατά το υπό εξέταση έτος, αποχώρησαν έξι μέλη του Γενικού Δικαστηρίου στο πλαίσιο της μερικής ανανεώσεώς του, καθώς και δύο μέλη του Δικαστηρίου και ένα μέλος του Δικαστηρίου Δημόσιας Διοίκησης.

Η ανά χείρας Έκθεση Πεπραγμένων παρέχει μια ολοκληρωμένη εικόνα της εξελίξεως και της δραστηριότητας του θεσμικού οργάνου κατά το 2013. Όπως θα διαπιστώσουν οι αναγνώστες, σημαντικό μέρος της καταλαμβάνουν οι σύντομες αλλά άκρως περιεκτικές περιλήψεις της δικαιοδοτικής δραστηριότητας του Δικαστηρίου, του Γενικού Δικαστηρίου και του Δικαστηρίου Δημόσιας Διοίκησης, μαζί με τα αντίστοιχα στατιστικά στοιχεία. Εν κατακλείδι, δράττομαι της ευκαιρίας να εκφράσω τις θερμές μου ευχαριστίες προς τους συναδέλφους των τριών δικαιοδοτικών οργάνων και προς όλο το προσωπικό του Δικαστηρίου για το εξαιρετικό έργο που επιτέλεσαν κατά το απαιτητικό αυτό έτος.



Β. Σκουρής
Πρόεδρος του Δικαστηρίου



Κεφάλαιο I

Το Δικαστήριο

A — Εξέλιξη και δραστηριότητα του Δικαστηρίου το 2013

Από τον Πρόεδρο Βασίλειο Σκουρή

Σε αυτό το πρώτο τμήμα της ετήσιας Εκθέσεως Πεπραγμένων συνοψίζονται οι δραστηριότητες του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης το 2013. Αρχικώς, επιχειρείται ένας απολογισμός της πορείας του δικαιοδοτικού οργάνου κατά το έτος αυτό, με έμφαση στις θεσμικές μεταβολές που έγιναν στο Δικαστήριο αλλά και στις αλλαγές της εσωτερικής του οργανώσεως και των μεθόδων εργασίας του (τμήμα 1). Στη συνέχεια, αναλύονται τα στατιστικά στοιχεία σχετικά με την εξέλιξη του φόρτου εργασίας του Δικαστηρίου και τη μέση διάρκεια των διαδικασιών (τμήμα 2). Τέλος, όπως κάθε έτος, εκτίθενται οι κυριότερες νομολογιακές εξελίξεις κατά θεματικούς τομείς (τμήμα 3).

1. Όσον αφορά τις μεταβολές στο Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης ως θεσμικό όργανο, το κυριότερο γεγονός κατά το υπό εξέταση έτος υπήρξε η προσχώρηση της Κροατικής Δημοκρατίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Κατά την πανηγυρική συνεδρίαση της 4ης Ιουλίου 2013, ο πρώτος Κροάτης δικαστής του Δικαστηρίου και η πρώτη Κροάτισσα δικαστής του Γενικού Δικαστηρίου ορκίστηκαν και ανέλαβαν καθήκοντα την ίδια ημέρα. Η προετοιμασία της έβδομης κατά σειρά διευρύνσεως της Ευρωπαϊκής Ένωσης ολοκληρώθηκε χωρίς προβλήματα και οι δύο αυτοί δικαστές, οι συνεργάτες τους και το σύνολο του κροατικής ιθαγένειας προσωπικού ενσωματώθηκαν απολύτως ομαλά στο θεσμικό όργανο.

Αξίζει επίσης να σημειωθεί ότι, κατόπιν της αποφάσεως 2013/336/ΕΕ του Συμβουλίου, της 25ης Ιουνίου 2013, για την αύξηση του αριθμού των γενικών εισαγγελέων στο Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ L 179, σ. 92), οι γενικοί εισαγγελείς είναι πλέον, από 1ης Ιουλίου 2013, εννέα και προβλέπεται να γίνουν έντεκα από τις 7 Οκτωβρίου 2015. Μετά την έκδοση της αποφάσεως αυτής, ορκίστηκε ο πρώτος Πολωνός γενικός εισαγγελέας στις 23 Οκτωβρίου 2013.

Όσον αφορά τη διάρκεια των διαδικασιών, κατόπιν της ενάρξεως της ισχύος του νέου Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου το 2012, το Δικαστήριο υπέβαλε στο Συμβούλιο πρόταση εκδόσεως νέου συμπληρωματικού κανονισμού, σε αντικατάσταση του συμπληρωματικού κανονισμού της 4ης Δεκεμβρίου 1974 (ΕΕ ειδ. έκδ. 01/004, σ. 31), όπως είχε τροποποιηθεί για τελευταία φορά στις 21 Φεβρουαρίου 2006 (ΕΕ L 72, σ. 1). Η πρόταση αυτή έγινε δεκτή από το Συμβούλιο τις πρώτες ημέρες του 2014 (ΕΕ L 32, σ. 37). Παράλληλα, το Δικαστήριο προχώρησε στην έκδοση νέων πρακτικών οδηγιών προς τους διαδίκους σχετικά με τις υποθέσεις που άγονται ενώπιόν του (ΕΕ L 31, σ. 1), οι οποίες αντικατέστησαν, ήδη από 1ης Φεβρουαρίου 2014, τις πρακτικές οδηγίες της 15ης Οκτωβρίου 2004 για τις ευθείες προσφυγές και τις αιτήσεις αναιρέσεως (ΕΕ L 361, σ. 15), όπως είχαν τροποποιηθεί στις 27 Ιανουαρίου 2009 (ΕΕ L 29, σ. 51). Οι δύο αυτές πράξεις, οι οποίες αφορούν τις διαδικασίες ενώπιον του Δικαστηρίου, τέθηκαν σε ισχύ από 1ης Φεβρουαρίου 2014.

2. Τα στατιστικά στοιχεία του Δικαστηρίου για το 2013 θα μπορούσαν γενικώς να χαρακτηριστούν ως άνευ προηγουμένου. Πράγματι, το υπό εξέταση έτος θα μείνει στην ιστορία, αφενός, ως το πλέον παραγωγικό από ιδρύσεως του Δικαστηρίου και, αφετέρου, ως το έτος κατά το οποίο εισήχθη ο μεγαλύτερος αριθμός νέων υποθέσεων.

Συγκεκριμένα, το Δικαστήριο περάτωσε 635 υποθέσεις κατά το 2013 (καθαρός αριθμός, περιλαμβανομένων των υποθέσεων που συνεκδικάστηκαν), βελτιώνοντας έτσι σημαντικά την επίδοσή του σε σύγκριση με το προηγούμενο έτος (527 περατωθείσες υποθέσεις κατά το 2012). Επί 434 εκ των υποθέσεων αυτών εκδόθηκε απόφαση και επί 201 εκδόθηκε διάταξη.

Παράλληλα, εισήχθησαν 699 νέες υποθέσεις (χωρίς να συνυπολογίζονται οι περιπτώσεις συνεκδικάσεως λόγω συνάφειας), αριθμός κατά 10 % αυξημένος σε σχέση με τον αντίστοιχο του 2012 και, ιστορικά,

ο υψηλότερος για ένα και μόνον έτος από ιδρύσεως του Δικαστηρίου. Η διόγκωση του συνολικού αριθμού των νέων υποθέσεων οφείλεται στην αύξηση των αιτήσεων αναιρέσεως και των προδικαστικών παραπομπών. Όσον αφορά τις τελευταίες, ο αριθμός τους ανήλθε σε 450 το 2013, στοιχείο που είναι επίσης πρωτοφανές.

Ως προς τη διάρκεια των διαδικασιών, τα στατιστικά στοιχεία είναι πολύ θετικά. Στις περιπτώσεις των αιτήσεων προδικαστικής αποφάσεως, η διάρκεια αυτή ανέρχεται σε 16,3 μήνες. Η ελαφρά αύξηση που διαπιστώνεται σε σχέση με το έτος 2012 (15,6 μήνες) κρίνεται αμελητέα από στατιστικής απόψεως. Όσον αφορά τις ευθείες προσφυγές και τις αναιρέσεις, η μέση διάρκεια εκδικάσεως ήταν 24,3 μήνες και 16,6 μήνες αντιστοίχως. Ομολογουμένως, η διάρκεια των διαδικασιών στις ευθείες προσφυγές επιμηκύνθηκε σημαντικά το 2013, σε σύγκριση με το προηγούμενο έτος (19,7 μήνες). Το Δικαστήριο θα είναι ασφαλώς σε επαγρύπνηση, ωστόσο, από τις πρώτες στατιστικές αναλύσεις προκύπτει ότι πρόκειται μάλλον για μια συμπτωματική αύξηση, η οποία ανάγεται κυρίως σε παράγοντες που εκφεύγουν, σε μεγάλο βαθμό, του ελέγχου του Δικαστηρίου.

Πέραν των μεταρρυθμίσεων που επήλθαν κατά τα τελευταία έτη στις μεθόδους εργασίας του, η βελτίωση της αποτελεσματικότητας του Δικαστηρίου όσον αφορά την εκδίκαση των υποθέσεων αποδίδεται επίσης στην ευρύτερη χρησιμοποίηση των διαφόρων δυνατοτήτων τις οποίες διαθέτει, σε δικονομικό επίπεδο, προς επιτάχυνση της διαδικασίας σε ορισμένες υποθέσεις (επείγουσα προδικαστική διαδικασία, κατά προτεραιότητα εκδίκαση, ταχεία διαδικασία, απλουστευμένη διαδικασία και δυνατότητα εκδικάσεως χωρίς την ανάπτυξη προτάσεων γενικού εισαγγελέα).

Η εφαρμογή της επείγουσας προδικαστικής διαδικασίας ζητήθηκε σε 5 υποθέσεις και το αρμόδιο τμήμα έκρινε ότι σε 2 από αυτές συνέτρεχαν οι προϋποθέσεις των άρθρων 107 επ. του Κανονισμού Διαδικασίας. Οι υποθέσεις αυτές περατώθηκαν εντός 2,2 μηνών.

Η εφαρμογή της ταχείας διαδικασίας ζητήθηκε σε 14 υποθέσεις, όμως οι απαιτούμενες κατά τον Κανονισμό Διαδικασίας προϋποθέσεις δεν συνέτρεχαν σε καμία εξ αυτών. Σύμφωνα με την πρακτική που καθιερώθηκε το 2004, οι αιτήσεις εφαρμογής της ταχείας διαδικασίας γίνονται δεκτές ή απορρίπτονται με αιτιολογημένη διάταξη του Προέδρου του Δικαστηρίου. Επίσης, εκδικάστηκαν κατά προτεραιότητα 5 υποθέσεις.

Επιπλέον, το Δικαστήριο χρησιμοποίησε και την απλουστευμένη διαδικασία του άρθρου 99 του νέου Κανονισμού Διαδικασίας, προκειμένου να απαντήσει σε ορισμένα προδικαστικά ερωτήματα. Πιο συγκεκριμένα, 33 υποθέσεις περατώθηκαν βάσει αυτής της διατάξεως.

Τέλος, το Δικαστήριο έκανε συχνά χρήση της ευχέρειας που του παρέχει το άρθρο 20 του Οργανισμού του να αποφαινεται χωρίς την ανάπτυξη προτάσεων γενικού εισαγγελέα όταν η υπόθεση δεν εγείρει νέο νομικό ζήτημα. Επισημαίνεται, σχετικώς, ότι το 48 % περίπου των αποφάσεων του Δικαστηρίου κατά το 2013 εκδόθηκαν χωρίς προτάσεις γενικού εισαγγελέα.

Όσον αφορά την κατανομή των υποθέσεων μεταξύ των διαφόρων σχηματισμών του Δικαστηρίου, το τμήμα μείζονος συνθέσεως εκδίκασε ποσοστό περίπου 8 %, τα πενταμελή τμήματα ποσοστό 59 % και τα τριμελή τμήματα ποσοστό περίπου 32 % των υποθέσεων που περατώθηκαν με έκδοση αποφάσεως ή διατάξεως δικαιοδοτικού περιεχομένου το 2013. Σε σχέση με το προηγούμενο έτος, παρατηρείται ότι το ποσοστό των υποθέσεων που εκδικάστηκαν από το τμήμα μείζονος συνθέσεως παρέμεινε στα ίδια επίπεδα (9 % το 2012), ενώ αυξήθηκε ο αριθμός των υποθέσεων που εκδικάστηκαν από τα πενταμελή τμήματα (54 % το 2012).

Λεπτομερέστερα στοιχεία σχετικά με τις στατιστικές του υπό εξέταση δικαστικού έτους περιλαμβάνονται στο ειδικό τμήμα της ανά χείρας Εκθέσεως Πεπραγμένων 2013.

B — Η νομολογία του Δικαστηρίου το 2013

I. Ζητήματα συνταγματικής ή θεσμικής φύσεως

1. Ζητήματα δικαιοδοσίας του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Όπως τα προηγούμενα έτη, το Δικαστήριο είχε την ευκαιρία, μέσω πολλών αποφάσεών του, να παράσχει σημαντικές διευκρινίσεις ως προς τις προϋποθέσεις υπό τις οποίες ασκεί τις δικαιοδοτικές του αρμοδιότητες.

α) Προσφυγές λόγω παραβάσεως

Η απόφαση της 22ας Οκτωβρίου 2013, C-95/12, *Επιτροπή κατά Γερμανίας*, εκδόθηκε επί προσφυγής που ασκήθηκε από την Επιτροπή και είχε ως αίτημα να διαπιστωθεί *η μη εκτέλεση προηγούμενης αποφάσεως του Δικαστηρίου επί προσφυγής λόγω παραβάσεως*¹. Με την απόφαση εκείνη, το Δικαστήριο είχε διαπιστώσει ότι η Γερμανία είχε παραβιάσει την αρχή της ελεύθερης κινήσεως των κεφαλαίων, διατηρώντας σε ισχύ ορισμένες διατάξεις του «νόμου Volkswagen», και ειδικότερα τις διατάξεις οι οποίες προέβλεπαν, αφενός, ότι το εν λόγω κράτος μέλος και το ομόσπονδο κράτος της Κάτω Σαξωνίας όριζαν μέλη του συμβουλίου εποπτείας της ομώνυμης εταιρίας κατασκευής αυτοκινήτων και, αφετέρου, ότι όχι μόνον τα δικαιώματα ψήφου κάθε μετόχου δεν επιτρεπόταν να υπερβαίνουν ένα ανώτατο όριο, αλλά και ότι το 20 % του μετοχικού κεφαλαίου αρκούσε για να σχηματιστεί μειοψηφία αρνησικυρίας ως προς τη λήψη ορισμένων αποφάσεων από τους μετόχους της εν λόγω κατασκευάστριας εταιρίας. Κατόπιν της αποφάσεως του Δικαστηρίου, η Γερμανία κατάργησε τις δύο πρώτες διατάξεις. Διατήρησε, ωστόσο, σε ισχύ τη διάταξη σχετικά με τη μειοψηφία αρνησικυρίας. Η Επιτροπή, θεωρώντας ότι από την απόφαση που είχε εκδοθεί επί της προσφυγής λόγω παραβάσεως προέκυπτε ότι καθεμία από τις οικείες τρεις διατάξεις συνιστούσε αυτοτελή παραβίαση της αρχής της ελεύθερης κινήσεως των κεφαλαίων και ότι, κατά συνέπεια, η διάταξη σχετικά με τη μειοψηφία αρνησικυρίας έπρεπε επίσης να καταργηθεί, προσέφυγε εκ νέου στο Δικαστήριο και ζήτησε να υποχρεωθεί το εν λόγω κράτος μέλος στην καταβολή ημερήσιας χρηματικής ποινής και κατ' αποκοπήν ποσού.

Με την απόφασή του επί της τελευταίας αυτής προσφυγής, το Δικαστήριο έκρινε ότι τόσο από το διατακτικό όσο και από την αιτιολογία της προηγούμενης αποφάσεώς του προκύπτει ότι δεν είχε διαπιστώσει παράβαση απορρέουσα από αυτή καθ' εαυτήν τη διάταξη σχετικά με τη μειοψηφία αρνησικυρίας αλλά μόνον από τον συνδυασμό της συγκεκριμένης διατάξεως με εκείνη που επέβαλλε ανώτατο όριο δικαιωμάτων ψήφου. Επομένως, η Γερμανία, καταργώντας, αφενός, τη διάταξη του «νόμου Volkswagen» η οποία προέβλεπε ότι το γερμανικό Δημόσιο και το ομόσπονδο κράτος της Κάτω Σαξωνίας όριζαν μέλη του συμβουλίου εποπτείας και, αφετέρου, τη διάταξη σχετικά με την επιβολή ανώτατου ορίου στα δικαιώματα ψήφου, και εξαλείφοντας, έτσι, το συνδυαστικό αποτέλεσμα της τελευταίας αυτής διατάξεως με τη διάταξη περί μειοψηφίας αρνησικυρίας, συμμορφώθηκε εμπροθέσμως με τις υποχρεώσεις που συνεπαγόταν η προηγούμενη καταδικαστική απόφαση του Δικαστηρίου. Κατά συνέπεια, το Δικαστήριο απέρριψε την προσφυγή της Επιτροπής.

¹ Απόφαση του Δικαστηρίου της 23ης Οκτωβρίου 2007, C-112/05, *Επιτροπή κατά Γερμανίας* (Συλλογή 2007, σ. I-8995).

β) Προσφυγές ακυρώσεως

Επί προσφυγών ακυρώσεως το Δικαστήριο εξέδωσε, σε σχέση με τη νέα διάταξη του άρθρου 263, τέταρτο εδάφιο, ΣΛΕΕ, ως έχει μετά τη Συνθήκη της Λισσαβώνας, δύο αξιοσημείων αποφάσεις οι οποίες αφορούσαν, η μεν πρώτη την έννοια «κανονιστική πράξη», η δε δεύτερη την έννοια «εκτελεστικά μέτρα»².

Με την απόφαση της 3ης Οκτωβρίου 2013, C-583/11 P, *Inuit Tapiriit Kanatami κ.λπ. κατά Κοινοβουλίου και Συμβουλίου*, το Δικαστήριο επικύρωσε τη διάταξη του Γενικού Δικαστηρίου³ με την οποία είχε κριθεί απαράδεκτη η προσφυγή ακυρώσεως που άσκησαν κατά του κανονισμού 1007/2009⁴ διάφορα φυσικά και νομικά πρόσωπα, εκπροσωπώντας τα συμφέροντα των Καναδών Inuits.

Το Δικαστήριο υπενθύμισε ότι, από της ενάρξεως ισχύος της Συνθήκης της Λισσαβώνας, ορισμένες πράξεις γενικής ισχύος μπορούν να προσβληθούν ενώπιον του δικαστή της Ένωσης από φυσικά και νομικά πρόσωπα ακόμη και χωρίς να πληρούται η προϋπόθεση ότι η οικεία πράξη τα αφορά ατομικά. Εντούτοις, η Συνθήκη καθιστά απολύτως σαφές ότι αυτοί οι λιγότερο αυστηροί κανόνες παραδεκτού ισχύουν μόνο για μια περιορισμένη κατηγορία πράξεων, ήτοι τις κανονιστικές πράξεις. Ειδικότερα, όπως ορθώς επισήμανε το Γενικό Δικαστήριο, οι νομοθετικές πράξεις, μολοντί αποτελούν επίσης πράξεις γενικής ισχύος, δεν περιλαμβάνονται στις κανονιστικές πράξεις και εξακολουθούν να υπόκεινται σε αυστηρότερους κανόνες παραδεκτού. Συγκεκριμένα, από τις προπαρασκευαστικές εργασίες του άρθρου III-365, παράγραφος 4, του σχεδίου Συνθήκης για τη θέσπιση Συντάγματος για την Ευρώπη, το περιεχόμενο του οποίου επαναλαμβάνεται αυτούσιο στο άρθρο 263, τέταρτο εδάφιο, ΣΛΕΕ, προκύπτει ότι σκοπός της τροποποίησής που θα επέφερε η διάταξη αυτή στο άρθρο 230, τέταρτο εδάφιο, ΕΚ δεν ήταν να διευρυνθούν οι προϋποθέσεις του παραδεκτού των προσφυγών ακυρώσεως κατά νομοθετικών πράξεων. Έτσι, για τις νομοθετικές πράξεις, το παραδεκτό προσφυγής φυσικού ή νομικού προσώπου εξακολουθεί να εξαρτάται από την προϋπόθεση ότι η προσβαλλόμενη πράξη αφορά ατομικά τον προσφεύγοντα.

Εν προκειμένω, το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι δεν συνέτρεχε η ως άνω προϋπόθεση, δεδομένου ότι η επιβαλλόμενη με τον κανονισμό 1007/2009 απαγόρευση της διαθέσεως στην αγορά προϊόντων φώκιας διατυπώνεται με γενικούς όρους και εφαρμόζεται αδιακρίτως σε όλους τους επιχειρηματίες που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του κανονισμού αυτού, χωρίς να αναφέρεται συγκεκριμένα στους αναιρεσείοντες, οπότε δεν ήταν δυνατό να θεωρηθεί ότι η εν λόγω απαγόρευση τους αφορούσε ατομικά.

Επιπλέον, το Δικαστήριο διευκρίνισε ότι η προστασία την οποία παρέχει το άρθρο 47 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (στο εξής: Χάρτης) δεν απαιτεί να μπορεί ο πολίτης, άνευ όρων, να ασκήσει απευθείας ενώπιον του δικαστή της Ένωσης προσφυγή ακυρώσεως κατά νομοθετικών πράξεων της Ένωσης. Αντιθέτως, στα κράτη μέλη απόκειται να προβλέψουν ένα σύστημα ένδικων βοηθημάτων και διαδικασιών προκειμένου να διασφαλίσουν τον σεβασμό του θεμελιώδους δικαιώματος για αποτελεσματική ένδικη προστασία. Πάντως, ούτε η προαναφερθείσα διάταξη

² Στον τομέα των προσφυγών ακυρώσεως, αξιοσημείωτες είναι και οι αποφάσεις της 23ης Απριλίου 2013, C-478/11 P έως C-482/11 P, *Gbagbo κ.λπ. κατά Συμβουλίου*, και της 28ης Μαΐου 2013, C-239/12 P, *Abdulrahim κατά Συμβουλίου και Επιτροπής*. Οι αποφάσεις αυτές παρουσιάζονται αναλυτικότερα υπό τον τίτλο «Κοινή εξωτερική πολιτική και πολιτική ασφαλείας — Δέσμευση κεφαλαίων».

³ Διάταξη του Γενικού Δικαστηρίου της 6ης Σεπτεμβρίου 2011, T-18/10, *Inuit Tapiriit Kanatami κ.λπ. κατά Κοινοβουλίου και Συμβουλίου* (Συλλογή 2011, σ. II-5599).

⁴ Κανονισμός (ΕΚ) 1007/2009 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 16ης Σεπτεμβρίου 2009, περί εμπορίου προϊόντων φώκιας (ΕΕ L 286, σ. 36).

ούτε το άρθρο 19, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, ΣΕΕ, το οποίο επιβάλλει την ως άνω υποχρέωση στα κράτη μέλη, απαιτούν να παρέχεται στον πολίτη η δυνατότητα να προσβάλλει ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων τις πράξεις αυτές, με κύριο αίτημα την ακύρωσή τους.

Το άρθρο 263, τέταρτο εδάφιο, ΣΛΕΕ, όπως τροποποιήθηκε με τη Συνθήκη της Λισσαβώνας, ερμηνεύθηκε και με την απόφαση της 19ης Δεκεμβρίου 2013, *C-274/12 P, Telefónica κατά Επιτροπής*, που εκδόθηκε κατόπιν αιτήσεως αναιρέσεως της διατάξεως του Γενικού Δικαστηρίου⁵ με την οποία είχε απορριφθεί ως απαράδεκτη προσφυγή ασκηθείσα κατά της αποφάσεως της Επιτροπής να χαρακτηρίσει μια διάταξη του ισπανικού νόμου περί φορολογίας εταιριών ως κρατική ενίσχυση μερικώς ασύμβατη προς την κοινή αγορά. Πράγματι, χωρίς να αποφανθεί επί της φύσεως της ως άνω αποφάσεως, το Δικαστήριο κλήθηκε να αποσαφηνίσει βάσει *ποίων κριτηρίων προσδιορίζεται αν μια κανονιστική πράξη περιλαμβάνει «εκτελεστικά μέτρα» κατά την έννοια της τελευταίας φράσεως του άρθρου 263, τέταρτο εδάφιο, ΣΛΕΕ*.

Το Δικαστήριο υπενθύμισε εισαγωγικώς ότι, όταν μια κανονιστική πράξη περιλαμβάνει εκτελεστικά μέτρα, ο δικαστικός έλεγχος της τηρήσεως των κανόνων της έννομης τάξεως της Ένωσης διασφαλίζεται είτε από τον δικαστή της Ένωσης, εφόσον αρμόδια για την υλοποίηση της σχετικής πράξεως είναι τα θεσμικά ή λοιπά όργανα ή οργανισμοί της Ένωσης, είτε από τα εθνικά δικαστήρια, εφόσον απόκειται στα κράτη μέλη να υλοποιήσουν την οικεία πράξη. Ενώπιον εθνικού δικαστηρίου, τα φυσικά και νομικά πρόσωπα μπορούν να επικαλεστούν την ακυρότητα της βασικής πράξεως, οπότε το δικαστήριο αυτό θα πρέπει να υποβάλει στο Δικαστήριο αίτηση προδικαστικής αποφάσεως δυνάμει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ.

Όσον αφορά το ζήτημα κατά πόσον μια κανονιστική πράξη περιλαμβάνει εκτελεστικά μέτρα, το Δικαστήριο έκρινε ότι πρέπει να εξετάζεται η κατάσταση του προσώπου που επικαλείται το δικαίωμα προσφυγής. Είναι, επομένως, αδιάφορο αν η επίμαχη πράξη περιλαμβάνει εκτελεστικά μέτρα τα οποία αφορούν άλλους πολίτες. Επιπλέον, η εξέταση πρέπει να γίνεται αποκλειστικώς με βάση το αντικείμενο της προσφυγής και, στην περίπτωση όπου ο προσφεύγων ζητεί τη μερική μόνον ακύρωση της πράξεως, πρέπει να λαμβάνονται υπόψη μόνον τα εκτελεστικά μέτρα τα οποία τυχόν περιλαμβάνονται στο αντίστοιχο τμήμα της πράξεως.

Ως προς τη συγκεκριμένη προσβαλλόμενη απόφαση, το Δικαστήριο τόνισε, αφενός, ότι αποκλειστικό της αντικείμενο ήταν να διαπιστωθεί ότι ένα καθεστώς ενισχύσεων το οποίο προέκυπτε από εθνική φορολογική ρύθμιση ήταν ασύμβατο προς την κοινή αγορά και, αφετέρου, ότι η ίδια η απόφαση δεν όριζε ποιες ακριβώς συνέπειες θα είχε η ως άνω διαπίστωση για καθέναν από τους υποκείμενους στον φόρο, καθόσον οι εν λόγω συνέπειες μπορούσαν να συγκεκριμενοποιηθούν μόνο με διοικητικές πράξεις όπως η απόφαση επιβολής φόρου, η οποία συνιστά εκτελεστικό μέτρο κατά την έννοια της τελευταίας φράσεως του άρθρου 263, τέταρτο εδάφιο, ΣΛΕΕ.

Το Δικαστήριο κατέληξε, ως εκ τούτου, ότι ορθώς το Γενικό Δικαστήριο είχε αποφανθεί ότι δεν πληρούνταν εν προκειμένω οι προϋποθέσεις του παραδεκτού οι οποίες προβλέπονται στην τελευταία φράση του άρθρου 263, τέταρτο εδάφιο, ΣΛΕΕ.

⁵ Διάταξη του Γενικού Δικαστηρίου της 21ης Μαρτίου 2012, T-228/10, *Telefónica κατά Επιτροπής* (δεν έχει δημοσιευθεί ακόμη στη Συλλογή).

γ) Προδικαστικές παραπομπές

Η απόφαση της 15ης Ιανουαρίου 2013, C-416/10, *Križan κ.λπ.*⁶, έδωσε στο Δικαστήριο την ευκαιρία να διευκρινίσει τόσο την έκταση της ευχέρειας των εθνικών δικαστηρίων να υποβάλλουν στο Δικαστήριο αιτήσεις προδικαστικής αποφάσεως όσο και την έννοια του δικαστηρίου που αποφαινεται σε τελευταίο βαθμό. Το Δικαστήριο υπενθύμισε ότι εθνικός δικονομικός κανόνας βάσει του οποίου οι εκτιμήσεις ανώτερου δικαστηρίου δεσμεύουν τα δικαστήρια κατώτερου βαθμού δεν είναι δυνατό να θέσει υπό αμφισβήτηση την ευχέρεια των τελευταίων να υποβάλλουν στο Δικαστήριο αιτήσεις προδικαστικής αποφάσεως στις περιπτώσεις όπου διατηρούν αμφιβολίες ως προς την ορθή ερμηνεία του δικαίου της Ένωσης, δεδομένου μάλιστα ότι τα εν λόγω δικαστήρια οφείλουν να μη λαμβάνουν υπόψη τις εκτιμήσεις του ανώτερου δικαστηρίου εφόσον κρίνουν, με γνώμονα την ερμηνεία που δίνει το Δικαστήριο, ότι αυτές δεν συνάδουν με το δίκαιο της Ένωσης. Το Δικαστήριο κατέληξε στο συμπέρασμα ότι οι ίδιες αυτές αρχές ισχύουν και ως προς τη νομική θέση που έχει διατυπώσει συνταγματικό δικαστήριο, δεδομένου ότι, κατά πάγια νομολογία, δεν επιτρέπεται κανόνες του εθνικού δικαίου, ακόμη και συνταγματικής τάξεως, να θίξουν την ενότητα και την αποτελεσματικότητα του δικαίου της Ένωσης.

Εξάλλου, το Δικαστήριο έκρινε ότι ένα εθνικό δικαστήριο συνιστά δικαστήριο του οποίου οι αποφάσεις δεν υπόκεινται σε ένδικα μέσα του εσωτερικού δικαίου, κατά την έννοια του άρθρου 267, τρίτο εδάφιο, ΣΛΕΕ, και επομένως οφείλει να υποβάλει στο Δικαστήριο αίτηση προδικαστικής αποφάσεως, ακόμη και αν το εθνικό δίκαιο προβλέπει τη δυνατότητα να ασκηθεί ενώπιον του συνταγματικού δικαστηρίου του οικείου κράτους μέλους ένδικο μέσο κατά των αποφάσεων του συγκεκριμένου δικαστηρίου, με μοναδικό αντικείμενο τον έλεγχο ενδεχόμενης προσβολής των δικαιωμάτων και των ελευθεριών που κατοχυρώνονται είτε στο εθνικό Σύνταγμα είτε σε διεθνή σύμβαση.

δ) Αγωγές αποζημιώσεως

Με την απόφαση της 18ης Απριλίου 2013, C-103/11 P, *Επιτροπή κατά Systran και Systran Luxembourg*, το Δικαστήριο κλήθηκε να αντιμετωπίσει το ζήτημα της κατανομής των αρμοδιοτήτων μεταξύ, αφενός, των δικαιοδοτικών οργάνων της Ένωσης και, αφετέρου, των εθνικών δικαστηρίων, σε περιπτώσεις αγωγών αποζημιώσεως λόγω εξωσυμβατικής ευθύνης της Ένωσης. Η υπόθεση αφορούσε την αναίρεση που άσκησε η Επιτροπή κατά της αποφάσεως του Γενικού Δικαστηρίου⁷ με την οποία το τελευταίο, αφενός, έκρινε ότι ήταν εξωσυμβατική, ως προς τη φύση της, η διαφορά με αντικείμενο την προσβολή δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας κατόπιν της λήξεως της ισχύος των συμβάσεων που είχε συνάψει η Επιτροπή με τον όμιλο Systran για την ανάπτυξη συστήματος αυτόματης μεταφράσεως και, αφετέρου, υποχρέωσε την Επιτροπή να καταβάλει στον εν λόγω όμιλο κατ' αποκοπήν αποζημίωση προς αποκατάσταση της σχετικής ζημίας.

Το Δικαστήριο διαπίστωσε ότι το Γενικό Δικαστήριο υπέπεσε σε πλάνη περί το δίκαιο τόσο κατά την εφαρμογή των αρχών που διέπουν τον προσδιορισμό του δικαστηρίου που είναι αρμόδιο επί αγωγής αποζημιώσεως κατά της Ένωσης όσο και κατά τον νομικό χαρακτηρισμό των συμβατικών σχέσεων μεταξύ του ομίλου Systran και της Επιτροπής. Το Δικαστήριο επισήμανε ότι τα δικαιοδοτικά όργανα της Ένωσης οφείλουν, προτού αποφανθούν επί της ουσίας της αγωγής, να προσδιορίζουν το είδος της ευθύνης, αν πρόκειται δηλαδή για συμβατική ή εξωσυμβατική, και επομένως την ίδια τη φύση της διαφοράς. Στο πλαίσιο της εξετάσεως αυτής δεν επιτρέπεται να στηρίζονται απλώς και μόνο στους κανόνες τους οποίους επικαλούνται οι διάδικοι. Αντιθέτως, υποχρεούνται να ελέγχουν, αναλύοντας

⁶ Μια άλλη πτυχή της ίδιας υποθέσεως αναλύεται υπό τον τίτλο «Περιβάλλον».

⁷ Απόφαση του Γενικού Δικαστηρίου της 16ης Δεκεμβρίου 2010, T-19/07, *Systran και Systran Luxembourg κατά Επιτροπής* (Συλλογή 2010, σ. II-6083).

τα διάφορα στοιχεία της δικογραφίας, αν το αίτημα αποζημιώσεως το οποίο αποτελεί το αντικείμενο της σχετικής αγωγής στηρίζεται, βάσει αντικειμενικής και σφαιρικής εκτιμήσεως, σε δικαιώματα και υποχρεώσεις που απορρέουν από σύμβαση, ή όχι.

Αν από την ως άνω ανάλυση καταστεί σαφές ότι είναι απαραίτητο να ερμηνευθεί το περιεχόμενο μίας ή περισσότερων συμβάσεων που έχουν συναφθεί από τους διαδίκους, ο δικαστής της Ένωσης οφείλει, ελλείψει ρήτρας διαιτησίας, να κρίνει εαυτόν αναρμόδιο να αποφανθεί επί της διαφοράς. Πράγματι, στην περίπτωση αυτή, για να εκδοθεί απόφαση επί της αγωγής αποζημιώσεως θα έπρεπε να προηγηθεί μία εκτίμηση επί δικαιωμάτων και υποχρεώσεων συμβατικής φύσεως, η οποία εμπίπτει στην αποκλειστική αρμοδιότητα των εθνικών δικαστηρίων.

ε) Διάρκεια της διαδικασίας

Οι τρεις αποφάσεις της 26ης Νοεμβρίου 2013, *Gascoigne Sack Deutschland* (πρώην *Sachsa Verpackung*) κατά Επιτροπής (C-40/12 P)⁸, *Kendrion* κατά Επιτροπής (C-50/12 P)⁹ και *Groupe Gascoigne* κατά Επιτροπής (C-58/12 P)¹⁰, αποτέλεσαν την αφορμή για να αποσαφηνίσει το Δικαστήριο τις συνέπειες της υπερβάσεως της εύλογης διάρκειας της δίκης στο πλαίσιο της εξετάσεως προσφυγής ακυρώσεως κατά αποφάσεως της Επιτροπής με την οποία επιβλήθηκε πρόστιμο για παραβίαση των κανόνων ανταγωνισμού του δικαίου της Ένωσης.

Το Δικαστήριο υπενθύμισε ότι, ελλείψει ενδείξεων ότι η υπερβολική διάρκεια της διαδικασίας ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου επηρέασε την επίλυση της διαφοράς, η υπέρβαση της εύλογης διάρκειας της δίκης δεν μπορεί να έχει ως συνέπεια την αναίρεση της πρωτόδικης αποφάσεως.

Όσον αφορά το πρόσφορο μέσο προς επανόρθωση των οικονομικών συνεπειών που είχε η υπερβολική διάρκεια της δίκης ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου, το Δικαστήριο δεν εφάρμοσε τη λύση την οποία είχε προκρίνει στην απόφαση της 17ης Δεκεμβρίου 1998, *Baustahlgewebe* κατά Επιτροπής¹¹, απορρίπτοντας το αίτημα να μειωθούν κατ' αναίρεση τα επιβληθέντα πρόστιμα. Το Δικαστήριο κατέληξε, επιβεβαιώνοντας τη λύση που είχε εφαρμόσει στην απόφαση της 16ης Ιουλίου 2009, *Der Grüne Punkt — Duales System Deutschland* κατά Επιτροπής¹², ότι η εκ μέρους δικαιοδοτικού οργάνου της Ένωσης παράβαση της υποχρεώσεώς του να εκδικάζει εντός ευλόγου προθεσμίας τις υποθέσεις των οποίων επιλαμβάνεται, όπως αυτή απορρέει από το άρθρο 47, δεύτερο εδάφιο, του Χάρτη, πρέπει να έχει ως συνέπεια την παροχή δυνατότητας ασκήσεως αγωγής αποζημιώσεως, δεδομένου ότι μια τέτοια αγωγή συνιστά αποτελεσματικό και γενικής εφαρμογής μέσο για την προβολή της οικείας παραβάσεως και την επανόρθωση των συνεπειών της.

⁸ Απόφαση του Δικαστηρίου επί αιτήσεως αναίρεσεως της αποφάσεως του Γενικού Δικαστηρίου της 16ης Νοεμβρίου 2011, T-79/06, *Sachsa Verpackung* κατά Επιτροπής (δεν έχει δημοσιευθεί ακόμη στη Συλλογή).

⁹ Απόφαση του Δικαστηρίου επί αιτήσεως αναίρεσεως της αποφάσεως του Γενικού Δικαστηρίου της 16ης Νοεμβρίου 2011, T-54/06, *Kendrion* κατά Επιτροπής (δεν έχει δημοσιευθεί ακόμη στη Συλλογή).

¹⁰ Απόφαση του Δικαστηρίου επί αιτήσεως αναίρεσεως της αποφάσεως του Γενικού Δικαστηρίου της 16ης Νοεμβρίου 2011, T-72/06, *Groupe Gascoigne* κατά Επιτροπής (δεν έχει δημοσιευθεί ακόμη στη Συλλογή).

¹¹ Υπόθεση C-185/95 P (Συλλογή 1998, σ. I-8417): η απόφαση στην υπόθεση αυτή είχε εκδοθεί επί αιτήσεως αναίρεσεως της αποφάσεως του Γενικού Δικαστηρίου της 6ης Απριλίου 1995, T-145/89, *Baustahlgewebe* κατά Επιτροπής (Συλλογή 1995, σ. II-987).

¹² Υπόθεση C-385/07 P (Συλλογή 2009, σ. I-6155): η απόφαση στην υπόθεση αυτή είχε εκδοθεί επί αιτήσεως αναίρεσεως της αποφάσεως του Γενικού Δικαστηρίου της 24ης Μαΐου 2007, T-151/01, *Duales System Deutschland* κατά Επιτροπής (Συλλογή 2007, σ. II-1607).

Η αγωγή όμως αυτή δεν θα ασκηθεί απευθείας ενώπιον του Δικαστηρίου, αλλά ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου βάσει των άρθρων 268 ΣΛΕΕ και 340, δεύτερο εδάφιο, ΣΛΕΕ. Στο πλαίσιο αυτό, το Δικαστήριο υπογράμμισε ότι δεν επιτρέπεται το Γενικό Δικαστήριο να αποφανθεί συναφώς με τον ίδιο δικαστικό σχηματισμό όπως στη διαδικασία η οποία αφορούσε προσφυγή ακυρώσεως και αποτελεί πλέον αντικείμενο αγωγής λόγω της διάρκειάς της.

Επιπλέον, στο πλαίσιο της σχετικής αγωγής αποζημιώσεως, απόκειται στο Γενικό Δικαστήριο να εκτιμήσει, βάσει των ιδιαίτερων περιστάσεων της κάθε υποθέσεως, αν τηρήθηκε η αρχή της εύλογης διάρκειας της δίκης. Το Γενικό Δικαστήριο καλείται επίσης να κρίνει αν οι οικείοι διάδικοι υπέστησαν πράγματι ζημία λόγω της προσβολής του δικαιώματός τους για αποτελεσματική ένδικη προστασία. Συναφώς, θα πρέπει να λάβει υπόψη τις γενικές αρχές του δικαίου οι οποίες εφαρμόζονται στις έννομες τάξεις των κρατών μελών ως προς την εκδίκαση αγωγών λόγω παρόμοιων παραβάσεων. Οφείλει δε να ελέγξει ιδίως, πέραν του ζητήματος της υπάρξεως περιουσιακής ζημίας, αν οι διάδικοι που εθίγησαν από την υπέρβαση της εύλογης διάρκειας της δίκης υπέστησαν μη περιουσιακή βλάβη η οποία θα πρέπει, κατά περίπτωση, να ικανοποιηθεί επαρκώς.

Εξετάζοντας εν συνεχεία τη διάρκεια της διαδικασίας ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου στις επίμαχες υποθέσεις, η οποία ανήλθε σε 5 έτη και 9 μήνες περίπου, το Δικαστήριο διαπίστωσε ότι ουδεμία περίπτωση σχετική με τις εν λόγω υποθέσεις ήταν δυνατό να δικαιολογήσει τέτοια διάρκεια. Συγκεκριμένα, ούτε η πολυπλοκότητα των ένδικων διαφορών, ούτε η συμπεριφορά των διαδίκων, ούτε η ιδιαιτερότητα των σχετικών διαδικασιών μπορούσε να εξηγήσει την υπερβολική αυτή διάρκεια. Ως εκ τούτου, το Δικαστήριο κατέληξε στο συμπέρασμα ότι στις διαδικασίες ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου προβλήθηκε το κατοχυρωμένο στον Χάρτη δικαίωμα των διαδίκων για εκδίκαση της υποθέσεώς τους εντός εύλογης προθεσμίας και ότι η προσβολή αυτή συνιστά κατάφωρη παραβίαση κανόνα δικαίου ο οποίος απονέμει δικαιώματα στους ιδιώτες.

2. Χάρτης των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Στον τομέα της προστασίας των θεμελιωδών δικαιωμάτων, το Δικαστήριο παρέσχε, με δύο αποφάσεις που εκδόθηκαν την ίδια ημέρα, σημαντικές διευκρινίσεις ως προς τα άρθρα 51, παράγραφος 1, και 53 του Χάρτη, τα οποία αφορούν το πεδίο εφαρμογής του και το επίπεδο προστασίας που διασφαλίζεται με αυτόν, αντιστοίχως ¹³.

α) Πεδίο εφαρμογής του Χάρτη

Στην απόφαση της 26ης Φεβρουαρίου 2013, C-617/10, *Åkerberg Fransson*, το Δικαστήριο επισήμανε κατ' αρχάς, παραπέμποντας τόσο στην πάγια νομολογία του σχετικά με την εμβέλεια των θεμελιωδών

¹³ Στο συγκεκριμένο τμήμα της *Εκθέσεως Πεπραγμένων* γίνεται λόγος μόνο για δύο βασικές αποφάσεις σχετικές με τις γενικές διατάξεις του Χάρτη. Εντούτοις, πολλές άλλες υποθέσεις στις οποίες το Δικαστήριο αποφάνθηκε επί του Χάρτη παρουσιάζονται σε άλλους τίτλους της *Εκθέσεως Πεπραγμένων*. Ενδεικτικώς αναφέρονται οι αποφάσεις της 26ης Νοεμβρίου 2013, C-40/12 P, *Gascogne Sack Deutschland* (πρώην *Sachsa Verpackung*) κατά Επιτροπής, C-50/12 P, *Kendrion* κατά Επιτροπής, και C-58/12 P, *Groupe Gascogne* κατά Επιτροπής (βλ. τον τίτλο «Ζητήματα δικαιοδοσίας του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης»), οι αποφάσεις της 27ης Ιουνίου 2013, C-93/12, *Agrokonsulting*, και της 17ης Οκτωβρίου 2013, C-101/12, *Schaible* (βλ. τον τίτλο «Γεωργία»), η απόφαση της 17ης Οκτωβρίου 2013, C-291/12, *Schwarz* (βλ. τον τίτλο «Διέλευση των συνόρων»), οι αποφάσεις της 6ης Ιουνίου 2013, C-648/11, *MA κ.λπ.*, και της 10ης Δεκεμβρίου 2013, C-394/12, *Abdullahi* (βλ. τον τίτλο «Πολιτική ασύλου»), οι αποφάσεις της 30ής Μαΐου 2013, C-168/13 PPU, *F.*, και της 29ης Ιανουαρίου 2013, C-396/11, *Radu* (βλ. τον τίτλο «Ευρωπαϊκό ένταλμα συλλήψεως»), η απόφαση της 11ης Απριλίου 2013, C-260/11, *Edwards* (βλ. τον τίτλο «Περιβάλλον») και η απόφαση της 19ης Σεπτεμβρίου 2013, C-579/12 RX II, *Επιτροπή κατά Strack* (βλ. τον τίτλο «Ευρωπαϊκή δημόσια διοίκηση»).

δικαιωμάτων στην Ένωση όσο και στις επεξηγήσεις σχετικά με το άρθρο 51 του Χάρτη, ότι τα θεμελιώδη δικαιώματα τα οποία κατοχυρώνονται στον Χάρτη πρέπει να γίνονται σεβαστά σε κάθε περίπτωση που εθνική ρύθμιση εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του δικαίου της Ένωσης. Επομένως, δεν είναι δυνατό να υφίστανται περιπτώσεις που άπτονται του δικαίου της Ένωσης, χωρίς να τυγχάνουν συναφώς εφαρμογής τα εν λόγω θεμελιώδη δικαιώματα. Η δυνατότητα εφαρμογής του δικαίου της Ένωσης συνεπάγεται τη δυνατότητα εφαρμογής των θεμελιωδών δικαιωμάτων που κατοχυρώνονται στον Χάρτη.

Ως προς τις φορολογικές κυρώσεις και την ποινική δίωξη για φοροδιαφυγή λόγω ανακρίβειας των παρεχομένων στοιχείων όσον αφορά τον φόρο προστιθέμενης αξίας (ΦΠΑ), οι οποίες αποτελούσαν το αντικείμενο της υποθέσεως της κύριας δίκης, το Δικαστήριο έκρινε ότι αυτές συνιστούν εφαρμογή διαφόρων διατάξεων του δικαίου της Ένωσης σχετικών με τον ΦΠΑ και με την προστασία των οικονομικών συμφερόντων της Ένωσης¹⁴ και, συνεπώς, πρόκειται για περιπτώσεις όπου εφαρμόζεται το δίκαιο της Ένωσης κατά την έννοια του άρθρου 51, παράγραφος 1, του Χάρτη. Το γεγονός ότι οι εθνικές κανονιστικές ρυθμίσεις στις οποίες ερείδονται οι σχετικές φορολογικές κυρώσεις και η ποινική δίωξη δεν θεσπίστηκαν προκειμένου να μεταφερθεί στο εσωτερικό δίκαιο η οδηγία 2006/112¹⁵ δεν αναιρεί το ως άνω συμπέρασμα, καθόσον η εφαρμογή τους αποσκοπεί στον κολασμό μιας παραβάσεως των διατάξεων της εν λόγω οδηγίας και, συνεπώς, αποβλέπει στην εφαρμογή της υποχρέωσης που υπέχουν τα κράτη μέλη από τη Συνθήκη, να επιβάλλουν αποτελεσματικές κυρώσεις για τις συμπεριφορές οι οποίες θίγουν τα οικονομικά συμφέροντα της Ένωσης.

Παραπέμποντας στην απόφαση *Melloni*¹⁶ της ίδιας ημέρας, το Δικαστήριο τόνισε επίσης ότι, όταν εθνικό δικαστήριο καλείται να ελέγξει αν προσβάλλονται θεμελιώδη δικαιώματα από εθνική διάταξη ή εθνικό μέτρο με τα οποία ένα κράτος μέλος εφαρμόζει το δίκαιο της Ένωσης σε μια κατάσταση όπου η δράση των κρατών μελών δεν καθορίζεται εξ ολοκλήρου από το δίκαιο αυτό, οι αρχές και τα δικαστήρια του οικείου κράτους μέλους μπορούν να εφαρμόζουν εθνικά πρότυπα προστασίας των θεμελιωδών δικαιωμάτων. Εντούτοις, η εφαρμογή αυτή δεν επιτρέπεται να διακυβεύει το επίπεδο προστασίας που προβλέπει ο Χάρτης όπως ερμηνεύεται από το Δικαστήριο, ούτε την υπεροχή, την ενότητα και την αποτελεσματικότητα του δικαίου της Ένωσης.

Στη συνέχεια, το Δικαστήριο έκρινε ότι η αρχή *ne bis in idem*, η οποία διατυπώνεται στο άρθρο 50 του Χάρτη, επιτρέπει την εκ μέρους κράτους μέλους σωρευτική επιβολή φορολογικών και ποινικών κυρώσεων για την ίδια πράξη φοροδιαφυγής, που συνίσταται σε παράβαση των υποχρεώσεων σχετικά με την υποβολή δηλώσεως στον τομέα του ΦΠΑ, υπό την προϋπόθεση ότι η φορολογική κύρωση δεν έχει ποινικό χαρακτήρα. Η εκτίμηση του τυχόν ποινικού χαρακτήρα των φορολογικών κυρώσεων πρέπει να γίνεται βάσει τριών κριτηρίων: του νομικού χαρακτηρισμού της παραβάσεως κατά το εσωτερικό δίκαιο, της ίδιας της φύσεως της παραβάσεως, καθώς και του είδους αλλά και του βαθμού σοβαρότητας της κυρώσεως που ενδέχεται να υποστεί ο ενδιαφερόμενος.

Τέλος, το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι αντιβαίνει στο δίκαιο της Ένωσης δικαστική πρακτική η οποία εξαρτά την υποχρέωση του εθνικού δικαστή να αφήνει ανεφάρμοστη κάθε διάταξη αντίθετη προς θεμελιώδες δικαίωμα που κατοχυρώνεται στον Χάρτη από την προϋπόθεση ότι η αντίθεση αυτή

¹⁴ Βλ. άρθρο 325 ΣΛΕΕ και άρθρα 2, 250, παράγραφος 1, και 273 της οδηγίας 2006/112/EK του Συμβουλίου, της 28ης Νοεμβρίου 2006, σχετικά με το κοινό σύστημα φόρου προστιθέμενης αξίας (ΕΕ L 347, σ. 1), πρώην άρθρα 2 και 22 της έκτης οδηγίας 77/388/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 17ης Μαΐου 1977, περί εναρμονίσεως των νομοθεσιών των κρατών μελών, των σχετικών με τους φόρους κύκλου εργασιών — Κοινό σύστημα φόρου προστιθέμενης αξίας: ομοιόμορφη φορολογική βάση (ΕΕ ειδ. έκδ. 09/001, σ. 49).

¹⁵ Προαναφερθείσα οδηγία 2006/112/EK του Συμβουλίου, της 28ης Νοεμβρίου 2006, σχετικά με το κοινό σύστημα φόρου προστιθέμενης αξίας (ΕΕ L 347, σ. 1).

¹⁶ Απόφαση της 26ης Φεβρουαρίου 2013, C-399/11, *Melloni* (βλ. κατωτέρω).

προκύπτει σαφώς είτε από το κείμενο του Χάρτη είτε από τη σχετική νομολογία, δεδομένου ότι η ως άνω πρακτική δεν αναγνωρίζει στον εθνικό δικαστή την εξουσία να εκτιμά πλήρως, με τη συνεργασία ενδεχομένως του Δικαστηρίου, τη συμβατότητα της εν λόγω διατάξεως με τον Χάρτη.

β) Επίπεδο προστασίας των θεμελιωδών δικαιωμάτων που διασφαλίζονται με τον Χάρτη

Η υπόθεση επί της οποίας εκδόθηκε η απόφαση της 26ης Φεβρουαρίου 2013, *Melloni* (C-399/11)¹⁷, έδωσε στο Δικαστήριο την αφορμή να αποφανθεί για πρώτη φορά επί της ερμηνείας του άρθρου 53 του Χάρτη. Η συγκεκριμένη διάταξη προβλέπει ότι ο Χάρτης δεν θίγει τα θεμελιώδη δικαιώματα που αναγνωρίζονται, μεταξύ άλλων, από τα Συντάγματα των κρατών μελών. Στην υπόθεση αυτή, η οποία αναγόταν σε αίτηση του ισπανικού συνταγματικού δικαστηρίου για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως σχετικά με την εκτέλεση ευρωπαϊκού εντάλματος συλλήψεως δυνάμει της αποφάσεως-πλαίσιου 2002/584, όπως τροποποιήθηκε¹⁸, το Δικαστήριο επισήμανε ότι το άρθρο 53 του Χάρτη δεν επιτρέπει σε κράτος μέλος να εξαρτά την παράδοση ατόμου καταδικασθέντος ερήμην από την προϋπόθεση ότι η καταδικαστική απόφαση μπορεί να αναθεωρηθεί στο κράτος μέλος εκδόσεως, ώστε να αποτρέπεται κάθε ενδεχόμενο προσβολής του δικαιώματος για δίκαιη δίκη και των συνταγματικών κατοχυρωμένων δικαιωμάτων άμυνας. Ασφαλώς, το εν λόγω άρθρο 53 του Χάρτη επιβεβαιώνει ότι, όταν πράξη του δικαίου της Ένωσης υπαγορεύει τη λήψη εθνικών μέτρων εφαρμογής, οι αρχές και τα δικαστήρια του οικείου κράτους μέλους μπορούν να εφαρμόζουν εθνικά πρότυπα προστασίας των θεμελιωδών δικαιωμάτων, υπό τον όρο ότι η εφαρμογή αυτή δεν διακυβεύει το επίπεδο προστασίας που προβλέπει ο Χάρτης, ούτε την υπεροχή, την ενότητα και την αποτελεσματικότητα του δικαίου της Ένωσης. Εντούτοις, η απόφαση-πλαίσιο εναρμονίζει τις προϋποθέσεις εκτελέσεως ευρωπαϊκού εντάλματος συλλήψεως σε περίπτωση ερήμην καταδίκης. Κατά συνέπεια, η αναγνώριση σε κράτος μέλος της δυνατότητας να επικαλεστεί το άρθρο 53 του Χάρτη προκειμένου να εξαρτήσει την παράδοση ατόμου από προϋπόθεση που δεν προβλέπεται από την απόφαση-πλαίσιο θα κατέληγε, καθόσον θα διατάρασσε την ομοιομορφία του βαθμού προστασίας των θεμελιωδών δικαιωμάτων όπως προσδιορίζεται με την ως άνω απόφαση-πλαίσιο, να θίγει τις αρχές της αμοιβαίας εμπιστοσύνης και αναγνωρίσεως τις οποίες η εν λόγω απόφαση-πλαίσιο τείνει να ενισχύσει και, συνακόλουθα, να θέσει σε κίνδυνο την αποτελεσματικότητά της.

3. Ιθαγένεια της Ένωσης

Στην απόφαση της 4ης Ιουνίου 2013, C-300/11, ZZ, το Δικαστήριο ασχολήθηκε με την ερμηνεία των άρθρων 30 και 31 της οδηγίας 2004/38 σχετικά με το δικαίωμα των πολιτών της Ένωσης και των μελών των οικογενειών τους να κυκλοφορούν και να διαμένουν ελεύθερα στην επικράτεια των κρατών μελών¹⁹. Στην προκειμένη περίπτωση, η ειδική επιτροπή προσφυγών σε υποθέσεις μεταναστεύσεως («SIAC») του Ηνωμένου Βασιλείου είχε απορρίψει προσφυγή του ZZ, που είχε τη γαλλική και την αλγερινή

¹⁷ Μια άλλη πτυχή της ίδιας υποθέσεως αναλύεται υπό τον τίτλο «Αστυνομική και δικαστική συνεργασία σε ποινικές υποθέσεις».

¹⁸ Απόφαση-πλαίσιο 2002/584/ΔΕΥ του Συμβουλίου, της 13ης Ιουνίου 2002, για το ευρωπαϊκό ένταλμα συλλήψεως και τις διαδικασίες παράδοσης μεταξύ κρατών μελών, όπως τροποποιήθηκε με την απόφαση-πλαίσιο 2009/299/ΔΕΥ του Συμβουλίου, της 26ης Φεβρουαρίου 2009, για την κατοχύρωση των δικονομικών δικαιωμάτων των προσώπων και την προώθηση της εφαρμογής της αρχής της αμοιβαίας αναγνώρισης αποφάσεων που εκδίδονται ερήμην του ενδιαφερόμενου προσώπου στη δίκη (ΕΕ L 190, σ. 1, και ΕΕ L 81, σ. 24).

¹⁹ Οδηγία 2004/38/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 29ης Απριλίου 2004, σχετικά με το δικαίωμα των πολιτών της Ένωσης και των μελών των οικογενειών τους να κυκλοφορούν και να διαμένουν ελεύθερα στην επικράτεια των κρατών μελών, για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΟΚ) 1612/68 και την κατάργηση των οδηγιών 64/221/ΕΟΚ, 68/360/ΕΟΚ, 72/194/ΕΟΚ, 73/148/ΕΟΚ, 75/34/ΕΟΚ, 75/35/ΕΟΚ, 90/364/ΕΟΚ, 90/365/ΕΟΚ και 93/96/ΕΟΚ (ΕΕ L 158, σ. 77, και διορθωτικά ΕΕ L 229, σ. 35, και ΕΕ 2007, L 204, σ. 28).

ιθαγένεια, κατά αποφάσεως περί απαγορεύσεως εισόδου του στο έδαφος του Ηνωμένου Βασιλείου για λόγους δημόσιας ασφάλειας. Η SIAC εξέδωσε μία «απόρρητη» απόφαση με εξαντλητική αιτιολογία και μία «δημόσια» απόφαση με συνοπτική αιτιολογία. Μόνον η τελευταία αυτή απόφαση κοινοποιήθηκε στον ZZ. Το αιτούν δικαστήριο, ενώπιον του οποίου ασκήθηκε έφεση κατά της ως άνω αποφάσεως, υπέβαλε στο Δικαστήριο το ερώτημα κατά πόσον η αρμόδια εθνική δικαστική αρχή υποχρεούται να κοινοποιεί στον ενδιαφερόμενο τους λόγους δημόσιας ασφάλειας στους οποίους στηρίζεται απόφαση περί απαγορεύσεως εισόδου του στην εθνική επικράτεια.

Με την απόφασή του, το Δικαστήριο έκρινε ότι οι προαναφερθείσες διατάξεις της οδηγίας 2004/38, σε συνδυασμό με το άρθρο 47 του Χάρτη, που αφορά την αποτελεσματικότητα του δικαστικού ελέγχου, απαιτούν από τον εθνικό δικαστή να μεριμνά ώστε η μη κοινοποίηση από την αρμόδια εθνική αρχή στον ενδιαφερόμενο της πλήρους και ακριβούς αιτιολογίας στην οποία στηρίχθηκε η απόφαση περί απαγορεύσεως εισόδου, καθώς και των σχετικών αποδεικτικών στοιχείων, να περιορίζεται στον ελάχιστο δυνατό βαθμό. Το εθνικό δικαστήριο οφείλει να μεριμνά ώστε να κοινοποιείται, εν πάση περιπτώσει, στον ενδιαφερόμενο το ουσιαστικό περιεχόμενο της αιτιολογίας αυτής κατά τέτοιον τρόπο ώστε να λαμβάνεται δεόντως υπόψη η ανάγκη να διατηρούνται απόρρητα τα αποδεικτικά στοιχεία. Συγκεκριμένα, το Δικαστήριο διευκρίνισε ότι δεν υφίσταται, ως προς τη μη κοινοποίηση της σχετικής αιτιολογίας, τεκμήριο υπέρ της υπάρξεως και της βασιμότητας των λόγων που επικαλείται συναφώς η εθνική αρχή. Έτσι, το αρμόδιο δικαστήριο υποχρεούται το ίδιο να εξετάζει το σύνολο των νομικών και των πραγματικών στοιχείων που επικαλείται η αρμόδια εθνική αρχή και να αξιολογεί αν η ασφάλεια του κράτους αποκλείει την κοινοποίηση στον ενδιαφερόμενο της πλήρους και ακριβούς αιτιολογίας στην οποία στηρίχθηκε η απόφαση περί απαγορεύσεως της εισόδου του.

Στην περίπτωση όπου η ασφάλεια του κράτους πράγματι αποκλείει την κοινοποίηση αυτή, ο δικαστικός έλεγχος της νομιμότητας της οικείας αποφάσεως πρέπει να διενεργείται στο πλαίσιο διαδικασίας που να σταθμίζει προσηκόντως τις απαιτήσεις οι οποίες απορρέουν, αφενός, από την ασφάλεια του κράτους και, αφετέρου, από το δικαίωμα σε αποτελεσματική ένδικη προστασία, περιορίζοντας ταυτοχρόνως στον απολύτως αναγκαίο βαθμό τις ενδεχόμενες παρεμβάσεις στην άσκηση του συγκεκριμένου δικαιώματος. Η ως άνω στάθμιση πάντως δεν ισχύει ως προς τα αποδεικτικά στοιχεία στα οποία βασίζονται οι λόγοι που προβλήθηκαν ενώπιον του αρμόδιου εθνικού δικαστή, δεδομένου ότι η κοινοποίηση των αποδεικτικών αυτών στοιχείων ενδέχεται να θίγει κατά τρόπο άμεσο και ιδιαίτερο την ασφάλεια του κράτους ²⁰.

4. Ενισχυμένη συνεργασία

Με την απόφαση της 16ης Απριλίου 2013, C-274/11 και C-295/11, *Ισπανία και Ιταλία κατά Συμβουλίου*, το Δικαστήριο κλήθηκε, για πρώτη φορά από της θεσπίσεως του μηχανισμού ενισχυμένης συνεργασίας με τη Συνθήκη του Άμστερνταμ, να εξετάσει τη νομιμότητα της εγκρίσεως μιας τέτοιας συνεργασίας. Συγκεκριμένα, δύο κράτη μέλη τα οποία αρνήθηκαν να μετάσχουν λόγω αντιρρήσεων τους προς το προβλεπόμενο γλωσσικό καθεστώς, και πιο συγκεκριμένα η Ισπανία και η Ιταλία, άσκησαν προσφυγή ακυρώσεως κατά της αποφάσεως 2011/167 του Συμβουλίου, για την έγκριση ενισχυμένης συνεργασίας στον τομέα της δημιουργίας ενιαίου καθεστώτος προστασίας των ευρεσιτεχνιών μεταξύ 25 κρατών μελών ²¹.

²⁰ Ως προς την εφαρμογή, στον τομέα της κοινής εξωτερικής πολιτικής και πολιτικής ασφαλείας, των αρχών που τέθηκαν με την απόφαση ZZ, βλ. κατωτέρω απόφαση της 18ης Ιουλίου 2013, C-584/10 P, C-593/10 P και C-595/10 P, *Επιτροπή κατά Kadi*, η οποία περιλαμβάνεται στον τίτλο «Κοινή εξωτερική πολιτική και πολιτική ασφαλείας — Δέσμευση κεφαλαίων».

²¹ Απόφαση 2011/167/ΕΕ του Συμβουλίου, της 10ης Μαρτίου 2011, για την έγκριση ενισχυμένης συνεργασίας στον τομέα της δημιουργίας ενιαίου καθεστώτος προστασίας των ευρεσιτεχνιών (ΕΕ L 76, σ. 53).

Το Δικαστήριο εξέτασε κατ' αρχάς το επιχείρημα των προσφευγόντων κρατών μελών ότι το Συμβούλιο δεν ήταν αρμόδιο να εγκρίνει μια τέτοια ενισχυμένη συνεργασία για τον λόγο ότι το άρθρο 20, παράγραφος 1, ΣΕΕ αποκλείει εκ προοιμίου κάθε ενισχυμένη συνεργασία στο πλαίσιο των αποκλειστικών αρμοδιοτήτων της Ένωσης και η δημιουργία ευρωπαϊκών τίτλων με σκοπό την εξασφάλιση ενιαίας προστασίας των δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας δεν συνδέεται με κάποια από τις συντρέχουσες αρμοδιότητες μεταξύ κρατών μελών και Ένωσης, αλλά με την προβλεπόμενη από το άρθρο 3, παράγραφος 1, στοιχείο β', ΣΛΕΕ αποκλειστική αρμοδιότητα της τελευταίας, όσον αφορά τη «θέσπιση των κανόνων ανταγωνισμού που είναι αναγκαίοι για τη λειτουργία της εσωτερικής αγοράς». Το Δικαστήριο δεν δέχθηκε το ως άνω επιχείρημα. Αποφάνθηκε συγκεκριμένα ότι τόσο η αρμοδιότητα θεσπίσεως ευρωπαϊκών τίτλων διανοητικής ιδιοκτησίας και προβλέψεως, όσον αφορά τους τίτλους αυτούς, κεντρικών συστημάτων εγκρίσεως, συντονισμού και ελέγχου σε επίπεδο Ένωσης όσο και η αρμοδιότητα καθορισμού του σχετικού γλωσσικού καθεστώτος εντάσσεται στο πλαίσιο της λειτουργίας της εσωτερικής αγοράς. Ως εκ τούτου, εμπίπτουν σε έναν τομέα συντρεχουσών αρμοδιοτήτων και έχουν, κατά συνέπεια, μη αποκλειστικό χαρακτήρα.

Επιπλέον, κατά το Δικαστήριο, η προσβαλλόμενη απόφαση, στο μέτρο που είναι σύμφωνη με τις προϋποθέσεις των άρθρων 20 ΣΕΕ, καθώς και 326 επ. ΣΛΕΕ, δεν συνιστά κατάχρηση εξουσίας, αλλά συμβάλλει αντιθέτως στη διαδικασία της ευρωπαϊκής ολοκληρώσεως, δεδομένης της αδυναμίας επιτεύξεως, εντός ευλόγου χρόνου, μιας συμφωνίας για τη θέσπιση κοινού καθεστώτος για το σύνολο της Ένωσης. Το Δικαστήριο υπογράμμισε εξάλλου ότι απόρροια του γεγονότος ότι η αρμοδιότητα που απονέμεται με το άρθρο 118 ΣΛΕΕ προς θέσπιση ευρωπαϊκών τίτλων διανοητικής ιδιοκτησίας ασκείται δυνάμει ενισχυμένης συνεργασίας είναι ότι ο ευρωπαϊκός τίτλος διανοητικής ιδιοκτησίας ο οποίος δημιουργείται κατ' αυτόν τον τρόπο, η παρεχόμενη με τον εν λόγω τίτλο ομοιόμορφη προστασία και τα παρακολουθηματικά προς αυτόν συστήματα δεν θα ισχύουν στο σύνολο της Ένωσης αλλά αποκλειστικώς στο έδαφος των συμμετεχόντων κρατών μελών. Η ως άνω συνέπεια όχι μόνο δεν αντιβαίνει στο 118 ΣΛΕΕ, αλλά απορρέει λογικώς από το άρθρο 20 ΣΕΕ, το οποίο ορίζει, στην παράγραφο 4, ότι οι πράξεις που θεσπίζονται στο πλαίσιο ενισχυμένης συνεργασίας δεσμεύουν μόνον τα κράτη μέλη που συμμετέχουν σε αυτήν.

Τέλος, το Δικαστήριο κατέληξε στο συμπέρασμα ότι η προσβαλλόμενη απόφαση πληρούσε την προϋπόθεση ότι μόνον ως έσχατη λύση επιτρέπεται να εκδοθεί απόφαση για την έγκριση ενισχυμένης συνεργασίας, δεδομένου ότι το Συμβούλιο είχε λάβει υπόψη το γεγονός ότι η νομοθετική διαδικασία για τη θέσπιση ευρωπαϊκού διπλώματος ευρεσιτεχνίας είχε κινηθεί ήδη από το 2000, ότι είχε τεθεί προς συζήτηση από το σύνολο των κρατών μελών ένας σημαντικός αριθμός διαφορετικών γλωσσικών καθεστώτων για το ενιαίο δίπλωμα ευρεσιτεχνίας και ότι δεν υπήρξε, για κανένα από τα καθεστώτα αυτά, κάποια υποστήριξη ικανή να οδηγήσει στη θέσπιση, σε επίπεδο Ένωσης, ενός πλήρους «νομοθετικού πλαισίου» για το εν λόγω δίπλωμα.

5. Κατανομή των αρμοδιοτήτων και νομική βάση

Σε σχέση με την κατανομή των αρμοδιοτήτων, τρεις αποφάσεις χρήζουν ιδιαίτερης μνείας. Οι δύο πρώτες αφορούν την κοινή εμπορική πολιτική και η τρίτη την κοινωνική πολιτική.

Στην υπόθεση επί της οποίας εκδόθηκε η απόφαση της 22ας Οκτωβρίου 2013, C-137/12, *Επιτροπή κατά Συμβουλίου*, η Επιτροπή ζήτησε την ακύρωση της αποφάσεως 2011/853 για την εξ ονόματος της Ένωσης υπογραφή της Ευρωπαϊκής σύμβασης για τη νομική προστασία των υπηρεσιών που

βασίζονται ή συνίστανται στην πρόσβαση υπό όρους²². Η Επιτροπή υποστήριξε ότι η προσβαλλόμενη απόφαση άπτεται της κοινής εμπορικής πολιτικής και θα έπρεπε να εκδοθεί βάσει του άρθρου 207, παράγραφος 4, ΣΛΕΕ, και όχι του άρθρου 114 ΣΛΕΕ, σχετικά με την προσέγγιση των νομοθεσιών. Το Δικαστήριο έκρινε συναφώς ότι ο κύριος σκοπός που επιδιώκεται με την απόφαση 2011/853 εμφανίζει έναν ειδικό σύνδεσμο με την κοινή εμπορική πολιτική, όπερ σημαίνει, αφενός, ότι η έκδοσή της πρέπει να στηριχθεί στη νομική βάση την οποία συνθέτουν το άρθρο 207, παράγραφος 4, ΣΛΕΕ, σε συνδυασμό με το άρθρο 218, παράγραφος 5, ΣΛΕΕ και, αφετέρου, ότι η εξ ονόματος της Ένωσης υπογραφή της Ευρωπαϊκής σύμβασης για τη νομική προστασία των υπηρεσιών που βασίζονται ή συνίστανται στην πρόσβαση υπό όρους²³ εμπίπτει, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 3, παράγραφος 1, στοιχείο ε', ΣΛΕΕ, στην αποκλειστική αρμοδιότητα της Ένωσης. Αντιθέτως, η βελτίωση των συνθηκών λειτουργίας της εσωτερικής αγοράς αποτελεί μάλλον δευτερεύοντα σκοπό της εν λόγω αποφάσεως, ο οποίος δεν δικαιολογεί τη θεμελίωσή της στο άρθρο 114 ΣΛΕΕ.

Αφού υπενθύμισε ότι μόνον οι πράξεις της Ένωσης που εμφανίζουν ειδικό σύνδεσμο με τις διεθνείς εμπορικές συναλλαγές είναι δυνατό να εμπίπτουν στον τομέα της κοινής εμπορικής πολιτικής, το Δικαστήριο παρατήρησε ότι, αντιθέτως προς την οδηγία 98/84²⁴, η οποία αφορά τη νομική προστασία των ιδίων αυτών υπηρεσιών εντός της Ένωσης και έχει ως νομική βάση το άρθρο 100Α ΕΚ, η απόφαση 2011/853 για την εξ ονόματος της Ένωσης υπογραφή της προαναφερθείσας Συμβάσεως έχει ως σκοπό την καθιέρωση προστασίας, παρόμοιας με εκείνη που παρέχει η εν λόγω οδηγία, στο έδαφος των ευρωπαϊκών κρατών τα οποία δεν είναι μέλη της Ένωσης, τούτο δε προκειμένου να προαχθεί εντός των κρατών αυτών η άσκηση των οικείων δραστηριοτήτων από παρόχους της Ένωσης. Ο επιδιωκόμενος με τον τρόπο αυτό σκοπός, ο οποίος μπορεί να θεωρηθεί, βάσει του συνδυασμού των αιτιολογικών σκέψεων της προσβαλλομένης αποφάσεως με τις διατάξεις της Συμβάσεως, ως ο κύριος σκοπός της αποφάσεως, παρουσιάζει επομένως έναν ειδικό σύνδεσμο με τις διεθνείς εμπορικές συναλλαγές που αφορούν τις οικείες υπηρεσίες, ο οποίος είναι ικανός να δικαιολογήσει τη σύνδεση της εν λόγω αποφάσεως με την κοινή εμπορική πολιτική. Ως εκ τούτου, το Δικαστήριο δέχθηκε την προσφυγή της Επιτροπής και ακύρωσε την προσβαλλόμενη απόφαση.

Η κατανομή των αρμοδιοτήτων μεταξύ Ένωσης και κρατών μελών βρισκόταν στο επίκεντρο της αποφάσεως της 18ης Ιουλίου 2013, C-414/11, *Daiichi Sankyo και Sanofi-Aventis Deutschland*, η οποία αφορούσε τη Συμφωνία για τα Δικαιώματα Πνευματικής Ιδιοκτησίας στον Τομέα του Εμπορίου (TRIPs)²⁵. Το Δικαστήριο κλήθηκε να αποφανθεί, μεταξύ άλλων, επί του ζητήματος αν το άρθρο 27 της ως άνω Συμφωνίας, το οποίο αφορά την έννοια του αντικειμένου διπλώματος ευρεσιτεχνίας, εμπίπτει σε τομέα όπου τα κράτη μέλη είναι κυρίως αρμόδια και υπογράμμισε επ' αυτού ότι, από της θέσεως σε ισχύ της Συνθήκης της Λισσαβώνας, η κοινή εμπορική πολιτική —η οποία εντάσσεται στην εξωτερική δράση της Ένωσης και αφορά τις εμπορικές συναλλαγές με τα τρίτα κράτη— περιλαμβάνει και τις

²² Απόφαση 2011/853/ΕΕ του Συμβουλίου, της 29ης Νοεμβρίου 2011, για την εξ ονόματος της Ένωσης υπογραφή της Ευρωπαϊκής σύμβασης για τη νομική προστασία των υπηρεσιών που βασίζονται ή συνίστανται στην πρόσβαση υπό όρους (ΕΕ L 336, σ. 1).

²³ Ευρωπαϊκή σύμβαση για τη νομική προστασία των υπηρεσιών που βασίζονται ή συνίστανται στην παροχή πρόσβασης υπό όρους (ΕΕ 2011, L 336, σ. 2).

²⁴ Οδηγία 98/84/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 20ής Νοεμβρίου 1998, για τη νομική προστασία των υπηρεσιών που βασίζονται ή συνίστανται στην παροχή πρόσβασης υπό όρους (ΕΕ L 320, σ. 54).

²⁵ Συμφωνία για τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας στον τομέα του εμπορίου, που περιλαμβάνεται στο παράρτημα 1 Γ της Συμφωνίας για την ίδρυση του Παγκοσμίου Οργανισμού Εμπορίου (ΠΟΕ), η οποία υπογράφηκε στο Μαρακές στις 15 Απριλίου 1994, εγκρίθηκε με την απόφαση 94/800/ΕΚ του Συμβουλίου, της 22ας Δεκεμβρίου 1994, σχετικά με την εξ ονόματος της Ευρωπαϊκής Κοινότητας σύναψη των συμφωνιών που απέρρευσαν από τις πολυμερείς διαπραγματεύσεις του Γύρου της Ουρουγουάης (1986-1994), καθ' όσον αφορά τα θέματα που εμπίπτουν στις αρμοδιότητές της (ΕΕ L 336, σ. 1).

εμπορικές πτυχές της διανοητικής ιδιοκτησίας»²⁶. Επομένως, αν σκοπός μιας πράξεως της Ένωσης είναι να προαγάγει, να διευκολύνει ή να ρυθμίσει τις διεθνείς συναλλαγές, η πράξη αυτή άπτεται της κοινής εμπορικής πολιτικής. Εν προκειμένω, οι κανόνες της επίμαχης Συμφωνίας εμφανίζουν ειδικό σύνδεσμο με τις διεθνείς συναλλαγές. Η Συμφωνία εντάσσεται μάλιστα στο πλαίσιο της ελευθερώσεως των διεθνών συναλλαγών και έχει ως σκοπό να ενισχύσει και να εναρμονίσει την προστασία της διανοητικής ιδιοκτησίας σε παγκόσμια κλίμακα και να περιορίσει τις στρεβλώσεις του διεθνούς εμπορίου στο έδαφος των κρατών που είναι μέλη του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου. Κατά συνέπεια, το Δικαστήριο κατέληξε ότι η Συμφωνία αυτή, και ειδικότερα το άρθρο της 27, υπάγεται πλέον στον τομέα της κοινής εμπορικής πολιτικής και στην αποκλειστική αρμοδιότητα της Ένωσης.

Στην υπόθεση επί της οποίας εκδόθηκε η απόφαση της 26ης Σεπτεμβρίου 2013, C-431/11, *Ηνωμένο Βασίλειο κατά Συμβουλίου*, είχε ασκηθεί ενώπιον του Δικαστηρίου προσφυγή με αίτημα την ακύρωση της αποφάσεως 2011/407 του Συμβουλίου σχετικά με τη θέση που επρόκειτο να λάβει η Ευρωπαϊκή Ένωση στη Μεικτή Επιτροπή του ΕΟΧ ως προς την τροποποίηση του παραρτήματος VI (Κοινωνικές ασφαλίσεις) και του πρωτοκόλλου 37 της Συμφωνίας για τον Ευρωπαϊκό Οικονομικό Χώρο (ΕΟΧ)²⁷. Προς στήριξη της προσφυγής του, το Ηνωμένο Βασίλειο ισχυρίστηκε ότι κακώς η προσβαλλόμενη απόφαση βασίστηκε στο άρθρο 48 ΣΛΕΕ, σχετικά με τα μέτρα στον τομέα της κοινωνικής ασφαλίσεως, αφού η κατάλληλη νομική βάση ήταν το άρθρο 79, παράγραφος 2, ΣΛΕΕ, σχετικά με την μεταναστευτική πολιτική.

Το Δικαστήριο έκρινε ότι η απόφαση 2011/407 εγκύρως εκδόθηκε με νομική βάση το άρθρο 48 ΣΛΕΕ. Συγκεκριμένα, σκοπός της προσβαλλομένης αποφάσεως είναι να καταστήσει δυνατή και στα κράτη της Ευρωπαϊκής Ζώνης Ελευθέρων Συναλλαγών (ΕΖΕΣ), τα οποία είναι συμβαλλόμενα μέρη στη Συμφωνία για τον ΕΟΧ, την εφαρμογή του κεκτημένου της Ένωσης σχετικά με τον συντονισμό των συστημάτων κοινωνικής ασφαλίσεως, όπως αυτό τροποποιήθηκε με τους κανονισμούς 883/2004²⁸ και 987/2009²⁹. Η εν λόγω απόφαση έχει ως σκοπό να ρυθμίσει ευθέως όχι μόνον τα κοινωνικά δικαιώματα των υπηκόων των τριών κρατών της ΕΖΕΣ τα οποία αφορά, αλλά επίσης, και κατά τον ίδιο τρόπο, τα κοινωνικά δικαιώματα των υπηκόων της Ένωσης στα εν λόγω κράτη. Έτσι, η απόφαση 2011/407 εντάσσεται ακριβώς στο πλαίσιο των μέτρων με τα οποία το δίκαιο της εσωτερικής αγοράς της Ένωσης πρέπει να επεκταθεί, όσο το δυνατόν περισσότερο, και στον ΕΟΧ, ούτως ώστε οι υπήκοοι των οικείων κρατών να απολαμβάνουν της ελεύθερης κυκλοφορίας των προσώπων υπό τους ίδιους κοινωνικοασφαλιστικούς όρους με τους πολίτες της Ένωσης. Κατά συνέπεια, ο εκσυγχρονισμός και η απλούστευση των εφαρμοζομένων εντός της Ένωσης ρυθμίσεων για τον συντονισμό των συστημάτων κοινωνικής ασφαλίσεως, μέσω της αντικαταστάσεως του κανονισμού 1408/71³⁰ με τον κανονισμό 883/2004, πρέπει κατ' ανάγκη να διασφαλιστούν και σε επίπεδο ΕΟΧ.

Εξάλλου, κατά το Δικαστήριο, η έκδοση ενός μέτρου όπως η απόφαση 2011/407 δεν είναι δυνατό να στηριχθεί στο άρθρο 79, παράγραφος 2, ΣΛΕΕ, εφόσον, λαμβανομένου υπόψη του πλαισίου

²⁶ Βλ. άρθρο 207, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ.

²⁷ Απόφαση 2001/407/ΕΕ του Συμβουλίου, της 6ης Ιουνίου 2011, σχετικά με τη θέση που θα λάβει η Ευρωπαϊκή Ένωση στη Μεικτή Επιτροπή του ΕΟΧ για την τροποποίηση του παραρτήματος VI (Κοινωνικές ασφαλίσεις) και του πρωτοκόλλου 37 της Συμφωνίας για τον ΕΟΧ (ΕΕ L 182, σ. 12).

²⁸ Κανονισμός (ΕΚ) 883/2004 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 29ης Απριλίου 2004, για τον συντονισμό των συστημάτων κοινωνικής ασφάλειας (ΕΕ L 166, σ. 1), όπως τροποποιήθηκε με τον κανονισμό (ΕΚ) 988/2009 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 16ης Σεπτεμβρίου 2009 (ΕΕ L 284, σ. 43).

²⁹ Κανονισμός (ΕΚ) 987/2009 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 16ης Σεπτεμβρίου 2009, για καθορισμό της διαδικασίας εφαρμογής του κανονισμού (ΕΚ) 883/2004 (ΕΕ L 284, σ. 1).

³⁰ Κανονισμός (ΕΟΚ) 1408/71 του Συμβουλίου, της 14ης Ιουνίου 1971, περί εφαρμογής των συστημάτων κοινωνικής ασφαλίσεως στους μισθωτούς και τις οικογένειές τους που διακινούνται εντός της Κοινότητας (ΕΕ ειδ. έκδ. 05/001, σ. 73).

αναπτύξεως της συνδέσεως με τα κράτη της ΕΖΕΣ στο οποίο εντάσσεται η ως άνω απόφαση και υπό το πρίσμα ιδίως των σκοπών που επιδιώκονται με τη σύνδεση αυτή, η προσβαλλόμενη απόφαση είναι προδήλως ασυμβίβαστη προς τους σκοπούς του εν λόγω άρθρου 79, παράγραφος 2, ΣΛΕΕ, που περιλαμβάνεται στο κεφάλαιο 2 του τίτλου V της ΣΛΕΕ, το οποίο επιγράφεται «Πολιτικές σχετικά με τους ελέγχους στα σύνορα, το άσυλο και τη μετανάστευση». Κατά συνέπεια, το Δικαστήριο απέρριψε την προσφυγή του Ηνωμένου Βασιλείου.

II. Γεωργία

Στον τομέα της γεωργίας αξίζει να επισημανθούν δύο αποφάσεις σχετικές με τις αρχές του δικαίου της Ένωσης και με την προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων.

Πρώτον, στην απόφαση της 27ης Ιουνίου 2013, C-93/12, *Agrokonsulting*, το Δικαστήριο εξέτασε, υπό το πρίσμα των αρχών της ισοδυναμίας και της αποτελεσματικότητας, καθώς και του άρθρου 47 του Χάρτη, αν επιτρέπεται εθνικός κανόνας περί της αρμοδιότητας των δικαστηρίων κράτους μέλους, ο οποίος προβλέπει ότι ένα και μόνο δικαστήριο είναι αρμόδιο για όλες τις διαφορές που αφορούν τις αποφάσεις εθνικής αρχής επιφορτισμένης με την καταβολή γεωργικών ενισχύσεων. Στο επίκεντρο της υποθέσεως βρισκόταν διάταξη του βουλγαρικού κώδικα διοικητικής δικονομίας, βάσει της οποίας το αιτούν δικαστήριο ήταν υποχρεωμένο να αποφαινεται επί όλων των προσφυγών κατά των πράξεων της εθνικής αρχής που ήταν επιφορτισμένη με την καταβολή των ενισχύσεων στο πλαίσιο της κοινής γεωργικής πολιτικής.

Το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι τόσο οι προαναφερθείσες αρχές της ισοδυναμίας και της αποτελεσματικότητας όσο και το άρθρο 47 του Χάρτη επιτρέπουν τέτοιον κανόνα, εφόσον οι προσφυγές που έχουν ως σκοπό να διασφαλίσουν την προστασία των δικαιωμάτων τα οποία οι πολίτες αντλούν από το δίκαιο της Ένωσης δεν ασκούνται υπό προϋποθέσεις λιγότερο ευνοϊκές από τις ισχύουσες για τις προσφυγές που έχουν ως σκοπό να προστατεύσουν τα δικαιώματα τα οποία αντλούνται από τυχόν θεσπισθέντα βάσει του εθνικού δικαίου καθεστώτα ενισχύσεως των γεωργών και εφόσον ο επίδικος εθνικός κανόνας δεν συνεπάγεται, για τους πολίτες, οικονομικές δυσκολίες, σε σχέση ιδίως με τη διάρκεια της διαδικασίας, οι οποίες να καθιστούν εξαιρετικά δυσχερή την άσκηση των δικαιωμάτων που αντλούνται από το δίκαιο της Ένωσης.

Δεύτερον, στην απόφαση της 17ης Οκτωβρίου 2013, C-101/12, *Schaible*, το Δικαστήριο εξέτασε το κύρος ορισμένων διατάξεων του κανονισμού 21/2004³¹. Ετίθετο, κατ' ουσίαν, το ζήτημα αν οι υποχρεώσεις που επιβάλλονται με τις οικείες διατάξεις στους κτηνοτρόφους αιγοπροβάτων, σχετικά με την ατομική αναγνώριση των ζώων, την ηλεκτρονική ατομική αναγνώρισή τους και την τήρηση και ενημέρωση μητρώου, μπορούσαν να θεωρηθούν σύμφωνες με το άρθρο 16 του Χάρτη, το οποίο κατοχυρώνει την επιχειρηματική ελευθερία, καθώς και με την αρχή της ίσης μεταχειρίσεως.

Με την απόφασή του, το Δικαστήριο έκρινε ότι δεν υφίσταται κανένα στοιχείο που να μπορεί να θίξει το κύρος των επίδικων διατάξεων από απόψεως της επιχειρηματικής ελευθερίας και της αρχής της ίσης μεταχειρίσεως. Κατ' αρχάς, ως προς τη συμβατότητά τους με την επιχειρηματική ελευθερία, το Δικαστήριο διαπίστωσε ότι, μολονότι οι διατάξεις του κανονισμού 21/2004 οι οποίες επιβάλλουν

³¹ Κανονισμός (ΕΚ) 21/2004 του Συμβουλίου, της 17ης Δεκεμβρίου 2003, για τη θέσπιση συστήματος αναγνώρισης και καταγραφής των αιγοπροβάτων και για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1782/2003 και των οδηγιών 92/102/ΕΟΚ και 64/432/ΕΟΚ (ΕΕ 2004, L 5, σ. 8). Η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως αφορούσε τα άρθρα 3, παράγραφος 1, 4, παράγραφος 2, 5, παράγραφος 1, και 9, παράγραφος 3, πρώτο εδάφιο, καθώς και το παράρτημα Β, σημείο 2, του εν λόγω κανονισμού 21/2004.

στους κτηνοτρόφους αιγοπροβάτων υποχρεώσεις ηλεκτρονικής ατομικής αναγνώρισης των ζώων και τηρήσεως μητρώου εκμεταλλεύσεως ενδέχεται να περιορίζουν την άσκηση της επιχειρηματικής ελευθερίας, η τελευταία δεν συνιστά απόλυτο προνόμιο. Μπορεί να υπόκειται σε ευρύ φάσμα παρεμβάσεων της δημόσιας αρχής μέσω των οποίων είναι δυνατό να επιβληθούν, προς το γενικό συμφέρον, περιορισμοί στην άσκηση της οικονομικής δραστηριότητας, υπό την επιφύλαξη της τηρήσεως της αρχής της αναλογικότητας. Εν προκειμένω, το Δικαστήριο κατέληξε στο συμπέρασμα ότι, ακόμη και αν οι επίμαχες στην υπόθεση της κύριας δίκης υποχρεώσεις ενδέχεται να περιορίζουν την άσκηση της επιχειρηματικής ελευθερίας, εντούτοις δικαιολογούνται από θεμιτούς σκοπούς γενικού συμφέροντος. Συγκεκριμένα, οι υποχρεώσεις αυτές, στο μέτρο που καθιστούν ευχερή την ιχνηλασιμότητα κάθε ζώου και δυνατή, σε περίπτωση επιζωοτίων, τη λήψη εκ μέρους των αρμοδίων αρχών των αναγκαίων μέτρων για την αποτροπή της εξαπλώσεως μεταδοτικών ασθενειών στα αιγοπρόβατα, είναι κατάλληλες και αναγκαίες για την επίτευξη των ως άνω σκοπών, ήτοι της προστασίας της υγείας, της καταπολέμησης των επιζωοτίων και της διασφάλισης καλών συνθηκών διαβιώσεως των ζώων, καθώς και της ολοκλήρωσης της γεωργικής εσωτερικής αγοράς στον οικείο τομέα.

III. Ελευθερίες κυκλοφορίας

1. Ελεύθερη κυκλοφορία των εργαζομένων και κοινωνική ασφάλιση

Στον τομέα της ελεύθερης κυκλοφορίας των εργαζομένων και της κοινωνικής ασφάλισης εκδόθηκαν τρεις ιδιαίτερες αξιοπρόσεκτες αποφάσεις.

Πρώτον, στην απόφαση της 16ης Απριλίου 2013, C-202/11, *Las*, το Δικαστήριο ασχολήθηκε με *ρύθμιση κράτους μέλους η οποία επέβαλλε τη χρήση επίσημης γλώσσας για τις συμβάσεις εργασίας*. Εν προκειμένω, Ολλανδός υπήκοος, κάτοικος Κάτω Χωρών, προσελήφθη από εταιρία με έδρα την Αμβέρσα (Βέλγιο). Η σύμβαση εργασίας διασυνοριακού χαρακτήρα, διατυπωμένη στην αγγλική γλώσσα, όριζε ότι ο ενδιαφερόμενος θα ασκούσε τις επαγγελματικές του δραστηριότητες στο Βέλγιο. Στη συνέχεια, με έγγραφο το οποίο είχε επίσης συνταχθεί στην αγγλική γλώσσα, απολύθηκε από την εταιρία αυτή. Ο μισθωτός προσέφυγε ενώπιον του *arbeidsrechtbank* υποστηρίζοντας ότι οι όροι της συμβάσεως εργασίας ήταν άκυροι λόγω παραβάσεως των διατάξεων του σχετικού με το γλωσσικό καθεστώς διατάγματος της Φλαμανδικής Κοινότητας, που υποχρεώνει τις εγκατεστημένες στην ολλανδόφωνη περιοχή επιχειρήσεις, κατά την πρόσληψη εργαζομένων στο πλαίσιο σχέσεως εργασίας διασυνοριακού χαρακτήρα, να συντάσσουν, επί ποινή ακυρότητας η οποία λαμβάνεται αυτεπαγγέλτως υπόψη από τον δικαστή, όλα τα σχετικά έγγραφα στην ολλανδική γλώσσα. Το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι η ρύθμιση αυτή, η οποία μπορεί να έχει αποτρεπτικό αποτέλεσμα για τους μη ολλανδόφωνους εργαζομένους και εργοδότες, συνιστά περιορισμό της ελεύθερης κυκλοφορίας των εργαζομένων. Το Δικαστήριο διευκρίνισε επίσης ότι, στο ιδιαίτερο πλαίσιο συμβάσεως διασυνοριακού χαρακτήρα, μια τέτοια γλωσσική υποχρέωση είναι δυσανάλογη προς τους σκοπούς που προέβαλε το Βέλγιο εν προκειμένω, ήτοι την προστασία μιας επίσημης γλώσσας, την προστασία των εργαζομένων και τη διευκόλυνση των σχετικών διοικητικών ελέγχων.

Η δεύτερη από τις σημαντικές αποφάσεις είναι η απόφαση της 20ής Ιουνίου 2013, C-20/12, *Giersch κ.λπ.*, η οποία αφορούσε την *ίση μεταχείριση, ως προς τα κοινωνικά πλεονεκτήματα, των μεθοριακών εργαζομένων και των μελών των οικογενειών τους*. Με την απόφαση αυτή, το Δικαστήριο έκρινε ότι το άρθρο 7,

παράγραφος 2, του κανονισμού 1612/68³² έχει την έννοια ότι δεν επιτρέπει, κατ' αρχήν, ρύθμιση κράτους μέλους η οποία εξαρτά τη χορήγηση οικονομικού βοηθήματος για ανώτατες σπουδές από προϋπόθεση διαμονής του σπουδαστή στο εν λόγω κράτος μέλος και καθιερώνει, σε αυτή τη βάση, διαφορετική μεταχείριση, η οποία συνιστά έμμεση δυσμενή διάκριση, μεταξύ των προσώπων που διαμένουν στο οικείο κράτος μέλος και εκείνων που, χωρίς να διαμένουν εκεί, είναι τέκνα μεθοριακών εργαζομένων οι οποίοι ασκούν δραστηριότητα στο κράτος μέλος αυτό.

Εξάλλου, κατά την εκτίμηση του Δικαστηρίου, παρότι ο σκοπός της αυξήσεως του ποσοστού των κατοίκων που είναι πτυχιούχοι ανωτάτης εκπαίδευσεως, προκειμένου να προαχθεί η ανάπτυξη της οικονομίας του συγκεκριμένου κράτους μέλους, συνιστά θεμιτό σκοπό ο οποίος μπορεί να δικαιολογήσει τέτοια διαφορετική μεταχείριση και παρότι μια προϋπόθεση διαμονής μπορεί να διασφαλίσει την επίτευξη του ως άνω σκοπού, εντούτοις, η προϋπόθεση αυτή βαίνει πέραν του μέτρου που είναι αναγκαίο για την επίτευξη του επιδιωκόμενου σκοπού. Συγκεκριμένα, μια τέτοια προϋπόθεση διαμονής αποκλείει τη συνεκτίμηση άλλων στοιχείων τα οποία θα μπορούσαν να είναι αντιπροσωπευτικά του πραγματικού βαθμού συνδέσεως του αιτούντος το οικονομικό βοήθημα με την κοινωνία ή την αγορά εργασίας του οικείου κράτους μέλους, όπως του γεγονότος ότι ο ένας εκ των γονέων, ο οποίος εξακολουθεί να συντηρεί τον σπουδαστή, είναι μεθοριακός εργαζόμενος που κατέχει σταθερή θέση εργασίας στο εν λόγω κράτος μέλος και εργάζεται από μακρού σε αυτό.

Τρίτον, στην απόφαση της 21ης Φεβρουαρίου 2013, C-282/11, *Salgado González*, τέθηκε το ζήτημα του τρόπου υπολογισμού των συντάξεων γήρατος των μη μισθωτών, υπό το πρίσμα της νομοθετικής ρυθμίσεως της Ένωσης στον τομέα της κοινωνικής ασφάλισης των διακινούμενων εργαζομένων³³.

Το Δικαστήριο υπενθύμισε κατ' αρχάς ότι, ελλείψει εναρμονίσεως στο επίπεδο της Ένωσης, απόκειται στη νομοθεσία κάθε κράτους μέλους να καθορίσει τις προϋποθέσεις αναγνώρισεως δικαιωμάτων επί παροχών, αλλά ότι, κατά την άσκηση της αρμοδιότητας αυτής, τα κράτη μέλη οφείλουν να τηρούν το δίκαιο της Ένωσης, και ιδίως τις σχετικές με την ελευθερία κυκλοφορίας διατάξεις της Συνθήκης ΛΕΕ. Συναφώς, ο κανονισμός 1408/71 ορίζει ότι, όταν η νομοθεσία κράτους μέλους εξαρτά την απόκτηση δικαιώματος επί παροχών, όπως η σύνταξη γήρατος, από τη συμπλήρωση περιόδων ασφαλίσεως, ο αρμόδιος φορέας αυτού του κράτους μέλους λαμβάνει υπόψη, κατά το μέτρο που απαιτείται, τυχόν περιόδους ασφαλίσεως που συμπληρώθηκαν υπό τη νομοθεσία κάθε άλλου κράτους μέλους³⁴. Προς τούτο, λαμβάνει υπόψη τις περιόδους αυτές ως αν επρόκειτο για περιόδους που συμπληρώθηκαν υπό τη νομοθεσία την οποία εφαρμόζει.

Έτσι, εθνική ρύθμιση βάσει της οποίας το θεωρητικό ποσό της συντάξεως γήρατος του, διακινούμενου ή μη, μη μισθωτού εργαζομένου υπολογίζεται πάντοτε με αφετηρία τις εισφορές του στη διάρκεια μιας αμετάβλητης περιόδου αναφοράς που προηγείται της καταβολής της τελευταίας εισφοράς του είναι αντίθετη προς τις απαιτήσεις του κανονισμού 1408/71³⁵, εφόσον το θεωρητικό αυτό ποσό υπολογίζεται ως αν ο ασφαλισμένος είχε ασκήσει όλη του την επαγγελματική δραστηριότητα αποκλειστικώς στο οικείο κράτος μέλος. Δεν θα ίσχυε πιθανώς το ίδιο αν η εθνική ρύθμιση προέβλεπε μηχανισμούς

³² Κανονισμός (ΕΟΚ) 1612/68 του Συμβουλίου, της 15ης Οκτωβρίου 1968, περί της ελεύθερης κυκλοφορίας των εργαζομένων στο εσωτερικό της Κοινότητας (ΕΕ ειδ. έκδ. 05/001, σ. 33), όπως τροποποιήθηκε με την οδηγία 2004/38/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 29ης Απριλίου 2004 (ΕΕ L 158, σ. 77, και — διορθωτικά — ΕΕ L 229, σ. 35, και ΕΕ 2007, L 204, σ. 28).

³³ Κανονισμός (ΕΟΚ) 1408/71 του Συμβουλίου, της 14ης Ιουνίου 1971, περί εφαρμογής των συστημάτων κοινωνικής ασφαλίσεως στους μισθωτούς και τις οικογένειές τους που διακινούνται εντός της Κοινότητας (ΕΕ ειδ. έκδ. 05/001, σ. 73), όπως έχει τροποποιηθεί και ενημερωθεί.

³⁴ Βλ. άρθρο 45 του κανονισμού 1408/71.

³⁵ Βλ., μεταξύ άλλων, άρθρο 46, στοιχείο α', του κανονισμού 1408/71.

προσαρμογής του τρόπου υπολογισμού του θεωρητικού ποσού της συντάξεως γήρατος, ώστε να ληφθεί υπόψη το γεγονός ότι ο ενδιαφερόμενος άσκησε το δικαίωμά του σε ελεύθερη κυκλοφορία έχοντας εργαστεί και σε άλλο κράτος μέλος.

2. Ελευθερία εγκαταστάσεως και ελεύθερη παροχή υπηρεσιών

Με την απόφαση της 8ης Μαΐου 2013, C-197/11 και C-203/11, *Libert κ.λπ.*, το Δικαστήριο είχε την ευκαιρία να αποφανθεί στο ζήτημα αν αντιβαίνει στο δίκαιο της Ένωσης εθνική ρύθμιση βάσει της οποίας, αφενός, η μεταβίβαση ακινήτων ευρισκομένων σε ορισμένους δήμους προϋποθέτει τη διακρίβωση, από επιτροπή εκτιμήσεως, της υπάρξεως «επαρκούς συνδέσμου» μεταξύ του υποψήφιου αγοραστή και των οικείων δήμων και, αφετέρου, επιβάλλεται στους εργολάβους και στους κυρίους του έργου η υποχρέωση ανεγέρσεως εργατικών κατοικιών, ενώ προβλέπονται παράλληλα φορολογικά κίνητρα και μηχανισμοί επιδοτήσεως.

Το Δικαστήριο έκρινε ότι ρύθμιση η οποία θέτει τέτοιες προϋποθέσεις μεταβιβάσεως συνιστά περιορισμό των θεμελιωδών ελευθεριών που κατοχυρώνονται στο δίκαιο της Ένωσης. Επιπλέον, υπογράμμισε ότι απαιτήσεις σχετικές με την πολιτική περί κοινωνικής στεγάσεως, όπως η μέριμνα για την αντιμετώπιση των στεγαστικών αναγκών του λιγότερου εύπορου γηγενούς πληθυσμού, μπορούν να θεωρηθούν ως επιτακτικοί λόγοι γενικού συμφέροντος οι οποίοι δικαιολογούν τέτοιον περιορισμό. Εντούτοις, οι σχετικές εθνικές διατάξεις υπερβαίνουν το αναγκαίο μέτρο για την επίτευξη του επιδιωκόμενου σκοπού, στην περίπτωση κατά την οποία οι προβλεπόμενες προϋποθέσεις για τη μεταβίβαση ακινήτων δεν έχουν άμεση σχέση με τις κοινωνικο-οικονομικές πτυχές που συναρτώνται με τον σκοπό της προστασίας, στο πλαίσιο της αγοράς των ακινήτων, αποκλειστικώς και μόνον του λιγότερου εύπορου γηγενούς πληθυσμού. Πράγματι, ελλείπει τέτοιας άμεσης σχέσεως, οι εν λόγω προϋποθέσεις ενδέχεται να ευνοήσουν όχι μόνον τον λιγότερο εύπορο πληθυσμό αλλά και άλλα πρόσωπα τα οποία διαθέτουν επαρκή μέσα και, συνεπώς, ουδόλως χρήζουν ειδικής κοινωνικής προστασίας στο πλαίσιο της αγοράς αυτής.

Αντιθέτως, το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι το άρθρο 63 ΣΛΕΕ δεν απαγορεύει την επιβολή «επιβαρύνσεως κοινωνικού σκοπού» σε ορισμένους επιχειρηματίες, όπως οι εργολάβοι και οι κύριοι του έργου, κατά τη χορήγηση σε αυτούς αδείας δομήσεως ή αδείας κατατμήσεως σε οικοδομήσιμα οικοπέδα, στον βαθμό που επιδιώκεται η διασφάλιση επαρκούς προσφοράς κατοικιών στους έχοντες χαμηλά εισοδήματα και σε άλλες ασθενείς, από κοινωνικής και οικονομικής απόψεως, κατηγορίες του τοπικού πληθυσμού.

Με την απόφαση της 24ης Οκτωβρίου 2013, C-85/12, *LBI* (πρώην *Landsbanki Islands*), το Δικαστήριο κλήθηκε να ερμηνεύσει την οδηγία 2001/24 για την εξυγίανση και την εκκαθάριση των πιστωτικών ιδρυμάτων³⁶, η οποία ενσωματώθηκε στη Συμφωνία για τον ΕΟΧ. Η οδηγία αυτή προβλέπει ότι, σε περίπτωση πτωχεύσεως χρηματοπιστωτικού ιδρύματος με υποκαταστήματα σε άλλα κράτη μέλη, τα μέτρα εξυγίανσεως και η διαδικασία εκκαθαρίσεως εντάσσονται στο πλαίσιο μίας και μόνο διαδικασίας αφερεγγυότητας στο κράτος μέλος της έδρας του οικείου χρηματοπιστωτικού ιδρύματος (κράτος καταγωγής) και παράγουν τα αποτελέσματά τους σύμφωνα με το δίκαιο του κράτους καταγωγής σε όλη την Ένωση, χωρίς άλλες διατυπώσεις.

Στην υπόθεση αυτή, τέθηκε το ζήτημα αν καλύπτονταν από την οδηγία τα μέτρα εξυγίανσεως τα οποία έλαβε η Ισλανδία κατόπιν της διεθνούς τραπεζικής και χρηματοπιστωτικής κρίσης που την έπληξε. Τα μέτρα αυτά, τα οποία είχαν τη μορφή αναστολής της πληρωμής των χρεών, προφύλασσαν

³⁶ Οδηγία 2001/24/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 4ης Απριλίου 2001, για την εξυγίανση και την εκκαθάριση των πιστωτικών ιδρυμάτων (ΕΕ L 125, σ. 15).

τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα από την άσκηση ένδικων προσφυγών εναντίον τους και επέβαλλαν την αναστολή των εκκρεμών δικών καθ' όλη τη διάρκεια της αναστολής πληρωμής των χρεών τους. Στη Γαλλία έγιναν κατά της LBI, ισλανδικού χρηματοπιστωτικού ιδρύματος που είχε υπαχθεί σε καθεστώς αναστολής της πληρωμής των χρεών του στην Ισλανδία, συντηρητικές κατασχέσεις τις οποίες το εν λόγω χρηματοπιστωτικό ίδρυμα προσέβαλε ενώπιον των γαλλικών δικαστηρίων, υποστηρίζοντας ότι, βάσει της οδηγίας, τα ληφθέντα στην Ισλανδία μέτρα εξυγιάνσεως μπορούσαν να αντιταχθούν ευθέως στον Γάλλο πιστωτή της και ότι οι κατασχέσεις ήταν άκυρες.

Το Δικαστήριο τόνισε εισαγωγικώς ότι η οδηγία 2001/24 αποσκοπεί στην καθιέρωση της αμοιβαίας αναγνωρίσεως, εκ μέρους των κρατών μελών, των μέτρων που λαμβάνει έκαστο εξ αυτών για να αποκαταστήσει τη βιωσιμότητα των ιδρυμάτων στα οποία έχει χορηγήσει άδεια. Το Δικαστήριο διαπίστωσε εν συνεχεία ότι, σύμφωνα με τα όσα ορίζει η οδηγία 2001/24 ³⁷, οι διοικητικές και δικαστικές αρχές του κράτους μέλους καταγωγής είναι οι μόνες αρμόδιες να αποφασίζουν για την εφαρμογή ενός ή περισσότερων μέτρων εξυγιάνσεως σε πιστωτικό ίδρυμα, καθώς και για την κίνηση διαδικασίας εκκαθαρίσεως πιστωτικού ιδρύματος. Τα μέτρα αυτά παράγουν, σε όλα τα λοιπά κράτη μέλη, τα αποτελέσματα που τους προσδίδει η νομοθεσία του κράτους μέλους καταγωγής. Επομένως, μέτρα εξυγιάνσεως και εκκαθαρίσεως τα οποία λαμβάνουν οι διοικητικές και δικαστικές αρχές του κράτους μέλους καταγωγής αναγνωρίζονται πράγματι δυνάμει της οδηγίας 2001/24, μαζί με τα κατά τη νομοθεσία του εν λόγω κράτους μέλους αποτελέσματα. Αντιθέτως, η νομοθεσία αυτού του κράτους μέλους μπορεί, κατ' αρχήν, να παράγει αποτελέσματα στα λοιπά κράτη μέλη μόνο μέσω μέτρων που λαμβάνουν οι διοικητικές και δικαστικές αρχές του ως άνω κράτους μέλους κατά ενός συγκεκριμένου χρηματοπιστωτικού ιδρύματος.

Η απόφαση της 24ης Σεπτεμβρίου 2013, C-221/11, *Demirkan*, αφορούσε το ζήτημα αν η ελεύθερη παροχή υπηρεσιών, στην οποία αναφέρεται το άρθρο 41, παράγραφος 1, του Πρόσθετου πρωτοκόλλου ³⁸ της Συμφωνίας Συνδέσεως μεταξύ της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας και της Τουρκίας ³⁹ περιλαμβάνει την καλούμενη «παθητική» ελευθερία παροχής υπηρεσιών, ήτοι το δικαίωμα των αποδεκτών υπηρεσιών να μεταβαίνουν σε κράτος μέλος προκειμένου να λάβουν εκεί υπηρεσίες.

Κατά το Δικαστήριο, μολονότι οι αρχές οι οποίες καθιερώνονται στο πλαίσιο των άρθρων της Συνθήκης ΛΕΕ περί ελεύθερης παροχής υπηρεσιών πρέπει να εφαρμόζονται, στο μέτρο του δυνατού, στους Τούρκους υπηκόους, προκειμένου να εξαιρεθούν μεταξύ των συμβαλλομένων μερών οι περιορισμοί στην ελεύθερη παροχή υπηρεσιών, εντούτοις η ερμηνεία που έχει δοθεί στις διατάξεις του δικαίου της Ένωσης, περιλαμβανομένων των σχετικών με την εσωτερική αγορά διατάξεων της Συνθήκης, δεν μπορεί να ισχύει άνευ ετέρου ως προς την ερμηνεία συμφωνίας συναφθείσας από την Ένωση με τρίτη χώρα, εκτός αν υφίστανται ρητές προς τούτο διατάξεις της ίδιας της συμφωνίας. Προκειμένου να διαπιστωθεί αν είναι δυνατή μια τέτοια κατ' αναλογία εφαρμογή, πρέπει να συγκριθούν ο σκοπός και το πλαίσιο της συμφωνίας, αφενός, και της Συνθήκης, αφετέρου. Όμως μεταξύ της Συμφωνίας Συνδέσεως καθώς και του Πρόσθετου πρωτοκόλλου της, αφενός, και της Συνθήκης, αφετέρου, υπάρχουν θεμελιώδεις διαφορές οι οποίες οφείλονται στο γεγονός ότι ο σκοπός της συνδέσεως ΕΟΚ-Τουρκίας είναι αποκλειστικά οικονομικός, καθόσον αυτή προορίζεται να προαγάγει κυρίως την οικονομική ανάπτυξη της Τουρκίας. Έτσι, δεν αποτελεί σκοπό της Συμφωνίας Συνδέσεως η ανάπτυξη των οικονομικών ελευθεριών ώστε να καταστεί δυνατό ένα γενικό καθεστώς ελεύθερης κυκλοφορίας των προσώπων το

³⁷ Προαναφερθείσα οδηγία 2001/24/ΕΚ, άρθρα 3, παράγραφος 1, και 9, παράγραφος 1.

³⁸ Πρωτόκολλο το οποίο, σύμφωνα με το άρθρο του 62, αποτελεί αναπόσπαστο μέρος της Συμφωνίας Συνδέσεως. Το πρωτόκολλο αυτό υπογράφηκε στις 23 Νοεμβρίου 1970 στις Βρυξέλλες και συνάφθηκε, εγκρίθηκε και επικυρώθηκε εξ ονόματος της Κοινότητας με τον κανονισμό (ΕΟΚ) 2760/72 του Συμβουλίου, της 19ης Δεκεμβρίου 1972.

³⁹ Υπογράφηκε στην Άγκυρα στις 12 Σεπτεμβρίου 1963.

οποίο θα ήταν παρεμφερές με εκείνο που ισχύει για τους πολίτες της Ένωσης. Επιπλέον, από πλευράς χρονικού πλαισίου, το Δικαστήριο υπογράμμισε ότι από κανένα στοιχείο δεν προκύπτει ότι τα συμβαλλόμενα μέρη στη Συμφωνία Συνδέσεως και στο Πρόσθετο πρωτόκολλο όριζαν, κατά τον χρόνο υπογραφής των τελευταίων, την ελεύθερη παροχή υπηρεσιών υπό την έννοια ότι περιλαμβάνει την «παθητική» ελευθερία παροχής υπηρεσιών. Επομένως, η ελεύθερη παροχή υπηρεσιών κατά την έννοια του άρθρου 41, παράγραφος 1, του Πρόσθετου πρωτοκόλλου δεν καλύπτει την ελευθερία των Τούρκων υπηκόων, που είναι αποδέκτες υπηρεσιών, να μεταβαίνουν σε κράτος μέλος για να λάβουν εκεί υπηρεσίες.

3. Ελεύθερη κίνηση των κεφαλαίων

Με την απόφαση της 22ας Οκτωβρίου 2013, C-105/12 έως C-107/12, *Essent κ.λπ.*, το Δικαστήριο κλήθηκε να εξετάσει το ζήτημα αν αντιβαίνει στο άρθρο 345 ΣΛΕΕ, καθώς και στους σχετικούς με την ελεύθερη κίνηση κεφαλαίων κανόνες, εθνικό ιδιοκτησιακό καθεστώς των φορέων διαχείρισης δικτύων διανομής ηλεκτρικής ενέργειας ή φυσικού αερίου, το οποίο προβλέπει απόλυτη απαγόρευση ιδιωτικοποίησης τέτοιων φορέων διαχείρισης.

Το Δικαστήριο υπενθύμισε κατ' αρχάς ότι το άρθρο 345 ΣΛΕΕ διατυπώνει την αρχή της ουδετερότητας των Συνθηκών έναντι του καθεστώτος της ιδιοκτησίας στα κράτη μέλη. Ειδικότερα, οι Συνθήκες δεν αντιτίθενται, κατ' αρχήν, ούτε στην εθνικοποίηση επιχειρήσεων ούτε στην ιδιωτικοποίησή τους, οπότε τα κράτη μέλη μπορούν θεμιτώς να επιδιώκουν τον σκοπό ο οποίος συνίσταται στη δημιουργία ή στη διατήρηση ενός καθεστώτος δημόσιας ιδιοκτησίας για ορισμένες επιχειρήσεις. Εντούτοις, σημείωσε το Δικαστήριο, το άρθρο 345 ΣΛΕΕ δεν έχει ως αποτέλεσμα να εξαιρούνται τα υφιστάμενα στα κράτη μέλη καθεστώτα ιδιοκτησίας από τους θεμελιώδεις κανόνες της Συνθήκης ΛΕΕ, ιδίως δε από τους κανόνες της απαγορεύσεως των δυσμενών διακρίσεων, της ελευθερίας εγκαταστάσεως και της ελεύθερης κινήσεως κεφαλαίων.

Εν προκειμένω, το Δικαστήριο διαπίστωσε ότι, ενόψει των αποτελεσμάτων της, η απαγόρευση ιδιωτικοποίησης συνιστά εμπόδιο στην ελεύθερη κίνηση κεφαλαίων. Πρόσθεσε ότι οι σκοποί της διασφάλισης της διαφάνειας στις αγορές ηλεκτρικής ενέργειας και φυσικού αερίου και της αποτροπής των στρεβλώσεων του ανταγωνισμού, οι οποίοι υπαγόρευαν την επιλογή του καθεστώτος ιδιοκτησίας που έγινε από την εθνική νομοθεσία, είναι δυνατό να ληφθούν υπόψη ως επιτακτικοί λόγοι γενικού συμφέροντος για να δικαιολογήσουν το εμπόδιο στην ελεύθερη κίνηση των κεφαλαίων. Ομοίως, όσον αφορά την απαγόρευση συμμετοχής σε όμιλο και την απαγόρευση δραστηριοτήτων που μπορούν να παραβιάσουν τη διαχείριση του δικτύου, το Δικαστήριο κατέληξε ότι οι προαναφερθέντες σκοποί δύνανται επίσης, ως επιτακτικοί λόγοι γενικού συμφέροντος, να δικαιολογήσουν τα διαπιστωθέντα εμπόδια στις θεμελιώδεις ελευθερίες. Παρά ταύτα, απαιτείται επιπλέον τα εμπόδια αυτά να είναι κατάλληλα για την υλοποίηση των επιδιωκόμενων σκοπών και να μην υπερβαίνουν το μέτρο που είναι αναγκαίο για την επίτευξη των εν λόγω σκοπών.

IV. Συνοριακοί έλεγχοι, άσυλο και μετανάστευση

1. Διέλευση των συνόρων

Όσον αφορά τους κοινούς κανόνες σχετικά με τις προδιαγραφές και τις διαδικασίες ελέγχου στα εξωτερικά σύνορα, ένα γερμανικό δικαστήριο υπέβαλε το ερώτημα αν ο κανονισμός 2252/2004⁴⁰, καθόσον επιβάλλει στον αιτούντα διαβατήριο την υποχρέωση να δώσει τα δακτυλικά του αποτυπώματα και προβλέπει την αποθήκευσή τους στο διαβατήριο, είναι έγκυρος, ιδίως υπό το πρίσμα του Χάρτη. Με την απόφαση της 17ης Οκτωβρίου 2013, C-291/12, *Schwarz*, το Δικαστήριο απάντησε καταφατικά στο ως άνω ερώτημα. Συγκεκριμένα, ναι μεν η λήψη ψηφιακών δακτυλικών αποτυπωμάτων και η αποθήκευσή τους στα διαβατήρια συνιστούν προσβολή των δικαιωμάτων σεβασμού της ιδιωτικής ζωής και προστασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, όπως κατοχυρώνονται στα άρθρα 7 και 8 του Χάρτη αντιστοίχως, πλην όμως τα μέτρα αυτά δικαιολογούνται προς αποκλεισμό κάθε ενδεχομένου δόλιας χρήσεως των διαβατηρίων.

Με την απόφαση της 19ης Δεκεμβρίου 2013, C-84/12, *Koushkaki*, το Δικαστήριο διευκρίνισε περαιτέρω τη νομολογία του σχετικά με την πολιτική θεωρήσεων και ειδικότερα, με τις διαδικασίες και τις προϋποθέσεις για την έκδοση ενιαίων θεωρήσεων, καθώς και με το περιθώριο εκτιμήσεως το οποίο έχουν τα κράτη μέλη στο πλαίσιο αυτό. Το Δικαστήριο αποφάνθηκε κατ' αρχάς ότι τα άρθρα 23, παράγραφος 4, 32, παράγραφος 1, και 35, παράγραφος 6, του κώδικα θεωρήσεων⁴¹ έχουν την έννοια ότι οι αρμόδιες αρχές κράτους μέλους δεν μπορούν, κατά το πέρας της εξετάσεως μιας αιτήσεως ενιαίας θεωρήσεως, να αρνηθούν τη χορήγηση τέτοιας θεωρήσεως σε αιτούντα παρά μόνον αν μπορεί να του αντιταχθεί ένας από τους λόγους απορρίψεως της αιτήσεως που απαριθμούνται στις συγκεκριμένες διατάξεις. Κατά την εξέταση της αιτήσεως, οι ανωτέρω αρχές διαθέτουν ευρύ περιθώριο εκτιμήσεως όσον αφορά τους όρους εφαρμογής των εν λόγω διατάξεων και την αξιολόγηση των κρίσιμων πραγματικών περιστατικών, προκειμένου να καταλήξουν αν μπορεί να αντιταχθεί στον αιτούντα ένας από αυτούς τους λόγους απορρίψεως.

Όσον αφορά ειδικότερα τον λόγο απορρίψεως ο οποίος αφορά την απουσία προθέσεως του αιτούντος να εγκαταλείψει το έδαφος των κρατών μελών πριν από τη λήξη της ισχύος της ζητούμενης θεωρήσεως, το Δικαστήριο αποφάνθηκε⁴² ότι οι αρμόδιες αρχές κράτους μέλους δεν οφείλουν να είναι βέβαιες ως προς την πρόθεση του αιτούντος, αλλά αρκεί να διαπιστώσουν ότι υφίστανται εύλογες αμφιβολίες, λαμβανομένων υπόψη, αφενός, της γενικής καταστάσεως στη χώρα διαμονής του και, αφετέρου, των χαρακτηριστικών του αιτούντος, όπως προκύπτουν από τις πληροφορίες που ο ίδιος έχει παράσχει.

Τέλος, το Δικαστήριο έκρινε ότι ο κώδικας θεωρήσεων επιτρέπει εθνική ρύθμιση η οποία προβλέπει ότι, οσάκις πληρούνται οι προβλεπόμενοι από τον εν λόγω κώδικα όροι χορηγήσεως, οι αρμόδιες αρχές έχουν την εξουσία να χορηγήσουν ενιαία θέωρηση στον αιτούντα, χωρίς ωστόσο να ορίζεται ότι υποχρεούνται να την χορηγήσουν, εφόσον μια τέτοια εθνική διάταξη μπορεί να ερμηνευθεί κατά τρόπο σύμφωνο προς τον κώδικα θεωρήσεων. Επομένως, οι εθνικές αρχές μπορούν να αρνηθούν τη

⁴⁰ Κανονισμός (ΕΚ) 2252/2004 του Συμβουλίου, της 13ης Δεκεμβρίου 2004, σχετικά με την καθιέρωση προτύπων για τα χαρακτηριστικά ασφαλείας και τη χρήση βιομετρικών στοιχείων στα διαβατήρια και τα ταξιδιωτικά έγγραφα των κρατών μελών (ΕΕ L 385, σ. 1), όπως τροποποιήθηκε με τον κανονισμό (ΕΚ) 444/2009 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 28ης Μαΐου 2009 (ΕΕ L 142, σ. 1, και διορθωτικό ΕΕ L 188, σ. 127).

⁴¹ Κανονισμός (ΕΚ) 810/2009 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 13ης Ιουλίου 2009, για τη θέσπιση κοινοτικού κώδικα θεωρήσεων (κώδικας θεωρήσεων) (ΕΕ L 243, σ. 1).

⁴² Το Δικαστήριο αποφάνθηκε επί του άρθρου 32, παράγραφος 1, του κώδικα θεωρήσεων, σε συνδυασμό με το άρθρο 21, παράγραφος 1, του ίδιου κώδικα.

χορήγηση ενιαίας θεωρήσεως σε αιτούντα μόνο στην περίπτωση όπου μπορεί να του αντιταχθεί ένας από τους προβλεπόμενους στα οικεία άρθρα λόγους απορρίψεως.

2. Πολιτική ασύλου

Δύο αποφάσεις σχετικές με το δικαίωμα ασύλου και την ερμηνεία του κανονισμού 343/2003 («Δουβλίνο II») ⁴³ χρēζουν ιδιαίτερης προσοχής.

Πρώτον, στην υπόθεση επί της οποίας εκδόθηκε η απόφαση της 6ης Ιουνίου 2013, C-648/11, *ΜΑ κ.λπ.*, τέθηκε ενώπιον του Δικαστηρίου το ζήτημα *ποιο κράτος μέλος είναι υπεύθυνο για την εξέταση αιτήσεως ασύλου* όταν ο ενδιαφερόμενος, ασυνόδευτος ανήλικος του οποίου κανένα μέλος της οικογένειας δεν βρίσκεται νομίμως στο έδαφος της Ευρωπαϊκής Ένωσης, έχει υποβάλει αιτήσεις ασύλου σε περισσότερα του ενός κράτη μέλη. Στο πλαίσιο αυτό, το Δικαστήριο ερμήνευσε το άρθρο 6, δεύτερο εδάφιο, του κανονισμού 343/2003 υπό την έννοια ότι υπεύθυνο για την εξέταση κράτος μέλος είναι εκείνο στο οποίο βρίσκεται ο ανήλικος αφού έχει υποβάλει εκεί αίτηση ασύλου. Συναφώς, το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι η φράση «το κράτος μέλος [...] στο οποίο ο ανήλικος υπέβαλε την αίτηση ασύλου», όπως χρησιμοποιείται στην κρίσιμη διάταξη, δεν πρέπει να ερμηνεύεται υπό την έννοια ότι αναφέρεται στο πρώτο κράτος μέλος όπου ο ανήλικος υπέβαλε αίτηση ασύλου. Συγκεκριμένα, δεδομένου ότι οι ασυνόδευτοι ανήλικοι αποτελούν μια ιδιαίτερος ευάλωτη κατηγορία προσώπων, είναι σημαντικό να μην επιμηκύνεται πέραν του απολύτως αναγκαίου μέτρου η διαδικασία προσδιορισμού του υπεύθυνου κράτους μέλους, αλλά να διασφαλίζεται η ταχεία πρόσβασή τους στις διαδικασίες που αφορούν το καθεστώς του πρόσφυγα. Επομένως, μολονότι ρητή μνεία στο συμφέρον του ανηλίκου γίνεται μόνο στο πρώτο εδάφιο του άρθρου 6 του εν λόγω κανονισμού, το άρθρο 24, παράγραφος 2, του Χάρτη, σε συνδυασμό με το άρθρο 51, παράγραφος 1, αυτού, συνεπάγεται ότι, σε όλες τις αποφάσεις τις οποίες λαμβάνουν τα κράτη μέλη για τον προσδιορισμό του κράτους μέλους που είναι υπεύθυνο για την εξέταση του δικαιώματος ασύλου, πρέπει να προσδίδεται πρωταρχική σημασία στο μείζον συμφέρον του παιδιού. Κατά συνέπεια, οι ασυνόδευτοι ανήλικοι οι οποίοι έχουν υποβάλει αίτηση ασύλου σε ένα κράτος μέλος δεν πρέπει, κατ' αρχήν, να μεταφέρονται σε άλλο κράτος μέλος όπου υπέβαλαν την πρώτη τους αίτηση ασύλου.

Δεύτερον, με την απόφαση της 10ης Δεκεμβρίου 2013, C-394/12, *Abdullahi*, το Δικαστήριο έκρινε ότι το άρθρο 19, παράγραφος 2, του κανονισμού 343/2003 έχει την έννοια ότι, στην περίπτωση όπου *κράτος μέλος έχει προχωρήσει στην αναδοχή του αιτούντος άσυλο* υπό την ιδιότητα του κράτους μέλους της πρώτης εισόδου του αιτούντος άσυλο στο έδαφος της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ο αιτών δεν μπορεί να αμφισβητήσει τη στηριζόμενη στα κριτήρια του άρθρου 10, παράγραφος 1, του ως άνω κανονισμού αρμοδιότητα του συγκεκριμένου κράτους μέλους να εξετάσει την αίτησή του, παρά μόνον αν επικαλεστεί την ύπαρξη συστημικών πλημμελειών όσον αφορά τη διαδικασία χορήγησης ασύλου και τις συνθήκες υποδοχής των αιτούντων άσυλο στο κράτος μέλος αυτό. Ακολουθώντας την ερμηνεία την οποία είχε δώσει με την απόφαση της 21ης Δεκεμβρίου 2011, *NS* ⁴⁴, το Δικαστήριο επισήμανε ότι πρέπει οι οικείες συστημικές πλημμέλειες και συνθήκες υποδοχής των αιτούντων άσυλο να στοιχειοθετούν σοβαρούς και αποχρώντες λόγους που να θεμελιώνουν την πεποίθηση ότι οι εν λόγω αιτούντες θα διατρέξουν ουσιαστικό κίνδυνο να υποστούν απάνθρωπη ή εξευτελιστική μεταχείριση κατά την έννοια του άρθρου 4 του Χάρτη.

⁴³ Κανονισμός (ΕΚ) 343/2003, του Συμβουλίου, της 18ης Φεβρουαρίου 2003, για τη θέσπιση των κριτηρίων και μηχανισμών για τον προσδιορισμό του κράτους μέλους που είναι υπεύθυνο για την εξέταση αίτησης ασύλου που υποβάλλεται σε κράτος μέλος από υπήκοο τρίτης χώρας (ΕΕ L 50, σ. 1).

⁴⁴ Συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-411/10 και C-493/10 (Συλλογή 2011, σ. I-13905).

3. Μεταναστευτική πολιτική

Το Δικαστήριο κλήθηκε, με την απόφαση της 10ης Σεπτεμβρίου 2013, C-383/13 PPU, *G. και R.*, να ερμηνεύσει το άρθρο 15, παράγραφοι 2 και 6, της οδηγίας 2008/115 («οδηγία περί επιστροφής») ⁴⁵, η οποία θέτει τις διαδικαστικές εγγυήσεις όσον αφορά τις αποφάσεις για την απομάκρυνση παρανόμως διαμενόντων υπηκόων τρίτων χωρών. Στο πλαίσιο αυτό, η οδηγία 2008/115 επιβάλλει στα κράτη μέλη την υποχρέωση να προβλέπουν αποτελεσματικά ένδικα βοηθήματα κατά των σχετικών αποφάσεων και ορίζει, επιπλέον, ότι ο ενδιαφερόμενος υπήκοος τρίτης χώρας αφήνεται αμέσως ελεύθερος αν η κράτησή του δεν είναι νόμιμη.

Με την απόφασή του, η οποία εκδόθηκε κατόπιν εφαρμογής της επείγουσας προδικαστικής διαδικασίας, το Δικαστήριο κατέληξε ότι όταν, κατά την έκδοση αποφάσεως για παράταση της κρατήσεως παρανόμως διαμένοντος υπηκόου τρίτης χώρας ενόψει απομακρύνσεώς του, δεν γίνονται σεβαστά τα δικαιώματα άμυνας, η κράτηση δεν αίρεται αυτοδικαίως. Κατά το Δικαστήριο, ο εθνικός δικαστής οφείλει πάντως να ελέγξει αν η προσβολή των συγκεκριμένων δικαιωμάτων είχε στην πράξη ως συνέπεια να στερηθεί αυτός που την επικαλείται της δυνατότητας να αμυνθεί καλύτερα, σε τέτοιον βαθμό ώστε η διοικητική διαδικασία η οποία κατέληξε στην παράταση της κρατήσεώς του θα μπορούσε να έχει διαφορετική έκβαση.

Η απόφαση της 19ης Σεπτεμβρίου 2013, C-297/12, *Filev και Osmani*, αφορά επίσης την ερμηνεία της οδηγίας 2008/115 («οδηγία περί επιστροφής»). Το Δικαστήριο έκρινε, μεταξύ άλλων, ότι η οδηγία αυτή δεν επιτρέπει εθνική διάταξη η οποία εξαρτά τον περιορισμό της διάρκειας ισχύος μιας απαγορεύσεως εισόδου από την υποβολή, εκ μέρους του ενδιαφερομένου υπηκόου τρίτης χώρας, αιτήσεως για την παροχή του ευεργετήματος ενός τέτοιου περιορισμού. Πράγματι, από το γράμμα του άρθρου 11, παράγραφος 2, της εν λόγω οδηγίας προκύπτει ότι τα κράτη μέλη οφείλουν να περιορίζουν χρονικώς κάθε απαγόρευση εισόδου, ανεξαρτήτως της υποβολής σχετικής αιτήσεως.

Το Δικαστήριο αποφάνθηκε επίσης ότι η ίδια διάταξη της οδηγίας αντιτίθεται στην επιβολή ποινικής κυρώσεως σε περίπτωση παραβιάσεως μιας απαγορεύσεως εισόδου και διαμονής στο έδαφος ενός κράτους μέλους η οποία επιβλήθηκε πριν από πέντε και πλέον έτη είτε από την ημερομηνία της εκ νέου εισόδου του συγκεκριμένου υπηκόου τρίτης χώρας στο εν λόγω έδαφος είτε από την έναρξη ισχύος της εθνικής ρυθμίσεως για τη μεταφορά της οδηγίας αυτής στην εθνική έννομη τάξη, εκτός αν ο ενδιαφερόμενος συνιστά σοβαρή απειλή για τη δημόσια τάξη, τη δημόσια ασφάλεια ή την εθνική ασφάλεια.

Τέλος, το Δικαστήριο υπογράμμισε ότι κράτος μέλος που έχει επιλέξει, βάσει του άρθρου 2, παράγραφος 2, στοιχείο β', της οδηγίας περί επιστροφής, να μην εφαρμόζει την οδηγία αυτή στις περιπτώσεις υπηκόων τρίτων χωρών στους οποίους έχει επιβληθεί ποινική κύρωση δεν επιτρέπεται να επικαλεστεί τους οικείους εθνικούς κανόνες έναντι υπηκόου ο οποίος καταδικάστηκε σε ποινή πριν από τη μεταφορά της οδηγίας στο εθνικό δίκαιο και θα μπορούσε άλλως να την επικαλεστεί ευθέως.

⁴⁵ Οδηγία 2008/115/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 16ης Δεκεμβρίου 2008, σχετικά με τους κοινούς κανόνες και διαδικασίες στα κράτη μέλη για την επιστροφή των παρανόμως διαμενόντων υπηκόων τρίτων χωρών (ΕΕ L 348, σ. 98).

V. Αστυνομική και δικαστική συνεργασία σε ποινικές υποθέσεις

1. Ευρωπαϊκό ένταλμα συλλήψεως

Στον τομέα της αστυνομικής και δικαστικής συνεργασίας σε ποινικές υποθέσεις, αξιοσημείωτες είναι τρεις αποφάσεις οι οποίες αφορούν την απόφαση-πλαίσιο 2002/584 για το ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης και τις διαδικασίες παράδοσης μεταξύ κρατών μελών⁴⁶. Δύο εξ αυτών μάλιστα ανάγονται στα πρώτα προδικαστικά ερωτήματα που υποβλήθηκαν από το ισπανικό και το γαλλικό συνταγματικό δικαστήριο, αντιστοίχως.

Στην πρώτη υπόθεση, το ισπανικό συνταγματικό δικαστήριο ζήτησε να διευκρινιστεί αν η απόφαση-πλαίσιο 2002/584 επιτρέπει στα εθνικά δικαστήρια —όπως απαιτεί η δική του νομολογία— να εξαρτούν την παράδοση ατόμου που έχει καταδικαστεί ερήμην από την προϋπόθεση ότι υφίσταται, στο κράτος μέλος εκδόσεως, δυνατότητα αναθεώρησης της καταδικαστικής απόφασης. Με την προαναφερθείσα απόφαση της 26ης Φεβρουαρίου 2013, *Melloni*, το Δικαστήριο, αφού υπενθύμισε ότι η δικαστική αρχή εκτέλεσης επιτρέπεται να εξαρτά την εκτέλεση ευρωπαϊκού εντάλματος σύλληψης μόνον από τις προϋποθέσεις που ορίζονται στην ίδια την απόφαση-πλαίσιο, έκρινε ότι, εφόσον ουδεμία τέτοια προϋπόθεση προβλέπεται στο άρθρο 4α, παράγραφος 1, της αποφάσεως-πλαίσιου, η εν λόγω διάταξη δεν παρέχει στα εθνικά δικαστήρια την ευχέρεια να αρνηθούν την εκτέλεση εντάλματος εκδοθέντος προς εκτέλεση ποινής στην περίπτωση όπου ο ενδιαφερόμενος δεν παρέστη μεν αυτοπροσώπως στη δίκη, πλην όμως, έχοντας λάβει γνώση της επικείμενης δίκης, έδωσε εντολή σε δικηγόρο να τον εκπροσωπήσει, όπερ και εγένετο. Επιπλέον, το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι η συγκεκριμένη διάταξη της αποφάσεως-πλαίσιου, η οποία επιτρέπει υπό ορισμένες προϋποθέσεις την εκτέλεση ευρωπαϊκού εντάλματος σύλληψης σε περίπτωση ερήμην καταδίκης, είναι συμβατή τόσο με το δικαίωμα αποτελεσματικής ένδικης προστασίας και το δικαίωμα για δίκαιη δίκη όσο και με τα δικαιώματα άμυνας, όπως αυτά αναγνωρίζονται στα άρθρα 47 και 48, παράγραφος 1, του Χάρτη αντιστοίχως. Ειδικότερα, μολονότι το δικαίωμα του κατηγορουμένου να παρίσταται αυτοπροσώπως στη δίκη συνιστά ουσιώδες στοιχείο του δικαιώματος για δίκαιη δίκη, εντούτοις το εν λόγω δικαίωμα δεν είναι απόλυτο, δεδομένου ότι ο κατηγορούμενος δύναται να παραιτηθεί από αυτό εφόσον διασφαλίζονται ορισμένες εγγυήσεις.

Τέλος, το Δικαστήριο τόνισε ότι ούτε το άρθρο 53 του Χάρτη παρέχει σε κράτος μέλος τη δυνατότητα να εξαρτά την παράδοση ατόμου καταδικασθέντος ερήμην από την προϋπόθεση, η οποία δεν προβλέπεται στην απόφαση-πλαίσιο, να μπορεί η καταδικαστική απόφαση να αναθεωρηθεί στο κράτος μέλος εκδόσεως, προκειμένου να αποτρέπεται το ενδεχόμενο προσβολής των δικαιωμάτων που κατοχυρώνονται στο Σύνταγμά του. Το Δικαστήριο σημείωσε επίσης ότι διαφορετική ερμηνεία του άρθρου 53 του Χάρτη θα έθιγε την αρχή της υπεροχής του δικαίου της Ένωσης και θα διακύβευε την αποτελεσματικότητα της αποφάσεως-πλαίσιου 2002/584⁴⁷.

Με την απόφαση της 30ής Μαΐου 2013, C-168/13 PPU, *F*, η οποία εκδόθηκε επί προδικαστικής παραπομπής στο πλαίσιο προκριματικού ζητήματος συνταγματικότητας ενώπιον του γαλλικού Conseil constitutionnel (Συνταγματικού Συμβουλίου), το Δικαστήριο εξέτασε τη δυνατότητα ασκήσεως προσφυγής με ανασταλτικό αποτέλεσμα κατά αποφάσεως περί επεκτάσεως της ισχύος ενός ευρωπαϊκού

⁴⁶ Απόφαση-πλαίσιο 2002/584/ΔΕΥ του Συμβουλίου, της 13ης Ιουνίου 2002, για το ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης και τις διαδικασίες παράδοσης μεταξύ κρατών μελών, όπως τροποποιήθηκε με την απόφαση-πλαίσιο 2009/299/ΔΕΥ του Συμβουλίου, της 26ης Φεβρουαρίου 2009, για την κατοχύρωση των δικονομικών δικαιωμάτων των προσώπων και την προώθηση της εφαρμογής της αρχής της αμοιβαίας αναγνώρισης αποφάσεων που εκδίδονται ερήμην του ενδιαφερόμενου προσώπου στη δίκη (ΕΕ L 190, σ. 1, και ΕΕ L 81, σ. 24).

⁴⁷ Βλ., συναφώς, την παρουσίαση αυτής της αποφάσεως υπό τον τίτλο «Χάρτης των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων».

εντάλματος συλλήψεως. Αφού υπενθύμισε ότι η απόφαση-πλαίσιο 2002/584 προβλέπει, αυτή καθ' εαυτήν, μια διαδικασία σύμφωνη με τις απαιτήσεις του Χάρτη, το Δικαστήριο επισήμανε ότι η απουσία ρητής ρυθμίσεως η οποία να αφορά δικαίωμα ασκήσεως προσφυγής με ανασταλτικό αποτέλεσμα κατά αποφάσεων σχετικών με το ευρωπαϊκό ένταλμα συλλήψεως δεν εμποδίζει τα κράτη μέλη να προβλέψουν τέτοιο δικαίωμα, ούτε όμως και τους επιβάλλει να το θεσπίσουν. Συναφώς, το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι, υπό την προϋπόθεση ότι δεν παρακωλύεται η εφαρμογή της αποφάσεως-πλαισίου, η εν λόγω απόφαση δεν εμποδίζει τα κράτη μέλη να εφαρμόζουν τους συνταγματικούς τους κανόνες οι οποίοι αφορούν, ιδίως, τον σεβασμό του δικαιώματος για δίκαιη δίκη.

Εντούτοις, το Δικαστήριο διευκρίνισε ότι επιβάλλεται να τεθούν ορισμένα όρια στη διακριτική ευχέρεια την οποία διαθέτουν συναφώς τα κράτη μέλη. Επομένως, λαμβανομένης υπόψη της σημασίας που έχουν οι προθεσμίες στο πλαίσιο της οικείας διαδικασίας, η οριστική απόφαση επί της εκτελέσεως του ευρωπαϊκού εντάλματος συλλήψεως πρέπει να εκδίδεται, κατ' αρχήν, είτε εντός δέκα ημερών από την παροχή της συγκαταθέσεως για την παράδοση του καταζητούμενου ατόμου είτε, στις λοιπές περιπτώσεις, εντός εξήντα ημερών από τη σύλληψη του ατόμου αυτού. Το Δικαστήριο παρατήρησε επίσης ότι, σύμφωνα με τα όσα ορίζει η απόφαση-πλαίσιο ⁴⁸, η απόφαση περί επεκτάσεως της ισχύος εντάλματος ή περί μεταγενέστερης παραδόσεως πρέπει, κατ' αρχήν, να εκδίδεται εντός τριάντα ημερών από την παραλαβή της σχετικής αιτήσεως. Κατά συνέπεια, σε περίπτωση που εθνική ρύθμιση αναγνωρίζει τυχόν δικαίωμα ασκήσεως προσφυγής με ανασταλτικό αποτέλεσμα κατά τέτοιας αποφάσεως, η προσφυγή αυτή πρέπει να ασκείται εντός των ως άνω προθεσμιών, οι οποίες προβλέπονται για την έκδοση οριστικής αποφάσεως επί της εκτελέσεως του εντάλματος.

Σε μια τρίτη υπόθεση σχετική με ευρωπαϊκό ένταλμα συλλήψεως, το Δικαστήριο έκρινε, με την απόφαση της 29ης Ιανουαρίου 2013, C-396/11, *Radu*, ότι οι δικαστικές αρχές εκτελέσεως δεν μπορούν να αρνηθούν να εκτελέσουν ευρωπαϊκό ένταλμα συλλήψεως που έχει εκδοθεί στο πλαίσιο της ασκήσεως ποινικής διώξεως, προβάλλοντας ως λόγο ότι δεν παρασχέθηκε προηγουμένως στον καταζητούμενο δυνατότητα ακροάσεως στο κράτος μέλος εκδόσεως. Πρώτον, ο λόγος αυτός δεν καταλέγεται μεταξύ των λόγων μη εκτελέσεως τέτοιου εντάλματος, τους οποίους προβλέπουν οι διατάξεις της αποφάσεως-πλαισίου 2002/584. Δεύτερον, το Δικαστήριο διαπίστωσε ότι το δικαίωμα ακροάσεως, όπως κατοχυρώνεται στα άρθρα 47 και 48 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων, δεν επιβάλλει να αναγνωρίζεται στη δικαστική αρχή κράτους μέλους η δυνατότητα να μην εκτελέσει, για τον συγκεκριμένο λόγο, ευρωπαϊκό ένταλμα συλλήψεως το οποίο έχει εκδοθεί στο πλαίσιο της ασκήσεως ποινικής διώξεως, δεδομένου ότι μια τέτοια υποχρέωση θα υπονόμει αναπόφευκτα την ίδια την ουσία του συστήματος παραδόσεως που θεσπίζεται με την απόφαση-πλαίσιο. Συγκεκριμένα, προκειμένου να αποτραπεί το ενδεχόμενο φυγής του ενδιαφερομένου, το ένταλμα συλλήψεως πρέπει εξ ορισμού να χαρακτηρίζεται από ένα στοιχείο αιφνιδιασμού. Εν πάση περιπτώσει, το Δικαστήριο κατέληξε, στηριζόμενο σε διάφορες διατάξεις της αποφάσεως-πλαισίου, ότι ο Ευρωπαίος νομοθέτης μερίμνησε να εξασφαλίσει τον σεβασμό του δικαιώματος ακροάσεως στο κράτος μέλος εκτελέσεως κατά τρόπον ώστε να μη διακυβεύεται η αποτελεσματικότητα του μηχανισμού του ευρωπαϊκού εντάλματος συλλήψεως ⁴⁹.

2. Αμοιβαία αναγνώριση των δικαστικών αποφάσεων

Με την απόφαση της 14ης Νοεμβρίου 2013, C-60/12, *Baláž*, το Δικαστήριο ερμήνευσε τη φράση «δικαστήριο που έχει δικαιοδοσία ειδικά σε ποινικές υποθέσεις», η οποία χρησιμοποιείται στην απόφαση-πλαίσιο 2005/214 σχετικά με την εφαρμογή της αρχής της αμοιβαίας αναγνώρισεως επί χρηματικών

⁴⁸ Άρθρα 27, παράγραφος 4, και 28, παράγραφος 3, στοιχείο γ', της αποφάσεως-πλαισίου 2002/584.

⁴⁹ Βλ., ιδίως, τα άρθρα 8, 13 έως 15 και 19 της αποφάσεως-πλαισίου 2002/584.

ποινών⁵⁰. Το Δικαστήριο διευκρίνισε κατ' αρχάς ότι πρόκειται για αυτοτελή έννοια του δικαίου της Ένωσης. Λαμβανομένων υπόψη, αφενός, ότι στο πεδίο εφαρμογής της αποφάσεως-πλαίσίου εμπίπτουν και παραβάσεις σχετικές με «συμπεριφορά που παραβιάζει κανονισμούς οδικής κυκλοφορίας» και, αφετέρου, ότι οι παραβάσεις αυτές δεν τυγχάνουν ενιαίας αντιμετώπισης στα διάφορα κράτη μέλη, και προκειμένου να διασφαλιστεί η πρακτική αποτελεσματικότητα της αποφάσεως-πλαίσίου, το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι η επίμαχη έννοια καλύπτει κάθε δικαστήριο το οποίο εφαρμόζει διαδικασία που συγκεντρώνει τα ουσιώδη χαρακτηριστικά ποινικής διαδικασίας, χωρίς ωστόσο να απαιτείται το δικαστήριο αυτό να έχει δικαιοδοσία αποκλειστικώς σε ποινικές υποθέσεις. Στη συνέχεια, το Δικαστήριο έκρινε ότι, δεδομένου ότι η απόφαση-πλαίσιο εφαρμόζεται και στις χρηματικές ποινές που επιβάλλονται από τις διοικητικές αρχές, είναι δυνατό να απαιτείται, αναλόγως των ιδιαιτεροτήτων των δικαιοδοτικών συστημάτων των κρατών μελών, η προηγούμενη διεξαγωγή διοικητικής διαδικασίας. Επομένως, πρέπει να γίνει δεκτό ότι ένα πρόσωπο είχε πράγματι την ευκαιρία να φέρει την υπόθεσή του ενώπιον δικαστηρίου που έχει δικαιοδοσία ειδικά σε ποινικές υποθέσεις κατά την έννοια της αποφάσεως-πλαίσίου, στην περίπτωση όπου, πριν ασκήσει την προσφυγή του, υποχρεώθηκε να ακολουθήσει συγκεκριμένη διοικητική διαδικασία η οποία προηγείται της κινήσεως της ένδικης διαδικασίας. Εντούτοις, η πρόσβαση σε δικαστήριο που έχει σχετική δικαιοδοσία δεν επιτρέπεται να εξαρτάται από προϋποθέσεις που την καθιστούν αδύνατη ή υπερβολικά δυσχερή. Έτσι, η δικαιοδοσία του δικαστηρίου αυτού να εξετάσει την υπόθεση πρέπει να είναι πλήρης τόσο ως προς τη νομική εκτίμηση όσο και ως προς την αξιολόγηση των πραγματικών περιστατικών.

VI. Δικαστική συνεργασία σε αστικές υποθέσεις

1. Δικαιοδοσία, αναγνώριση και εκτέλεση των αποφάσεων

Στον τομέα της δικαστικής συνεργασίας σε αστικές υποθέσεις, οι περισσότερες από τις αποφάσεις που εκδόθηκαν το 2013 είχαν ως αντικείμενο την ερμηνεία του κανονισμού 44/2001 (Βρυξέλλες I)⁵¹.

Μεταξύ αυτών ξεχωρίζει η απόφαση της 12ης Σεπτεμβρίου 2013, C-49/12, *Sunico κ.λπ.* Το υποβληθέν προδικαστικό ερώτημα αφορούσε τον όρο «αστικές και εμπορικές υποθέσεις», όπως χρησιμοποιείται στο άρθρο 1, παράγραφος 1, του ως άνω κανονισμού, και το ζήτημα αν αυτός πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι περιλαμβάνει αγωγή με την οποία δημόσια αρχή ενός κράτους μέλους προβάλλει έναντι φυσικών και νομικών προσώπων εγκατεστημένων σε άλλο κράτος μέλος αξίωση αποζημιώσεως προς αποκατάσταση ζημίας προκληθείσας από παράνομη οργανωμένη συμφωνία με σκοπό απάτη περί τον ΦΠΑ που οφειλόταν στο πρώτο κράτος μέλος.

Κατά το Δικαστήριο, καίτοι ορισμένες διαφορές μεταξύ δημόσιας αρχής και ιδιώτη ενδέχεται να εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του κανονισμού 44/2001, τούτο δεν ισχύει οσάκις η δημόσια αρχή ενεργεί στο πλαίσιο της ασκήσεως δημόσιας εξουσίας. Στον βαθμό που, εν προκειμένω, η αγωγή της δημόσιας αρχής δεν στηριζόταν στην εθνική νομοθεσία περί ΦΠΑ, αλλά στην προβαλλόμενη συμμετοχή του ιδιώτη σε παράνομη οργανωμένη συμφωνία με σκοπό την απάτη, η οποία ενέπιπτε στο πεδίο εφαρμογής των εθνικών διατάξεων περί αδικοπρακτικής ή οιονεί αδικοπρακτικής ευθύνης, η έννομη σχέση μεταξύ των δύο διαδίκων της κύριας δίκης δεν ήταν σχέση δημοσίου δικαίου, όπερ θα σήμαινε

⁵⁰ Άρθρο 1, στοιχείο α', σημείο iii, της αποφάσεως-πλαίσίου 2005/214/ΔΕΥ του Συμβουλίου, της 24ης Φεβρουαρίου 2005, σχετικά με την εφαρμογή της αρχής της αμοιβαίας αναγνώρισης επί χρηματικών ποινών (ΕΕ L 76, σ. 16), όπως τροποποιήθηκε με την απόφαση-πλαίσιο 2009/299/ ΔΕΥ του Συμβουλίου, της 26ης Φεβρουαρίου 2009 (ΕΕ L 81, σ. 24).

⁵¹ Κανονισμός (ΕΚ) 44/2001 του Συμβουλίου, της 22ας Δεκεμβρίου 2000, για τη διεθνή δικαιοδοσία, την αναγνώριση και την εκτέλεση αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις (ΕΕ 2001, L 12, σ. 1).

ότι τίθεται ζήτημα ασκήσεως δημόσιας εξουσίας. Επομένως, μια τέτοια αγωγή καλύπτεται από την έννοια «αστικές και εμπορικές υποθέσεις» του άρθρου 1, παράγραφος 1, του κανονισμού 44/2001. Το Δικαστήριο κατέληξε πάντως ότι στο αιτούν δικαστήριο απόκειται να ελέγξει αν η δημόσια αρχή χρησιμοποίησε αποδεικτικά στοιχεία αποκτηθέντα μέσω των προνομίων δημόσιας εξουσίας που διαθέτει και, εφόσον συντρέχει τέτοια περίπτωση, αν τελούσε στην ίδια κατάσταση όπως ο ιδιώτης στο πλαίσιο της ασκήσεως της δικής του αγωγής.

2. Εφαρμοστέο δίκαιο επί συμβατικών υποχρεώσεων

Αν και η συνολική παρουσία τους στη νομολογία του Δικαστηρίου το 2013 υπήρξε ισχνή, οι σχετικές με το ιδιωτικό διεθνές δίκαιο διαφορές εκπροσωπούνται από τουλάχιστον μία σημαντική απόφαση, συγκεκριμένα την απόφαση της 17ης Οκτωβρίου 2013, C-184/12, *Unamar*. Στην υπόθεση αυτή, το Δικαστήριο, από το οποίο ζητήθηκε να ερμηνεύσει τα άρθρα 3 και 7, παράγραφος 2, της Συμβάσεως της Ρώμης⁵², είχε την ευκαιρία να διευκρινίσει αν το εθνικό δικαστήριο που έχει επιληφθεί της διαφοράς μπορεί, αντί του δικαίου το οποίο επέλεξαν ως εφαρμοστέο τα συμβαλλόμενα μέρη σε σύμβαση εμπορικής αντιπροσωπείας, να εφαρμόσει τη *lex fori* με την αιτιολογία ότι οι κανόνες που διέπουν το νομικό καθεστώς των ανεξάρτητων εμπορικών αντιπροσώπων έχουν, στην έννομη τάξη του συγκεκριμένου κράτους μέλους, χαρακτήρα διατάξεων αμέσου εφαρμογής.

Το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι πρέπει να γίνεται σεβαστή η επιλογή στην οποία ελεύθερα προέβησαν, σύμφωνα με το άρθρο 3, παράγραφος 1, της Συμβάσεως της Ρώμης, τα συμβαλλόμενα μέρη ως προς το εφαρμοστέο δίκαιο, οπότε η προβλεπόμενη στο άρθρο 7, παράγραφος 2, της ίδιας Συμβάσεως εξαίρεση λόγω της υπάρξεως «κανόνα αμέσου εφαρμογής» κατά τη νομοθεσία του οικείου κράτους μέλους πρέπει να ερμηνεύεται περιοριστικώς. Ως διατάξεις αμέσου εφαρμογής νοούνται οι διατάξεις των οποίων η τήρηση κρίνεται πρωταρχικής σημασίας για τη διασφάλιση της πολιτικής, κοινωνικής ή οικονομικής οργάνωσης του οικείου κράτους μέλους, σε τέτοιον βαθμό ώστε να επιβάλλεται η τήρησή τους από όλα τα πρόσωπα που βρίσκονται στο έδαφος του κράτους μέλους αυτού. Κατά συνέπεια, δικαστήριο που έχει επιληφθεί μιας διαφοράς μπορεί να μην εφαρμόσει το επιλεγέν από τα συμβαλλόμενα μέρη ως εφαρμοστέο σε σύμβαση εμπορικής αντιπροσωπείας δίκαιο άλλου κράτους μέλους της Ένωσης, το οποίο εξασφαλίζει την ελάχιστη προστασία που επιτάσσει η οδηγία 86/653⁵³, μόνον εφόσον διαπιστώσει εμπεριστατωμένα ότι ο εθνικός του νομοθέτης έκρινε ότι είναι πρωταρχικής σημασίας να παρασχεθεί στον εμπορικό αντιπρόσωπο προστασία που υπερβαίνει την προβλεπόμενη από την εν λόγω οδηγία, λαμβανομένων συναφώς υπόψη της φύσεως και του σκοπού των οικείων διατάξεων αμέσου εφαρμογής.

VII. Μεταφορές

Το υπό εξέταση έτος σηματοδεύτηκε από δύο σημαντικές αποφάσεις στον τομέα αυτό. Επισημαίνεται, πρώτον, η απόφαση της 26ης Φεβρουαρίου 2013, C-11/11, *Folkerts*, με την οποία αποσαφηνίστηκαν περαιτέρω οι εφαρμοστέοι κανόνες ως προς την αποζημίωση των επιβατών αεροπορικών μεταφορών σε περίπτωση καθυστέρησης της πτήσεως. Το Δικαστήριο έκρινε ότι, όταν πρόκειται για πτήση με ανταποκρίσεις, η κατ' αποκοπή αποζημίωση πρέπει να εκτιμάται αναλόγως της καθυστέρησης σε σχέση με την προγραμματισμένη ώρα αφίξεως στον τελικό προορισμό, υπό την έννοια του προορισμού της τελευταίας πτήσεως στην οποία επιβιβάζεται ο ενδιαφερόμενος επιβάτης. Ως εκ τούτου, ο επιβάτης

⁵² Σύμβαση για το εφαρμοστέο δίκαιο στις συμβατικές ενοχές, η οποία άνοιξε προς υπογραφή στη Ρώμη στις 19 Ιουνίου 1980 (ΕΕ 1984, L 146, σ. 7).

⁵³ Οδηγία 86/653/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 18ης Σεπτεμβρίου 1986, για τον συντονισμό των δικαίων των κρατών μελών όσον αφορά τους εμπορικούς αντιπροσώπους (ανεξάρτητους επαγγελματίες) (ΕΕ L 382, σ. 17).

πτήσεως με ανταποκρίσεις πρέπει να αποζημιωθεί εφόσον η πρώτη πτήση αναχώρησε μεν με καθυστέρηση μικρότερη των ορίων εφαρμογής που προβλέπει ο κανονισμός 261/2004⁵⁴ πλην όμως, λόγω της καθυστέρησης αυτής, ο επιβάτης αφίχθη στον τελικό του προορισμό με καθυστέρηση τουλάχιστον τριών ωρών σε σχέση με την προβλεπόμενη ώρα αφίξεως.

Δεύτερον, η απόφαση της 7ης Μαρτίου 2013, C-547/10 P, *Ελβετία κατά Επιτροπής*, εκδόθηκε επί αιτήσεως αναιρέσεως της αποφάσεως του Γενικού Δικαστηρίου⁵⁵ περί απορρίψεως της προσφυγής με αίτημα την ακύρωση της αποφάσεως 2004/12⁵⁶, με την οποία η Επιτροπή είχε εγκρίνει τους *περιορισμούς που είχαν θέσει οι γερμανικές αρχές ως προς τις νυκτερινές πτήσεις πάνω από ορισμένες όμορες του αερολιμένα της Ζυρίχης περιοχές της γερμανικής επικράτειας*.

Το Δικαστήριο επιβεβαίωσε την ανάλυση την οποία είχε πραγματοποιήσει το Γενικό Δικαστήριο επί της προσφυγής, και μάλιστα στο σύνολό της. Υπενθύμισε ότι, βάσει του άρθρου 8, παράγραφος 2, του κανονισμού 2408/92, τα κράτη μέλη μπορούν να εξαρτούν την άσκηση των δικαιωμάτων μεταφορών από την τήρηση εθνικών, περιφερειακών ή τοπικών λειτουργικών κανόνων σχετικών, μεταξύ άλλων, με την προστασία του περιβάλλοντος. Η θέσπιση τέτοιων κανόνων δεν ισοδυναμεί με επιβολή όρου που συνίσταται στον περιορισμό ή την άρνηση της ασκήσεως των δικαιωμάτων μεταφορών, όπως τον εννοεί το άρθρο 9, παράγραφος 1, του κανονισμού 2408/92⁵⁷. Τυχόν αντίθετη ερμηνεία θα καθιστούσε το άρθρο 8, παράγραφος 2, του κανονισμού αυτού κενό περιεχομένου. Εν προκειμένω, εφόσον τα επίδικα μέτρα δεν συνεπάγονται, κατά τον χρόνο εφαρμογής τους, κάποια έστω υπό όρους ή μερική απαγόρευση διελεύσεως από τον γερμανικό εναέριο χώρο των πτήσεων από και προς τον αερολιμένα της Ζυρίχης αλλά απλώς μια τροποποίηση της πορείας τους κατόπιν της απογειώσεως από τον εν λόγω αερολιμένα ή πριν από την προσγείωση σε αυτόν, ορθώς το Γενικό Δικαστήριο κατέληξε ότι τα ως άνω μέτρα δεν εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 9, παράγραφος 1, του κανονισμού.

Επιπλέον, στον βαθμό που η Ελβετική Συνομοσπονδία δεν έχει προσχωρήσει στην εσωτερική αγορά της Ένωσης και ελλείψει ειδικών διατάξεων της συμφωνίας ΕΚ-Ελβετίας για τις αεροπορικές μεταφορές⁵⁸ βάσει των οποίων να μπορούν οι οικείοι αερομεταφορείς να επωφεληθούν των διατάξεων του δικαίου της Ένωσης περί ελεύθερης παροχής υπηρεσιών, η ερμηνεία που έχει δοθεί στις διατάξεις αυτές στο πλαίσιο της εσωτερικής αγοράς δεν μπορεί να ισχύει και για την εν λόγω συμφωνία.

⁵⁴ Κανονισμός (ΕΚ) 261/2004 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 11ης Φεβρουαρίου 2004, για τη θέσπιση κοινών κανόνων αποζημίωσης επιβατών αεροπορικών μεταφορών και παροχής βοήθειας σε αυτούς σε περίπτωση άρνησης επιβίβασης ή ματαίωσης ή μεγάλης καθυστέρησης της πτήσης (ΕΕ L 46, σ. 1).

⁵⁵ Απόφαση του Γενικού Δικαστηρίου της 9ης Σεπτεμβρίου 2010, T-319/05, *Ελβετία κατά Επιτροπής* (Συλλογή 2010, σ. II-4265).

⁵⁶ Απόφαση 2004/12/ΕΚ της Επιτροπής, της 5ης Δεκεμβρίου 2003, σχετικά με διαδικασία που αφορά την εφαρμογή του άρθρου 18, παράγραφος 2, πρώτη περίοδος, της συμφωνίας μεταξύ της Ευρωπαϊκής Κοινότητας και της Ελβετικής Συνομοσπονδίας στον τομέα των αεροπορικών μεταφορών και του κανονισμού (ΕΟΚ) 2408/92 του Συμβουλίου (ΕΕ 2004, L 4, σ. 13).

⁵⁷ Κανονισμός (ΕΟΚ) 2408/92 του Συμβουλίου, της 23ης Ιουλίου 1992, για την πρόσβαση των κοινοτικών αερομεταφορέων σε δρομολόγια ενδοκοινοτικών αεροπορικών γραμμών (ΕΕ L 240, σ. 8).

⁵⁸ Συμφωνία μεταξύ της Ευρωπαϊκής Κοινότητας και της Ελβετικής Συνομοσπονδίας σχετικά με τις αεροπορικές μεταφορές, η οποία υπογράφηκε στις 21 Ιουνίου 1999 στο Λουξεμβούργο και εγκρίθηκε στο όνομα της Κοινότητας με την απόφαση 2002/309/ΕΚ, Ευρατόμ του Συμβουλίου και της Επιτροπής, σχετικά με τη [συμφωνία] επιστημονικής και τεχνολογικής συνεργασίας, της 4ης Απριλίου 2002, για τη σύναψη επτά συμφωνιών με την Ελβετική Συνομοσπονδία (ΕΕ L 114, σ. 1).

VIII. Ανταγωνισμός

1. Συμπράξεις

α) Παραβάσεις των κανόνων ανταγωνισμού

Όσον αφορά την ερμηνεία των διατάξεων που αφορούν τις συμπράξεις, εκδόθηκαν δύο αξιοσημείωτες αποφάσεις ⁵⁹. Πρόκειται, πρώτον, για την απόφαση της 18ης Ιουνίου 2013, C-681/11, *Schenker & Co. κ.λπ.*, με την οποία το Δικαστήριο έκρινε ότι *δεν επιτρέπεται σε επιχείρηση που έχει παραβεί το άρθρο 101 ΣΛΕΕ να επικαλεστεί παραβίαση της αρχής της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης ώστε να μην της επιβληθεί πρόστιμο*, ισχυριζόμενη ότι πλανήθηκε ως προς τη νομιμότητα της συμπεριφοράς της λόγω του περιεχομένου είτε της νομικής συμβουλής δικηγόρου είτε μιας αποφάσεως εθνικής αρχής ανταγωνισμού. Συγκεκριμένα, το Δικαστήριο τόνισε ότι το γεγονός ότι μια επιχείρηση έσφαλε ως προς τον νομικό χαρακτηρισμό της συμπεριφοράς της δεν είναι δυνατό να έχει ως συνέπεια την απαλλαγή της από την επιβολή προστίμου, πλην εξαιρετικών περιπτώσεων, όπως, για παράδειγμα, όταν μια γενική αρχή του δικαίου της Ένωσης, όπως η αρχή της προστασίας της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης, απαγορεύει την επιβολή προστίμου. Εντούτοις, η επίκληση της ως άνω αρχής επιτρέπεται μόνον αν έχουν δοθεί στην οικεία επιχείρηση συγκεκριμένες διαβεβαιώσεις από το αρμόδιο διοικητικό όργανο. Συναφώς, η δικαιολογημένη εμπιστοσύνη της επιχειρήσεως δεν μπορεί να θεμελιωθεί σε νομική συμβουλή δικηγόρου· ομοίως, ούτε οι εθνικές αρχές ανταγωνισμού μπορούν να δημιουργήσουν τέτοια δικαιολογημένη εμπιστοσύνη, δεδομένου ότι δεν είναι αρμόδιες να λαμβάνουν αποφάσεις με τις οποίες να διαπιστώνεται ότι δεν υφίσταται παραβίαση του δικαίου της Ένωσης, αλλά απλώς να εξετάζουν τη συμπεριφορά των επιχειρήσεων υπό το πρίσμα του εθνικού δικαίου του ανταγωνισμού.

Επιπλέον, το Δικαστήριο αποφάνθηκε επί της εξουσίας των εθνικών αρχών ανταγωνισμού να μην επιβάλουν πρόστιμο παρά το γεγονός ότι διαπιστώθηκε παράβαση του άρθρου 101 ΣΛΕΕ. Κατά το Δικαστήριο, το άρθρο 5 του κανονισμού 1/2003 ⁶⁰ δεν τους απονέμει μεν τέτοια αρμοδιότητα, πλην όμως ούτε την αποκλείει. Εντούτοις, προκειμένου να διασφαλιστεί η αποτελεσματική εφαρμογή του άρθρου 101 ΣΛΕΕ προς εξυπηρέτηση του γενικού συμφέροντος, επιβάλλεται οι εθνικές αρχές ανταγωνισμού να μπορούν μόνον κατ' εξαίρεση να μην επιβάλουν πρόστιμο σε επιχείρηση που έχει παραβεί εκ προθέσεως ή εξ αμελείας την εν λόγω διάταξη, η ευχέρεια δε αυτή πρέπει να αναγνωρίζεται αποκλειστικώς στο πλαίσιο εθνικού προγράμματος επιείκειας και υπό την προϋπόθεση ότι το οικείο πρόγραμμα υλοποιείται κατά τρόπο που δεν θίγει την απαίτηση περί αποτελεσματικής και ομοιόμορφης εφαρμογής του άρθρου 101 ΣΛΕΕ.

Δεύτερον, η απόφαση της 4ης Ιουλίου 2013, C-287/11 P, *Επιτροπή κατά Aalberts Industries κ.λπ.*, εκδόθηκε επί αιτήσεως αναιρέσεως της αποφάσεως του Γενικού Δικαστηρίου ⁶¹ περί ακυρώσεως της αποφάσεως της Επιτροπής να καταλογίσει στη μητρική εταιρία την ευθύνη για τις παραβάσεις των κανόνων ανταγωνισμού τις οποίες είχαν διαπράξει οι θυγατρικές της.

⁵⁹ Όσον αφορά τις ένδικες διαδικασίες σε υποθέσεις παραβάσεων των κανόνων ανταγωνισμού, αξίζει να υπενθυμιστούν επίσης οι προαναφερθείσες αποφάσεις της 26ης Νοεμβρίου 2013, C-40/12 P, *Gascongne Sack Deutschland* (πρώην *Sachsa Verpackung*) κατά *Επιτροπής*, C-50/12 P, *Kendrion* κατά *Επιτροπής*, και C-58/12 P, *Groupe Gascongne* κατά *Επιτροπής*. Οι αποφάσεις αυτές παρουσιάστηκαν υπό τον τίτλο «Ζητήματα δικαιοδοσίας του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης».

⁶⁰ Κανονισμός (ΕΚ) 1/2003 του Συμβουλίου, της 16ης Δεκεμβρίου 2002, για την εφαρμογή των κανόνων ανταγωνισμού που προβλέπονται στα άρθρα 81 και 82 της Συνθήκης (ΕΕ 2003, L 1, σ. 1).

⁶¹ Απόφαση του Γενικού Δικαστηρίου, της 24ης Μαρτίου 2011, T-385/06, *Aalberts Industries κ.λπ. κατά Επιτροπής* (Συλλογή 2011, σ. II-1223).

Το Δικαστήριο υπενθύμισε συναφώς ότι η συμπεριφορά θυγατρικής εταιρίας μπορεί να καταλογιστεί στη μητρική της όταν η θυγατρική, μολονότι έχει χωριστή νομική προσωπικότητα, δεν καθορίζει κατά τρόπο αυτόνομο τη συμπεριφορά της στην αγορά, αλλά εφαρμόζει, κυρίως, τις οδηγίες της μητρικής εταιρίας, λαμβανομένων ιδίως υπόψη των οικονομικών, οργανωτικών και νομικών δεσμών που υπάρχουν μεταξύ των δύο αυτών νομικών οντοτήτων. Το Δικαστήριο έκρινε ότι το Γενικό Δικαστήριο υπέπεσε σε πλάνη περί το δίκαιο καθόσον περιορίστηκε στην εκτίμηση του ζητήματος κατά πόσον μπορούσε να γίνει δεκτό, βάσει εξετάσεως των αποδεικτικών στοιχείων για κάθε θυγατρική, ότι οι θυγατρικές αυτές είχαν μετάσχει μεμονωμένα στην παράβαση, ενώ παρέλειψε να εξετάσει τον λόγο ακυρώσεως με τον οποίο είχε υποστηριχθεί ότι κακώς χαρακτηρίστηκαν η μητρική εταιρία και οι θυγατρικές της ως μία και μόνη επιχείρηση κατά την έννοια του άρθρου 81 ΕΚ. Εντούτοις, το Δικαστήριο κατέληξε ότι, εν προκειμένω, η πλάνη αυτή περί το δίκαιο δεν δικαιολογούσε την αναιρέση της αποφάσεως του Γενικού Δικαστηρίου, δεδομένου ότι η προσφυγή ακυρώσεως ήταν, εν πάση περιπτώσει, βάσιμη, εφόσον οι διαπιστώσεις της Επιτροπής περί συμμετοχής των θυγατρικών στη σύμπραξη δεν είχαν αποδειχθεί επαρκώς κατά νόμον.

Επιπλέον, το Δικαστήριο έκρινε ότι ορθώς το Γενικό Δικαστήριο, αν και διαπίστωσε τη συμμετοχή μίας εκ των οικείων επιχειρήσεων σε συσκέψεις στο πλαίσιο της συμπράξεως, δεν προέβη στη μερική ακύρωση της αποφάσεως της Επιτροπής εφόσον είχε χαρακτηρίσει την επίδικη σύμπραξη ως ενιαία, σύνθετη και διαρκή παράβαση. Συγκεκριμένα, κατά το Δικαστήριο, μερική ακύρωση χωρεί μόνο σε περίπτωση που μια συμπεριφορά, η οποία συνιστά συστατικό στοιχείο της παραβάσεως, μπορεί να διαχωριστεί από την υπόλοιπη παράβαση.

β) Πρόσβαση στον φάκελο σε υποθέσεις συμπράξεων

Στην υπόθεση επί της οποίας εκδόθηκε η απόφαση της 6ης Ιουνίου 2013, C-536/11, *Donau Chemie* κ.λπ., το Δικαστήριο κλήθηκε να διευκρινίσει ποιες αρχές διέπουν την πρόσβαση προσώπου που ζημιώθηκε από σύμπραξη και ζητεί αποκατάσταση της σχετικής ζημίας σε έγγραφα του φακέλου ένδικης εθνικής διαδικασίας σχετικής με την εφαρμογή του άρθρου 101 ΣΛΕΕ. Με την απόφασή του, το Δικαστήριο έκρινε ότι αντιβαίνει στο δίκαιο της Ένωσης, και πιο συγκεκριμένα στην αρχή της αποτελεσματικότητας, διάταξη του εθνικού δικαίου η οποία εξαρτά την πρόσβαση στη δικογραφία από τη συναίνεση όλων των διαδίκων της οικείας δίκης και δεν αναγνωρίζει στον εθνικό δικαστή οποιαδήποτε δυνατότητα να σταθμίσει τα συμφέροντα που διακυβεύονται. Η ως άνω διαπίστωση ισχύει και ως προς τα έγγραφα που έχουν παρασχεθεί στο πλαίσιο προγράμματος επιείκειας. Συγκεκριμένα, τα εθνικά δικαστήρια πρέπει να μπορούν να σταθμίζουν κατά περίπτωση, αφενός, το συμφέρον του αιτούντος να του επιτραπεί η πρόσβαση στα εν λόγω έγγραφα με σκοπό την προετοιμασία της αγωγής αποζημιώσεως την οποία προτίθεται να ασκήσει, λαμβανομένων ιδίως υπόψη των άλλων εναλλακτικών που έχει ενδεχομένως στη διάθεσή του, και, αφετέρου, τις πραγματικά επιζήμιες συνέπειες που μπορεί να έχει η παροχή της προσβάσεως αυτής επί του δημόσιου συμφέροντος ή επί των θεμιτών συμφερόντων άλλων προσώπων, περιλαμβανομένου υπόψη και του δημοσίου συμφέροντος για αποτελεσματικά προγράμματα επιείκειας.

2. Κρατικές ενισχύσεις

α) Έννοια της κρατικής ενισχύσεως

Με την απόφαση της 19ης Μαρτίου 2013, C-399/10 P και C-401/10 P, *Bouygues και Bouygues Télécom κατά Επιτροπής* κ.λπ., το Δικαστήριο έκρινε, επί αιτήσεως αναιρέσεως, ότι κακώς το Γενικό Δικαστήριο ⁶²

⁶² Απόφαση του Γενικού Δικαστηρίου της 21ης Μαΐου 2010, T-425/04, T-444/04, T-450/04 και T-T-456/04, *Γαλλία κατά Επιτροπής* (Συλλογή 2010, σ. II-2099).

ακύρωσε απόφαση με την οποία η Επιτροπή είχε χαρακτηρίσει κρατική ενίσχυση την προκαταβολή μετόχου που χορηγήθηκε από τη Γαλλία στη *France Télécom SA (FT)* υπό τη μορφή κονδυλίου πιστώσεως και δημοσιοποιήθηκε με συγκεκριμένο ανακοινωθέν Τύπου του υπουργού Οικονομίας, Οικονομικών και Βιομηχανίας. Το Γενικό Δικαστήριο είχε καταλήξει, με την απόφασή του, ότι το οικονομικό πλεονέκτημα που χορηγήθηκε στην FT δεν συνεπαγόταν αντίστοιχη μείωση του κρατικού προϋπολογισμού, οπότε δεν πληρούνταν η προϋπόθεση χρηματοδότησεως του μέτρου από κρατικούς πόρους, η οποία ήταν αναγκαία για τον χαρακτηρισμό του ως κρατικής ενισχύσεως.

Το Δικαστήριο αναίρεσε την απόφαση του Γενικού Δικαστηρίου, υπενθυμίζοντας ότι ναι μεν η Επιτροπή οφείλει, προκειμένου να διαπιστωθεί η ύπαρξη κρατικής ενισχύσεως κατά την έννοια της διατάξεως αυτής, να αποδείξει αρκούντως άμεση σχέση μεταξύ, αφενός, του πλεονεκτήματος που χορηγήθηκε στον αποδέκτη και, αφετέρου, της μείωσης των κρατικών πόρων ή, έστω, ενός αρκούντως συγκεκριμένου κινδύνου επιβαρύνσεως του οικείου προϋπολογισμού, πλην όμως δεν είναι απαραίτητο η μείωση αυτή, ή έστω ο κίνδυνος αυτός, να ταυτίζεται ή να ισοδυναμεί με το εν λόγω πλεονέκτημα, ούτε είναι απαραίτητο το τελευταίο να αποτελεί το αντιστάθμισμα της μείωσης ή του κινδύνου ή να είναι της ίδιας φύσεως όπως η δέσμευση των κρατικών πόρων από την οποία απορρέει.

Εξετάζοντας την ουσία της προσφυγής ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου, το Δικαστήριο αποφάνθηκε επιπλέον ότι ορθώς η Επιτροπή εκτίμησε ότι η δημοσιοποίηση του επίμαχου μέτρου με το εν λόγω ανακοινωθέν Τύπου εντασσόταν στο πλαίσιο του οικείου μέτρου ενισχύσεως, όπως συγκεκριμενοποιήθηκε στη συνέχεια με την πρόταση προκαταβολής μετόχου. Πράγματι, πολλές διαδοχικές κρατικές παρεμβάσεις πρέπει να θεωρούνται ως ενιαία παρέμβαση, ιδίως όταν παρουσιάζουν τόσο στενούς δεσμούς ώστε είναι αδύνατο να διαχωριστούν.

Με την απόφαση της 30ής Μαΐου 2013, *C-677/11, Doux Élevage και Coopérative agricole UKL-ARREE*, το Δικαστήριο κατέληξε ότι δεν συνιστά κρατική ενίσχυση, υπό την έννοια του άρθρου 107, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ, η απόφαση εθνικής αρχής με την οποία επεκτείνεται και καθίσταται υποχρεωτική σε όλους τους επαγγελματίες ενός γεωργικού κλάδου μια διεπαγγελματική συμφωνία που καθιερώνει υποχρεωτική εισφορά στο πλαίσιο διεπαγγελματικής οργανώσεως, προκειμένου να επιτραπεί η υλοποίηση δράσεων επικοινωνίας, προωθήσεως, εξωτερικών σχέσεων, εγγυήσεως της ποιότητας, έρευνας και προστασίας των συμφερόντων του κλάδου.

Το Δικαστήριο διαπίστωσε εν προκειμένω ότι, πρώτον, ο εν λόγω μηχανισμός εισφορών δεν συνεπάγεται άμεση ή έμμεση μεταβίβαση κρατικών πόρων. Συγκεκριμένα, τα κεφάλαια που δημιουργούνται από την καταβολή των εισφορών αυτών δεν διέρχονται από τον προϋπολογισμό του κράτους ούτε από άλλον δημόσιο φορέα και το κράτος δεν παραιτείται από κανένα πόρο, οποιασδήποτε μορφής, είτε πρόκειται για φόρους, επιβαρύνσεις, εισφορές είτε για άλλους πόρους. Δεύτερον, οι διεπαγγελματικές οργανώσεις αποτελούν ενώσεις ιδιωτικού δικαίου και δεν υπάγονται στη δημόσια διοίκηση. Τρίτον, οι εθνικές αρχές δεν μπορούν να χρησιμοποιήσουν τους πόρους που προέρχονται από τέτοιες εισφορές προκειμένου να στηρίξουν ορισμένες επιχειρήσεις εφόσον η οικεία διεπαγγελματική οργάνωση αποφασίζει πώς θα χρησιμοποιήσει τους πόρους της, οι οποίοι προορίζονται για σκοπούς προσδιοριζόμενους από την ίδια. Τέλος, το Δικαστήριο πρόσθεσε ότι τέτοια ιδιωτικά κεφάλαια τα οποία χρησιμοποιούνται από διεπαγγελματικές οργανώσεις δεν καθίστανται «δημόσιοι πόροι» απλώς και μόνο διότι χρησιμοποιούνται από κοινού με ποσά που προέρχονται ενδεχομένως από τον δημόσιο προϋπολογισμό.

β) Εξουσίες του Συμβουλίου και της Επιτροπής στον τομέα των κρατικών ενισχύσεων

Το 2013 το Δικαστήριο εξέδωσε πολλές σημαντικές αποφάσεις σχετικές με τον προσδιορισμό των αντίστοιχων αρμοδιοτήτων του Συμβουλίου και της Επιτροπής σε υποθέσεις κρατικών ενισχύσεων.

Μια πρώτη σειρά αποφάσεων αφορούσε τις ενισχύσεις σε γεωργούς. Στις κατευθυντήριες γραμμές σχετικά με τις κρατικές ενισχύσεις στον τομέα της γεωργίας και δασοκομίας 2007-2013⁶³, η Επιτροπή πρότεινε στα κράτη μέλη να τροποποιήσουν τις υφιστάμενες κρατικές ενισχύσεις που χορηγούνταν για την αγορά γεωργικών εκτάσεων, προκειμένου να συμμορφωθούν προς τις κατευθυντήριες γραμμές το αργότερο έως τις 31 Δεκεμβρίου 2009. Το 2007, η Λιθουανία, η Πολωνία, η Λεττονία και η Ουγγαρία δέχθηκαν τα μέτρα που πρότεινε η Επιτροπή. Το 2009, τα ως άνω τέσσερα κράτη απηύθυναν στο Συμβούλιο αιτήσεις προκειμένου να κηρυχθούν συμβατά με την κοινή αγορά τα καθεστώτα ενισχύσεων για την αγορά γεωργικών γαιών, από την 1η Ιανουαρίου 2010. Το Συμβούλιο δέχθηκε τις αιτήσεις αυτές. Η Επιτροπή άσκησε προσφυγές κατά των αντίστοιχων αποφάσεων του Συμβουλίου. Το Δικαστήριο απέρριψε τις προσφυγές με τέσσερις αποφάσεις της 4ης Δεκεμβρίου 2013, *C-111/10, Επιτροπή κατά Συμβουλίου*, ως προς τη Λιθουανία, *C-117/10, Επιτροπή κατά Συμβουλίου*, ως προς την Πολωνία, *C-118/10, Επιτροπή κατά Συμβουλίου*, ως προς τη Λεττονία, και *C-121/10, Επιτροπή κατά Συμβουλίου*, ως προς την Ουγγαρία. Με τις εν λόγω αποφάσεις, το Δικαστήριο καθόρισε την έκταση της εξουσίας που απονέμει το άρθρο 108, παράγραφος 2, τρίτο εδάφιο, ΣΛΕΕ στο Συμβούλιο, να κρίνει κρατική ενίσχυση συμβατή με την εσωτερική αγορά σε περίπτωση συνδρομής εξαιρετικών περιστάσεων.

Το Δικαστήριο υπενθύμισε ότι η Επιτροπή έχει κεντρικό ρόλο στον έλεγχο των κρατικών ενισχύσεων και ότι η εξουσία η οποία επιφυλάσσεται στο Συμβούλιο με την προαναφερθείσα διάταξη έχει προδήλως εξαιρετικό χαρακτήρα. Υπογράμμισε επιπλέον ότι, προς διατήρηση της συνοχής και της αποτελεσματικότητας της δράσεως της Ένωσης και προς διαφύλαξη της αρχής της ασφάλειας δικαίου, εφόσον ένα από τα θεσμικά της όργανα έχει αποφανθεί οριστικώς ως προς τη φύση και τη συμβατότητα της επίμαχης ενισχύσεως, το έτερο δεν μπορεί πλέον να εκδώσει αντίθετη απόφαση. Όσον αφορά τις προσβαλλόμενες αποφάσεις, το Δικαστήριο επισήμανε ότι τα εθνικά μέτρα που έλαβαν τα κράτη προκειμένου να ευθυγραμμίσουν τα αντίστοιχα καθεστώτα ενισχύσεων προς τις κατευθυντήριες γραμμές της Επιτροπής αφορούσαν την προγενέστερη της 1ης Ιανουαρίου 2010 περίοδο και ότι, επομένως, οι αποφάσεις του Συμβουλίου έχουν ως αντικείμενο νέα καθεστώτα ενισχύσεων.

Το Δικαστήριο σημείωσε πάντως ότι το Συμβούλιο δεν είναι αρμόδιο να εγκρίνει νέο καθεστώς ενισχύσεων συνδεδεμένο άρρηκτα με υφιστάμενο καθεστώς ενισχύσεων το οποίο κράτος μέλος έχει δεσμευτεί να τροποποιήσει ή να καταργήσει, αποδεχόμενο τα κατάλληλα μέτρα που προτείνει η Επιτροπή. Εντούτοις, εν προκειμένω, το Δικαστήριο τόνισε ότι, λόγω της σημαντικής μεταβολής των περιστάσεων στις οποίες αναφέρεται το Συμβούλιο με την αιτιολογία των προσβαλλομένων του αποφάσεων, δεν είναι δυνατό να θεωρηθεί ότι η εκτίμηση στην οποία προέβη η Επιτροπή με τις οικείες κατευθυντήριες γραμμές προδικάζει την εκτίμηση του Συμβουλίου, καθόσον η τελευταία αφορούσε ένα οικονομικό πλαίσιο ριζικά διαφορετικό από εκείνο που είχε λάβει υπόψη η Επιτροπή στη δική της εκτίμηση. Εξετάζοντας τις κρίσιμες οικονομικές περιστάσεις, το Δικαστήριο συνήγαγε το συμπέρασμα ότι, δεδομένου του ασυνήθιστου και απρόβλεπτου χαρακτήρα της οικονομικής και χρηματοπιστωτικής κρίσης, καθώς και της εκτάσεως των επιπτώσεων που αυτή είχε επί της γεωργίας των οικείων κρατών μελών, έπρεπε να γίνει δεκτό ότι το Συμβούλιο δεν υπέπεσε σε πρόδηλη πλάνη εκτιμήσεως.

Μια άλλη σημαντική απόφαση για την κατανομή των εξουσιών μεταξύ Συμβουλίου και Επιτροπής είναι η απόφαση της 10ης Δεκεμβρίου 2013, *C-272/12 P, Επιτροπή κατά Ιρλανδίας κ.λπ.*, η οποία αφορούσε εθνική ρύθμιση στον τομέα των ειδικών φόρων καταναλώσεως. Το Δικαστήριο ανείρε απόφαση του Γενικού Δικαστηρίου⁶⁴ με την οποία είχε γίνει δεκτή προσφυγή ακυρώσεως κατά αποφάσεως της Επιτροπής περί χαρακτηρισμού των απαλλαγών από τους ειδικούς φόρους καταναλώσεως επί

⁶³ Κοινοτικές κατευθυντήριες γραμμές για τις κρατικές ενισχύσεις στον τομέα της γεωργίας και δασοκομίας 2007-2013 (ΕΕ 2006, C 319, σ. 1).

⁶⁴ Απόφαση του Γενικού Δικαστηρίου της 21ης Μαρτίου 2012, T-50/06 RENV, T-56/06 RENV, T-60/06 RENV, T-62/06 RENV και T-69/06 RENV, *Ιρλανδία κ.λπ. κατά Επιτροπής* (δεν έχει δημοσιευθεί ακόμη στη Συλλογή).

του βαρέως πετρελαίου που χρησιμοποιείται για την παραγωγή αλουμίνας ως κρατικών ενισχύσεων. Οι απαλλαγές αυτές είχαν θεσπιστεί από ορισμένα κράτη μέλη βάσει αποφάσεων περί εγκρίσεως τις οποίες εξέδωσε το Συμβούλιο δυνάμει του άρθρου 8, παράγραφος 4, της οδηγίας 92/81 για την εναρμόνιση των διαρθρώσεων των ειδικών φόρων καταναλώσεως που επιβάλλονται στα πετρελαιοειδή⁶⁵. Το Γενικό Δικαστήριο είχε κρίνει μεταξύ άλλων ότι, εφόσον το Συμβούλιο είχε εγκρίνει τις επίδικες απαλλαγές, η Επιτροπή δεν μπορούσε να τις χαρακτηρίσει ως κρατικές ενισχύσεις.

Το Δικαστήριο αποφάνθηκε, αντιθέτως, ότι η διαδικασία του άρθρου 8, παράγραφος 4, της οδηγίας 92/81 έχει διαφορετικό σκοπό και πεδίο εφαρμογής απ' ό,τι η ρύθμιση του άρθρου 108 ΣΛΕΕ. Επομένως, απόφαση του Συμβουλίου με την οποία επιτρέπεται σε κράτος μέλος, σύμφωνα με την οδηγία 92/81, να θεσπίσει απαλλαγή από ειδικούς φόρους καταναλώσεως δεν μπορεί να σημαίνει ότι εμποδίζεται η Επιτροπή να θέσει σε εφαρμογή τη διαδικασία του άρθρου 88 ΕΚ, με σκοπό να εξετάσει αν η οικεία απαλλαγή συνιστά κρατική ενίσχυση και να λάβει ενδεχομένως, μετά το πέρας της διαδικασίας αυτής, τελική αρνητική απόφαση ως προς τη συγκεκριμένη απαλλαγή.

Τέλος, το Δικαστήριο διαπίστωσε ότι, μολονότι η οδηγία εκδόθηκε κατόπιν προτάσεως της Επιτροπής, η οποία είχε εκτιμήσει ότι τέτοιες απαλλαγές δεν προκαλούσαν στρέβλωση του ανταγωνισμού, το γεγονός αυτό δεν αποκλείει τον χαρακτηρισμό των εν λόγω απαλλαγών ως κρατικών ενισχύσεων, εφόσον η έννοια της κρατικής ενισχύσεως αναφέρεται σε μια αντικειμενική κατάσταση και δεν εξαρτάται από τις ενέργειες ή τις δηλώσεις των θεσμικών οργάνων. Εντούτοις, το συγκεκριμένο γεγονός πρέπει να ληφθεί υπόψη ως προς την υποχρέωση ανακτήσεως της ασύμβατης ενισχύσεως, υπό το πρίσμα τόσο της αρχής της προστασίας της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης όσο και της αρχής της ασφάλειας δικαίου.

IX. Φορολογικές διατάξεις

Στην απόφαση της 7ης Νοεμβρίου 2013, C-249/12 και C-250/12, *Tulică*, το Δικαστήριο ασχολήθηκε με τις λεπτομέρειες υπολογισμού της βάσεως επιβολής του ΦΠΑ στις περιπτώσεις όπου, λόγω μη καταβολής του φόρου αυτού, οι εθνικές φορολογικές αρχές τον επιβάλλουν εκ των υστέρων σε σχέση με συναλλαγές στις οποίες η τιμή είχε καθοριστεί από τα συμβαλλόμενα μέρη χωρίς καμία αναφορά στον ΦΠΑ. Συναφώς, το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι η οδηγία 2006/112, σχετικά με το κοινό σύστημα φόρου προστιθέμενης αξίας⁶⁶, και ιδίως τα άρθρα της 73 και 78, έχουν την έννοια ότι, όταν η τιμή αγαθού καθορίστηκε από τα συμβαλλόμενα μέρη χωρίς οποιαδήποτε μνεία περί ΦΠΑ και ο πωλητής του εν λόγω αγαθού είναι ο υπόχρεος προς καταβολή του οφειλόμενου φόρου για τη φορολογητέα πράξη, η συμφωνηθείσα τιμή πρέπει να θεωρηθεί ως τιμή ήδη περιλαμβάνουσα τον ΦΠΑ, στην περίπτωση που ο πωλητής δεν έχει τη δυνατότητα να ανακτήσει από τον αγοραστή τον φόρο του οποίου την καταβολή ζητεί η φορολογική αρχή.

Συγκεκριμένα, αν λαμβανόταν υπόψη το σύνολο της τιμής ως βάση επιβολής, τούτο θα είχε ως συνέπεια, στην περίπτωση όπου ο πωλητής στερείται της δυνατότητας να εισπράξει από τον αγοραστή τον ΦΠΑ που μεταγενέστερα απαιτήθηκε από τη φορολογική αρχή, να επιβαρύνει ο ΦΠΑ τον πωλητή. Αυτός ο τρόπος υπολογισμού της φορολογητέας βάσεως επιβολής θα προσέκρουε τόσο στην αρχή ότι ο ΦΠΑ είναι φόρος επί της καταναλώσεως, ο οποίος πρέπει να επιβαρύνει τον τελικό καταναλωτή,

⁶⁵ Οδηγία 92/81/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 19ης Οκτωβρίου 1992, για την εναρμόνιση των διαρθρώσεων των ειδικών φόρων καταναλώσεως που επιβάλλονται στα πετρελαιοειδή (ΕΕ L 316, σ. 12).

⁶⁶ Οδηγία 2006/112/ΕΚ του Συμβουλίου, της 28ης Νοεμβρίου 2006, σχετικά με το κοινό σύστημα φόρου προστιθέμενης αξίας (ΕΕ L 347, σ. 1).

όσο και στον κανόνα ότι η φορολογική αρχή δεν επιτρέπεται να εισπράττει ως ΦΠΑ ποσό υψηλότερο από εκείνο που έλαβε ο υποκείμενος στον φόρο.

Χ. Προσέγγιση των νομοθεσιών

1. Διανοητική ιδιοκτησία

Όσον αφορά την προσέγγιση των νομοθεσιών στον τομέα της διανοητικής ιδιοκτησίας, το 2013 σηματοδεύτηκε από δύο αποφάσεις. Η πρώτη, η οποία παρουσιάστηκε υπό τον τίτλο «Ενισχυμένη συνεργασία», αφορούσε το σχέδιο ενιαίου διπλώματος ευρεσιτεχνίας, ενώ με τη δεύτερη, η οποία εκτίθεται υπό τον παρόντα τίτλο, εμπλουτίστηκε η νομολογία σχετικά με το δικαίωμα πνευματικής ιδιοκτησίας και τα συγγενικά δικαιώματα.

Με την απόφαση της 11ης Ιουλίου 2013, C-521/11, *Amazon.com International Sales* κ.λπ., το Δικαστήριο αποφασήνισε τη νομολογία του σχετικά με τη χρηματοδότηση της δίκαιης αποζημιώσεως για την ιδιωτική αντιγραφή, κατά την έννοια του άρθρου 5, παράγραφος 2, στοιχείο β', της οδηγίας 2001/29⁶⁷. Στο επίκεντρο της υποθέσεως αυτής βρισκόταν εθνική ρύθμιση που προέβλεπε ότι η δίκαιη αποζημίωση λαμβάνει τη μορφή τέλους ιδιωτικής αντιγραφής το οποίο επιβαρύνει όσους θέτουν σε κυκλοφορία, για εμπορικούς σκοπούς και έναντι αντιτίμου, υλικούς φορείς εγγραφής κατάλληλους για την αναπαραγωγή έργων.

Παραπέμποντας στην απόφαση *Padawan*⁶⁸, το Δικαστήριο τόνισε κατ' αρχάς ότι δεν αντιβαίνει στο δίκαιο της Ένωσης ένα τέτοιο σύστημα, με το οποίο επιβάλλεται, άνευ διακρίσεων, τέλος ιδιωτικής αντιγραφής όταν οι εν λόγω υλικοί φορείς τίθενται για πρώτη φορά σε κυκλοφορία στην αγορά, εφόσον όμως παρέχεται και η δυνατότητα επιστροφής των καταβληθέντων τελών στις περιπτώσεις όπου η χρήση δεν αφορά ιδιωτική αντιγραφή. Απόκειται πάντως στο αιτούν δικαστήριο να εξετάσει, λαμβανομένων υπόψη τόσο των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών του κάθε εθνικού συστήματος όσο και των ορίων που επιβάλλει συναφώς η οδηγία 2001/29, αν το ως άνω σύστημα χρηματοδοτήσεως της δίκαιης αποζημιώσεως δικαιολογείται από την ύπαρξη πρακτικών δυσκολιών και αν το δικαίωμα επιστροφής παράγει στην πράξη αποτελέσματα, χωρίς να καθίσταται εξαιρετικά δυσχερής η αναζήτηση του καταβληθέντος τέλους. Κατά το Δικαστήριο, οι πρακτικές δυσκολίες τις οποίες ενέχει η προσπάθεια να εντοπιστεί αν οι οικείοι υλικοί φορείς προορίζονται όντως για ιδιωτική χρήση μπορούν να δικαιολογήσουν την πρόβλεψη μαχητού τεκμηρίου ιδιωτικής χρήσεώς τους σε περίπτωση διαθέσεώς τους σε φυσικά πρόσωπα, υπό την προϋπόθεση ότι το εν λόγω τεκμήριο δεν καταλήγει στην επιβολή του τέλους ιδιωτικής αντιγραφής στις περιπτώσεις όπου οι υλικοί αυτοί φορείς προορίζονται προδήλως για μη ιδιωτική χρήση.

Το Δικαστήριο διευκρίνισε εν συνεχεία ότι το τέλος ιδιωτικής αντιγραφής δεν μπορεί να αποκλειστεί λόγω του ότι το ήμισυ των εσόδων που εισπράττονται συναφώς δεν καταβάλλεται απευθείας στους δικαιούχους αλλά σε οργανισμούς κοινωνικών και πολιτιστικών σκοπών οι οποίοι έχουν ιδρυθεί προς όφελος των τελευταίων, υπό την προϋπόθεση ότι οι ως άνω οργανισμοί ωφελούν πράγματι τους δικαιούχους και λειτουργούν κατά τρόπο που δεν συνεπάγεται δυσμενείς διακρίσεις. Ούτε μπορεί να αποκλειστεί η υποχρέωση καταβολής του συγκεκριμένου τέλους για τον λόγο ότι έχει ήδη καταβληθεί σε άλλο κράτος μέλος ανάλογο τέλος. Πάντως, το πρόσωπο που τυχόν προκατέβαλε το τέλος σε κράτος

⁶⁷ Οδηγία 2001/29/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 22ας Μαΐου 2001, για την εναρμόνιση ορισμένων πτυχών του δικαιώματος του δημιουργού και συγγενικών δικαιωμάτων στην κοινωνία της πληροφορίας (ΕΕ L 167, σ. 10).

⁶⁸ Απόφαση της 21ης Οκτωβρίου 2010, C-467/08, *Rioglass* (Συλλογή 2010, σ. I-10055).

μέλος το οποίο δεν είναι εδαφικώς αρμόδιο μπορεί να ζητήσει από το τελευταίο την επιστροφή του αντίστοιχου ποσού.

2. Νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες

Το βασικό ζήτημα στην υπόθεση επί της οποίας εκδόθηκε η απόφαση της 25ης Απριλίου 2013, C-212/11, *Jyske Bank Gibraltar*, ήταν η πρόληψη της χρησιμοποίησης του χρηματοπιστωτικού συστήματος για νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και για χρηματοδότηση της τρομοκρατίας. Το Δικαστήριο κλήθηκε να αποφανθεί αν είναι συμβατή με το άρθρο 22, παράγραφος 2, της οδηγίας 2005/60⁶⁹ ρύθμιση κράτους μέλους η οποία επιβάλλει στα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα που ασκούν τις δραστηριότητές τους επί του εθνικού εδάφους υπό καθεστώς ελεύθερης παροχής υπηρεσιών να διαβιβάζουν τις ζητούμενες πληροφορίες για την καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες απευθείας στη μονάδα χρηματοοικονομικών πληροφοριών του κράτους αυτού.

Κατά το Δικαστήριο, η ως άνω διάταξη πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι επιβάλλει στα νομικά πρόσωπα τα οποία αφορά η οδηγία την υποχρέωση να διαβιβάζουν τις απαιτούμενες πληροφορίες στη μονάδα χρηματοοικονομικών πληροφοριών του κράτους μέλους όπου βρίσκονται, ήτοι, στην περίπτωση πράξεων που διενεργούνται υπό καθεστώς ελεύθερης παροχής υπηρεσιών, στην αντίστοιχη μονάδα του κράτους μέλους καταγωγής. Η διάταξη αυτή επιτρέπει ωστόσο στο κράτος μέλος υποδοχής να απαιτήσει από χρηματοπιστωτικό ίδρυμα που ασκεί δραστηριότητες στο έδαφός του υπό καθεστώς ελεύθερης παροχής υπηρεσιών να διαβιβάσει απευθείας τις σχετικές πληροφορίες στη δική του μονάδα χρηματοοικονομικών πληροφοριών, εφόσον η σχετική ρύθμιση αποσκοπεί στην ενίσχυση, τηρουμένου του δικαίου της Ένωσης, της αποτελεσματικότητας της καταπολεμής της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και της χρηματοδότησεως της τρομοκρατίας.

Συγκεκριμένα, μολονότι μια τέτοια εθνική ρύθμιση συνιστά περιορισμό της ελεύθερης παροχής υπηρεσιών, καθόσον, αφενός, συνεπάγεται δυσκολίες και πρόσθετες δαπάνες για τις δραστηριότητες οι οποίες ασκούνται υπό το καθεστώς της ελεύθερης παροχής υπηρεσιών και, αφετέρου, προστίθεται στους ελέγχους που ήδη πραγματοποιούνται εντός του κράτους μέλους καταγωγής, εντούτοις τούτο δεν σημαίνει ότι είναι ασύμβατη προς το άρθρο 56 ΣΛΕΕ. Δεν αποκλείεται δηλαδή να κριθεί συμβατή εφόσον δικαιολογείται από επιτακτικό λόγο γενικού συμφέροντος. Συναφώς, αφενός, μια τέτοια ρύθμιση μπορεί να θεωρηθεί πρόσφορη για την επίτευξη του σκοπού της προλήψεως της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και της χρηματοδότησεως της τρομοκρατίας και, αφετέρου, ενδέχεται να αποτελεί μέτρο ανάλογο προς τον επιδιωκόμενο αυτό σκοπό, εφόσον δεν υφίσταται αποτελεσματικός μηχανισμός που να διασφαλίζει πλήρη και ολοκληρωμένη συνεργασία των μονάδων χρηματοοικονομικών πληροφοριών.

3. Ασφάλιση της αστικής ευθύνης από αυτοκίνητα

Μεταξύ των αποφάσεων που εκδόθηκαν το 2013 σχετικά με την ασφάλιση της αστικής ευθύνης η οποία προκύπτει από την κυκλοφορία αυτοκινήτων οχημάτων, ξεχωρίζει η απόφαση της 10ης Οκτωβρίου 2013, C-306/12, *Spedition Welter*. Στην υπόθεση αυτή, υποβλήθηκε στο Δικαστήριο

⁶⁹ Οδηγία 2005/60/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 26ης Οκτωβρίου 2005, σχετικά με την πρόληψη της χρησιμοποίησης του χρηματοπιστωτικού συστήματος για τη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και τη χρηματοδότηση της τρομοκρατίας (ΕΕ L 309, σ. 15).

αίτηση προδικαστικής αποφάσεως για την ερμηνεία του άρθρου 21, παράγραφος 5, της οδηγίας 2009/103 ⁷⁰ ως προς τις εξουσίες του αντιπροσώπου που έχει οριστεί για τον διακανονισμό των ζημιών.

Το Δικαστήριο υπενθύμισε κατ' αρχάς ότι σκοπός της οδηγίας 2009/103 είναι να εξασφαλιστεί ότι οι ζημιωθέντες από τροχαία ατυχήματα θα τυγχάνουν παρόμοιας μεταχειρίσεως, ανεξαρτήτως του συγκεκριμένου τύπου επελεύσεως του ατυχήματος εντός της Ένωσης. Προς τούτο, οι ζημιωθέντες πρέπει να μπορούν να προβάλουν, εντός του κράτους μέλους διαμονής τους, το δικαίωμά τους αποζημιώσεως έναντι του αντιπροσώπου για τον διακανονισμό των ζημιών ο οποίος έχει οριστεί στο εν λόγω κράτος από την ασφαλιστική επιχείρηση του υπαιτίου. Επιπλέον, όπως προκύπτει από την αιτιολογική σκέψη 37 της ως άνω οδηγίας, τα κράτη μέλη οφείλουν να προβλέπουν ότι οι αντιπρόσωποι για τον διακανονισμό των ζημιών θα διαθέτουν επαρκείς εξουσίες εκπροσωπήσεως της ασφαλιστικής επιχείρησης έναντι των προσώπων που υφίστανται ζημιές από ατυχήματα, αλλά και εκπροσωπήσεώς της ενώπιον των εθνικών αρχών, περιλαμβανομένων, εφόσον συντρέχει τέτοια περίπτωση, και των δικαστηρίων, στο μέτρο που αυτό συμβιβάζεται με τους κανόνες του ιδιωτικού διεθνούς δικαίου περί απονομής δικαιοδοσίας. Κατά συνέπεια, στις επαρκείς εξουσίες που πρέπει να διαθέτει ο αντιπρόσωπος για τον διακανονισμό των ζημιών καταλέγεται και η εξουσία αντικλήτου για την παραλαβή δικογράφων. Ο αποκλεισμός της εξουσίας αυτής θα διακύβευε τον επιδιωκόμενο με την οδηγία 2009/103 σκοπό, ο οποίος έγκειται στην εξασφάλιση παρόμοιας μεταχειρίσεως, σε ολόκληρη την Ένωση, για τους ζημιωθέντες από τροχαία ατυχήματα.

4. Παραπλανητική και συγκριτική διαφήμιση

Στον τομέα της παραπλανητικής και της συγκριτικής διαφήμισης, πρέπει να αναφερθεί η απόφαση της 11ης Ιουλίου 2013, C-657/11, *Belgian Electronic Sorting Technology*. Το Δικαστήριο κλήθηκε να αποσαφηνίσει το περιεχόμενο της έννοιας της διαφήμισης κατά το άρθρο 2, σημείο 1, της οδηγίας 84/450 ⁷¹, όπως τροποποιήθηκε με την οδηγία 2005/29, καθώς και κατά το άρθρο 2, στοιχείο α', της οδηγίας 2006/114 ⁷², οπότε διευκρίνισε με την αφορμή αυτή ότι η συγκεκριμένη έννοια δεν πρέπει να ερμηνεύεται και να εφαρμόζεται κατά τρόπον ώστε να εκφεύγουν του πεδίου εφαρμογής των επιβαλλομένων με τις ως άνω οδηγίες κανόνων περί θεμιτού ανταγωνισμού οι ενέργειες ενός επαγγελματία οι οποίες γίνονται με σκοπό την προώθηση και τη διάθεση των προϊόντων ή των υπηρεσιών του και ενδέχεται να επηρεάσουν την οικονομική συμπεριφορά των καταναλωτών, με συνέπεια να μπορούν να θίξουν τους ανταγωνιστές του επαγγελματία αυτού. Επομένως, η έννοια της διαφήμισης καλύπτει τη χρήση ονόματος τομέα και τη χρήση μεταετικετών στα μεταδεδομένα διαδικτυακού ιστοτόπου, εφόσον το όνομα του τομέα ή οι μεταετικέτες συνίστανται σε λέξεις-κλειδιά («keyword metatags») που παραπέμπουν σε ορισμένα προϊόντα ή σε ορισμένες υπηρεσίες ή ακόμη στην εμπορική επωνυμία εταιρίας και αποτελούν μορφή ανακοινώσεως η οποία απευθύνεται στους δυνητικούς καταναλωτές και υποδηλώνει σε αυτούς ότι υπό το οικείο όνομα θα ανακαλύψουν ιστότοπο σχετικό με τα εν λόγω προϊόντα και υπηρεσίες ή ακόμη και με την εν λόγω εταιρία. Αντιθέτως, στο σημασιολογικό περιεχόμενο του όρου δεν περιλαμβάνεται η ίδια η καταχώριση ονόματος τομέα εφόσον πρόκειται, στην περίπτωση αυτή, για αμιγώς διαδικαστική πράξη η οποία δεν σημαίνει, από μόνη της, ότι οι δυνητικοί

⁷⁰ Οδηγία 2009/103/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 16ης Σεπτεμβρίου 2009, σχετικά με την ασφάλιση της αστικής ευθύνης που προκύπτει από την κυκλοφορία αυτοκινήτων οχημάτων και τον έλεγχο της υποχρέωσης προς ασφάλιση της ευθύνης αυτής (ΕΕ L 263, σ. 11).

⁷¹ Οδηγία 84/450/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 10ης Σεπτεμβρίου 1984, για την προσέγγιση των νομοθετικών, κανονιστικών και διοικητικών διατάξεων των κρατών μελών σχετικά με την παραπλανητική διαφήμιση (ΕΕ L 250, σ. 17), όπως τροποποιήθηκε με την οδηγία 2005/29/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 11ης Μαΐου 2005 (ΕΕ L 149, σ. 22).

⁷² Βλ. οδηγία 2006/114/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 12ης Δεκεμβρίου 2006, για την παραπλανητική και τη συγκριτική διαφήμιση (κωδικοποίηση) (ΕΕ L 376, σ. 21).

καταναλωτές θα είναι κατ' ανάγκη σε θέση να λάβουν γνώση του ονόματος τομέα και, επομένως, δεν μπορεί να επηρεάσει την επιλογή τους.

XI. Κοινωνική πολιτική

1. Ίση μεταχείριση στην απασχόληση και την εργασία

Η απόφαση της 25ης Απριλίου 2013, C-81/12, *Asociația ACCEPT*, αφορούσε ομοφοβικές δηλώσεις στο πλαίσιο της μεταγραφικής πολιτικής ενός επαγγελματικού ποδοσφαιρικού συλλόγου. Η ιδιαιτερότητα της υποθέσεως έγκειται στο γεγονός ότι το πρόσωπο το οποίο απέκλεισε, με την επίμαχη δημόσια δήλωση, το ενδεχόμενο μεταγραφής ενός ποδοσφαιριστή που φέρεται να είναι ομοφυλόφιλος, εμφανίζεται αλλά και εκλαμβάνεται από την κοινή γνώμη ως ο διευθύνων τον ποδοσφαιρικό αυτό σύλλογο, χωρίς όμως να έχει την ικανότητα να δεσμεύει νομικώς τον σύλλογο σε θέματα αποκτήσεως νέων παικτών. Το Δικαστήριο έκρινε ότι παρόμοιες δηλώσεις μπορούν να χαρακτηριστούν ως γεγονότα από τα οποία μπορεί να συναχθεί διάκριση εκ μέρους του συλλόγου λόγω γενετήσιου προσανατολισμού, κατά την έννοια της οδηγίας 2000/78⁷³ για τη διαμόρφωση γενικού πλαισίου για την ίση μεταχείριση στην απασχόληση και την εργασία.

Στο πλαίσιο αυτό, το Δικαστήριο επισήμανε ότι ο εργοδότης, προβάλλοντας απλώς το επιχείρημα ότι οι ομοφοβικές δηλώσεις που υποδηλώνουν την ύπαρξη πολιτικής προσλήψεων ενέχουσας δυσμενή διάκριση προέρχονται από πρόσωπο το οποίο, μολονότι κατά τα φαινόμενα διαδραματίζει, όπως άλλωστε και ισχυρίζεται, σημαντικό ρόλο σε επίπεδο διοικήσεως του εν λόγω εργοδότη, δεν έχει την ικανότητα να τον δεσμεύει νομικώς σε θέματα προσλήψεων, επ' ουδενί αποδεικνύει ότι δεν συντρέχουν πραγματικά περιστατικά από τα οποία μπορεί να συναχθεί το συμπέρασμα ότι ακολουθεί τέτοια πολιτική. Το ως άνω συμπέρασμα περί υπάρξεως διακρίσεως θα μπορούσε, αντιθέτως, να ανατραπεί από ένα σύνολο ενδείξεων οι οποίες συγκλίνουν στο αντίθετο συμπέρασμα, όπως, για παράδειγμα, μια σαφή αποστασιοποίηση του συλλόγου από τις επίμαχες ομοφοβικές δηλώσεις. Έτσι, κατά το Δικαστήριο, ο κανόνας τον οποίο θέτει η οδηγία 2000/78 ως προς το βάρος αποδείξεως δεν ισοδυναμεί με απαίτηση να αποδειχθεί κάτι το οποίο είναι αδύνατο να τεκμηριωθεί χωρίς να θιγεί το δικαίωμα στον σεβασμό της ιδιωτικής ζωής. Δεν απαιτείται επομένως από τον εναγόμενο εργοδότη να αποδείξει ότι έχει προσλάβει κατά το παρελθόν πρόσωπα συγκεκριμένου γενετήσιου προσανατολισμού.

Στην απόφαση της 11ης Απριλίου 2013, C-335/11 και C-337/11, *Ring*, το Δικαστήριο εξέτασε, στο πλαίσιο πάντοτε της οδηγίας 2000/78, το ζήτημα αν η απόλυση εργαζομένου με μειωμένη προθεσμία προειδοποίησης λόγω ασθένειας μπορεί να συνεπάγεται δυσμενή διάκριση εις βάρος των εργαζομένων με αναπηρία.

Συναφώς, το Δικαστήριο υπογράμμισε ειδικότερα ότι η οδηγία 2000/78⁷⁴ επιβάλλει στους εργοδότες την υποχρέωση να λαμβάνουν μέτρα κατάλληλης και εύλογης προσαρμογής, ιδίως ώστε τα πρόσωπα με ειδικές ανάγκες να μπορούν να έχουν πρόσβαση σε θέσεις εργασίας, να ασκούν το επάγγελμά τους και να προάγονται κανονικά. Συνιστούν μέτρα «εύλογων προσαρμογών», υπό την έννοια αυτής της οδηγίας, τα μέτρα τα οποία αποσκοπούν στην άρση των διαφόρων περιορισμών που παρακωλύουν την πλήρη και αποτελεσματική συμμετοχή των ατόμων με αναπηρία στον επαγγελματικό βίο σε ισότιμη βάση με τους υπόλοιπους εργαζόμενους. Ως εκ τούτου, το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι η μείωση του χρόνου εργασίας, ακόμη και αν δεν καλύπτεται από την έννοια «ρυθμός εργασίας» στην οποία ρητώς αναφέρεται η οδηγία 2000/78, μπορεί να θεωρηθεί ως μέτρο κατάλληλης προσαρμογής στις

⁷³ Άρθρα 2, παράγραφος 2, και 10, παράγραφος 1, της οδηγίας 2000/78/ΕΚ του Συμβουλίου, της 27ης Νοεμβρίου 2000, για τη διαμόρφωση γενικού πλαισίου για την ίση μεταχείριση στην απασχόληση και την εργασία (ΕΕ L 303, σ. 16).

⁷⁴ Συγκεκριμένα, το άρθρο 5 της οδηγίας 2000/78.

περιπτώσεις όπου η μείωση αυτή καθιστά δυνατή για τον εργαζόμενο τη συνέχιση της ασκήσεως του επαγγέλματός του και υπό την προϋπόθεση ότι δεν συνεπάγεται δυσανάλογη επιβάρυνση του εργοδότη. Πράγματι, ο κατάλογος των σχετικών μέτρων ο οποίος περιλαμβάνεται στο προοίμιο της οδηγίας 2000/78 είναι ενδεικτικός.

Κατά το Δικαστήριο, εθνική διάταξη που προβλέπει απόλυση με μειωμένη προθεσμία προειδοποίησης λόγω ασθενείας ενδέχεται να εισάγει εμμέσως διαφορετική μεταχείριση λόγω αναπηρίας, στον βαθμό που εργαζόμενοι με αναπηρία διατρέχουν σε υψηλότερο βαθμό τον κίνδυνο εις βάρος τους εφαρμογής της μειωμένης προθεσμίας προειδοποίησης σε σχέση με τους εργαζόμενους χωρίς αναπηρία. Αφού υπενθύμισε το ευρύ περιθώριο εκτιμήσεως που αναγνωρίζεται στα κράτη στο πλαίσιο της κοινωνικής πολιτικής, το Δικαστήριο κατέληξε ότι απόκειται στο αιτούν δικαστήριο να εξετάσει αν ο εθνικός νομοθέτης, κατά την επιδίωξη των θεμιτών σκοπών της προωθήσεως των προσλήψεων ασθενούντων ατόμων, αφενός, και της διασφάλισης εύλογης ισορροπίας μεταξύ των αντικρουόμενων συμφερόντων εργοδότη και εργαζομένου, όσον αφορά τις απουσίες λόγω ασθενείας, αφετέρου, παρέλειψε να συνεκτιμήσει κρίσιμα στοιχεία τα οποία αφορούν, ιδίως, τους εργαζόμενους με αναπηρία και τις ειδικές ανάγκες που συνδέονται με την προστασία που απαιτείται λόγω της καταστάσεώς τους.

2. Προστασία των εργαζομένων σε περίπτωση αφερεγγυότητας του εργοδότη

Με την απόφαση της 25ης Απριλίου 2013, C-398/11, *Hogan κ.λπ.*, το Δικαστήριο έκρινε ότι η οδηγία 2008/94, περί προστασίας των μισθωτών σε περίπτωση αφερεγγυότητας του εργοδότη⁷⁵, έχει εφαρμογή επί των δικαιωμάτων που έχουν οι πρώην εργαζόμενοι μιας επιχειρήσεως σε παροχές γήρατος βάσει συμπληρωματικού συνταξιοδοτικού προγράμματος το οποίο είχε δημιουργήσει ο εργοδότης τους.

Το άρθρο 8 της οδηγίας αυτής ορίζει ότι τα κράτη μέλη οφείλουν να εξασφαλίζουν ότι έχουν ληφθεί τα αναγκαία μέτρα για την προστασία των συμφερόντων των εργαζομένων όσον αφορά τα δικαιώματά τους επί των οικείων παροχών. Κατά το Δικαστήριο, για να τύχει εφαρμογής η ως άνω διάταξη αρκεί απλώς το συμπληρωματικό συνταξιοδοτικό πρόγραμμα να μην έχει επάρκεια ενεργητικού κατά τον χρόνο που ο εργοδότης περιέρχεται σε κατάσταση αφερεγγυότητας και αυτός, λόγω ακριβώς της αφερεγγυότητάς του, να μη διαθέτει τα αναγκαία κεφάλαια για να καταβάλλει τις εισφορές οι οποίες θα καθιστούσαν δυνατή την εις το ακέραιο απόδοση των οφειλομένων παροχών. Στο πλαίσιο δε της εκτιμήσεως του ζητήματος αν κράτος μέλος εκπλήρωσε την υποχρέωση που υπέχει από το άρθρο 8 της οδηγίας 2008/94, δεν επιτρέπεται να ληφθεί υπόψη η προβλεπόμενη από τον νόμο κρατική σύνταξη, δεδομένου ότι δεν εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής της συγκεκριμένης διατάξεως.

Η επίμαχη στην υπόθεση *Hogan* ιρλανδική ρύθμιση είχε θεσπιστεί από το εν λόγω κράτος μέλος κατόπιν της προγενέστερης αποφάσεως Δικαστηρίου στην υπόθεση *Robins κ.λπ.*⁷⁶. Από την ημερομηνία δημοσίευσής της τελευταίας αποφάσεως, τα κράτη μέλη γνώριζαν ότι δεν νοείται ορθή μεταφορά της οδηγίας 2008/94 στην εσωτερική τους έννομη τάξη αν ο εργαζόμενος δεν είναι σε θέση να λάβει, σε περίπτωση αφερεγγυότητας του εργοδότη του, τουλάχιστον το ήμισυ της αξίας των οικείων παροχών γήρατος. Εντούτοις, η ιρλανδική ρύθμιση περιόριζε την έκταση της προστασίας των εναγόντων της κύριας δίκης σε λιγότερο από το ήμισυ της αξίας των παροχών τους γήρατος. Το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι μια τέτοια ρύθμιση όχι μόνο δεν συνεπάγεται εκπλήρωση των υποχρεώσεων που επιβάλλει η οδηγία στα κράτη μέλη, αλλά συνιστά μάλιστα κατάφωρη παράβαση των υποχρεώσεων που υπείχε το οικείο κράτος μέλος, με συνέπεια να στοιχειοθετείται ευθύνη του. Στο πλαίσιο αυτό,

⁷⁵ Οδηγία 2008/94/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 22ας Οκτωβρίου 2008, περί προστασίας των μισθωτών σε περίπτωση αφερεγγυότητας του εργοδότη (κωδικοποιημένη έκδοση) (ΕΕ L 283, σ. 36).

⁷⁶ Απόφαση του Δικαστηρίου της 25ης Ιανουαρίου 2007, C-278/05, *Robins κ.λπ.* (Συλλογή 2007, σ. I-1053).

το Δικαστήριο πρόσθεσε ότι η οικονομική κατάσταση του κράτους μέλους δεν είναι δυνατό να χαρακτηριστεί ως εξαιρετική περίπτωση, ικανή να δικαιολογήσει χαμηλότερο επίπεδο προστασίας των δικαιωμάτων των εργαζομένων επί των παροχών τους γήρατος.

3. Δικαίωμα άδειας μητρότητας

Με την απόφαση της 19ης Σεπτεμβρίου 2013, C-5/12, *Betriu Montull*, το Δικαστήριο έκρινε ότι οι οδηγίες 92/85⁷⁷ και 76/207⁷⁸, σχετικά με την προστασία των εγκύων και λεχώνων εργαζομένων και με την *ίση μεταχείριση ανδρών και γυναικών εργαζομένων* αντιστοίχως, δεν αντιτίθενται σε εθνική νομοθεσία η οποία παρέχει το προβλεπόμενο από την πρώτη οδηγία δικαίωμα άδειας μητρότητας, ως προς την περίοδο που έπεται των έξι εβδομάδων υποχρεωτικής αναπαύσεως της μητέρας μετά τον τοκετό, μόνο στους γονείς που εργάζονται αμφότεροι ως μισθωτοί, με συνέπεια να αποκλείεται από το εν λόγω δικαίωμα ο πατέρας τέκνου του οποίου η μητέρα δεν είναι μισθωτή, ούτε ασφαλισμένη σε δημόσιο σύστημα κοινωνικής ασφάλισης.

Κατά το Δικαστήριο, αφενός, η περίπτωση μιας τέτοιας ελεύθερης επαγγελματία δεν εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας 92/85, η οποία αφορά μόνον τις εγκύους, λεχώνες και γαλουχούσες που εργάζονται ως μισθωτοί υπάλληλοι. Αφετέρου, μολονότι η οικεία εθνική νομοθεσία εισάγει διαφορετική μεταχείριση βάσει του φύλου, πρόκειται για διαφορετική μεταχείριση που δικαιολογείται δυνάμει της οδηγίας 76/207⁷⁹, η οποία αναγνωρίζει ως θεμιτό σκοπό την προστασία της βιολογικής καταστάσεως της γυναίκας κατά τη διάρκεια της εγκυμοσύνης της και μετά από αυτήν⁸⁰.

XII. Προστασία των καταναλωτών

Στον τομέα της προστασίας των καταναλωτών, επισημαίνεται η απόφαση της 14ης Μαρτίου 2013, C-415/11, *Aziz*, η οποία αφορά την ερμηνεία της οδηγίας 93/13⁸¹ σχετικά με τις καταχρηστικές ρήτρες των συμβάσεων που συνάπτονται με καταναλωτές. Η υπόθεση ανάγεται σε αίτηση προδικαστικής αποφάσεως υποβληθείσα από ισπανικό δικαστήριο, το οποίο επιλήφθηκε αγωγής καταναλωτή με αίτημα να αναγνωριστεί ο καταχρηστικός χαρακτήρας μιας ρήτρας συμβάσεως ενυπόθηκου δανείου και να ακυρωθεί η διαδικασία αναγκαστικής εκτελέσεως που κινήθηκε εις βάρος του.

Το Δικαστήριο διαπίστωσε ότι, εφόσον το εθνικό δικονομικό σύστημα δεν παρέχει στο δικαστήριο της ουσίας, που επιλήφθηκε της αγωγής του καταναλωτή με αίτημα να αναγνωριστεί ο καταχρηστικός χαρακτήρας της συμβατικής ρήτρας βάσει της οποίας εκδόθηκε εκτελεστός τίτλος, την ευχέρεια να διατάξει προσωρινά μέτρα ώστε να ανασταλεί η διαδικασία εκτελέσεως ενυπόθηκης απαιτήσεως, σε περίπτωση που η λήψη τέτοιων μέτρων αποβαίνει αναγκαία για τη διασφάλιση της πλήρους αποτελεσματικότητας της αποφάσεώς του επί της ως άνω αγωγής, το εν λόγω σύστημα μπορεί πράγματι να θίγει την αποτελεσματικότητα της προστασίας στην οποία αποσκοπεί η οδηγία. Χωρίς την ευχέρεια

⁷⁷ Οδηγία 92/85/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 19ης Οκτωβρίου 1992, σχετικά με την εφαρμογή μέτρων που αποβλέπουν στη βελτίωση της υγείας και της ασφάλειας κατά την εργασία των εγκύων, λεχώνων και γαλουχουσών εργαζομένων (ΕΕ L 348, σ. 1).

⁷⁸ Οδηγία 76/207/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 9ης Φεβρουαρίου 1976, περί της εφαρμογής της αρχής της ίσης μεταχείρισεως ανδρών και γυναικών, όσον αφορά την πρόσβαση σε απασχόληση, την επαγγελματική εκπαίδευση και προώθηση και τις συνθήκες εργασίας (ΕΕ ειδ. έκδ. 05/002, σ. 70).

⁷⁹ Άρθρο 2, παράγραφος 1, της οδηγίας 76/207.

⁸⁰ Άρθρο 2, παράγραφος 3, της οδηγίας 76/207.

⁸¹ Οδηγία 93/13/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 5ης Απριλίου 1993, σχετικά με τις καταχρηστικές ρήτρες των συμβάσεων που συνάπτονται με καταναλωτές (ΕΕ L 95, σ. 29).

αυτή, σε όλες τις περιπτώσεις όπου η κατάσχεση του ενυπόθηκου ακινήτου πραγματοποιείται πριν από την έκδοση της αποφάσεως του δικαστηρίου της ουσίας με την οποία αναγνωρίζεται ο καταχρηστικός χαρακτήρας της συμβατικής ρήτηρας που αποτελεί τη βάση της υποθήκης και, ως εκ τούτου, η ακυρότητα της επακόλουθης διαδικασίας εκτελέσεως, η εν λόγω απόφαση μπορεί να εξασφαλίσει στον καταναλωτή ένδικη προστασία μόνον υπό μορφή αποζημιώσεως, η οποία θα αποδεικνυόταν ελλιπής και ανεπαρκές μέτρο και δεν θα συνιστούσε ούτε κατάλληλο ούτε αποτελεσματικό μέσο για την παύση της χρησιμοποίησης της οικείας ρήτηρας, αντιθέτως προς τα όσα ορίζει το άρθρο 7, παράγραφος 1, της οδηγίας 93/13.

Στη συνέχεια, το Δικαστήριο διευκρίνισε ότι η ύπαρξη σημαντικής ανισορροπίας εις βάρος του καταναλωτή, κατά την έννοια του άρθρου 3, παράγραφος 1, της οδηγίας, πρέπει να εκτιμάται διά της ανάλυσεως των εθνικών κανόνων που ισχύουν ελλείψει σχετικής συμφωνίας μεταξύ των συμβαλλομένων, προκειμένου να αξιολογηθεί αν, και, ενδεχομένως, σε ποιον βαθμό, η σύμβαση περιάγει τον καταναλωτή σε κατάσταση η οποία είναι, από νομικής απόψεως, λιγότερο ευνοϊκή σε σχέση με εκείνη που προβλέπει η εφαρμοστέα εθνική νομοθεσία. Ομοίως, είναι χρήσιμη προς τούτο η εξέταση της νομικής καταστάσεως στην οποία βρίσκεται ο εν λόγω καταναλωτής, λαμβανομένων υπόψη των μέσων που διαθέτει βάσει της εθνικής νομοθεσίας, για να επιτύχει την παύση της χρησιμοποίησης καταχρηστικών ρητρών.

XIII. Περιβάλλον

1. Δικαίωμα πληροφόρησης και προσβάσεως σε αποφάσεις για θέματα περιβάλλοντος

Στην προαναφερθείσα απόφαση της 15ης Ιανουαρίου 2013, *Križan κ.λπ.*⁸², το Δικαστήριο ασχολήθηκε με το δικαίωμα προσβάσεως του κοινού σε πολεοδομική απόφαση σχετικά με τη δημιουργία χώρου υγειονομικής ταφής απορριμμάτων. Διαπίστωσε ότι η επίμαχη στην υπόθεση της κύριας δίκης απόφαση, αφενός, ήταν ένα από τα μέτρα βάσει των οποίων θα λαμβανόταν η τελική απόφαση περί αδειοδότησεως ή μη αδειοδότησεως της οικείας εγκαταστάσεως και, αφετέρου, περιείχε κρίσιμες για τη διαδικασία αδειοδότησεως πληροφορίες. Το Δικαστήριο τόνισε ότι, δυνάμει της Συμβάσεως του Aarhus⁸³ και της οδηγίας 96/61 για την πρόληψη και τον έλεγχο της ρυπάνσεως⁸⁴, η οποία επαναλάμβανε αυτούσιες τις διατάξεις της ως άνω Συμβάσεως, το ενδιαφερόμενο κοινό είχε επομένως δικαίωμα προσβάσεως στην απόφαση αυτή. Στο ίδιο πλαίσιο, το Δικαστήριο διευκρίνισε ότι η άρνηση να τεθεί η πολεοδομική απόφαση στη διάθεση του κοινού δεν ήταν δυνατό να δικαιολογηθεί με την επίκληση της προστασίας της εμπιστευτικότητας εμπορικών ή βιομηχανικών πληροφοριών. Δέχθηκε ωστόσο ότι υπάρχει περιθώριο να θεραπευθεί μια τέτοια αδικαιολόγητη άρνηση, υπό την προϋπόθεση ότι όλες οι επιλογές και λύσεις είναι ακόμη ανοικτές και ότι το σχετικό μέσο θεραπείας θα παράσχει στο κοινό τη δυνατότητα να επηρεάσει πράγματι την έκβαση της διαδικασίας λήψεως αποφάσεως.

⁸² Μια άλλη πτυχή της αποφάσεως αυτής αναλύεται υπό τον τίτλο «Ζητήματα δικαιοδοσίας του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης».

⁸³ Σύμβαση για την πρόσβαση σε πληροφορίες, τη συμμετοχή του κοινού στη λήψη αποφάσεων και την πρόσβαση στη δικαιοσύνη σε θέματα περιβάλλοντος, η οποία υπεγράφη στο Aarhus στις 25 Ιουνίου 1998. Η σύμβαση αυτή εγκρίθηκε εξ ονόματος της Ευρωπαϊκής Κοινότητας με την απόφαση 2005/370/ΕΚ του Συμβουλίου, της 17ης Φεβρουαρίου 2005 (ΕΕ L 124, σ. 1).

⁸⁴ Οδηγία 96/61/ΕΚ του Συμβουλίου, της 24ης Σεπτεμβρίου 1996, σχετικά με την ολοκληρωμένη πρόληψη και έλεγχο της ρύπανσης (ΕΕ L 257, σ. 26), όπως τροποποιήθηκε με τον κανονισμό (ΕΚ) 166/2006 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 18ης Ιανουαρίου 2006 (ΕΕ L 33, σ. 1).

Εξάλλου, το Δικαστήριο διαπίστωσε ότι ο σκοπός της οδηγίας, ο οποίος συνίσταται στην πρόληψη και τον έλεγχο της ρυπάνσεως, δεν θα μπορούσε να επιτευχθεί αν ήταν αδύνατον να αποφευχθεί η συνέχιση της λειτουργίας μιας εγκαταστάσεως που ενδέχεται να αδειοδοτήθηκε κατά παράβαση της οδηγίας εν αναμονή της εκδόσεως οριστικής αποφάσεως επί της νομιμότητας της εν λόγω άδειας. Επομένως, η οδηγία απαιτεί να αναγνωρίζεται στα μέλη του ενδιαφερόμενου κοινού το δικαίωμα να ζητήσουν τη λήψη προσωρινών μέτρων, όπως η προσωρινή αναστολή ισχύος της επίδικης άδειας, ώστε να προλαμβάνεται η ρύπανση από τέτοιου είδους εγκαταστάσεις.

Βάσει της οδηγίας 2003/4 ⁸⁵, τα κράτη μέλη εξασφαλίζουν ότι οι δημόσιες αρχές υπέχουν υποχρέωση να θέτουν στη διάθεση κάθε αιτούντος τις σχετικές με το περιβάλλον πληροφορίες που έχουν στην κατοχή τους είτε οι ίδιες είτε τρίτος για λογαριασμό τους. Με την απόφαση της 19ης Δεκεμβρίου 2013, C-279/12, *Fish Legal* και *Shirley*, το Δικαστήριο παρέσχε διευκρινίσεις ως προς το περιεχόμενο της έννοιας της δημόσιας αρχής, όπως χρησιμοποιείται στην ως άνω οδηγία.

Συγκεκριμένα, αποφάνθηκε ότι φορείς όπως οι επιχειρήσεις επεξεργασίας λυμάτων και υδροδοτήσεως μπορούν να χαρακτηριστούν ως νομικά πρόσωπα τα οποία ασκούν «δημόσια διοικητικά καθήκοντα» και, ως εκ τούτου, αποτελούν «δημόσιες αρχές» κατά την έννοια της οδηγίας ⁸⁶, αν, δυνάμει του εσωτερικού δικαίου, είναι επιφορτισμένες με την παροχή υπηρεσιών δημοσίου συμφέροντος και το εθνικό δίκαιο τους απονέμει προς τούτο εξαιρετικές εξουσίες σε σχέση με τους κανόνες που ισχύουν στις συναλλαγές μεταξύ προσώπων ιδιωτικού δικαίου. Επιπλέον, οι επιχειρήσεις αυτές, οι οποίες παρέχουν δημόσιες υπηρεσίες σχετικά με το περιβάλλον, πρέπει επίσης να χαρακτηρίζονται ως «δημόσια αρχή» κατά την έννοια της οδηγίας ⁸⁷, αν ασκούν τις εν λόγω δραστηριότητες παροχής υπηρεσιών υπό τον έλεγχο φορέα ή προσώπου που εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 2, σημείο 2, στοιχείο α' ή β', της οδηγίας 2003/4 και δεν καθορίζουν κατά τρόπο πραγματικά αυτόνομο το πώς θα παρέχουν τις σχετικές υπηρεσίες, εφόσον ο οικείος φορέας ή το πρόσωπο είναι σε θέση να επηρεάζει αποφασιστικώς τη δράση των επιχειρήσεων αυτών στον τομέα του περιβάλλοντος.

Το Δικαστήριο πρόσθεσε ότι ένα τέτοιο πρόσωπο, το οποίο ασκεί «δημόσια διοικητικά καθήκοντα» κατά την έννοια του άρθρου 2, σημείο 2, στοιχείο β', της οδηγίας 2003/4 και αποτελεί δημόσια αρχή, υποχρεούται να παρέχει πρόσβαση σε όλες τις σχετικές με το περιβάλλον πληροφορίες που έχει στην κατοχή του. Αντιθέτως, οι εμπορικές εταιρίες που μπορούν να αποτελέσουν δημόσια αρχή, βάσει του άρθρου 2, σημείο 2, στοιχείο γ', της ως άνω οδηγίας, μόνο στον βαθμό κατά τον οποίο όταν παρέχουν δημόσιες υπηρεσίες στον τομέα του περιβάλλοντος τελούν υπό τον έλεγχο δημόσιας αρχής, δεν υποχρεούνται να παρέχουν περιβαλλοντικές πληροφορίες παρά μόνον αν αυτές έχουν σχέση με την παροχή των οικείων υπηρεσιών.

2. Δικαίωμα αποτελεσματικής ένδικης προστασίας σε υποθέσεις σχετικές με το περιβάλλον

Στην απόφαση της 11ης Απριλίου 2013, C-260/11, *Edwards*, το Δικαστήριο κλήθηκε να εξετάσει την περίπτωση στην οποία το κόστος των δικαστικών διαδικασιών μπορεί να θίγει το δικαίωμα αποτελεσματικής ένδικης προστασίας σε υποθέσεις σχετικές με το περιβάλλον. Το Δικαστήριο έκρινε ότι

⁸⁵ Οδηγία 2003/4/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 28ης Ιανουαρίου 2003, για την πρόσβαση του κοινού σε περιβαλλοντικές πληροφορίες και για την κατάργηση της οδηγίας 90/313/ΕΟΚ του Συμβουλίου (ΕΕ L 41, σ. 26).

⁸⁶ Άρθρο 2, σημείο 2, στοιχείο β', της οδηγίας 2003/4.

⁸⁷ Άρθρο 2, σημείο 2, στοιχείο γ', της οδηγίας 2003/4.

η προβλεπόμενη από το δίκαιο της Ένωσης⁸⁸ απαίτηση να μην έχουν οι δικαστικές διαδικασίες απαγορευτικό κόστος σημαίνει ότι οι ενδιαφερόμενοι πρέπει να μπορούν να ασκήσουν προσφυγή ή να συνεχίσουν μια διαδικασία που εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής των σχετικών διατάξεων του δικαίου της Ένωσης, χωρίς η ενδεχόμενη οικονομική επιβάρυνση να συνιστά εμπόδιο συναφώς, λαμβανομένων υπόψη όλων των εξόδων στα οποία υποβάλλονται. Το Δικαστήριο διευκρίνισε ότι η απαίτηση αυτή συναρτάται, στον τομέα του περιβάλλοντος, με τον σεβασμό τόσο του δικαιώματος πραγματικής προσφυγής, όπως κατοχυρώνεται στο άρθρο 47 του Χάρτη, όσο και της αρχής της αποτελεσματικότητας.

Συνεπώς, το εθνικό δικαστήριο, όταν καλείται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων καταδικάζοντας σε αυτά έναν ιδιώτη που ηττήθηκε, ως προσφεύγων, σε ένδικη διαφορά σχετική με το περιβάλλον, οφείλει να ελέγχει ότι η διαδικασία δεν έχει απαγορευτικό κόστος, λαμβάνοντας υπόψη τόσο το συμφέρον του προσώπου το οποίο επιθυμεί να υπερασπιστεί τα δικαιώματά του όσο και το γενικό συμφέρον στην προστασία του περιβάλλοντος.

Στο πλαίσιο της ως άνω εκτιμήσεως, ο εθνικός δικαστής δεν πρέπει να στηρίζεται μόνο στην οικονομική κατάσταση του ενδιαφερομένου, αλλά οφείλει να πραγματοποιεί και μια αντικειμενική ανάλυση του ύψους των δικαστικών εξόδων. Έτσι, το κόστος της διαδικασίας δεν επιτρέπεται να υπερβαίνει τις οικονομικές δυνατότητες του ενδιαφερομένου ούτε, εν πάση περιπτώσει, να είναι εκ πρώτης όψεως αντικειμενικά υπέρμετρο.

XIV. Τηλεπικοινωνίες

Η νομολογία κατά το υπό εξέταση έτος έδωσε στο Δικαστήριο την αφορμή να ασχοληθεί με το ρυθμιστικό πλαίσιο για τις υπηρεσίες ηλεκτρονικών επικοινωνιών.

Στην υπόθεση επί της οποίας εκδόθηκε η απόφαση της 21ης Μαρτίου 2013, C-375/11, *Belgacom κ.λπ.*, υποβλήθηκε στο Δικαστήριο αίτηση προδικαστικής αποφάσεως σχετικά με τη συμβατότητα των τελών που όφειλαν να καταβάλλουν οι εταιρίες κινητής τηλεφωνίας στο Βέλγιο με την οδηγία 2002/20 για την αδειοδότηση δικτύων και υπηρεσιών ηλεκτρονικών επικοινωνιών⁸⁹.

Πρώτον, το Δικαστήριο διευκρίνισε ότι η διαδικασία ανανεώσεως των δικαιωμάτων χρήσεως των ραδιοσυχνοτήτων πρέπει να θεωρείται ως παραχώρηση νέων δικαιωμάτων και ότι, επομένως, η διαδικασία παραχωρήσεως πρέπει να υπόκειται στην οδηγία. Δεύτερον, το Δικαστήριο έκρινε ότι τα άρθρα 12 και 13 της οδηγίας επιτρέπουν στα κράτη μέλη να επιβάλλουν στους φορείς κινητής τηλεφωνίας, τόσο για την κτήση νέων δικαιωμάτων χρήσεως ραδιοσυχνοτήτων όσο και για την ανανέωση των εν λόγω δικαιωμάτων, ένα κατ' αποκοπήν τέλος το οποίο καταβάλλεται συμπληρωματικώς προς το ετήσιο τέλος διαθέσεως των συχνοτήτων με σκοπό την προαγωγή της βέλτιστης χρήσεως των πόρων αλλά και προς το τέλος που καλύπτει τα έξοδα διαχειρίσεως της άδειας, υπό την επιφύλαξη ότι τα εν λόγω τέλη αποσκοπούν όντως στη διασφάλιση της βέλτιστης χρήσεως των ραδιοσυχνοτήτων, ότι

⁸⁸ Άρθρο 10α, πέμπτο εδάφιο, της οδηγίας 85/337/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 27ης Ιουνίου 1985, για την εκτίμηση των επιπτώσεων ορισμένων σχεδίων δημοσίων και ιδιωτικών έργων στο περιβάλλον (ΕΕ L 175, σ. 40), και άρθρο 15α, πέμπτο εδάφιο, της οδηγίας 96/61/ΕΚ του Συμβουλίου, της 24ης Σεπτεμβρίου 1996, σχετικά με την ολοκληρωμένη πρόληψη και έλεγχο της ρύπανσης (ΕΕ L 257, σ. 26), όπως τροποποιήθηκαν με την οδηγία 2003/35/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 26ης Μαΐου 2003, σχετικά με τη συμμετοχή του κοινού στην κατάρτιση ορισμένων σχεδίων και προγραμμάτων που αφορούν το περιβάλλον και με την τροποποίηση όσον αφορά τη συμμετοχή του κοινού και την πρόσβαση στη δικαιοσύνη, των οδηγιών 85/337/ΕΟΚ και 96/61/ΕΚ του Συμβουλίου (ΕΕ L 156, σ. 17).

⁸⁹ Οδηγία 2002/20/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 7ης Μαρτίου 2002, για την αδειοδότηση δικτύων και υπηρεσιών ηλεκτρονικών επικοινωνιών (οδηγία για την αδειοδότηση) (ΕΕ L 108, σ. 21).

δικαιολογούνται αντικειμενικώς, ότι εφαρμόζονται με διαφάνεια και χωρίς διακρίσεις, ότι είναι ανάλο-
γα προς τη χρήση για την οποία προορίζονται και ότι λαμβάνουν υπόψη τους σκοπούς του άρθρου 8
της οδηγίας.

Τέλος, το Δικαστήριο επισήμανε ότι η επιβολή ενός κατ' αποκοπήν τέλους συνιστά τροποποίηση των
προϋποθέσεων που ισχύουν για τους φορείς εκμεταλλεύσεως οι οποίοι είναι κάτοχοι δικαιωμάτων
χρήσεως ραδιοσυχνότητων. Επομένως, το άρθρο 14, παράγραφος 1, της οδηγίας επιτρέπει στα κράτη
μέλη να προβλέπουν παρόμοιο τέλος, υπό την επιφύλαξη ότι η σχετική τροποποίηση πληροί τις προϋ-
ποθέσεις της ίδιας αυτής διατάξεως, εφόσον δηλαδή δικαιολογείται αντικειμενικώς, είναι σύμφωνη με
την αρχή της αναλογικότητας και έχει γνωστοποιηθεί προηγουμένως σε όλους τους ενδιαφερομένους,
ώστε να μπορούν να διατυπώσουν τις απόψεις τους.

Με την απόφαση της 7ης Νοεμβρίου 2013, C-518/11, *UPC Nederland*, το Δικαστήριο κλήθηκε να αποσα-
φηνίσει το καθ' ύλην πεδίο εφαρμογής των οδηγιών που συνθέτουν το ρυθμιστικό πλαίσιο το οποίο διέπει
δίκτυα και υπηρεσίες ηλεκτρονικών επικοινωνιών κατά το δίκαιο της Ένωσης⁹⁰.

Το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι υπηρεσία συνιστάμενη στην παροχή ενός βασικού καλωδιακού πα-
κέτου ραδιοτηλεοπτικών προγραμμάτων, στο πλαίσιο της οποίας χρεώνονται τόσο έξοδα εκπομπής
όσο και οι αμοιβές, αφενός, των ραδιοτηλεοπτικών φορέων και, αφετέρου, των οργανισμών συλλογι-
κής διαχειρίσεως δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας για τη μετάδοση των οικείων έργων, εμπίπτει
στην έννοια των υπηρεσιών ηλεκτρονικών επικοινωνιών και, ως εκ τούτου, στο καθ' ύλην πεδίο εφαρ-
μογής των ρυθμίσεων του δικαίου της Ένωσης που διέπουν τις ηλεκτρονικές επικοινωνίες.

Όσον αφορά, στη συνέχεια, τις αρμοδιότητες των εθνικών αρχών στο πλαίσιο της εφαρμογής των εν
λόγω ρυθμίσεων, το Δικαστήριο έκρινε ότι οι οικείες οδηγίες έχουν την έννοια ότι δεν επιτρέπουν σε
φορέα, παραδείγματος χάρη, τοπικής αυτοδιοικήσεως, που δεν έχει την ιδιότητα της εθνικής ρυθμι-
στικής αρχής κατά την έννοια της οδηγίας 2002/20, να επεμβαίνει στα τιμολόγια τα οποία χρεώνο-
νται στον τελικό καταναλωτή για την παροχή ενός βασικού καλωδιακού πακέτου ραδιοτηλεοπτικών
προγραμμάτων. Ούτε μπορεί ο φορέας αυτός, λαμβανομένης υπόψη της αρχής της καλόπιστης συ-
νεργασίας, να επικαλεστεί, έναντι ενός παρόχου βασικών καλωδιακών πακέτων ραδιοτηλεοπτικών
προγραμμάτων, ρήτρα η οποία περιέχεται σε σύμβαση συναφθείσα πριν την καθιέρωση του νέου
ρυθμιστικού πλαισίου και περιορίζει την ελευθερία του εν λόγω παρόχου να καθορίζει τις τιμές του.

Επιπλέον, το Δικαστήριο εξέδωσε και δύο σημαντικές αποφάσεις οι οποίες αφορούσαν την οδηγία
2010/13 σχετικά με την παροχή υπηρεσιών οπτικοακουστικών μέσων⁹¹.

⁹⁰ Πρόκειται για την οδηγία 97/66/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 15ης Δεκεμβρίου 1997,
περί επεξεργασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και προστασίας της ιδιωτικής ζωής στον τηλεπικοινωνιακό τομέα (ΕΕ 1998, L 24, σ. 1), την οδηγία 2002/19/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου,
της 7ης Μαρτίου 2002, σχετικά με την πρόσβαση σε δίκτυα ηλεκτρονικών επικοινωνιών και συναφείς ευκολίες,
καθώς και με τη διασύνδεσή τους (ΕΕ L 108, σ. 7), την προαναφερθείσα οδηγία 2002/20/ΕΚ, την οδηγία 2002/21/
ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 7ης Μαρτίου 2002, σχετικά με κοινό κανονιστικό
πλαίσιο για δίκτυα και υπηρεσίες ηλεκτρονικών επικοινωνιών (οδηγία-πλαίσιο) (ΕΕ L 108, σ. 33) και, τέλος, για
την οδηγία 2002/22/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 7ης Μαρτίου 2002, για την κα-
θολική υπηρεσία και τα δικαιώματα των χρηστών όσον αφορά δίκτυα και υπηρεσίες ηλεκτρονικών επικοινωνιών
(οδηγία καθολικής υπηρεσίας) (ΕΕ L 108, σ. 51).

⁹¹ Οδηγία του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 10ης Μαρτίου 2010, για τον συντονισμό ορι-
σμένων νομοθετικών, κανονιστικών και διοικητικών διατάξεων των κρατών μελών σχετικά με την παροχή υπη-
ρεσιών οπτικοακουστικών μέσων (ΕΕ L 95, σ. 1).

Πρώτον, με την απόφαση της 22ας Ιανουαρίου 2013, C-283/11, *Sky Österreich*, το Δικαστήριο κλήθηκε να εκτιμήσει το κύρος του άρθρου 15, παράγραφος 6, της οδηγίας 2010/13 υπό το πρίσμα, αφενός, του δικαιώματος ιδιοκτησίας και, αφετέρου, της επιχειρηματικής ελευθερίας. Δυνάμει της συγκεκριμένης διατάξεως της οδηγίας, ο κάτοχος αποκλειστικών δικαιωμάτων υποχρεούται να επιτρέπει τη μετάδοση σύντομων αποσπασμάτων από ανταποκρίσεις επικαιρότητας σε κάθε άλλο οργανισμό τηλεοπτικής μεταδόσεως εγκατεστημένο στην Ένωση, χωρίς να μπορεί να απαιτήσει αμοιβή η οποία να υπερβαίνει σε ύψος τα πρόσθετα έξοδα που προκύπτουν άμεσα από την παροχή της προσβάσεως στο σήμα.

Όσον αφορά το ενδεχόμενο παραβάσεως του άρθρου 17 του Χάρτη, όπου κατοχυρώνεται το δικαίωμα ιδιοκτησίας, το Δικαστήριο τόνισε ότι ο κάτοχος αποκλειστικών δικαιωμάτων τηλεοπτικής μεταδόσεως διοργανώσεων μεγάλου ενδιαφέροντος για το κοινό δεν επιτρέπεται να επικαλεστεί την προστασία που παρέχεται με την ως άνω διάταξη, εφόσον δεν μπορεί βασίμως να προβάλει μια κεκτημένη νομική θέση προκειμένου να απαιτήσει αμοιβή η οποία να υπερβαίνει σε ύψος τα πρόσθετα του έξοδα λόγω της παροχής προσβάσεως στο σήμα.

Στη συνέχεια, όσον αφορά τη συμβατότητα του άρθρου 15, παράγραφος 6, της οδηγίας 2010/13 με την προβλεπόμενη από το άρθρο 16 του Χάρτη επιχειρηματική ελευθερία, το Δικαστήριο υπογράμμισε ότι, για τους κατόχους αποκλειστικών δικαιωμάτων τηλεοπτικής μεταδόσεως, η ελευθερία αυτή δεν συνιστά απόλυτο προνόμιο, αλλά πρέπει να συνεκτιμάται σε σχέση με τη λειτουργία της εντός του κοινωνικού πλαισίου. Έτσι, λαμβανομένης υπόψη της σημασίας που πρέπει να αποδίδεται στη διασφάλιση, αφενός, της προστασίας της θεμελιώδους ελευθερίας λήψεως πληροφοριών αλλά και της ελευθερίας, καθώς και του πλουραλισμού των μέσων μαζικής ενημερώσεως και, αφετέρου, της προστασίας της επιχειρηματικής ελευθερίας, το Δικαστήριο κατέληξε ότι ο νομοθέτης της Ένωσης μπορούσε κάλλιστα να θεσπίσει κανόνες όπως εκείνους του άρθρου 15 της οδηγίας 2010/13, οι οποίοι ενέχουν περιορισμούς της επιχειρηματικής ελευθερίας, ώστε να δοθεί προτεραιότητα, στο πλαίσιο της απαραίτητης σταθμίσεως των εμπλεκόμενων δικαιωμάτων και συμφερόντων, στην πρόσβαση του κοινού στην πληροφορία, αντί της συμβατικής ελευθερίας.

Δεύτερον, στην απόφαση της 18ης Ιουλίου 2013, C-234/12, *Sky Italia*, το Δικαστήριο εξέτασε εθνική ρύθμιση η οποία όριζε ότι οι ραδιοτηλεοπτικοί οργανισμοί που παρέχουν υπηρεσίες σε συνδρομητική βάση μπορούν να αφιερώσουν, ως ποσοστό επί του συνολικού χρόνου μεταδόσεως, λιγότερη ώρα σε διαφημιστικά μηνύματα απ' ό,τι οι ραδιοτηλεοπτικοί οργανισμοί ελεύθερης λήψεως.

Το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι τα κράτη μέλη μπορούν, χωρίς να παραβιάσουν την αρχή της ίσης μεταχειρίσεως, να καθορίσουν διαφορετικά χρονικά όρια ωριαίας μεταδόσεως διαφημίσεων ανάλογα με το αν ο οικείος ραδιοτηλεοπτικός οργανισμός παρέχει υπηρεσίες σε συνδρομητική βάση ή όχι. Συναφώς, το Δικαστήριο διευκρίνισε ότι οι αρχές και οι σκοποί των κανόνων που ρυθμίζουν τον χρόνο μεταδόσεως της τηλεοπτικής διαφημίσεως, όπως θεσπίζονται ιδίως με την οδηγία 2010/13, αποβλέπουν στην ισόρροπη προστασία, αφενός, των οικονομικών συμφερόντων των ραδιοτηλεοπτικών οργανισμών και των διαφημιζομένων και, αφετέρου, των συμφερόντων τόσο των δικαιούχων, ήτοι των παραγωγών και των δημιουργών, όσο και των καταναλωτών, δηλαδή των τηλεθεατών. Προς εξασφάλιση της ισόρροπης αυτής προστασίας απαιτείται διαφορετική εκτίμηση ανάλογα με το αν οι ραδιοτηλεοπτικοί οργανισμοί είναι ή δεν είναι συνδρομητικοί, δεδομένου ότι η κατάσταση τόσο των οργανισμών αυτών όσο και των τηλεθεατών τους είναι αντικειμενικώς διαφορετική.

Επιπλέον, το Δικαστήριο τόνισε ότι, μολοντί η επίμαχη εθνική ρύθμιση ενδέχεται να συνεπάγεται περιορισμό της προβλεπόμενης στο άρθρο 56 ΣΛΕΕ ελεύθερης παροχής υπηρεσιών, η προστασία των καταναλωτών από τις υπερβολές της εμπορικής διαφημίσεως συνιστά επιτακτικό λόγο γενικού συμφέροντος ο οποίος μπορεί να δικαιολογήσει τον περιορισμό αυτό υπό την προϋπόθεση ότι η εφαρμογή της εν λόγω ρυθμίσεως είναι κατάλληλη να διασφαλίσει την επίτευξη του επιδιωκόμενου σκοπού και δεν υπερβαίνει το αναγκαίο προς τούτο μέτρο.

XV. Κοινή εξωτερική πολιτική και πολιτική ασφαλείας — Δέσμευση κεφαλαίων

Στον τομέα της κοινής εξωτερικής πολιτικής και της πολιτικής ασφαλείας (ΚΕΠΠΑ), το Δικαστήριο εξέδωσε αρκετές αποφάσεις σχετικές με τα μέτρα δεσμεύσεως κεφαλαίων, στις οποίες είναι χρήσιμο να γίνει αναφορά, δεδομένου ότι εμπλουτίζουν τη νομολογία ως προς τις ουσιαστικές προϋποθέσεις που πρέπει να πληρούν τα σχετικά μέτρα, ως προς την έκταση του δικαστικού τους ελέγχου, καθώς και ως προς τους εφαρμοστέους δικονομικούς κανόνες σε σχέση με την άσκηση ένδικων βοηθημάτων κατά των μέτρων αυτών.

1. Έλεγχος νομιμότητας από τον δικαστή της Ένωσης

Στην απόφαση της 18ης Ιουλίου 2013, C-584/10 P, C-593/10 P και C-595/10 P, *Επιτροπή κατά Kadi* («Kadi II»), το Δικαστήριο ασχολήθηκε ιδίως με το ζήτημα της εκτάσεως του ελέγχου νομιμότητας τον οποίο ασκεί ο δικαστής της Ένωσης επί των μέτρων δεσμεύσεως κεφαλαίων.

Στην υπόθεση επί της οποίας εκδόθηκε η αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση του Γενικού Δικαστηρίου, ο Υ. Kadi είχε ζητήσει την ακύρωση της απόφασης που έλαβε η Επιτροπή κατόπιν της απόφασης του Δικαστηρίου της 3ης Σεπτεμβρίου 2008, *Kadi και Al Barakaat International Foundation κατά Συμβουλίου και Επιτροπής*⁹². Είχε προβάλει, πιο συγκεκριμένα, παράβαση της υποχρέωσης αιτιολογήσεως και προσβολή των δικαιωμάτων άμυνας. Το Γενικό Δικαστήριο έκρινε την προσφυγή βάσιμη και ακύρωσε την προσβαλλόμενη απόφαση. Το Δικαστήριο, καίτοι διαπίστωσε πλάνη περί το δίκαιο στην αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση του Γενικού Δικαστηρίου⁹³, την επικύρωσε, καταλήγοντας στο συμπέρασμα ότι, παρά την πλάνη, το διατακτικό της πρωτόδικης απόφασης ήταν βάσιμο.

Υπενθύμισε κατ' αρχάς ότι ο δικαστής της Ένωσης οφείλει να ελέγχει ότι η απόφαση για τη λήψη περιοριστικών μέτρων στηρίζεται σε επαρκώς στέρεα πραγματική βάση. Η εξέταση αυτή προϋποθέτει επαλήθευση των πραγματικών περιστατικών που προβάλλονται στην αιτιολογική έκθεση στην οποία στηρίζεται η οικεία απόφαση, ούτως ώστε ο δικαιοδοτικός έλεγχος να μην περιορίζεται στην αφηρημένη εκτίμηση της αληθοφάνειας των λόγων των οποίων γίνεται επίκληση, αλλά να επικεντρώνεται στο ζήτημα αν οι λόγοι αυτοί είναι τεκμηριωμένοι.

Για να καταστεί δυνατή μια τέτοια εκτίμηση, δεν είναι απαραίτητο η αρμόδια αρχή της Ένωσης να προσκομίσει ενώπιον του δικαστή της Ένωσης το σύνολο των πληροφοριών και των αποδεικτικών στοιχείων που συνδέονται εγγενώς με τους λόγους οι οποίοι προβλήθηκαν στην έκθεση της επιτροπής κυρώσεων του Συμβουλίου Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών. Πρέπει ωστόσο οι πληροφορίες και τα στοιχεία που προσκομίζονται να τεκμηριώνουν τους λόγους οι οποίοι ελήφθησαν υπόψη κατά του ενδιαφερομένου. Αν πάντως η αρμόδια αρχή της Ένωσης αδυνατεί να παράσχει πληροφοριακά στοιχεία στον δικαστή της Ένωσης, ο τελευταίος υποχρεούται να στηριχθεί αποκλειστικώς και μόνο στα στοιχεία που υποβλήθηκαν ενώπιόν του. Αν τα ως άνω στοιχεία δεν αρκούν για να διαπιστωθεί η βασιμότητα ενός λόγου, ο δικαστής της Ένωσης τον απορρίπτει, καθόσον δεν μπορεί να γίνει δεκτός ως έρεισμα της απόφασης περί εγγραφής ή περί διατηρήσεως της επίμαχης εγγραφής.

⁹² Συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-402/05 P και C-415/05 P (Συλλογή 2000, σ. I-6351).

⁹³ Απόφαση του Γενικού Δικαστηρίου της 30ής Σεπτεμβρίου 2010, T-85/09, *Kadi κατά Επιτροπής* (Συλλογή 2010, σ. II-5177).

Το Δικαστήριο υπογράμμισε συναφώς, παραπέμποντας στην προαναφερθείσα απόφαση ΖΖ⁹⁴, ότι επιτακτικοί λόγοι σχετικοί είτε με την ασφάλεια της Ένωσης ή των κρατών μελών της είτε με τον χειρισμό των διεθνών τους σχέσεων ενδέχεται να αντιτίθενται στην κοινοποίηση ορισμένων πληροφοριών ή αποδεικτικών στοιχείων στον ενδιαφερόμενο. Σε μια τέτοια περίπτωση, απόκειται στον δικαστή της Ένωσης να συμβιβάσει, αφενός, τους θεμιτούς λόγους ασφαλείας που σχετίζονται με τη φύση και τις πηγές πληροφοριών οι οποίες ελήφθησαν υπόψη για την έκδοση της προσβαλλομένης πράξεως και, αφετέρου, την υποχρέωση διασφάλισης στον πολίτη του σεβασμού των διαδικαστικών του δικαιωμάτων, όπως είναι το δικαίωμα ακροάσεως και η αρχή της εκατέρωθεν ακροάσεως. Αν ο δικαστής της Ένωσης καταλήξει στο συμπέρασμα ότι οι σχετικοί με την ασφάλεια επιτακτικοί λόγοι δεν αποκλείουν την κοινοποίηση των οικείων πληροφοριών, αναγνωρίζει στην αρμόδια αρχή της Ένωσης την ευχέρεια να τις κοινοποιήσει προς τον ενδιαφερόμενο. Αν η εν λόγω αρχή δεν κοινοποιήσει τα συγκεκριμένα στοιχεία ή τις συγκεκριμένες πληροφορίες, ο δικαστής της Ένωσης θα προβεί στην περίπτωση αυτή στην εξέταση της νομιμότητας της προσβαλλομένης πράξεως αποκλειστικώς βάσει των κοινοποιηθέντων στοιχείων.

Αντιθέτως, αν αποδειχθεί ότι οι λόγοι τους οποίους επικαλέστηκε η αρμόδια αρχή της Ένωσης αντιτίθενται πράγματι στην κοινοποίηση των πληροφοριών ή των αποδεικτικών στοιχείων που προσκομίστηκαν ενώπιον του δικαστή της Ένωσης στον ενδιαφερόμενο, είναι αναγκαίο να σταθμίζονται καταλλήλως οι απαιτήσεις οι οποίες συνδέονται με το δικαίωμα αποτελεσματικής ένδικης προστασίας, ειδικότερα με την τήρηση της αρχής της εκατέρωθεν ακροάσεως, με τις απαιτήσεις που απορρέουν είτε από την ασφάλεια της Ένωσης ή των κρατών μελών της είτε από τον χειρισμό των διεθνών τους σχέσεων. Στο πλαίσιο αυτό, πρέπει να εκτιμάται αν η μη κοινοποίηση των εμπιστευτικών στοιχείων στον ενδιαφερόμενο μπορεί να επηρεάσει την αποδεικτική τους ισχύ.

Στην προκειμένη περίπτωση, το Δικαστήριο επισήμανε ότι, αντιθέτως προς τις διαπιστώσεις του Γενικού Δικαστηρίου, οι περισσότεροι από τους λόγους που ελήφθησαν υπόψη κατά του Υ. Kadi ήσαν ακούνητως ακριβείς και συγκεκριμένοι ώστε να καθίσταται δυνατό στον μεν ενδιαφερόμενο να ασκήσει στην πράξη τα δικαιώματά του άμυνας, στον δε δικαστή να ελέγξει τη νομιμότητα της προσβαλλομένης πράξεως. Εντούτοις, δεδομένου ότι δεν προσκομίστηκε κανένα πληροφοριακό ή αποδεικτικό στοιχείο προς στήριξη των ισχυρισμών περί αναμείξεως του Υ. Kadi σε δραστηριότητες συνδεδεμένες με τη διεθνή τρομοκρατία, οι ισχυρισμοί αυτοί δεν αρκούν για να δικαιολογήσουν τη λήψη, σε επίπεδο Ένωσης, περιοριστικών μέτρων εις βάρος του.

Στηριζόμενο στην ίδια αυτή ερμηνεία των διατάξεων του δικαίου της Ένωσης στον τομέα της ΚΕΠΠΑ, το Δικαστήριο απέρριψε ομοίως, με την απόφαση της 28ης Νοεμβρίου 2013, C-280/12 P, *Συμβούλιο κατά Fulmen και Mahmoudian*, την αναίρεση του Συμβουλίου κατά της αποφάσεως του Γενικού Δικαστηρίου⁹⁵ περί ακυρώσεως των περιοριστικών μέτρων που είχαν επιβληθεί κατά των πρωτοδίκως προσφευγόντων στο πλαίσιο της εκτελέσεως των μέτρων τα οποία ελήφθησαν κατά του Ιράν με σκοπό την πρόληψη της διαδόσεως των πυρηνικών όπλων⁹⁶. Συγκεκριμένα, το Δικαστήριο διαπίστωσε ότι, εφόσον το Συμβούλιο δεν προσκόμισε ούτε αποδεικτικά στοιχεία ούτε περίληψη εμπιστευτικών πληροφοριών ενώπιον του δικαστή της Ένωσης, ο τελευταίος αναγκάστηκε να στηριχθεί στο μοναδικό στοιχείο που υποβλήθηκε στην κρίση του, ήτοι στον ισχυρισμό ο οποίος περιεχόταν στην αιτιολο-

⁹⁴ Η απόφαση αυτή αναλύεται υπό τον τίτλο «Ιθαγένεια της Ένωσης».

⁹⁵ Απόφαση του Γενικού Δικαστηρίου της 21ης Μαρτίου 2012, T-439/10 και T-440/10, *Fulmen κατά Συμβουλίου* (δεν έχει δημοσιευθεί ακόμη στη Συλλογή).

⁹⁶ Το Γενικό Δικαστήριο είχε αποφανθεί ότι ο έλεγχος της νομιμότητας [...] δεν περιορίζεται στην αφηρημένη εκτίμηση της «αληθοφάνειας» των προβαλλομένων λόγων, καθώς πρέπει να εξετάζεται αν οι λόγοι αυτοί τεκμηριώνονται, επαρκώς κατά νόμο, από συγκεκριμένα αποδεικτικά και πληροφοριακά στοιχεία. Είχε κρίνει, επίσης ότι το Συμβούλιο δεν επιτρέπεται να επικαλείται στοιχεία από εμπιστευτικές πηγές, για να καταλήξει τελικώς ότι το Συμβούλιο δεν απέδειξε την ανάμειξη των νυν αναιρεσιόντων σε δραστηριότητες διαδόσεως πυρηνικών όπλων.

γία των σχετικών πράξεων του Συμβουλίου. Το Δικαστήριο κατέληξε επομένως ότι το Γενικό Δικαστήριο δεν υπέπεσε σε πλάνη περί το δίκαιο κρίνοντας ότι το Συμβούλιο δεν απέδειξε την ανάμειξη της Fulmen και του F. Mahmoudian στη διάδοση πυρηνικών όπλων.

Στη συνέχεια, με την απόφαση της 23ης Απριλίου 2013, C-478/11 P έως C-482/11 P, *Gbagbo κ.λπ. κατά Συμβουλίου*, το Δικαστήριο αποφάνθηκε επί του σημείου ενάρξεως της προθεσμίας ασκήσεως προσφυγής ακυρώσεως στον τομέα της ΚΕΠΠΑ. Ειδικότερα, το Δικαστήριο επιλήφθηκε αιτήσεως αναίρεσεως των διατάξεων του Γενικού Δικαστηρίου⁹⁷ με τις οποίες απορρίφθηκαν ως εκπροθέσμως ασκηθείσες οι προσφυγές των νυν αναιρεσιόντων με αίτημα την ακύρωση των αποφάσεων και των κανονισμών του Συμβουλίου, σχετικά με την επιβολή σε αυτούς περιοριστικών μέτρων, στο πλαίσιο των μέτρων που ελήφθησαν κατά ορισμένων φυσικών και νομικών προσώπων λόγω της καταστάσεως στην Ακτή Ελεφαντοστού. Ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου, οι αναιρεσιόντες είχαν υποστηρίξει ότι δεν επιτρέπεται να τους αντιταχθεί η δίμηνη προθεσμία ασκήσεως προσφυγής, εφόσον οι επίδικες πράξεις δεν τους είχαν κοινοποιηθεί. Αντιθέτως, κατά το Γενικό Δικαστήριο, η προθεσμία αυτή άρχισε να τρέχει δεκατέσσερις ημέρες μετά τη δημοσίευση των προσβαλλομένων πράξεων στην Επίσημη Εφημερίδα και είχε ήδη εκπνεύσει κατά τον χρόνο καταθέσεως των οικείων εισαγωγικών δικογράφων.

Το Δικαστήριο έκρινε ότι η ως άνω εκτίμηση πάσχει πλάνη περί το δίκαιο, έστω και αν η πλάνη αυτή δεν είχε σημασία για το παραδεκτό της προσφυγής, δεδομένου ότι η τελευταία ήταν ούτως ή άλλως εκπρόθεσμη. Συγκεκριμένα, το Δικαστήριο υπενθύμισε ότι οι επίδικες πράξεις δεν έπρεπε μόνο να δημοσιευθούν στην Επίσημη Εφημερίδα, αλλά και να κοινοποιηθούν στους ενδιαφερομένους είτε με επίδοση, αν ήταν γνωστή η διεύθυνσή τους, είτε, στην αντίθετη περίπτωση, με δημοσίευση ανακοινώσεως στην Επίσημη Εφημερίδα, όπως προβλέπουν το άρθρο 7, παράγραφος 3, της αποφάσεως 2010/656⁹⁸ και το άρθρο 11α, παράγραφος 3, του κανονισμού 560/2005⁹⁹. Σκοπός της ανακοινώσεως αυτής είναι να γνωρίζουν οι ενδιαφερόμενοι, αφενός, το ένδικο βοήθημα που έχουν στη διάθεσή τους προκειμένου να προσβάλουν την πράξη εγγραφής του ονόματός τους στους επίμαχους καταλόγους και, αφετέρου, την ημερομηνία λήξεως της προθεσμίας ασκήσεως προσφυγής. Εν προκειμένω, η κοινοποίηση των επίδικων πράξεων δεν έγινε με επίδοση στη διεύθυνση των ενδιαφερομένων, αλλά με τη δημοσίευση της ως άνω ανακοινώσεως. Επομένως, η προθεσμία ασκήσεως προσφυγής ακυρώσεως άρχισε να τρέχει, για καθένα από τα ενδιαφερόμενα φυσικά και νομικά πρόσωπα, από την κοινοποίηση που έλαβε χώρα με τη δημοσίευση της ανακοινώσεως.

Στην απόφαση της 28ης Μαΐου 2013, C-239/12 P, *Abdulrahim κατά Συμβουλίου και Επιτροπής*, το Δικαστήριο κλήθηκε να αποφανθεί επί του ερωτήματος υπό ποιες περιστάσεις το έννομο συμφέρον για την άσκηση προσφυγής ακυρώσεως κατά μέτρου δεσμεύσεως των κεφαλαίων μπορεί να διατηρηθεί ακόμη και αν το τελευταίο έπαυσε να παράγει αποτελέσματα μετά την άσκηση της προσφυγής.

Ο Α. Abdulrahim είχε ασκήσει κατ' αρχάς προσφυγή ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου, με αίτημα την ακύρωση του κανονισμού με τον οποίο ελήφθησαν περιοριστικά μέτρα εις βάρος του κατόπιν της εγγραφής του ονόματός του στον κατάλογο της επιτροπής κυρώσεων που συστάθηκε το 1999 με ψήφισμα του Συμβουλίου Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών για την κατάσταση στο Αφγανιστάν. Ενώ η υπόθεση ήταν εκκρεμής ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου, το όνομά του διαγράφηκε, αρχικώς, από

⁹⁷ Διατάξεις του Γενικού Δικαστηρίου της 13ης Ιουλίου 2011, T-348/11, *Gbagbo κατά Συμβουλίου*, T-349/11, *Koné κατά Συμβουλίου*, T-350/11, *Boni-Claverie κατά Συμβουλίου*, T-351/11, *Djédjé κατά Συμβουλίου*, και T-352/11, *N'Guessan κατά Συμβουλίου* (δεν έχουν δημοσιευθεί ακόμη στη Συλλογή).

⁹⁸ Απόφαση 2010/656/ΚΕΠΠΑ του Συμβουλίου, της 29ης Οκτωβρίου 2010, σχετικά με την ανανέωση των περιοριστικών μέτρων κατά της Ακτής Ελεφαντοστού (ΕΕ L 285, σ. 28).

⁹⁹ Κανονισμός (ΕΚ) 560/2005 του Συμβουλίου, της 12ης Απριλίου 2005, για την επιβολή συγκεκριμένων περιοριστικών μέτρων κατά ορισμένων προσώπων και οντοτήτων ενόψει της κατάστασης στην Ακτή του Ελεφαντοστού (ΕΕ L 95, σ. 1).

τον κατάλογο της επιτροπής κυρώσεων και, στη συνέχεια, από τον κατάλογο ο οποίος καταρτίστηκε με τον κανονισμό της Επιτροπής. Εκτιμώντας ότι το αίτημα ακυρώσεως της εγγραφής του ονόματός του νυν αναιρεσείοντος στον κατάλογο είχε καταστεί άνευ αντικειμένου, το Γενικό Δικαστήριο αποφάνθηκε ¹⁰⁰ ότι η δίκη έπρεπε να καταργηθεί.

Το Δικαστήριο αναίρεσε τη διάταξη του Γενικού Δικαστηρίου, υπενθυμίζοντας ότι το πρόσωπο που θίγεται από την προσβαλλόμενη πράξη διατηρεί το έννομό του συμφέρον να ζητήσει την ακύρωση της προκειμένου είτε να αποκατασταθεί ο ίδιος στην προτέρα κατάσταση, είτε να υποχρεωθεί η αρχή που εξέδωσε την προσβαλλόμενη πράξη να επιφέρει στο μέλλον τις δέουσες τροποποιήσεις και να αποτραπεί, κατ' αυτόν τον τρόπο, ο κίνδυνος επαναλήψεως της πλημμέλειας, είτε, τέλος, να ασκήσει μελλοντική αγωγή αποζημιώσεως προς ικανοποίηση της ηθικής βλάβης την οποία του προκάλεσε η πράξη αυτή.

Το Δικαστήριο επιβεβαίωσε στη συνέχεια τη διάκριση που έκανε το Γενικό Δικαστήριο μεταξύ κατάργησης της σχετικής πράξεως, η οποία δεν ισοδυναμεί με αναδρομική αναγνώριση του παράνομου χαρακτήρα της, και εκδόσεως αποφάσεως περί ακυρώσεως της οικείας πράξεως, η οποία συνεπάγεται αναδρομική εξαφάνισή της από την έννομη τάξη, οπότε η πράξη θεωρείται ως μηδέποτε εκδοθείσα. Εντούτοις, το Δικαστήριο διαπίστωσε ότι κακώς το Γενικό Δικαστήριο κατέληξε στο συμπέρασμα ότι, βάσει της ως άνω διακρίσεως, δεν μπορούσε να δικαιολογηθεί έννομο συμφέρον του Α. Abdulrahim για ακύρωση του κανονισμού που τον αφορούσε. Το Δικαστήριο τόνισε ιδίως το γεγονός ότι τα περιοριστικά μέτρα έχουν σοβαρές επιπτώσεις και επηρεάζουν σημαντικά τα δικαιώματα και τις ελευθερίες των προσώπων τα οποία αφορούν. Εκτός από τη δέσμευση των κεφαλαίων η οποία από μόνη της, λόγω της ευρείας εφαρμογής της, διαταράσσει τόσο την επαγγελματική όσο και την οικογενειακή ζωή των θιγόμενων ατόμων και παρακωλύει τη σύναψη πολλών νομικών πράξεων, λαμβάνονται συναφώς υπόψη η ηθική απαξίωση και η δυσπιστία που οφείλονται στον δημόσιο συσχετισμό των ατόμων αυτών με μια τρομοκρατική οργάνωση ¹⁰¹.

2. Βαθμός εμπλοκής του οικείου νομικού προσώπου και επιβολή προσωρινών μέτρων

Με την απόφαση της 28ης Νοεμβρίου 2013, C-348/12 P, *Συμβούλιο κατά Manufacturing Support & Procurement Kala Naft*, το Δικαστήριο αναίρεσε απόφαση του Γενικού Δικαστηρίου ¹⁰² η οποία είχε εκδοθεί σε υπόθεση σχετική με τα περιοριστικά μέτρα που ελήφθησαν κατά του Ιράν με σκοπό την πρόληψη της διαδόσεως των πυρηνικών όπλων, και αφορούσε ειδικότερα μέτρο κατά επιχειρήσεως παραγωγής προϊόντων προοριζομένων για την ιρανική βιομηχανία φυσικού αερίου και πετρελαίου. Συγκεκριμένα, το Δικαστήριο διαπίστωσε ότι το Γενικό Δικαστήριο δεν είχε λάβει υπόψη του την εξέλιξη του ρυθμιστικού πλαισίου της Ένωσης για τα περιοριστικά μέτρα, ιδίως μετά το ψήφισμα 1929 (2010) ¹⁰³ του Συμβουλίου Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών. Κατά το Δικαστήριο, από το ρυθμιστικό πλαίσιο της Ένωσης προκύπτει σαφώς ¹⁰⁴ ότι περιοριστικά μέτρα κατά της ιρανικής βιομηχανίας πετρελαίου και

¹⁰⁰ Διάταξη του Γενικού Δικαστηρίου της 28ης Φεβρουαρίου 2012, T-127/09, *Abdulrahim κατά Συμβουλίου και Επιτροπής* (δεν έχει δημοσιευθεί ακόμη στη Συλλογή).

¹⁰¹ Το Δικαστήριο έκρινε ότι η διαφορά δεν ήταν ώριμη προς εκδίκαση και την ανέπεμψε ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου. Η υπόθεση εκκρεμεί.

¹⁰² Απόφαση του Γενικού Δικαστηρίου της 25ης Απριλίου 2012, T-509/10, *Manufacturing Support & Procurement Kala Naft κατά Συμβουλίου* (δεν έχει δημοσιευθεί ακόμη στη Συλλογή).

¹⁰³ Ψήφισμα 1929 (2010) του Συμβουλίου Ασφαλείας, της 9ης Ιουνίου 2010.

¹⁰⁴ Βλ. απόφαση 2010/413/ΚΕΠΠΑ του Συμβουλίου, της 26ης Ιουλίου 2010, για περιοριστικά μέτρα κατά του Ιράν και για την κατάργηση της κοινής θέσης 2007/140/ ΚΕΠΠΑ (ΕΕ L 195, σ. 39, και διορθωτικό ΕΕ L 197, σ. 19), και κανονισμός (ΕΕ) 961/2010 του Συμβουλίου, της 25ης Οκτωβρίου 2010, σχετικά με περιοριστικά μέτρα κατά του Ιράν και με την κατάργηση του κανονισμού (ΕΚ) 423/2007 (ΕΕ L 281, σ. 1).

φυσικού αερίου επιτρέπεται να ληφθούν ιδίως όταν η βιομηχανία αυτή συμβάλλει στην απόκτηση απαγορευμένων αγαθών και τεχνολογιών, εφόσον η σχέση μεταξύ, αφενός, των συγκεκριμένων αγαθών και τεχνολογιών και, αφετέρου, της διαδόσεως των πυρηνικών όπλων θεωρείται δεδομένη από τον νομοθέτη της Ένωσης, όπως συνάγεται από τους γενικούς κανόνες των εφαρμοστέων διατάξεων.

Έτσι, το Δικαστήριο κατέληξε, βάσει του ρυθμιστικού αυτού πλαισίου και του ως άνω ψηφίσματος του Συμβουλίου Ασφαλείας, ότι η απλή εμπορία βασικών εξοπλισμών και τεχνολογιών με αποδέκτη τον οικείο βιομηχανικό κλάδο μπορούσε να θεωρηθεί ως στήριξη στις πυρηνικές δραστηριότητες του Ιράν. Το Γενικό Δικαστήριο υπέπεσε επομένως σε πλάνη περί το δίκαιο κρίνοντας ότι η λήψη περιοριστικών μέτρων έναντι νομικού προσώπου προϋποθέτει ότι αυτό έχει προηγουμένως επιδείξει στην πράξη επιλήψιμη συμπεριφορά διότι ο κίνδυνος και μόνο να υιοθετήσει τέτοια συμπεριφορά στο μέλλον δεν αρκεί. Εκτιμώντας ότι η διαφορά ήταν ώριμη προς εκδίκαση, το Δικαστήριο αποφάνθηκε το ίδιο επί της ουσίας και επικύρωσε τη νομιμότητα της αποφάσεως περί εγγραφής της εταιρίας Kala Naft στους καταλόγους των προσώπων επί των οποίων επιβάλλεται το μέτρο της δεσμεύσεως κεφαλαίων.

XVI. Ευρωπαϊκή δημόσια διοίκηση

Το Δικαστήριο αποφάνθηκε επί δύο ζητημάτων μείζονος σημασίας στο πλαίσιο υπαλληλικών υποθέσεων.

Με την απόφαση της 19ης Σεπτεμβρίου 2013, C-579/12 RX II, *Επιτροπή κατά Strack*, η οποία είναι μόλις η τρίτη που εκδίδεται στο πλαίσιο της προβλεπόμενης από το άρθρο 256, παράγραφος 2, δεύτερο εδάφιο, ΣΛΕΕ, διαδικασίας επανεξετάσεως, το Δικαστήριο κλήθηκε να επανεξετάσει απόφαση του Γενικού Δικαστηρίου περί αναίρεσεως της αποφάσεως του Δικαστηρίου Δημόσιας Διοίκησης με την οποία ακυρώθηκε η απόφαση της Επιτροπής να απορρίψει αίτηση υπαλλήλου για μεταφορά της ετήσιας άδειας που δεν μπόρεσε να λάβει κατά την περίοδο αναφοράς, λόγω μακροχρόνιας αναρρωτικής αδείας. Το Δικαστήριο έκρινε ότι η απόφαση του Γενικού Δικαστηρίου θίγει την ενότητα και τη συνοχή του δικαίου της Ένωσης. Συγκεκριμένα, το Γενικό Δικαστήριο, επιβεβαιώνοντας την απόφαση με την οποία απορρίφθηκε η αίτηση μεταφοράς της άδειας, ερμήνευσε εσφαλμένα, πρώτον, το άρθρο 1ε, παράγραφος 2, του Κανονισμού Υπηρεσιακής Καταστάσεως των υπαλλήλων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (στο εξής: ΚΥΚ) υπό την έννοια ότι δεν εμπίπτουν σ' αυτό οι σχετικές με την οργάνωση του χρόνου εργασίας επιταγές της οδηγίας 2003/88, ιδίως δε εκείνες που αφορούν την ετήσια άδεια μετ' αποδοχών, και, δεύτερον, το άρθρο 4 του παραρτήματος V του ΚΥΚ υπό την έννοια ότι το δικαίωμα μεταφοράς της ετήσιας άδειας πέραν του ορίου που καθορίζεται από την εν λόγω διάταξη αναγνωρίζεται μόνο στην περίπτωση κωλύματος συνδεδεμένου με τη δραστηριότητα του υπαλλήλου στο πλαίσιο της ασκήσεως των καθηκόντων του.

Αντιθέτως, βάσει της γενικής ερμηνευτικής αρχής ότι μια πράξη της Ένωσης πρέπει να ερμηνεύεται, στο μέτρο του δυνατού, κατά τρόπο που να μη θίγει το κύρος της και να συνάδει με το σύνολο του πρωτογενούς δικαίου και, ιδίως, με τις διατάξεις του Χάρτη, το άρθρο 1ε, παράγραφος 2, του ΚΥΚ πρέπει να ερμηνεύεται κατά τέτοιο τρόπο ώστε να διασφαλίζεται ότι είναι συμβατό με το δικαίωμα ετήσιας άδειας μετ' αποδοχών ως αρχή του κοινωνικού δικαίου της Ένωσης, η οποία μάλιστα κατοχυρώνεται πλέον ρητώς στο άρθρο 31, παράγραφος 2, του Χάρτη. Τούτο σημαίνει, κατά το Δικαστήριο, ότι το εν λόγω άρθρο 1ε, παράγραφος 2, πρέπει να ερμηνεύεται υπό την έννοια ότι καθιστά δυνατή την ενσωμάτωση στον ΚΥΚ της ουσίας του άρθρου 7 της οδηγίας 2003/88 ως κανόνα ελάχιστης προστασίας ο οποίος, εν ανάγκη, συμπληρώνει άλλες διατάξεις του ΚΥΚ που αφορούν το δικαίωμα ετήσιας άδειας μετ' αποδοχών και, ειδικότερα, το άρθρο 4 του παραρτήματος V του ΚΥΚ.

Πράγματι, στον βαθμό που το ως άνω άρθρο 4 του παραρτήματος V του ΚΥΚ πρέπει να ερμηνεύεται υπό την έννοια ότι δεν αφορά το ζήτημα της μεταφοράς ετήσιας άδειας μετ' αποδοχών την οποία

ο υπάλληλος δεν έλαβε κατά τη διάρκεια της περιόδου αναφοράς λόγω αναρρωτικής άδειας μακράς διάρκειας, οι επιταγές που απορρέουν συναφώς από το άρθρο 1ε, παράγραφος 2, του ΚΥΚ και, πιο συγκεκριμένα, από το άρθρο 7 της οδηγίας 2002/88 πρέπει να λαμβάνονται υπόψη ως ελάχιστες απαιτήσεις οι οποίες ισχύουν υπό την επιφύλαξη ευνοϊκότερων διατάξεων του ΚΥΚ.

Με τις αποφάσεις της 19ης Νοεμβρίου 2013, C-63/12, *Επιτροπή κατά Συμβουλίου*, C-66/12, *Συμβούλιο κατά Επιτροπής*, και C-196/12, *Επιτροπή κατά Συμβουλίου*, το Δικαστήριο αποφάνθηκε επί των κανόνων του ΚΥΚ των υπαλλήλων της Ευρωπαϊκής Ένωσης σχετικά με τις διαδικασίες για την ετήσια αναπροσαρμογή των αποδοχών και των συντάξεων των υπαλλήλων. Οι διαφορές μεταξύ Επιτροπής και Συμβουλίου αφορούσαν το ζήτημα αν, για το έτος 2011, έπρεπε να εφαρμοστεί η «κανονική» μέθοδος αυτόματης αναπροσαρμογής, κατά το άρθρο 3 του παραρτήματος XI του ΚΥΚ των υπαλλήλων¹⁰⁵, ή η προβλεπόμενη από το άρθρο 10 του ίδιου παραρτήματος ρήτρα εξαιρέσεως, η οποία εφαρμόζεται «σε περίπτωση σοβαρής και αιφνίδιας επιδείνωσης της οικονομικής και κοινωνικής καταστάσεως στο εσωτερικό της Ένωσης».

Λαμβανομένων υπόψη, αφενός, των ιδιομορφιών που παρουσιάζουν οι διαδικασίες του παραρτήματος XI του ΚΥΚ και, αφετέρου, του πλαισίου στο οποίο εντάσσεται το άρθρο 10 του παραρτήματος XI, και ειδικότερα της αρμοδιότητας που ανατίθεται στο Συμβούλιο με το άρθρο 65 του ΚΥΚ, το Δικαστήριο έκρινε ότι το Συμβούλιο είναι αρμόδιο να εκτιμά τα αντικειμενικά στοιχεία που παρέχει η Επιτροπή, ώστε να διαπιστώσει αν υφίσταται ή όχι σοβαρή και αιφνίδια επιδείνωση, με συνέπεια να ενεργοποιείται η ρήτρα εξαιρέσεως. Το Δικαστήριο υπογράμμισε ότι, όταν το Συμβούλιο διαπιστώνει ότι υπάρχει σοβαρή και αιφνίδια επιδείνωση της κατά την έννοια του άρθρου 10, η Επιτροπή οφείλει να υποβάλει στο Κοινοβούλιο και στο Συμβούλιο κατάλληλες προτάσεις βάσει του συγκεκριμένου άρθρου.

Τέλος, το Δικαστήριο κατέληξε στο συμπέρασμα ότι το Συμβούλιο, εφόσον, για το έτος 2011, διαπίστωσε, βάσει των παρασχεθέντων από την Επιτροπή στοιχείων, ότι υφίστατο σοβαρή και αιφνίδια επιδείνωση, δεν ήταν υποχρεωμένο να εγκρίνει την πρόταση κανονισμού της Επιτροπής βάσει της «κανονικής» μεθόδου προσαρμογής για το έτος αυτό.

¹⁰⁵ Κανονισμός (ΕΟΚ, Ευρατόμ, ΕΚΑΧ) 259/68 του Συμβουλίου, της 29ης Φεβρουαρίου 1968, περί καθορισμού του Κανονισμού Υπηρεσιακής Καταστάσεως των υπαλλήλων και του Καθεστώτος που εφαρμόζεται επί του Λοιπού Προσωπικού των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων και περί θεσπίσεως ειδικών μέτρων προσωρινώς εφαρμοστέων στους υπαλλήλους της Επιτροπής (ΕΕ ειδ. έκδ. 01/001, σ. 10), τροποποιηθείς με τον κανονισμό (ΕΟΚ, Ευρατόμ, ΕΚΑΧ) 571/92 του Συμβουλίου, της 2ας Μαρτίου 1992, για την τροποποίηση του Κανονισμού Υπηρεσιακής Καταστάσεως των υπαλλήλων των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (ΕΕ L 62, σ. 1, στο εξής: ΚΥΚ).

Γ — Σύνθεση του Δικαστηρίου



(Σειρά πρωτοκόλλου στις 23 Οκτωβρίου 2013)

Πρώτη σειρά, από αριστερά προς τα δεξιά:

L. Bay Larsen και R. Silva de Lapuerta, πρόεδροι τμήματος· K. Lenaerts, αντιπρόεδρος του Δικαστηρίου· B. Σκουρή, Πρόεδρος του Δικαστηρίου· A. Tizzano και M. Ilešič, πρόεδροι τμήματος.

Δεύτερη σειρά, από αριστερά προς τα δεξιά:

C. G. Fernlund και A. Borg Barthet, πρόεδροι τμήματος· P. Cruz Villalón, πρώτος γενικός εισαγγελέας· T. von Danwitz, E. Juhász, M. Safjan και J. L. da Cruz Vilaça, πρόεδροι τμήματος.

Τρίτη σειρά, από αριστερά προς τα δεξιά:

P. Mengozzi, γενικός εισαγγελέας· J.-C. Bonichot και J. Malenovský, δικαστές· J. Kokott, γενική εισαγγελέας· A. Rosas, Γ. Αρέστης και E. Levits, δικαστές· E. Sharpston, γενική εισαγγελέας.

Τέταρτη σειρά, από αριστερά προς τα δεξιά:

A. Prechal, M. Berger, C. Toader και A. Ó Caoimh, δικαστές· Y. Bot, γενικός εισαγγελέας· A. Arabadjiev και D. Šnáby, δικαστές· N. Jääskinen, γενικός εισαγγελέας.

Πέμπτη σειρά, από αριστερά προς τα δεξιά:

M. Szpunar, γενικός εισαγγελέας· F. Biltgen, δικαστής· N. Wahl και M. Wathelet, γενικοί εισαγγελείς· E. Jarašiūnas, C. Vajda, S. Rodin και K. Jürimäe, δικαστές· A. Calot Escobar, Γραμματέας.

1. Μέλη του Δικαστηρίου

(κατά σειρά αναλήψεως καθηκόντων)



Βασίλειος Σκουρής

Γεννήθηκε το 1948· πτυχίο Νομικής από το Ελεύθερο Πανεπιστήμιο του Βερολίνου (1970)· διδάκτωρ Συνταγματικού και Διοικητικού Δικαίου του Πανεπιστημίου του Αμβούργου (1973)· υφηγητής στο Πανεπιστήμιο του Αμβούργου (1972–1977)· καθηγητής Δημοσίου Δικαίου στο Πανεπιστήμιο του Bielefeld (1978)· καθηγητής Δημοσίου Δικαίου στο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης (1982)· υπουργός Εσωτερικών (το 1989 και το 1996)· μέλος της Διοικούσας Επιτροπής του Πανεπιστημίου Κρήτης (1983–1987)· διευθυντής του Κέντρου Διεθνούς και Ευρωπαϊκού Οικονομικού Δικαίου, Θεσσαλονίκη (1997–2005)· πρόεδρος της Ελληνικής Ένωσης Ευρωπαϊκού Δικαίου (1992–1994)· μέλος της ελληνικής Εθνικής Επιτροπής Ερευνών (1993–1995)· μέλος του Ανωτάτου Συμβουλίου Επιλογής Προσωπικού (1994–1996)· μέλος του Επιστημονικού Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ακαδημίας Δικαίου, Trier (από το 1995)· μέλος του Διοικητικού Συμβουλίου της Εθνικής Σχολής Δικαστών (1995–1996)· μέλος του Επιστημονικού Συμβουλίου του Υπουργείου Εξωτερικών (1997–1999)· πρόεδρος της ελληνικής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής το 1998· δικαστής στο Δικαστήριο από τις 8 Ιουνίου 1999· Πρόεδρος του Δικαστηρίου από τις 7 Οκτωβρίου 2003.



Koen Lenaerts

Γεννήθηκε το 1954· πτυχιούχος και διδάκτωρ Νομικής (Katholieke Universiteit Leuven)· Master of Laws, Master in Public Administration (Harvard University)· βοηθός καθηγητής (1979–1983) και στη συνέχεια τακτικός καθηγητής Ευρωπαϊκού Δικαίου στο Katholieke Universiteit Leuven (από το 1983)· εισηγητής σε γραφείο δικαστή στο Δικαστήριο (1984–1985)· καθηγητής στο Κολέγιο της Ευρώπης στην Bruges (1984–1989)· δικηγόρος Βρυξελλών (1986–1989)· επισκέπτης καθηγητής στο Harvard Law School (1989)· δικαστής στο Πρωτοδικείο από τις 25 Σεπτεμβρίου 1989 έως τις 6 Οκτωβρίου 2003· δικαστής στο Δικαστήριο από τις 7 Οκτωβρίου 2003· αντιπρόεδρος του Δικαστηρίου από τις 9 Οκτωβρίου 2012.



Antonio Tizzano

Γεννήθηκε το 1940· καθηγητής Δικαίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης στο Πανεπιστήμιο La Sapienza, Ρώμη· καθηγητής στα Πανεπιστήμια «Istituto Orientale» (1969–1979) και «Federico II» της Νάπολης (1979–1992), της Κατάνης (1969–1977) και του Μογκαντίσου (1967–1972)· δικηγόρος στο ιταλικό Ακυρωτικό Δικαστήριο· νομικός σύμβουλος της Μόνιμης Αντιπροσωπείας της Ιταλικής Δημοκρατίας στις Ευρωπαϊκές Κοινότητες (1984–1992)· μέλος της ιταλικής αντιπροσωπείας στις διαπραγματεύσεις για την προσχώρηση του Βασιλείου της Ισπανίας και της Πορτογαλικής Δημοκρατίας στις Ευρωπαϊκές Κοινότητες, για την Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη και τη Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση· συγγραφέας πολυάριθμων επιστημονικών έργων, μεταξύ των οποίων σχολιασμένες εκδόσεις των Ευρωπαϊκών Συνθηκών και Κώδικες της Ευρωπαϊκής Ένωσης· ιδρυτής και διευθυντής από το 1996 του περιοδικού *Il Diritto dell'Unione Europea*· μέλος της διοικούσας ή της συντακτικής επιτροπής σε διάφορα νομικά περιοδικά· εισηγητής σε πολυάριθμα διεθνή συνέδρια· διαλέξεις και μαθήματα σε διάφορα διεθνή ινστιτούτα, μεταξύ των οποίων η Ακαδημία Διεθνούς Δικαίου της Χάγης (1987)· μέλος της ομάδας ανεξάρτητων εμπειρογνομόνων που ορίστηκε για την εξέταση των οικονομικών της Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (1999)· γενικός εισαγγελέας στο Δικαστήριο από τις 7 Οκτωβρίου 2000 έως τις 3 Μαΐου 2006· δικαστής στο Δικαστήριο από τις 4 Μαΐου 2006.



Allan Rosas

Γεννήθηκε το 1948· διδάκτωρ Νομικής του Πανεπιστημίου του Turku (Φινλανδία)· καθηγητής Νομικής στο Πανεπιστήμιο του Turku (1978–1981) και στην Abo Akademi (Turku/Abo) (1981–1996)· διευθυντής του Ινστιτούτου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου του ως άνω εκπαιδευτικού ιδρύματος (1985–1995)· διάφορες θέσεις ευθύνης σε πανεπιστήμια της χώρας του και στο εξωτερικό· μέλος επιστημονικών συλλόγων· συντονιστής διαφόρων ερευνητικών σχεδίων και προγραμμάτων, εθνικών και διεθνών, ιδίως στους ακόλουθους τομείς: κοινοτικό δίκαιο, διεθνές δίκαιο, δίκαιο ανθρωπίνων και θεμελιωδών δικαιωμάτων, συνταγματικό δίκαιο και συγκριτικό δίκαιο δημοσίας διοικήσεως· εκπρόσωπος της Φινλανδικής Κυβερνήσεως ως μέλος ή σύμβουλος φινλανδικών αντιπροσωπειών σε διάφορες διεθνείς διασκέψεις· εμπειρογνώμων του φινλανδικού δικαίου σε κυβερνητικές ή κοινοβουλευτικές νομικές επιτροπές στη Φινλανδία, καθώς και στα Ηνωμένα Έθνη, στην Unesco, στην Οργάνωση για την Ασφάλεια και τη Συνεργασία στην Ευρώπη (ΟΑΣΕ) και στο Συμβούλιο της Ευρώπης· από το 1995, κύριος νομικός σύμβουλος της Νομικής Υπηρεσίας της Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, υπεύθυνος για τις εξωτερικές σχέσεις· από τον Μάρτιο του 2001, βοηθός γενικός διευθυντής της Νομικής Υπηρεσίας της Επιτροπής· δικαστής στο Δικαστήριο από τις 17 Ιανουαρίου 2002.



Rosario Silva de Lapuerta

Γεννήθηκε το 1954· πτυχιούχος Νομικής (Πανεπιστήμιο Complutense της Μαδρίτης)· abogado del Estado στη Μάλαγα· abogado del Estado στη νομική υπηρεσία του Υπουργείου Μεταφορών, Τουρισμού και Επικοινωνιών, καθώς και στη συνέχεια στη νομική υπηρεσία του Υπουργείου Εξωτερικών· abogado del Estado-Jefe της αρμόδιας για τις διαδικασίες ενώπιον του Δικαστηρίου νομικής υπηρεσίας και γενική υποδιευθύντρια της υπηρεσίας νομικής αρωγής επί κοινοτικών και διεθνών θεμάτων του Abogacia General del Estado (Υπουργείου Δικαιοσύνης)· μέλος της ομάδας προβληματισμού της Επιτροπής για το μέλλον του κοινοτικού δικαιοδοτικού συστήματος· προϊσταμένη της ισπανικής αποστολής στην ομάδα «Φίλοι της Προεδρίας» για τη μεταρρύθμιση του κοινοτικού δικαιοδοτικού συστήματος στη Συνθήκη της Νίκαιας και στην ad hoc ομάδα «Δικαστήριο» του Συμβουλίου· καθηγήτρια Κοινοτικού Δικαίου στη Διπλωματική Σχολή της Μαδρίτης· συνδιευθύντρια της επιθεωρήσεως Noticias de la Union Europea· δικαστής στο Δικαστήριο από τις 7 Οκτωβρίου 2003.



Juliane Kokott

Γεννήθηκε το 1957· σπουδές Νομικής (Πανεπιστήμια Βόννης και Γενεύης)· LL.M. (American University/Ουάσιγκτον DC)· διδάκτωρ Νομικής (Πανεπιστήμιο Χαϊδελβέργης, 1985· Πανεπιστήμιο Harvard, 1990)· επισκέπτρια καθηγήτρια στο Πανεπιστήμιο του Berkeley (1991)· καθηγήτρια Γερμανικού και Αλλοδαπού Δημοσίου Δικαίου, Διεθνούς Δικαίου και Ευρωπαϊκού Δικαίου στα Πανεπιστήμια του Augsburg (1992), της Χαϊδελβέργης (1993) και του Düsseldorf (1994)· αναπληρώτρια δικαστής διορισθείσα από τη Γερμανική Κυβέρνηση στο διεθνές δικαστήριο συμβιβασμού και διαιτησίας της Οργάνωσης για την Ασφάλεια και τη Συνεργασία στην Ευρώπη (ΟΑΣΕ)· αντιπρόεδρος του ομοσπονδιακού συμβουλευτικού συμβουλίου για τις περιβαλλοντικές αλλαγές (WBGU, 1996)· καθηγήτρια Διεθνούς Δικαίου, Διεθνούς Δικαίου των Επιχειρήσεων και Ευρωπαϊκού Δικαίου στο Πανεπιστήμιο του St. Gallen (1999)· διευθύντρια του Ινστιτούτου Ευρωπαϊκού και Διεθνούς Δικαίου των Επιχειρήσεων στο Πανεπιστήμιο του St. Gallen (2000)· βοηθός διευθύντρια του προγράμματος ειδικεύσεως στο δίκαιο των επιχειρήσεων στο Πανεπιστήμιο του St. Gallen (2001)· γενική εισαγγελέας στο Δικαστήριο από τις 7 Οκτωβρίου 2003.



Endre Juhász

Γεννήθηκε το 1944· πτυχιούχος Νομικής του Πανεπιστημίου του Szeged, Ουγγαρία (1967)· εισαγωγικές εξετάσεις του Δικηγορικού Συλλόγου Ουγγαρίας (1970)· σπουδές τρίτου κύκλου στο Συγκριτικό Δίκαιο στο Πανεπιστήμιο του Στρασβούργου, Γαλλία (1969, 1970, 1971, 1972)· υπάλληλος της νομικής υπηρεσίας του Υπουργείου Εξωτερικού Εμπορίου (1966-1974), διευθυντής νομοθετικών υποθέσεων (1973-1974)· πρώτος εμπορικός ακόλουθος της Πρεσβείας της Ουγγαρίας στις Βρυξέλλες, υπεύθυνος για κοινοτικά ζητήματα (1974-1979)· διευθυντής στο Υπουργείο Εξωτερικού Εμπορίου (1979-1983)· πρώτος εμπορικός ακόλουθος και, στη συνέχεια, εμπορικός σύμβουλος στην Πρεσβεία της Ουγγαρίας στην Ουάσιγκτον DC, Ηνωμένες Πολιτείες (1983-1989)· γενικός διευθυντής στο Υπουργείο Εμπορίου και στο Υπουργείο Διεθνών Οικονομικών Σχέσεων (1989-1991)· επικεφαλής της ομάδας απεσταλμένων για τη διαπραγμάτευση της Συμφωνίας Συνδέσεως μεταξύ, αφενός, της Δημοκρατίας της Ουγγαρίας και, αφετέρου, των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων και των κρατών μελών τους (1990-1991)· γενικός γραμματέας του Υπουργείου Διεθνών Οικονομικών Σχέσεων, διευθυντής του γραφείου ευρωπαϊκών υποθέσεων (1992)· υφυπουργός Διεθνών Οικονομικών Σχέσεων (1993-1994)· υφυπουργός, πρόεδρος του γραφείου ευρωπαϊκών υποθέσεων στο Υπουργείο Βιομηχανίας και Εμπορίου (1994)· πληρεξούσιος υπουργός, προϊστάμενος της διπλωματικής αποστολής της Δημοκρατίας της Ουγγαρίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση (Ιανουάριος 1995-Μάιος 2003)· επικεφαλής της ομάδας απεσταλμένων για τη διαπραγμάτευση της ένταξης της Δημοκρατίας της Ουγγαρίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση (Ιούλιος 1998-Απρίλιος 2003)· υπουργός άνευ χαρτοφυλακίου για τον συντονισμό των ζητημάτων ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης (από τον Μάιο του 2003)· δικαστής στο Δικαστήριο από τις 11 Μαΐου 2004.



Γιώργος Αρέστης

Γεννήθηκε το 1945· πτυχιούχος Νομικής του Πανεπιστημίου Αθηνών (1968)· M. A. Comparative Politics and Government, Πανεπιστήμιο του Kent στο Canterbury (1970)· δικηγορία στην Κύπρο (1972-1982)· διορισμός σε θέση Δικαστή Επαρχιακού Δικαστηρίου (1982)· προαγωγή στη θέση του Προέδρου Επαρχιακού Δικαστηρίου (1995)· Διοικητικός Πρόεδρος του Επαρχιακού Δικαστηρίου Λευκωσίας (1997-2003)· δικαστής στο Ανώτατο Δικαστήριο της Κύπρου (2003)· δικαστής στο Δικαστήριο από τις 11 Μαΐου 2004.



Anthony Borg Barthet U.O.M.

Γεννήθηκε το 1947· διδάκτωρ Νομικής στο Βασιλικό Πανεπιστήμιο Μάλτας το 1973· καθήκοντα στη δημόσια διοίκηση της Μάλτας ως Notary to Government το 1975· σύμβουλος της Δημοκρατίας το 1978, πρώτος σύμβουλος της Δημοκρατίας το 1979, βοηθός Attorney General το 1988· διορισμός ως Attorney General από τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας της Μάλτας το 1989· εντεταλμένος διδασκαλίας του Αστικού Δικαίου με μερική απασχόληση στο Πανεπιστήμιο της Μάλτας (1985–1989)· μέλος του πανεπιστημιακού συμβουλίου της Μάλτας (1998–2004)· μέλος της επιτροπής για την απονομή της δικαιοσύνης (1994–2004)· μέλος της διευθύνουσας επιτροπής του Κέντρου Διαιτησίας της Μάλτας (1998–2004)· δικαστής στο Δικαστήριο από τις 11 Μαΐου 2004.



Marko Ilešič

Γεννήθηκε το 1947· διδάκτωρ Νομικής (Πανεπιστήμιο της Ljubljana)· ειδίκευση στο συγκριτικό δίκαιο (Πανεπιστήμια του Στρασβούργου και της Coimbra)· δικηγόρος· καθηγητής Αστικού, Εμπορικού και Ιδιωτικού Δικαίου· αναπληρωτής κοσμήτορας (1995–2001) και κοσμήτορας (2001–2004) της Νομικής Σχολής του Πανεπιστημίου της Ljubljana· συντάκτης πολλών επιστημονικών άρθρων· επίτιμος δικαστής και πρόεδρος τμήματος του Δικαστηρίου Εργατικών Διαφορών της Ljubljana (1975–1986)· πρόεδρος του Αθλητικού Δικαστηρίου της Σλοβενίας (1978–1986)· πρόεδρος του διαιτητικού δικαστηρίου του Χρηματιστηρίου της Ljubljana· διαιτητής στο Εμπορικό Επιμελητήριο της Γιουγκοσλαβίας (μέχρι το 1991) και της Σλοβενίας (από το 1991)· διαιτητής στο Διεθνές Εμπορικό Επιμελητήριο στο Παρίσι· δικαστής στο δευτεροβάθμιο δικαστήριο της UEFA και της FIFA· πρόεδρος της ομοσπονδίας Ενώσεων Σλοβένων Νομικών (1993–2005)· μέλος της Ένωσης Διεθνούς Δικαίου, της Comité maritime international και πολλών άλλων διεθνών νομικών ενώσεων· δικαστής στο Δικαστήριο από τις 11 Μαΐου 2004.



Jiří Malenovský

Γεννήθηκε το 1950· διδάκτωρ Νομικής του Πανεπιστημίου Καρόλου της Πράγας (1975)· βοηθός καθηγητής (1974–1990), αναπληρωτής κοσμήτορας (1989–1991) και προϊστάμενος του τμήματος Διεθνούς και Ευρωπαϊκού Δικαίου (1990–1992) στο Πανεπιστήμιο Masaryk του Brno· δικαστής στο Συνταγματικό Δικαστήριο της Τσεχοσλοβακίας (1992)· πρέσβης στο Συμβούλιο της Ευρώπης (1993–1998)· πρόεδρος της επιτροπής εκπροσώπων των υπουργών του Συμβουλίου της Ευρώπης (1995)· γενικός διευθυντής στο Υπουργείο Εξωτερικών (1998–2000)· πρόεδρος του τσεχοσλοβακικού παραρτήματος της Ένωσης Διεθνούς Δικαίου (1999–2001)· δικαστής στο Συνταγματικό Δικαστήριο (2000–2004)· μέλος του νομοθετικού συμβουλίου (1998–2000)· μέλος του Διαρκούς Διαιτητικού Δικαστηρίου της Χάγης (από το 2000)· καθηγητής Δημοσίου Διεθνούς Δικαίου στο Πανεπιστήμιο Masaryk του Brno (2001)· δικαστής στο Δικαστήριο από τις 11 Μαΐου 2004.



Uno Lõhmus

Γεννήθηκε το 1952· διδάκτωρ Νομικής το 1986· μέλος του Δικηγορικού Συλλόγου (1977–1998)· επισκέπτης καθηγητής Ποινικού Δικαίου στο Πανεπιστήμιο του Tartu· δικαστής στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (1994–1998)· πρόεδρος του Ανωτάτου Δικαστηρίου της Εσθονίας (1998–2004)· μέλος της νομικής επιτροπής του Συντάγματος· σύμβουλος της συντακτικής επιτροπής του Ποινικού Κώδικα· μέλος της ομάδας εργασίας για την κατάρτιση του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας· συντάκτης διαφόρων έργων για τα ανθρώπινα δικαιώματα και για το συνταγματικό δίκαιο· δικαστής στο Δικαστήριο από τις 11 Μαΐου 2004.



Egils Levits

Γεννήθηκε το 1955· πτυχιούχος Νομικής και Πολιτικών Επιστημών του Πανεπιστημίου του Αμβούργου· επιστημονικός συνεργάτης στη Νομική Σχολή του Πανεπιστημίου του Κιέλου· σύμβουλος του Κοινοβουλίου της Λεττονίας επί ζητημάτων διεθνούς και συνταγματικού δικαίου και νομοθετικής μεταρρυθμίσεως· πρέσβης της Λεττονίας στη Γερμανία και την Ελβετία (1992–1993), στην Αυστρία, την Ελβετία και την Ουγγαρία (1994–1995)· Αναπληρωτής Πρωθυπουργός και υπουργός Δικαιοσύνης, υπηρεσιακός υπουργός Εξωτερικών (1993–1994)· μέλος του Δικαστηρίου Συμβιβασμού και Διαιτησίας στο πλαίσιο του ΟΑΣΕ (από το 1997)· μέλος του Διαρκούς Διαιτητικού Δικαστηρίου (από το 2001)· εξελέγη το 1995 δικαστής στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, επανεξελέγη το 1998 και το 2001· πολλές δημοσιεύσεις στους τομείς του συνταγματικού και του διοικητικού δικαίου, της νομοθετικής μεταρρυθμίσεως και του κοινοτικού δικαίου· δικαστής στο Δικαστήριο από τις 11 Μαΐου 2004.



Aindrias Ó Caoimh

Γεννήθηκε το 1950· bachelor στο Αστικό Δίκαιο (National University of Ireland, University College Δουβλίνου, 1971)· Barrister (King's Inns, 1972)· δίπλωμα ανωτάτων σπουδών Ευρωπαϊκού Δικαίου (University College Δουβλίνου, 1977)· barrister στον Δικηγορικό Σύλλογο Ιρλανδίας (1972–1999)· λέκτορας Ευρωπαϊκού Δικαίου (King's Inns, Δουβλίνο)· Senior Counsel (1994–1999)· εκπρόσωπος της ιρλανδικής Κυβερνήσεως σε πολλές υποθέσεις ενώπιον του Δικαστηρίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων· δικαστής στο High Court of Ireland (από το 1999)· Benchers (πρόεδρος) της «Honorable Society of King's Inns» (από το 1999)· αντιπρόεδρος της ιρλανδικής εταιρίας ευρωπαϊκού δικαίου· μέλος του ιρλανδικού παραρτήματος της Ένωσης Διεθνούς Δικαίου· γιος του Andreas O'Keeffe (Aindrias Ó Caoimh), δικαστή στο Δικαστήριο (1974–1985)· δικαστής στο Δικαστήριο από τις 13 Οκτωβρίου 2004.



Lars Bay Larsen

Γεννήθηκε το 1953· κάτοχος πτυχίου Πολιτικών Επιστημών (1976), πτυχίου Νομικής (1983), Πανεπιστήμιο Κοπεγχάγης· υπάλληλος στο Υπουργείο Δικαιοσύνης (1983–1985)· εντεταλμένος διδασκαλίας (1984–1991), στη συνέχεια συνεργαζόμενος καθηγητής (1991–1996) Οικογενειακού Δικαίου στο Πανεπιστήμιο Κοπεγχάγης· προϊστάμενος τμήματος στο Advokatsamfund (1985–1986)· προϊστάμενος (1986–1991) στο Υπουργείο Δικαιοσύνης· μέλος του Δικηγορικού Συλλόγου (1991)· προϊστάμενος τμήματος (1991–1995), προϊστάμενος της υπηρεσίας αστυνομίας (1995–1999), προϊστάμενος της νομικής υπηρεσίας του Υπουργείου Δικαιοσύνης (2000–2003)· εκπρόσωπος της Δανίας στην επιτροπή K-4 (1995–2000), στην κεντρική ομάδα της συμφωνίας Schengen (1996–1998) και στο Europol Management Board (1998–2000)· δικαστής στο Højesteret (2003–2006)· δικαστής στο Δικαστήριο από τις 11 Ιανουαρίου 2006.



Eleanor Sharpston

Γεννήθηκε το 1955· σπουδές Οικονομίας, Γλωσσών και Νομικής στο King's College του Cambridge (1973–1977)· βοηθός και ερευνήτρια στο Corpus Christi College της Οξφόρδης (1977–1980)· μέλος του Δικηγορικού Συλλόγου (Middle Temple, 1980)· barrister (1980–1987 και 1990–2005)· εισηγήτρια στο γραφείο του γενικού εισαγγελέα και, στη συνέχεια, δικαστή Sir Gordon Slynn (1987–1990)· καθηγήτρια Ευρωπαϊκού και Συγκριτικού Δικαίου (Director of European Legal Studies) στο University College του Λονδίνου (1990–1992)· καθηγήτρια (Lecturer) στη Νομική Σχολή (1992–1998), στη συνέχεια συνεργαζόμενη καθηγήτρια (Affiliated Lecturer) (1998–2005) στο Πανεπιστήμιο του Cambridge· Fellow of King's College, Cambridge (1992–2010)· Emeritus Fellow of King's College, Cambridge (από το 2011)· συνεργαζόμενη καθηγήτρια και ερευνήτρια (Senior Research Fellow) στο Centre for European Legal Studies στο Πανεπιστήμιο του Cambridge (1998–2005)· Queen's Counsel (1999)· Benchers of Middle Temple (2005)· Honorary Fellow του Corpus Christi College της Οξφόρδης (2010)· LL.D (h.c.) Γλασκώβη (2010) και Nottingham Trent (2011)· γενική εισαγγελέας στο Δικαστήριο από τις 11 Ιανουαρίου 2006.



Paolo Mengozzi

Γεννήθηκε το 1938· καθηγητής του Διεθνούς Δικαίου και καθηγητής στην έδρα Jean Monnet του Δικαίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων στο Πανεπιστήμιο της Bologna· επίτιμος διδάκτωρ του Πανεπιστημίου Carlos III της Μαδρίτης· επισκέπτης καθηγητής στα Πανεπιστήμια: Johns Hopkins (Bologna Center), St Johns (Νέα Υόρκη), Georgetown, Paris II, Georgia (Athens, ΗΠΑ) και Institut Universitaire International (Λουξεμβούργο)· συντονιστής του European Business Law Pallas Program που οργανώνει το Πανεπιστήμιο του Nijmegen· μέλος της συμβουλευτικής επιτροπής της Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων για τις Συμβάσεις Δημοσίων Έργων· αναπληρωτής υφυπουργός Βιομηχανίας και Εμπορίου κατά το εξάμηνο της ιταλικής προεδρίας του Συμβουλίου· μέλος της ομάδας προβληματισμού της Ευρωπαϊκής Κοινότητας για τον Παγκόσμιο Οργανισμό Εμπορίου (ΠΟΕ) και διευθυντής της συνόδου του 1997 του Κέντρου Ερευνών της Ακαδημίας Διεθνούς Δικαίου της Χάγης για τον ΠΟΕ· δικαστής στο Πρωτοδικείο από τις 4 Μαρτίου 1998 μέχρι τις 3 Μαΐου 2006· γενικός εισαγγελέας στο Δικαστήριο από τις 4 Μαΐου 2006.



Yves Bot

Γεννήθηκε το 1947· πτυχιούχος της Νομικής Σχολής της Rouen· διδάκτωρ Νομικής (Πανεπιστήμιο Paris II Pantheon-Assas)· συνεργαζόμενος καθηγητής στη Νομική Σχολή του Le Mans· αντεισαγγελέας, στη συνέχεια πρώτος αντεισαγγελέας του Le Mans (1974–1982)· εισαγγελέας στο Πλημμελειοδικείο του Dieppe (1982–1984)· βοηθός εισαγγελέας στο Πλημμελειοδικείο Στρασβούργου (1984–1986)· εισαγγελέας στο Πλημμελειοδικείο του Bastia (1986–1988)· γενικός εισαγγελέας στο Εφετείο της Caen (1988–1991)· εισαγγελέας στο Πλημμελειοδικείο του Le Mans (1991–1993)· ειδικός συνεργάτης στο γραφείο του υπουργού Δικαιοσύνης (1993–1995)· εισαγγελέας στο Πλημμελειοδικείο του Nanterre (1995–2002)· εισαγγελέας στο Πλημμελειοδικείο Παρισιού (2002–2004)· γενικός εισαγγελέας στο Εφετείο Παρισιού (2004–2006)· γενικός εισαγγελέας στο Δικαστήριο από τις 7 Οκτωβρίου 2006.



Jean-Claude Bonichot

Γεννήθηκε το 1955· πτυχιούχος Νομικής του Πανεπιστημίου του Metz και του Ινστιτούτου Πολιτικών Μελετών του Παρισιού, απόφοιτος της Σχολής Δημοσίας Διοικήσεως (ENA)· εισηγητής δικαστής (1982–1985), commissaire du gouvernement (1985–1987 και 1992–1999)· δικαστής-μέλος συνθέσεως (1999–2000)· πρόεδρος του έκτου επιμέρους τμήματος του τμήματος ενδίκων διαφορών (2000–2006) του Conseil d'État· εισηγητής σε γραφείο δικαστή στο Δικαστήριο (1987–1991)· διευθυντής του γραφείου του υπουργού Εργασίας, Απασχολήσεως και Επαγγελματικής Εκπαιδεύσεως, στη συνέχεια διευθυντής του γραφείου του υπουργού Προεδρίας, υπουργός Δημοσίας Διοικήσεως και Εκσυγχρονισμού των Δημοσίων Υπηρεσιών (1991–1992)· προϊστάμενος της νομικής αποστολής του Conseil d'État στον ασφαλιστικό οργανισμό Caisse nationale d'assurance maladie des travailleurs salariés (2001–2006)· συνεργαζόμενος καθηγητής στο Πανεπιστήμιο του Metz (1988–2000), στη συνέχεια στο Πανεπιστήμιο Paris I Pantheon-Sorbonne (από το 2000)· δημοσίευσε πολλά άρθρα στον τομέα του διοικητικού, του κοινοτικού και του ευρωπαϊκού δικαίου ανθρωπίνων δικαιωμάτων· ιδρυτής και πρόεδρος της συντακτικής επιτροπής του *Bulletin de jurisprudence de droit de l'urbanisme*, συνιδρυτής και μέλος της συντακτικής επιτροπής του *Bulletin juridique des collectivités locales*, πρόεδρος του επιστημονικού συμβουλίου έρευνας στον τομέα των θεσμικών οργάνων και του δικαίου χωροταξίας και οικισμού· δικαστής στο Δικαστήριο από τις 7 Οκτωβρίου 2006.



Thomas von Danwitz

Γεννήθηκε το 1962· σπουδές στη Βόννη, τη Γενεύη και το Παρίσι· Staatsexamen Νομικής (1986 και 1992)· διδάκτωρ Νομικής (Πανεπιστήμιο Βόννης, 1988)· διεθνές δίπλωμα Δημοσίας Διοικήσεως (εθνικής σχολής δημοσίας διοικήσεως, 1990)· Habilitation (Πανεπιστήμιο Βόννης, 1996)· καθηγητής Γερμανικού Δημοσίου Δικαίου και Ευρωπαϊκού Δικαίου (1996–2003), κοσμήτορας της Νομικής Σχολής του Πανεπιστημίου του Ruhr, Bochum (2000–2001)· καθηγητής Γερμανικού Δημοσίου Δικαίου και Ευρωπαϊκού Δικαίου (Πανεπιστήμιο Κολωνίας, 2003–2006)· διευθυντής του Ινστιτούτου Δημοσίου Δικαίου και Διοικητικής Επιστήμης (2006)· επισκέπτης καθηγητής στο Fletcher School of Law and Diplomacy (2000), στο Πανεπιστήμιο François Rabelais (Tours, 2001–2006) και στο Πανεπιστήμιο Paris I Pantheon-Sorbonne (2005–2006)· επίτιμος διδάκτωρ του Πανεπιστημίου François Rabelais (Tours, 2010)· δικαστής στο Δικαστήριο από τις 7 Οκτωβρίου 2006.



Alexander Arabadjiev

Γεννήθηκε το 1949· σπουδές Νομικής (Πανεπιστήμιο St Kliment Ohridski, Σόφια)· πρωτοδίκης στο Blagoevgrad (1975–1983)· δικαστής στο Περιφερειακό Δικαστήριο Blagoevgrad (1983–1986)· δικαστής στο Ανώτατο Δικαστήριο (1986–1991)· δικαστής στο Συνταγματικό Δικαστήριο (1991–2000)· μέλος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (1997–1999)· μέλος της Ευρωπαϊκής Συνέλευσης για το μέλλον της Ευρώπης (2002–2003)· βουλευτής (2001–2006)· παρατηρητής στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο· δικαστής στο Δικαστήριο από τις 12 Ιανουαρίου 2007.



Camelia Toader

Γεννήθηκε το 1963· πτυχιούχος Νομικής (1986), διδάκτωρ Νομικής (1997) (Πανεπιστήμιο Βουκουρεστίου)· πάρεδρος στο Πρωτοδικείο Buftea (1986–1988)· πρωτοδίκης στο Πρωτοδικείο του 5ου διαμερίσματος Βουκουρεστίου (1988–1992)· μέλος του Δικηγορικού Συλλόγου του Βουκουρεστίου (1992)· εντεταλμένη διδασκαλίας (1992–2005) και στη συνέχεια, από το 2005, καθηγήτρια Αστικού Δικαίου και Ευρωπαϊκού Δικαίου των Συμβάσεων στο Πανεπιστήμιο Βουκουρεστίου· διάφορες διδακτορικές και ερευνητικές μελέτες στο Ινστιτούτο Max Planck Ιδιωτικού Διεθνούς Δικαίου στο Αμβούργο (μεταξύ 1992 και 2004)· προϊσταμένη του τμήματος ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης στο Υπουργείο Δικαιοσύνης (1997–1999)· δικαστής στο Ανώτατο Ακυρωτικό Δικαστήριο (1999–2007)· επισκέπτρια καθηγήτρια στο Πανεπιστήμιο της Βιέννης (2000 και 2011)· καθηγήτρια Κοινοτικού Δικαίου στο Εθνικό Ινστιτούτο Δικαστών (2003 και 2005–2006)· μέλος της συντακτικής επιτροπής διαφόρων νομικών επιθεωρήσεων· από το 2010 αντεπιστέλλον μέλος της Διεθνούς Ακαδημίας Συγκριτικού Δικαίου και επίτιμη ερευνήτρια του κέντρου μελετών ευρωπαϊκού δικαίου του Ινστιτούτου Νομικών Σπουδών της Ρουμανικής Ακαδημίας δικαστής στο Δικαστήριο από τις 12 Ιανουαρίου 2007.



Jean-Jacques Kasel

Γεννήθηκε το 1946· διδάκτωρ Νομικής, ειδικό πτυχίο Διοικητικού Δικαίου (ULB, 1970)· απόφοιτος του ΙΕΡ Παρισιού (Ecofin, 1972)· ασκούμενος δικηγόρος νομικός σύμβουλος της Banque de Paris et des Pays-Bas (1972–1973)· ακόλουθος, στη συνέχεια γραμματέας της διπλωματικής υπηρεσίας στο Υπουργείο Εξωτερικών (1973–1976)· πρόεδρος ομάδων εργασίας του Υπουργικού Συμβουλίου (1976)· πρώτος γραμματέας Πρεσβείας (Παρίσι), αναπληρωτής μόνιμος αντιπρόσωπος στον ΟΟΣΑ (εκπρόσωπος στην Unesco, 1976–1979)· προϊστάμενος του γραφείου του αντιπροέδρου της κυβερνήσεως (1979–1980)· πρόεδρος των ομάδων εργασίας CPE (Ασία, Αφρική, Λατινική Αμερική)· σύμβουλος, στη συνέχεια αναπληρωτής προϊστάμενος του γραφείου του προέδρου της Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (1981)· διευθυντής προϋπολογισμού και υπηρεσιακής καταστάσεως στη γενική γραμματεία του Συμβουλίου Υπουργών (1981–1984)· επιτετραμμένος στη μόνιμη αντιπροσωπεία στις Ευρωπαϊκές Κοινότητες (1984–1985)· πρόεδρος της επιτροπής προϋπολογισμού· πληρεξούσιος υπουργός, διευθυντής πολιτικών και πολιτιστικών υποθέσεων (1986–1991)· διπλωματικός σύμβουλος του Πρωθυπουργού (1986–1991)· πρέσβης στην Ελλάδα (1989–1991, χωρίς μόνιμη διαμονή στη χώρα διαπιστεύσεως), πρόεδρος της πολιτικής επιτροπής (1991)· πρέσβης, μόνιμος αντιπρόσωπος στις Ευρωπαϊκές Κοινότητες (1991–1998)· πρόεδρος του Coreper (1997)· πρέσβης (Βρυξέλλες, 1998–2002)· μόνιμος αντιπρόσωπος στο NATO (1998–2002)· αυλάρχης και προϊστάμενος του γραφείου του Μεγάλου Δούκα του Λουξεμβούργου (2002–2007)· δικαστής στο Δικαστήριο από τις 15 Ιανουαρίου 2008.



Marek Safjan

Γεννήθηκε το 1949· διδάκτωρ Νομικής (Πανεπιστήμιο της Βαρσοβίας, 1980)· διδάκτωρ Νομικών Επιστημών (Πανεπιστήμιο της Βαρσοβίας, 1990)· τακτικός καθηγητής Νομικής (1998)· διευθυντής του Ινστιτούτου Αστικού Δικαίου του Πανεπιστημίου της Βαρσοβίας (1992–1996)· αντιπρύτανης του Πανεπιστημίου της Βαρσοβίας (1994–1997)· γενικός γραμματέας του πολωνικού τμήματος της οργάνωσης Henri Capitant des amis de la culture juridique française (1994–1998)· αντιπρόσωπος της Πολωνίας στην επιτροπή βιοηθικής του Συμβουλίου της Ευρώπης (1991–1997)· δικαστής στο Συνταγματικό Δικαστήριο (1997–1998), εν συνεχεία πρόεδρος του δικαστηρίου αυτού (1998–2006)· μέλος της Διεθνούς Ακαδημίας Συγκριτικού Δικαίου (από το 1994) και αντιπρόεδρός της (από το 2010), μέλος της Διεθνούς Ένωσης Δικαίου, Ηθικής και Επιστήμης (από το 1995), μέλος της πολωνικής επιτροπής του Ελσίνκι· μέλος της πολωνικής Ακαδημίας των Τεχνών και των Γραμμάτων· τιμήθηκε με το μετάλλιο αξίας που του απονεμήθηκε από τον Γενικό Γραμματέα του Συμβουλίου της Ευρώπης (2007)· συντάκτης πολυάριθμων δημοσιεύσεων στον τομέα του αστικού, ιατρικού και ευρωπαϊκού δικαίου· δικαστής στο Δικαστήριο από τις 7 Οκτωβρίου 2009.



Daniel Šváby

Γεννήθηκε το 1951· διδάκτωρ Νομικής (Πανεπιστήμιο της Μπρατισλάβα)· δικαστής στο Πρωτοδικείο της Μπρατισλάβα· δικαστής στο Εφετείο επιφορτισμένος με τις υποθέσεις αστικού δικαίου και αντιπρόεδρος του Εφετείου της Μπρατισλάβα· μέλος του τμήματος Αστικού και Οικογενειακού Δικαίου του Ινστιτούτου Δικαίου του Υπουργείου Δικαιοσύνης· έκτακτος δικαστής στο Ανώτατο Δικαστήριο επιφορτισμένος με τις υποθέσεις εμπορικού δικαίου· μέλος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (Στρασβούργο)· δικαστής στο Συνταγματικό Δικαστήριο (2000–2004)· δικαστής στο Πρωτοδικείο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων από τις 12 Μαΐου 2004 μέχρι τις 6 Οκτωβρίου 2009· δικαστής στο Δικαστήριο από τις 7 Οκτωβρίου 2009.



Maria Berger

Γεννήθηκε το 1956· σπουδές στο Δίκαιο και στα Οικονομικά (1975–1979)· διδάκτωρ Νομικής· βοηθός και εντεταλμένη διδασκαλίας στο Ινστιτούτο Δημοσίου Δικαίου και Πολιτικών Επιστημών του Πανεπιστημίου του Innsbruck (1979–1984)· διοικητική υπάλληλος του Ομοσπονδιακού Υπουργείου Επιστημών και Έρευνας και, κατά τη λήξη της θητείας της, αναπληρώτρια προϊσταμένη τμήματος (1984–1988)· υπεύνη της Ομοσπονδιακής Καγκελαρίας για ζητήματα σχετικά με την Ευρωπαϊκή Ένωση (1988–1989)· προϊσταμένη της υπηρεσίας «Ευρωπαϊκή Ολοκλήρωση» της Ομοσπονδιακής Καγκελαρίας (προετοιμασία της προσχώρησης της Αυστρίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση) (1989–1992)· διευθύντρια της Εποπτεύουσας Αρχής της Ευρωπαϊκής Ζώνης Ελευθέρων Συναλλαγών (ΕΖΕΣ), στη Γενεύη και στις Βρυξέλλες (1993–1994)· αντιπρόεδρος του Donau-Universität του Krems (1995–1996)· βουλευτής του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου (Νοέμβριος 1996–Ιανουάριος 2007 και Δεκέμβριος 2008–Ιούλιος 2009) και μέλος της Νομικής Επιτροπής αναπληρωματικό μέλος της Ευρωπαϊκής Συνέλευσης για το Μέλλον της Ευρώπης (Φεβρουάριος 2002–Ιούλιος 2003)· μέλος του δημοτικού συμβουλίου της πόλης Perg (Σεπτέμβριος 1997–Σεπτέμβριος 2009)· ομοσπονδιακή υπουργός Δικαιοσύνης (Ιανουάριος 2007–Δεκέμβριος 2008)· δικαστής στο Δικαστήριο από τις 7 Οκτωβρίου 2009.



Niilo Jääskinen

Γεννήθηκε το 1958· πτυχίο Νομικής (1980)· μεταπτυχιακό Νομικής (1982), διδακτορικό (2008) από το Πανεπιστήμιο του Ελσίνκι· εντεταλμένος διδασκαλίας στο Πανεπιστήμιο του Ελσίνκι (1980–1986)· εισηγητής και προσωρινός δικαστής στο Πρωτοδικείο του Rovaniemi (1983–1984)· νομικός σύμβουλος (1987–1989), εν συνεχεία προϊστάμενος του τμήματος Ευρωπαϊκού Δικαίου (1990–1995) του Υπουργείου Δικαιοσύνης· νομικός σύμβουλος στο Υπουργείο Εξωτερικών (1989–1990)· σύμβουλος και γραμματέας επί ευρωπαϊκών υποθέσεων στην ανώτερη επιτροπή του Φινλανδικού Κοινοβουλίου (1995–2000)· έκτακτος δικαστής (Ιούλιος 2000–Δεκέμβριος 2002), εν συνεχεία δικαστής (Ιανουάριος 2003–Σεπτέμβριος 2009) στο Ανώτατο Διοικητικό Δικαστήριο· υπεύθυνος για νομικά και θεσμικά ζητήματα κατά τη διάρκεια των διαπραγματεύσεων για την προσχώρηση της Δημοκρατίας της Φινλανδίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση· γενικός εισαγγελέας στο Δικαστήριο από τις 7 Οκτωβρίου 2009.



Pedro Cruz Villalón

Γεννήθηκε το 1946· σπουδές Νομικής (1963–1968) και διδάκτωρ του Πανεπιστημίου της Σεβίλλης (1975)· τρίτος κύκλος σπουδών στο Πανεπιστήμιο του Freiburg-Breisgau (1969–1971)· επίκουρος καθηγητής Πολιτικών Δικαιωμάτων στο Πανεπιστήμιο της Σεβίλλης (1978–1986)· καθηγητής στην έδρα του Συνταγματικού Δικαίου στο Πανεπιστήμιο της Σεβίλλης (1986–1992)· εισηγητής στο ισπανικό Συνταγματικό Δικαστήριο (1986–1987)· δικαστής στο ισπανικό Συνταγματικό Δικαστήριο (1992–1998)· πρόεδρος του ισπανικού Συνταγματικού Δικαστηρίου (1998–2001)· Fellow του Wissenschaftskolleg του Βερολίνου (2001–2002)· καθηγητής στην έδρα του Συνταγματικού Δικαίου στο Αυτόνομο Πανεπιστήμιο της Μαδρίτης (2002–2009)· σύμβουλος στο Συμβούλιο της Επικρατείας (2004–2009)· συντάκτης πολυάριθμων δημοσιεύσεων· γενικός εισαγγελέας του Δικαστηρίου από τις 14 Δεκεμβρίου 2009.



Alexandra (Sacha) Prechal

Γεννήθηκε το 1959· σπουδές Νομικής (Πανεπιστήμιο Groningen, 1977–1983)· διδάκτωρ Νομικής (Πανεπιστήμιο του Άμστερνταμ, 1995)· εντεταλμένη διδασκαλίας στη Νομική Σχολή του Πανεπιστημίου του Μάαστριχτ (1983–1987)· εισηγήτρια σε γραφείο δικαστή στο Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (1987–1991)· εντεταλμένη διδασκαλίας στο Institut Europa της Νομικής Σχολής του Πανεπιστημίου του Άμστερνταμ (1991–1995)· καθηγήτρια ευρωπαϊκού δικαίου στη Νομική Σχολή του Πανεπιστημίου Tilburg (1995–2003)· καθηγήτρια Ευρωπαϊκού Δικαίου στη Νομική Σχολή του Πανεπιστημίου Ουτρέχτης και μέλος του διοικητικού συμβουλίου του Institut Europa του Πανεπιστημίου Ουτρέχτης (από το 2003)· μέλος της συντακτικής επιτροπής διαφόρων εθνικών και διεθνών νομικών επιθεωρήσεων· συντάκτης πολυάριθμων δημοσιεύσεων· μέλος της Ολλανδικής Βασιλικής Ακαδημίας Επιστημών· δικαστής στο Δικαστήριο από τις 10 Ιουνίου 2010.



Egidijus Jarašiūnas

Γεννήθηκε το 1952· πτυχιούχος Νομικής του Πανεπιστημίου του Vilnius (1974–1979)· διδάκτωρ Νομικών Επιστημών στη Νομική Ακαδημία της Λιθουανίας (1999)· δικηγόρος Λιθουανίας (1979–1990)· μέλος του Ανωτάτου Συμβουλίου (κοινοβουλευτικής συνελεύσεως) της Δημοκρατίας της Λιθουανίας (1990–1992), στη συνέχεια μέλος του Seimas (Κοινοβουλίου) της Δημοκρατίας της Λιθουανίας και μέλος της επιτροπής κρατικών και νομικών υποθέσεων (1992–1996)· δικαστής στο Συνταγματικό Δικαστήριο της Δημοκρατίας της Λιθουανίας (1996–2005), στη συνέχεια σύμβουλος του προέδρου του Συνταγματικού Δικαστηρίου της Λιθουανίας (από το 2006)· βοηθός στην έδρα Συνταγματικού Δικαίου της Νομικής Σχολής του Πανεπιστημίου Mykolas Romeris (1997–2000), στη συνέχεια συνεργαζόμενος καθηγητής (2000–2004), κατόπιν καθηγητής (από το 2004) στην εν λόγω έδρα και, τέλος, επικεφαλής στην έδρα αυτή (2005–2007)· κοσμήτορας της Νομικής Σχολής του Πανεπιστημίου Mykolas Romeris (2007–2010)· μέλος της «επιτροπής της Βενετίας» (2006–2010)· ένας από τους υπογράφαντες την πράξη της 11ης Μαρτίου 1990 περί ανακήρυξης της ανεξαρτησίας της Λιθουανίας· συντάκτης πολλών νομικών δημοσιεύσεων· δικαστής στο Δικαστήριο από τις 6 Οκτωβρίου 2010.



Carl Gustav Fernlund

Γεννήθηκε το 1950· πτυχιούχος Νομικής του Πανεπιστημίου του Lund (1975)· γραμματέας στο πρωτοδικείο της πόλεως Landskrona (1976–1978)· βοηθός δικαστής στο Διοικητικό Εφετείο (1978–1982)· αναπληρωτής στο Διοικητικό Εφετείο (1982)· νομικός σύμβουλος της μόνιμης συνταγματικής επιτροπής του σουηδικού Κοινοβουλίου (1983–1985)· νομικός σύμβουλος στο Υπουργείο Οικονομικών (1985–1990)· διευθυντής στη διεύθυνση φόρου εισοδήματος φυσικών προσώπων στο Υπουργείο Οικονομικών (1990–1996)· διευθυντής στη διεύθυνση ειδικών φόρων καταναλώσεως στο Υπουργείο Οικονομικών (1996–1998)· φορολογικός σύμβουλος της μόνιμης αντιπροσωπείας της Σουηδίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση (1998–2000)· γενικός διευθυντής νομικών υποθέσεων στο τμήμα φόρων και τελωνείων του Υπουργείου Οικονομικών (2000–2005)· δικαστής στο Ανώτατο Διοικητικό Δικαστήριο (2005–2009)· πρόεδρος του Διοικητικού Εφετείου του Göteborg (2009–2011)· δικαστής στο Δικαστήριο από τις 6 Οκτωβρίου 2011.



José Luís da Cruz Vilaça

Γεννήθηκε το 1944· πτυχίο Νομικής και μεταπτυχιακή στην Πολιτική Οικονομία από το Πανεπιστήμιο της Coimbra· διδάκτωρ Διεθνούς Οικονομίας (Πανεπιστήμιο Paris I-Panthéon Sorbonne)· υποχρεωτική στρατιωτική θητεία στο Υπουργείο Θαλάσσιων Υποθέσεων (νομική υπηρεσία 1969–1972)· καθηγητής στο Καθολικό Πανεπιστήμιο και στο Πανεπιστήμιο Nona της Λισσαβώνας· καθηγητής στο Πανεπιστήμιο της Coimbra και στο Πανεπιστήμιο Lusíada της Λισσαβώνας (διευθυντής του Ινστιτούτου Ευρωπαϊκών Σπουδών)· μέλος της πορτογαλικής Κυβερνήσεως (1980–1983)· υφυπουργός Εσωτερικών, παρά τη Προεδρία της Κυβερνήσεως, και Ευρωπαϊκών Υποθέσεων· βουλευτής στο πορτογαλικό Κοινοβούλιο, αντιπρόεδρος της ομάδας των χριστιανοδημοκρατών (1986–1988)· πρόεδρος του Πρωτοδικείου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (1989–1995)· μέλος του Δικηγορικού Συλλόγου της Λισσαβώνας, ειδικός σε θέματα ευρωπαϊκού δικαίου και δικαίου του ανταγωνισμού (1996–2012)· μέλος της ομάδας προβληματισμού για το μέλλον του δικαιοδοτικού συστήματος των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, «ομάδα Due» (2000)· πρόεδρος του πειθαρχικού συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (2003–2007)· πρόεδρος της Πορτογαλικής Ένωσης Ευρωπαϊκού Δικαίου (από το 1999)· δικαστής στο Δικαστήριο από τις 8 Οκτωβρίου 2012.



Melchior Wathelet

Γεννήθηκε το 1949· πτυχιούχος Νομικής και πτυχιούχος Οικονομικών Επιστημών (Πανεπιστήμιο της Λιέγης)· Master of Laws (Harvard University, Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής)· επίτιμος διδάκτωρ (Πανεπιστήμιο Paris-Dauphine)· καθηγητής Ευρωπαϊκού Δικαίου στο Πανεπιστήμιο της Λουβένης και στο Πανεπιστήμιο της Λιέγης· βουλευτής (1977–1995)· υφυπουργός, υπουργός και Πρωθυπουργός της Περιφέρειας της Βαλλονίας (1980–1988)· αντιπρόεδρος Κυβερνήσεως, υπουργός Δικαιοσύνης και υπουργός Μικρομεσαίων Επιχειρήσεων (1988–1992)· αντιπρόεδρος Κυβερνήσεως, υπουργός Δικαιοσύνης και υπουργός Οικονομικών (1992–1995)· αντιπρόεδρος Κυβερνήσεως, υπουργός Εθνικής Άμυνας (1995)· δήμαρχος Verviers (1995)· δικαστής στο Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (1995–2003)· νομικός σύμβουλος, κατόπιν δικηγόρος (2004–2012)· υπουργός άνευ χαρτοφυλακίου (2009–2012)· γενικός εισαγγελέας στο Δικαστήριο από τις 8 Οκτωβρίου 2012.



Christopher Vajda

Γεννήθηκε το 1955· πτυχιούχος Νομικής του Πανεπιστημίου του Κέμπριτζ· πτυχιούχος (με άριστα) του τμήματος Ευρωπαϊκού Δικαίου του Ελεύθερου Πανεπιστημίου των Βρυξελλών· μέλος του Δικηγορικού Συλλόγου Αγγλίας και Ουαλίας (Gray's Inn, 1979)· barrister (1979–2012)· μέλος του Δικηγορικού Συλλόγου Βόρειας Ιρλανδίας (1996)· Queen's Counsel (1997)· benchers του Gray's Inn (2003)· recorder του Crown Court (2003–2012)· ταμίας της United Kingdom Association for European Law (2001–2012)· ένας εκ των συντακτών του συλλογικού έργου European Community Law of Competition (Bellamy & Child, 3η έως 6η έκδ.)· δικαστής στο Δικαστήριο από τις 8 Οκτωβρίου 2012.



Nils Wahl

Γεννήθηκε το 1961· διδάκτωρ Νομικής (Πανεπιστήμιο Στοκχόλμης, 1995)· αναπληρωτής καθηγητής, κάτοχος της έδρας Jean Monnet Ευρωπαϊκού Δικαίου (1995)· καθηγητής Ευρωπαϊκού Δικαίου (Πανεπιστήμιο Στοκχόλμης, 2001)· βοηθός δικηγόρος σε ιδιωτικό γραφείο (1987–1989)· διοικητικός διευθυντής εκπαιδευτικού ιδρύματος (1993–2004)· πρόεδρος του σουηδικού δικτύου ευρωπαϊκής νομικής έρευνας (Nätverket för europarättslig forskning) (2001–2006)· μέλος του συμβουλίου για ζητήματα ανταγωνισμού (Rådet för konkurrensfrågor) (2001–2006)· μη τακτικός δικαστής στο Hovrätten över Skåne och Blekinge (Εφετείο, 2005)· δικαστής στο Γενικό Δικαστήριο από τις 7 Οκτωβρίου 2006 έως τις 28 Νοεμβρίου 2012· γενικός εισαγγελέας στο Δικαστήριο από τις 28 Νοεμβρίου 2012.



Siniša Rodin

Γεννήθηκε το 1963· διδάκτωρ Νομικής (Πανεπιστήμιο του Ζάγκρεμπ, 1995)· LL.M (University of Michigan Law School, 1992)· Fulbright Fellow και Visiting Scholar στο Harvard Law School (2001–2002)· αναπληρωτής καθηγητής και, στη συνέχεια, καθηγητής στη Νομική Σχολή του Πανεπιστημίου του Ζάγκρεμπ από το 1987· κάτοχος της έδρας Jean Monnet από το 2006 και κάτοχος της έδρας Jean Monnet ad personam από το 2011· επισκέπτης καθηγητής στο Cornell Law School (2012)· μέλος της κροατικής επιτροπής για τη συνταγματική μεταρρύθμιση, πρόεδρος της ομάδας εργασίας για την προσχώρηση στην Ευρωπαϊκή Ένωση (2009–2010)· μέλος της κροατικής ομάδας που διαπραγματεύθηκε την προσχώρηση της Κροατίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση (2006–2011)· συντάκτης πολυάριθμων δημοσιεύσεων· δικαστής στο Δικαστήριο από τις 4 Ιουλίου 2013.



François Biltgen

Γεννήθηκε το 1958· πτυχιούχος Νομικής (1981) και μεταπτυχιακό (DEA) Κοινοτικού Δικαίου στο Πανεπιστήμιο Οικονομικών και Κοινωνικών Επιστημών Paris II (1982)· δίπλωμα του Institut d'Études politiques του Παρισιού (1982)· δικηγόρος Λουξεμβούργου (1987–1999)· βουλευτής (1994–1999)· δημοτικός σύμβουλος της πόλεως του Esch-sur-Alzette (1987–1999)· αντιδήμαρχος της πόλεως του Esch-sur-Alzette (1997–1999)· αναπληρωματικό μέλος της αντιπροσωπείας του Λουξεμβούργου στην Επιτροπή των Περιφερειών της Ευρωπαϊκής Ένωσης (1994–1999)· υπουργός Εργασίας και Απασχολήσεως, υπουργός Θρησκευτικών Υποθέσεων, υπουργός για τις Σχέσεις με το Κοινοβούλιο, υπουργός Επικοινωνιών (1999–2004)· υπουργός Εργασίας και Απασχολήσεως, υπουργός Θρησκευτικών Υποθέσεων, υπουργός Πολιτισμού, Ανωτάτης Εκπαιδεύσεως και Έρευνας (2004–2009)· υπουργός Δικαιοσύνης, υπουργός Δημοσίας Διοικήσεως και Διοικητικής Μεταρρυθμίσεως, υπουργός Ανωτάτης Εκπαιδεύσεως και Έρευνας, υπουργός Επικοινωνιών και Μέσων Μαζικής Ενημερώσεως, υπουργός Θρησκευτικών Υποθέσεων (2009–2013)· συμπροεδρεύων της Υπουργικής Διασκέψεως της διαδικασίας της Bologna το 2005 και το 2009· συμπροεδρεύων της Υπουργικής Διασκέψεως του Ευρωπαϊκού Οργανισμού Διαστήματος (2012–2013)· δικαστής στο Δικαστήριο από τις 7 Οκτωβρίου 2013.



Küllike Jürimäe

Γεννήθηκε το 1962· πτυχιούχος Νομικής του Πανεπιστημίου του Tartu (1981–1986)· βοηθός εισαγγελέα στο Τάλιν (1986–1991)· απόφοιτη της Διπλωματικής Σχολής της Εσθονίας (1991–1992)· νομικός σύμβουλος (1991–1993) και γενικός σύμβουλος στο Εμπορικό και Βιομηχανικό Επιμελητήριο (1992–1993)· δικαστής στο Εφετείο του Τάλιν (1993–2004)· European Master στα ανθρώπινα δικαιώματα και τον εκδημοκρατισμό, Πανεπιστήμια της Πάδουα και του Nottingham (2002–2003)· δικαστής στο Γενικό Δικαστήριο από τις 12 Μαΐου 2004 μέχρι τις 23 Οκτωβρίου 2013· δικαστής στο Δικαστήριο από τις 23 Οκτωβρίου 2013.



Maciej Szpunar

Γεννήθηκε το 1971· πτυχιούχος Νομικής του Πανεπιστημίου της Σιλεσίας και απόφοιτος του Κολεγίου της Ευρώπης στην πόλη Bruges· διδάκτωρ Νομικής (2000)· κάτοχος ανώτατου μεταπτυχιακού τίτλου νομικών επιστημών (dr. hab.) (2009)· καθηγητής Νομικής (2013)· Visiting Scholar στο Jesus College του Cambridge (1998), στο Πανεπιστήμιο της Λιέγης (1999) και στο Ευρωπαϊκό Πανεπιστημιακό Ινστιτούτο της Φλωρεντίας (2003)· δικηγόρος (2001–2008), μέλος της ομάδας ιδιωτικού διεθνούς δικαίου της επιτροπής του Υπουργείου Δικαιοσύνης για την κωδικοποίηση του αστικού δικαίου (2001–2008)· μέλος του Επιστημονικού Συμβουλίου της Ακαδημίας Ευρωπαϊκού Δικαίου της Trier (από το 2008)· μέλος της ερευνητικής ομάδας «Acquis Group» για το ιδιωτικό δίκαιο στην Ένωση (από το 2006)· αξιωματούχος με βαθμό γενικού γραμματέα Υπουργείου στο Γραφείο της Επιτροπής Ευρωπαϊκής Ολοκλήρωσης (2008–2009) και, στη συνέχεια, στο Υπουργείο Εξωτερικών (2010–2013)· αντιπρόεδρος του Επιστημονικού Συμβουλίου του Ινστιτούτου Δικαιοσύνης εκπρόσωπος της Πολωνικής Κυβερνήσεως σε μεγάλο αριθμό υποθέσεων ενώπιον των δικαιοδοτικών οργάνων της Ευρωπαϊκής Ένωσης· επικεφαλής της πολωνικής αντιπροσωπείας στις διαπραγματεύσεις της Συνθήκης για τη Σταθερότητα, τον Συντονισμό και τη Διακυβέρνηση στην Οικονομική και Νομισματική Ένωση· μέλος της συντακτικής επιτροπής διαφόρων νομικών περιοδικών· συντάκτης πολυάριθμων δημοσιεύσεων στους τομείς του ευρωπαϊκού και του ιδιωτικού διεθνούς δικαίου· γενικός εισαγγελέας στο Δικαστήριο από τις 23 Οκτωβρίου 2013.



Alfredo Calot Escobar

Γεννήθηκε το 1961· πτυχιούχος Νομικής του Πανεπιστημίου της Valencia (1979–1984)· εμπορικός αναλυτής στο Συμβούλιο Εμπορικών Επιμελητηρίων της Αυτόνομης Κοινότητας της Valencia (1986)· γλωσσομαθής νομικός στο Δικαστήριο (1986–1990)· νομικός αναθεωρητής στο Δικαστήριο (1990–1993)· διοικητικός υπάλληλος στην Υπηρεσία Τύπου και Πληροφόρησης του Δικαστηρίου (1993–1995)· διοικητικός υπάλληλος στη γραμματεία της επιτροπής θεσμικών υποθέσεων του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου (1995–1996)· βοηθός του Γραμματέα του Δικαστηρίου (1996–1999)· εισηγητής σε γραφείο δικαστή στο Δικαστήριο (1999–2000)· προϊστάμενος της ισπανικής μεταφραστικής υπηρεσίας στο Δικαστήριο (2000–2001)· διευθυντής, στη συνέχεια γενικός διευθυντής, της μεταφραστικής υπηρεσίας του Δικαστηρίου (2001–2010)· Γραμματέας του Δικαστηρίου από τις 7 Οκτωβρίου 2010.

2. Μεταβολές της συνθέσεως του Δικαστηρίου κατά το 2013

Πανηγυρική συνεδρίαση της 4ης Ιουλίου 2013

Κατόπιν της προσχωρήσεως της Δημοκρατίας της Κροατίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση την 1η Ιουλίου 2013, οι αντιπρόσωποι των κυβερνήσεων των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης διόρισαν, με απόφαση της 1ης Ιουλίου 2013, για την περίοδο από την 1η Ιουλίου 2013 έως τις 6 Οκτωβρίου 2015, τον Siniša Rodin δικαστή στο Δικαστήριο.

Πανηγυρική συνεδρίαση της 7ης Οκτωβρίου 2013

Μετά την παραίτηση του Jean-Jacques Kasel, οι αντιπρόσωποι των κυβερνήσεων των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης διόρισαν, με απόφαση της 26ης Ιουνίου 2013, τον François Biltgen δικαστή στο Δικαστήριο για το υπόλοιπο της θητείας του Jean-Jacques Kasel, ήτοι έως τις 6 Οκτωβρίου 2015.

Πανηγυρική συνεδρίαση της 23ης Οκτωβρίου 2013

Με απόφαση της 16ης Οκτωβρίου 2013 οι αντιπρόσωποι των κυβερνήσεων των κρατών μελών διόρισαν τον Maciej Szpunar γενικό εισαγγελέα για την περίοδο από τις 16 Οκτωβρίου 2013 έως τις 6 Οκτωβρίου 2018.

Εξάλλου, λόγω της παραίτησεως του Uno Lõhmus, οι αντιπρόσωποι των κυβερνήσεων των κρατών μελών διόρισαν, με απόφαση της 26ης Ιουνίου 2013, τη δικαστή του Γενικού Δικαστηρίου Külliuke Jürimäe στη θέση του δικαστή στο Δικαστήριο για την περίοδο από τις 6 Οκτωβρίου 2013 έως τις 6 Οκτωβρίου 2015.

3. Σειρά πρωτοκόλλου

**από την 1η Ιανουαρίου 2013
έως τις 3 Ιουλίου 2013**

B. ΣΚΟΥΡΗΣ, Πρόεδρος του Δικαστηρίου
K. LENAERTS, αντιπρόεδρος του Δικαστηρίου
A. TIZZANO, πρόεδρος του πρώτου τμήματος
R. SILVA DE LAPUERTA, πρόεδρος του δεύτερου τμήματος
M. ILEŠIČ, πρόεδρος του τρίτου τμήματος
L. BAY LARSEN, πρόεδρος του τέταρτου τμήματος
T. von DANWITZ, πρόεδρος του πέμπτου τμήματος
N. JÄÄSKINEN, πρώτος γενικός εισαγγελέας
A. ROSAS, πρόεδρος του δέκατου τμήματος
Γ. ΑΠΕΣΤΗΣ, πρόεδρος του έβδομου τμήματος
J. MALENOVSKÝ, πρόεδρος του ένατου τμήματος
M. BERGER, πρόεδρος του έκτου τμήματος
E. JARAŠIŪNAS, πρόεδρος του όγδοου τμήματος
J. KOKOTT, γενική εισαγγελέας
E. JUHÁSZ, δικαστής
A. BORG BARTHET, δικαστής
U. LÖHMUS, δικαστής
E. LEVITS, δικαστής
A. Ó CAOIMH, δικαστής
E. SHARPSTON, γενική εισαγγελέας
P. MENGÖZZI, γενικός εισαγγελέας
Υ. BOT, γενικός εισαγγελέας
J.-C. BONICHOT, δικαστής
A. ARABADJIEV, δικαστής
C. TOADER, δικαστής
J.-J. KASEL, δικαστής
M. SAFJAN, δικαστής
D. ŠVÁBY, δικαστής
P. CRUZ VILLALÓN, γενικός εισαγγελέας
A. PRECHAL, δικαστής
C. G. FERNLUND, δικαστής
J. L. DA CRUZ VILAÇA, δικαστής
M. WATHELET, γενικός εισαγγελέας
C. VAJDA, δικαστής
N. WAHL, γενικός εισαγγελέας

A. CALOT ESCOBAR, Γραμματέας

**από τις 4 Ιουλίου 2013
έως τις 7 Οκτωβρίου 2013**

B. ΣΚΟΥΡΗΣ, Πρόεδρος
K. LENAERTS, αντιπρόεδρος
A. TIZZANO, πρόεδρος του πρώτου τμήματος
R. SILVA DE LAPUERTA, πρόεδρος του δεύτερου τμήματος
M. ILEŠIČ, πρόεδρος του τρίτου τμήματος
L. BAY LARSEN, πρόεδρος του τέταρτου τμήματος
T. von DANWITZ, πρόεδρος του πέμπτου τμήματος
N. JÄÄSKINEN, πρώτος γενικός εισαγγελέας
A. ROSAS, πρόεδρος του δέκατου τμήματος
Γ. ΑΠΕΣΤΗΣ, πρόεδρος του έβδομου τμήματος
J. MALENOVSKÝ, πρόεδρος του ένατου τμήματος
M. BERGER, πρόεδρος του έκτου τμήματος
E. JARAŠIŪNAS, πρόεδρος του όγδοου τμήματος
J. KOKOTT, γενική εισαγγελέας
E. JUHÁSZ, δικαστής
A. BORG BARTHET, δικαστής
U. LÖHMUS, δικαστής
E. LEVITS, δικαστής
A. Ó CAOIMH, δικαστής
E. SHARPSTON, γενική εισαγγελέας
P. MENGÖZZI, γενικός εισαγγελέας
Υ. BOT, γενικός εισαγγελέας
J.-C. BONICHOT, δικαστής
A. ARABADJIEV, δικαστής
C. TOADER, δικαστής
J.-J. KASEL, δικαστής
M. SAFJAN, δικαστής
D. ŠVÁBY, δικαστής
P. CRUZ VILLALÓN, γενικός εισαγγελέας
A. PRECHAL, δικαστής
C. G. FERNLUND, δικαστής
J. L. da CRUZ VILAÇA, δικαστής
M. WATHELET, γενικός εισαγγελέας
C. VAJDA, δικαστής
N. WAHL, γενικός εισαγγελέας
S. RODIN, δικαστής

A. CALOT ESCOBAR, Γραμματέας

**από τις 8 Οκτωβρίου 2013
έως τις 22 Οκτωβρίου 2013**

B. ΣΚΟΥΡΗΣ, Πρόεδρος του Δικαστηρίου
K. LENAERTS, αντιπρόεδρος του Δικαστηρίου
A. TIZZANO, πρόεδρος του πρώτου τμήματος
R. SILVA DE LAPUERTA, πρόεδρος του δεύτερου τμήματος
M. ILEŠIČ, πρόεδρος του τρίτου τμήματος
L. BAY LARSEN, πρόεδρος του τέταρτου τμήματος
T. von DANWITZ, πρόεδρος του πέμπτου τμήματος
P. CRUZ VILLALÓN, πρώτος γενικός εισαγγελέας
E. JUHÁSZ, πρόεδρος του δέκατου τμήματος
A. BORG BARTHET, πρόεδρος του έκτου τμήματος
M. SAFJAN, πρόεδρος του ένατου τμήματος
C. G. FERNLUND, πρόεδρος του όγδοου τμήματος
J. L. da CRUZ VILAÇA, πρόεδρος του έβδομου τμήματος
A. ROSAS, δικαστής
J. KOKOTT, γενική εισαγγελέας
Γ. ΑΠΕΣΤΗΣ, δικαστής
J. MALENOVSKÝ, δικαστής
U. LÖHMUS, δικαστής
E. LEVITS, δικαστής
Α. ΟΥ ΚΑΟΙΜΗ, δικαστής
E. SHARPSTON, γενική εισαγγελέας
P. MENGÖZZI, γενικός εισαγγελέας
Υ. ΒΟΤ, γενικός εισαγγελέας
J.-C. BONICHOT, δικαστής
Α. ΑΡΑΒΑΔΙΕΒ, δικαστής
C. ΤΟΑΔΕΡ, δικαστής
D. ŠVÁBY, δικαστής
M. ΒΕΡΓΕΡ, δικαστής
N. JÄÄSKINEN, γενικός εισαγγελέας
Α. ΠΡΕΧΑΛ, δικαστής
E. JARAŠIŪNAS, δικαστής
M. WATHELET, γενικός εισαγγελέας
C. ΒΑΙΔΑ, δικαστής
N. ΒΑΗΛ, γενικός εισαγγελέας
S. ΡΟΔΙΝ, δικαστής
F. ΒΙΛΤΓΕΝ, δικαστής

A. CALOT ESCOBAR, Γραμματέας

**από τις 23 Οκτωβρίου 2013
έως τις 31 Δεκεμβρίου 2013**

B. ΣΚΟΥΡΗΣ, Πρόεδρος του Δικαστηρίου
K. LENAERTS, αντιπρόεδρος του Δικαστηρίου
A. TIZZANO, πρόεδρος του πρώτου τμήματος
R. SILVA DE LAPUERTA, πρόεδρος του δεύτερου τμήματος
M. ILEŠIČ, πρόεδρος του τρίτου τμήματος
L. BAY LARSEN, πρόεδρος του τέταρτου τμήματος
T. von DANWITZ, πρόεδρος του πέμπτου τμήματος
P. CRUZ VILLALÓN, πρώτος γενικός εισαγγελέας
E. JUHÁSZ, πρόεδρος του δέκατου τμήματος
Α. ΒΟΡΓ ΒΑΡΘΕΤ, πρόεδρος του έκτου τμήματος
M. SAFJAN, πρόεδρος του ένατου τμήματος
C.G. FERNLUND, πρόεδρος του όγδοου τμήματος
J. L. da CRUZ VILAÇA, πρόεδρος του έβδομου τμήματος
Α. ΡΟΣΑΣ, δικαστής
J. ΚΟΚΟΤΤ, γενική εισαγγελέας
Γ. ΑΠΕΣΤΗΣ, δικαστής
J. MALENOVSKÝ, δικαστής
E. LEVITS, δικαστής
Α. ΟΥ ΚΑΟΙΜΗ, δικαστής
E. SHARPSTON, γενική εισαγγελέας
P. MENGÖZZI, γενικός εισαγγελέας
Υ. ΒΟΤ, γενικός εισαγγελέας
J.-C. BONICHOT, δικαστής
Α. ΑΡΑΒΑΔΙΕΒ, δικαστής
C. ΤΟΑΔΕΡ, δικαστής
D. ŠVÁBY, δικαστής
M. ΒΕΡΓΕΡ, δικαστής
N. JÄÄSKINEN, γενικός εισαγγελέας
Α. ΠΡΕΧΑΛ, δικαστής
E. JARAŠIŪNAS, δικαστής
M. WATHELET, γενικός εισαγγελέας
C. ΒΑΙΔΑ, δικαστής
N. ΒΑΗΛ, γενικός εισαγγελέας
S. ΡΟΔΙΝ, δικαστής
F. ΒΙΛΤΓΕΝ, δικαστής
K. JÜRIMÄE, δικαστής
M. SZPUNAR, γενικός εισαγγελέας

A. CALOT ESCOBAR, Γραμματέας

4. Πρώην μέλη του Δικαστηρίου

Pilotti Massimo, δικαστής (1952–1958), πρόεδρος από το 1952 έως το 1958
Serrarens Petrus, δικαστής (1952–1958)
Van Kleffens Adrianus, δικαστής (1952–1958)
Rueff Jacques, δικαστής (1952–1959 και 1960–1962)
Riese Otto, δικαστής (1952–1963)
Lagrange Maurice, γενικός εισαγγελέας (1952–1964)
Delvaux Louis, δικαστής (1952–1967)
Hammes Charles Léon, δικαστής (1952–1967), πρόεδρος από το 1964 έως το 1967
Roemer Karl, γενικός εισαγγελέας (1953–1973)
Catalano Nicola, δικαστής (1958–1962)
Rossi Rino, δικαστής (1958–1964)
Donner Andreas Matthias, δικαστής (1958–1979), πρόεδρος από το 1958 έως το 1964
Trabucchi Alberto, δικαστής (1962–1972), στη συνέχεια γενικός εισαγγελέας (1973–1976)
Lecourt Robert, δικαστής (1962–1976), πρόεδρος από το 1967 έως το 1976
Strauss Walter, δικαστής (1963–1970)
Gand Joseph, γενικός εισαγγελέας (1964–1970)
Monaco Riccardo, δικαστής (1964–1976)
Mertens de Wilmars Josse J., δικαστής (1967–1984), πρόεδρος από το 1980 έως το 1984
Pescatore Pierre, δικαστής (1967–1985)
Dutheillet de Lamothe Alain Louis, γενικός εισαγγελέας (1970–1972)
Kutscher Hans, δικαστής (1970–1980), πρόεδρος από το 1976 έως το 1980
Mayras Henri, γενικός εισαγγελέας (1972–1981)
O'Dalaigh Cearbhall, δικαστής (1973–1974)
Sørensen Max, δικαστής (1973–1979)
Reischl Gerhard, γενικός εισαγγελέας (1973–1981)
Warner Jean-Pierre, γενικός εισαγγελέας (1973–1981)
Mackenzie Stuart Alexander J., δικαστής (1973–1988), πρόεδρος από το 1984 έως το 1988
O'Keeffe Aindrias, δικαστής (1974–1985)
Touffait Adolphe, δικαστής (1976–1982)
Capotorti Francesco, δικαστής (1976), στη συνέχεια γενικός εισαγγελέας (1976–1982)
Bosco Giacinto, δικαστής (1976–1988)
Koopmans Thymen, δικαστής (1979–1990)
Due Ole, δικαστής (1979–1994), πρόεδρος από το 1988 έως το 1994
Everling Ulrich, δικαστής (1980–1988)
Χλωρός Αλέξανδρος, δικαστής (1981–1982)
Rozès Simone, γενική εισαγγελέας (1981–1984)
VerLoren van Themaat Pieter, γενικός εισαγγελέας (1981–1986)
Slynn Sir Gordon, γενικός εισαγγελέας (1981–1988), στη συνέχεια δικαστής (1988–1992)
Grévisse Fernand, δικαστής (1981–1982 και 1988–1994)
Bahlmann Kai, δικαστής (1982–1988)
Galmot Yves, δικαστής (1982–1988)
Mancini G. Federico, γενικός εισαγγελέας (1982–1988), στη συνέχεια δικαστής (1988–1999)
Κακούρης Κωνσταντίνος, δικαστής (1983–1997)

Darmon Marco, γενικός εισαγγελέας (1984–1994)
Joliet René, δικαστής (1984–1995)
Lenz Carl Otto, γενικός εισαγγελέας (1984–1997)
O’Higgins Thomas Francis, δικαστής (1985–1991)
Schockweiler Fernand, δικαστής (1985–1996)
Da Cruz Vilaça José Luís, γενικός εισαγγελέας (1986–1988)
De Carvalho Moithinho de Almeida José Carlos, δικαστής (1986–2000)
Mischo Jean, γενικός εισαγγελέας (1986–1991 και 1997–2003)
Rodríguez Iglesias Gil Carlos, δικαστής (1986–2003), πρόεδρος από το 1994 έως το 2003
Diez de Velasco Manuel, δικαστής (1988–1994)
Zuleeg Manfred, δικαστής (1988–1994)
Van Gerven Walter, γενικός εισαγγελέας (1988–1994)
Tesauro Giuseppe, γενικός εισαγγελέας (1988–1998)
Jacobs Francis Geoffrey, γενικός εισαγγελέας (1988–2006)
Kapteyn Paul Joan George, δικαστής (1990–2000)
Murray John L., δικαστής (1991–1999)
Gulmann Claus Christian, γενικός εισαγγελέας (1991–1994), στη συνέχεια δικαστής (1994–2006)
Edward David Alexander Ogilvy, δικαστής (1992–2004)
Elmer Michael Bendik, γενικός εισαγγελέας (1994–1997)
Hirsch Günter, δικαστής (1994–2000)
Κοσμάς Γεώργιος, γενικός εισαγγελέας (1994–2000)
La Pergola Antonio Mario, δικαστής (1994 και 1999–2006), γενικός εισαγγελέας (1995–1999)
Puissochet Jean-Pierre, δικαστής (1994–2006)
Léger Philippe, γενικός εισαγγελέας (1994–2006)
Ragnemalm Hans, δικαστής (1995–2000)
Fennelly Nial, γενικός εισαγγελέας (1995–2000)
Sevón Leif, δικαστής (1995–2002)
Wathelet Melchior, δικαστής (1995–2003)
Jann Peter, δικαστής (1995–2009)
Ruiz-Jarabo Colomer Dámaso, γενικός εισαγγελέας (1995–2009)
Schintgen Romain, δικαστής (1996–2008)
Ιωάννου Κρατερός, δικαστής (1997–1999)
Alber Siegbert, γενικός εισαγγελέας (1997–2003)
Saggio Antonio, γενικός εισαγγελέας (1998–2000)
O’Kelly Macken Fidelma, δικαστής (1999–2004)
Von Bahr Stig, δικαστής (2000–2006)
Colneric Ninon, δικαστής (2000–2006)
Geelhoed Leendert A., γενικός εισαγγελέας (2000–2006)
Stix-Hackl Christine, γενική εισαγγελέας (2000–2006)
Timmermans Christiaan Willem Anton, δικαστής (2000–2010)
Da Cunha Rodrigues José Narciso, δικαστής (2000–2012)
Poiares Pessoa Maduro Luís Miguel, γενικός εισαγγελέας (2003–2009)
Makarczyk Jerzy, δικαστής (2004–2009)
Klučka Ján, δικαστής (2004–2009)
Kūris Pranas, δικαστής (2004–2010)
Schiemann Konrad Hermann Theodor, δικαστής (2004–2012)

Löhmus Uno, δικαστής (2004–2013)
 Lindh Pernilla, δικαστής (2006–2011)
 Mazák Ján, γενικός εισαγγελέας (2006–2012)
 Trstenjak Verica, γενική εισαγγελέας (2006–2012)
 Kasel Jean-Jacques, δικαστής (2008–2013)

Πρόεδροι

Pilotti Massimo (1952–1958)
 Donner Andreas Matthias (1958–1964)
 Hammes Charles Léon (1964–1967)
 Lecourt Robert (1967–1976)
 Kutscher Hans (1976–1980)
 Mertens de Wilmars Josse J. (1980–1984)
 Mackenzie Stuart Alexander John (1984–1988)
 Due Ole (1988–1994)
 Rodríguez Iglésias Gil Carlos (1994–2003)

Γραμματείς

Van Houtte Albert (1953–1982)
 Heim Paul (1982–1988)
 Giraud Jean-Guy (1988–1994)
 Grass Roger (1994–2010)

Δ — Στατιστικά στοιχεία σχετικά με τη δικαιοδοτική δραστηριότητα του Δικαστηρίου

Γενική δραστηριότητα του Δικαστηρίου

1. Εισαχθείσες, περατωθείσες, εκκρεμείς υποθέσεις (2009–2013)

Εισαχθείσες υποθέσεις

2. Φύση των διαδικασιών (2009–2013)
3. Τομέας (2013)
4. Προσφυγές λόγω παραβάσεως κράτους μέλους (2009–2013)

Περατωθείσες υποθέσεις

5. Φύση των διαδικασιών (2009–2013)
6. Αποφάσεις, διατάξεις, γνωμοδοτήσεις (2013)
7. Δικάσας σχηματισμός (2009–2013)
8. Υποθέσεις περατωθείσες με την έκδοση αποφάσεως, γνωμοδότησεως ή διατάξεως δικαιοδοτικού χαρακτήρα (2009–2013)
9. Τομέας (2009–2013)
10. Τομέας (2013)
11. Αποφάσεις επί προσφυγών λόγω παραβάσεως κράτους μέλους: έκβαση (2009–2013)
12. Διάρκεια των διαδικασιών (αποφάσεις και διατάξεις δικαιοδοτικού χαρακτήρα) (2009–2013)

Εκκρεμείς υποθέσεις στις 31 Δεκεμβρίου κάθε έτους

13. Φύση των διαδικασιών (2009–2013)
14. Δικαστικός σχηματισμός (2009–2013)

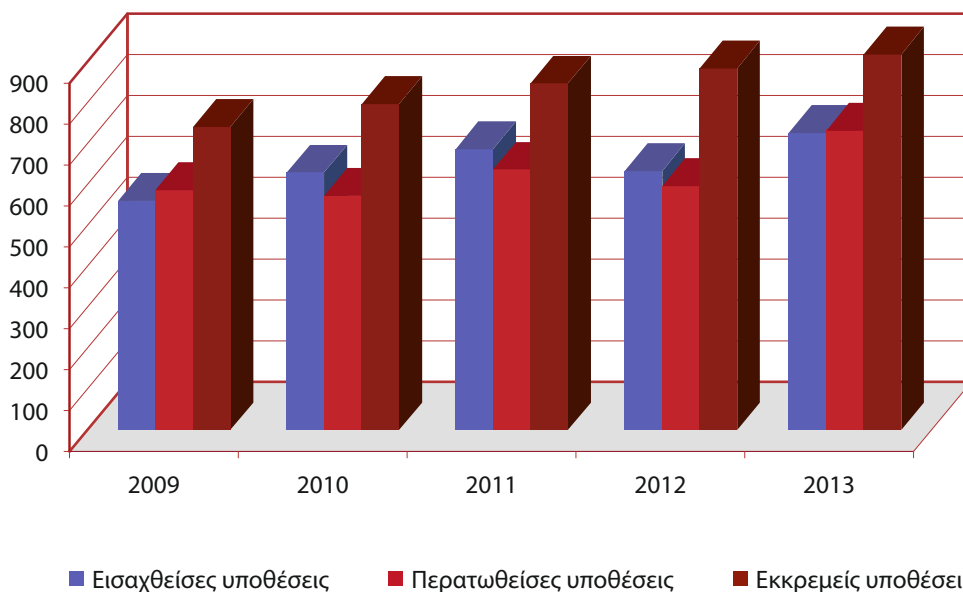
Διάφορα

15. Ταχείες διαδικασίες (2009–2013)
16. Επείγουσες προδικαστικές διαδικασίες (2009–2013)
17. Διατάξεις επί αιτήσεων ασφαλιστικών μέτρων (2013)

Γενική εξέλιξη της δικαιοδοτικής δραστηριότητας (1952–2013)

18. Εισαχθείσες υποθέσεις και αποφάσεις
19. Υποβληθείσες αιτήσεις για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως (ανά κράτος μέλος και ανά έτος)
20. Υποβληθείσες αιτήσεις για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως (ανά κράτος μέλος και ανά δικαιοδοτικό όργανο)
21. Προσφυγές ασκηθείσες λόγω παραβάσεως κράτους μέλους

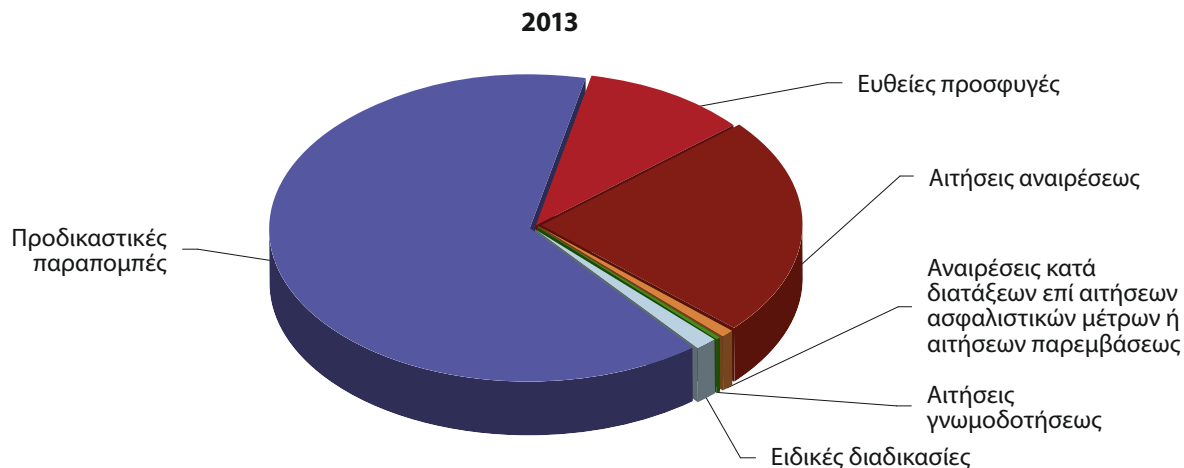
1. Γενική δραστηριότητα του Δικαστηρίου Εισαχθείσες, περατωθείσες, εκκρεμείς υποθέσεις (2009–2013)¹



	2009	2010	2011	2012	2013
Εισαχθείσες υποθέσεις	562	631	688	632	699
Περαιτωθείσες υποθέσεις	588	574	638	595	701
Εκκρεμείς υποθέσεις	742	799	849	886	884

¹ Οι παρατιθέμενοι αριθμοί (ακαθάριστοι αριθμοί) αντιπροσωπεύουν το σύνολο των υποθέσεων, μη λαμβανομένων υπόψη των περιπτώσεων συνεκδικάσεως λόγω συναφείας (ένας αριθμός υποθέσεως = μία υπόθεση).

2. Εισαχθείσες υποθέσεις — Φύση των διαδικασιών (2009–2013)¹



	2009	2010	2011	2012	2013
Προδικαστικές παραπομπές	302	385	423	404	450
Ευθείες προσφυγές	143	136	81	73	72
Αιτήσεις αναιρέσεως	105	97	162	136	161
Αναιρέσεις κατά διατάξεων επί αιτήσεων ασφαλιστικών μέτρων ή αιτήσεων παρεμβάσεως	2	6	13	3	5
Αιτήσεις γνωμοδοτήσεως	1			1	2
Ειδικές διαδικασίες ²	9	7	9	15	9
Σύνολο	562	631	688	632	699
Αιτήσεις ασφαλιστικών μέτρων	1	3	3		1

¹ Οι παρατιθέμενοι αριθμοί (ακαθάριστοι αριθμοί) αντιπροσωπεύουν το σύνολο των υποθέσεων, μη λαμβανομένων υπόψη των περιπτώσεων συνεκδικάσεως λόγω συναφείας (ένας αριθμός υποθέσεως = μία υπόθεση).

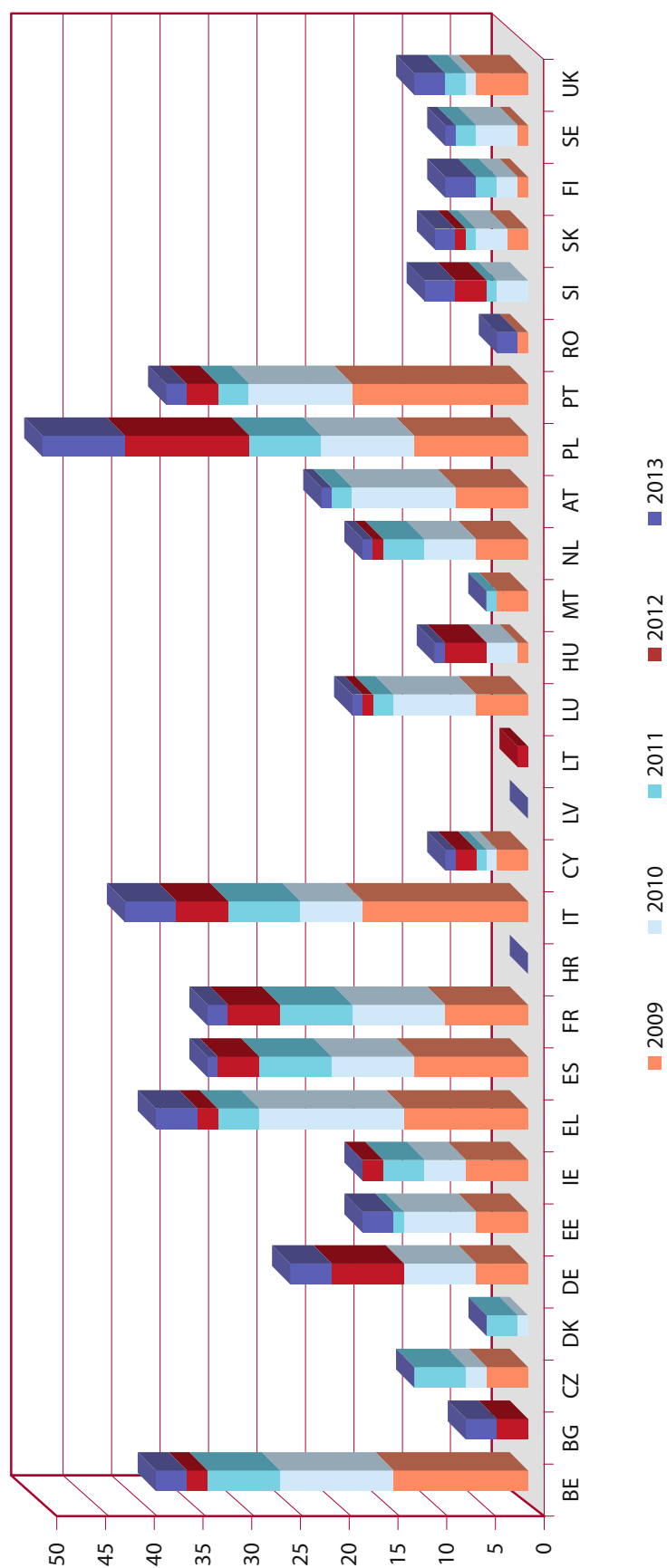
² Ως «ειδικές διαδικασίες» νοούνται: η δικαστική αρωγή, ο καθορισμός των δικαστικών εξόδων, η διόρθωση αποφάσεως, η ανακοπή ερημοδικίας, η τριτανακοπή, η ερμηνεία αποφάσεως, η αναθεώρηση αποφάσεως, η εξέταση προτάσεως του πρώτου γενικού εισαγγελέα για επανεξέταση αποφάσεως του Γενικού Δικαστηρίου, η κατάσχεση εις χείρας τρίτου και οι υποθέσεις ασυλίας.

3. Εισαχθείσες υποθέσεις — Τομέας (2013)¹

	Ευθείες προσφυγές	Προδικα- στικές παρα- πομπές	Αιτήσεις αναίρεσως	Αναίρεσεις κατά διατάξε- ων επί αιτήσε- ων ασφαλι- στικών μέ- τρων ή αιτή- σεων παρεμβάσεως	Αιτήσεις γνωμοδοτή- σεως	Σύνολο	Ειδικές διαδικασίες
Ανταγωνισμός		6	32		1	39	1
Αρχές του δικαίου της Ένωσης		16				16	
Βιομηχανική πολιτική	2	9				11	
Γεωργία	2	20	9			31	
Δημόσια υγεία		3	2		1	6	
Δημόσιες συμβάσεις	1	13	3			17	
Δημοσιονομικές διατάξεις (προϋπολογισμός, δημοσιονομικό πλαίσιο, ίδιοι πόροι, καταπολέμηση της απάτης κ.λπ.)	1	2				3	
Δίκαιο των επιχειρήσεων	1	2				3	
Ελεύθερη κίνηση των κεφαλαίων	1	4				5	
Ελεύθερη κυκλοφορία των εμπορευμάτων	1	5				6	
Ελεύθερη κυκλοφορία των προσώπων	2	22				24	
Ελεύθερη παροχή υπηρεσιών		12				12	
Ελευθερία εγκαταστάσεως	2	7				9	
Εμπορική πολιτική		4	4			8	
Ενέργεια	9	1	1			11	
Εξωτερική δράση της Ένωσης		5				5	
Έρευνα, τεχνολογική ανάπτυξη και διάστημα			1			1	
Θεσμικό δίκαιο	12	2	8		1	23	1
Ιθαγένεια της Ένωσης		6				6	
Καταχώριση, αξιολόγηση, αδειοδότηση χημικών ουσιών και εφαρμοστέοι περιορισμοί (κανονισμός REACH)			5			5	
Κοινή αλιευτική πολιτική	2		2			4	
Κοινή εξωτερική πολιτική και πολιτική ασφαλείας		1	6			7	
Κοινωνική ασφάλιση των διακινούμενων εργαζομένων		18				18	
Κοινωνική πολιτική	3	37	3			43	
Κρατικές ενισχύσεις	1	9	29		1	40	
Μεταφορές	3	26				29	
Οικονομική, κοινωνική και εδαφική συνοχή		2	8			10	
Οικονομική και νομισματική πολιτική	1	1				2	
Παιδεία, επαγγελματική εκπαίδευση, νεολαία και αθλητισμός		1				1	
Περιβάλλον	12	16	1			29	
Πνευματική και βιομηχανική ιδιοκτησία	2	22	38			62	
Πρόσβαση στα έγγραφα			8		2	10	
Προσέγγιση των νομοθεσιών	2	24				26	
Προστασία των καταναλωτών		34				34	
Προσχώρηση νέων κρατών μελών	1					1	
Τελωνειακή ένωση και κοινό δασμολόγιο		17				17	
Φορολογία	8	44				52	
Χώρος ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης	1	57			1	59	
ΣΛΕΕ	70	448	160	5	2	685	2
Διαδικασία							7
Υπηρεσιακή Κατάσταση των υπαλλήλων	2	2	1			5	
Διάφορα	2	2	1			5	7
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	72	450	161	5	2	690	9

¹ Οι παρατιθέμενοι αριθμοί (ακαθάριστοι αριθμοί) αντιπροσωπεύουν το σύνολο των υποθέσεων, μη λαμβανομένων υπόψη των περιπτώσεων συνεκδικάσεως λόγω συναφείας (ένας αριθμός υποθέσεως = μία υπόθεση).

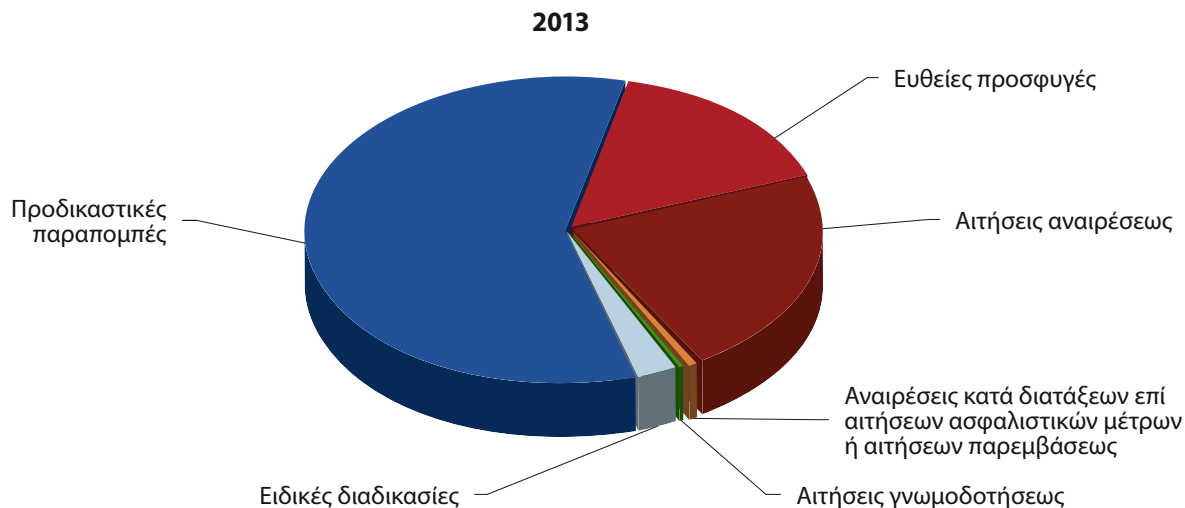
4. Εισαχθείσες υποθέσεις — Προσφυγές λόγω παραβάσεως κράτους μέλους (2009–2013)¹



	2009	2010	2011	2012	2013
Βέλγιο	13	11	7	2	3
Βουλγαρία				3	3
Τσεχική Δημοκρατία	4	2	5		
Δανία		1	3		
Γερμανία	5	7		7	4
Εσθονία	5	7	1		3
Ιρλανδία	6	4	4	2	
Ελλάδα	12	14	4	2	4
Ισπανία	11	8	7	4	1
Γαλλία	8	9	7	5	2
Κροατία					
Ιταλία	16	6	7	5	5
Κύπρος	3	1	1	2	1
Λεττονία					
Λιθουανία				1	
Λουξεμβούργο	5	8	2	1	1
Ουγγαρία	1	3		4	1
Μάλτα	3		1		
Κάτω Χώρες	5	5	4	1	1
Αυστρία	7	10	2		1
Πολωνία	11	9	7	12	8
Πορτογαλία	17	10	3	3	2
Ρουμανία	1				2
Σλοβενία		3	1	3	3
Σλοβακία	2	3	1	1	2
Φινλανδία	1	2	2		3
Σουηδία	1	4	2		1
Ηνωμένο Βασίλειο	5	1	2		3
Σύνολο	142	128	73	58	54

¹ Οι παρατιθέμενοι αριθμοί (ακαθάριστοι αριθμοί) αντιπροσωπεύουν το σύνολο των υποθέσεων, μη λαμβανομένων υπόψη των περιπτώσεων συνεκδικάσεως λόγω συναφείας (ένας αριθμός υποθέσεων = μία υπόθεση).

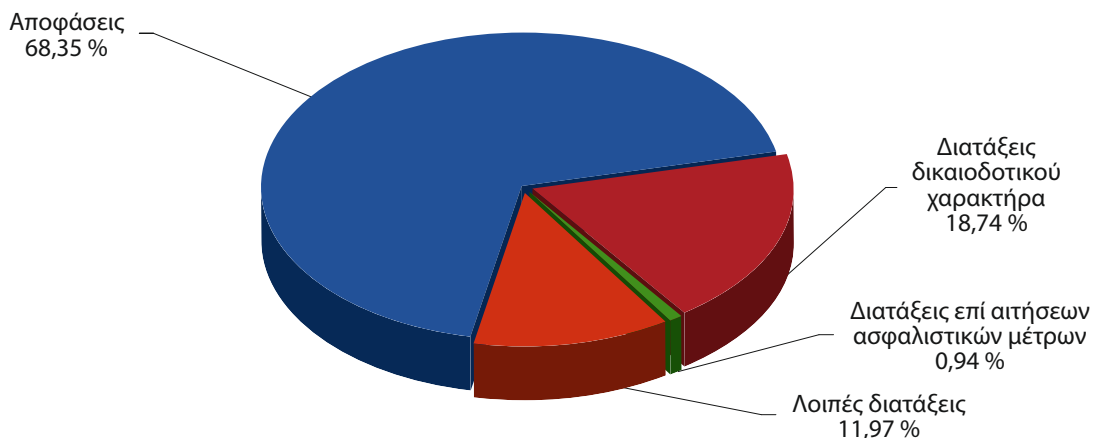
5. Περαιτωθείσες υποθέσεις — Φύση των διαδικασιών (2009–2013)¹



	2009	2010	2011	2012	2013
Προδικαστικές παραπομπές	259	339	388	386	413
Ευθείες προσφυγές	215	139	117	70	110
Αιτήσεις αναιρέσεως	97	84	117	117	155
Αναιρέσεις κατά διατάξεων επί αιτήσεων ασφαλιστικών μέτρων ή αιτήσεων παρεμβάσεως	7	4	7	12	5
Αιτήσεις γνωμοδοτήσεως	1		1		1
Ειδικές διαδικασίες	9	8	8	10	17
Σύνολο	588	574	638	595	701

¹ Οι παρατιθέμενοι αριθμοί (ακαθάριστοι αριθμοί) αντιπροσωπεύουν το σύνολο των υποθέσεων, μη λαμβανομένων υπόψη των περιπτώσεων συνεκδικάσεως λόγω συναφείας (ένας αριθμός υποθέσεως = μία υπόθεση).

6. Περαιτωθείσες υποθέσεις — Αποφάσεις, διατάξεις, γνωμοδοτήσεις (2013)¹



	Αποφάσεις	Διατάξεις δικαιοδοτικού χαρακτήρα ²	Διατάξεις επί αιτήσεων ασφαλιστικών μέτρων ³	Λοιπές διατάξεις ⁴	Αιτήσεις γνωμοδοτήσεως	Σύνολο
Προδικαστικές παραπομπές	276	51		35		362
Ευθείες προσφυγές	74	1		34		109
Αιτήσεις αναιρέσεως	82	52	1	6		141
Αναιρέσεις κατά διατάξεων επί αιτήσεων ασφαλιστικών μέτρων ή αιτήσεων παρεμβάσεως			5			5
Αιτήσεις γνωμοδοτήσεως				1		1
Ειδικές διαδικασίες	2	15				17
Σύνολο	434	119	6	76		635

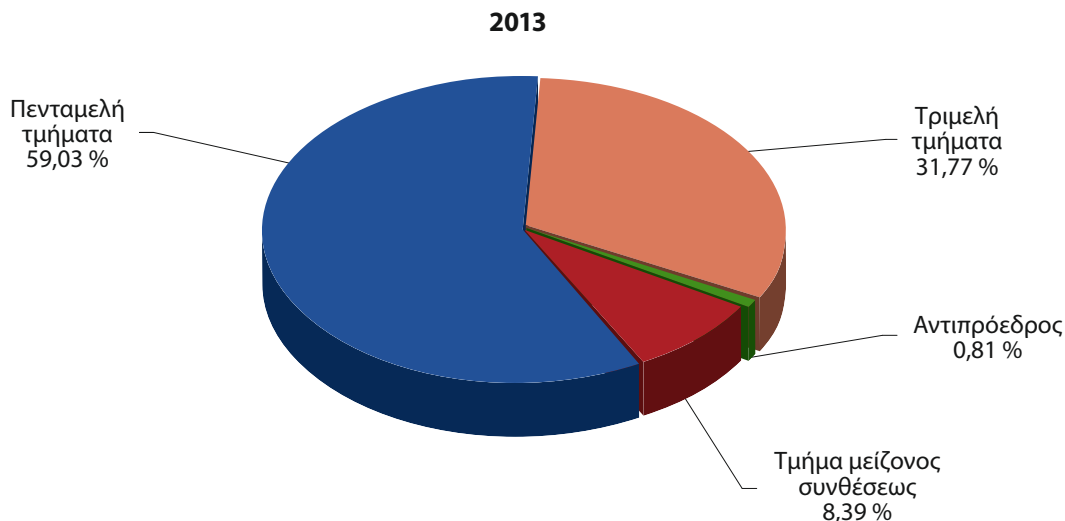
¹ Οι παρατιθέμενοι αριθμοί (καθαροί αριθμοί) αντιπροσωπεύουν το σύνολο των υποθέσεων, λαμβανομένων υπόψη των περιπτώσεων συνεκδικάσεως λόγω συναφείας (μία σειρά συνεκδικαζομένων υποθέσεων = μία υπόθεση).

² Διατάξεις περατώνουσες τη δίκη πλην των διατάξεων περί διαγραφής της υποθέσεως, καταργήσεως της δίκης ή παραπομπής στο Γενικό Δικαστήριο.

³ Διατάξεις εκδοθείσες κατόπιν αιτήσεως υποβληθείσας δυνάμει των άρθρων 278 ΣΛΕΕ και 279 ΣΛΕΕ (πρώην άρθρων 242 ΕΚ και 243 ΕΚ) ή του άρθρου 280 ΣΛΕΕ (πρώην άρθρου 244 ΕΚ) ή των αντιστοίχων διατάξεων της ΣΕΚΑΕ ή κατόπιν αναιρέσεως ασκηθείσας κατά διατάξεως επί αιτήσεως ασφαλιστικών μέτρων ή αιτήσεως παρεμβάσεως.

⁴ Διατάξεις περατώνουσες τη δίκη με διαγραφή της υποθέσεως, κατάργηση της δίκης ή παραπομπή στο Γενικό Δικαστήριο.

7. Περαιτωθείσες υποθέσεις — Δικάσας σχηματισμός (2009–2013)¹

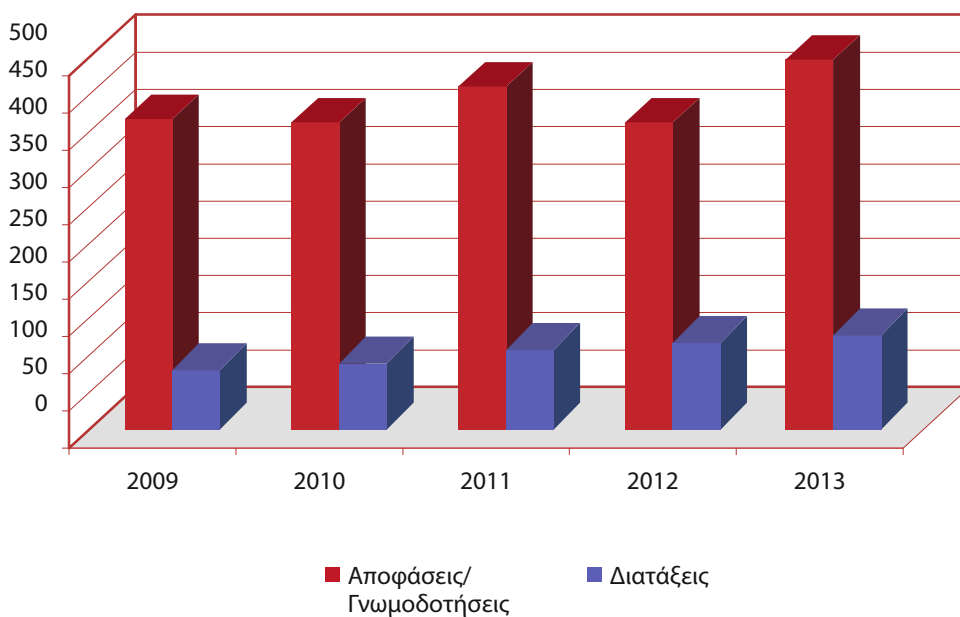


	2009			2010			2011			2012			2013		
	Αποφάσεις/ Γνωμοδοτήσεις	Διατάξεις ²	Σύνολο	Αποφάσεις/ Γνωμοδοτήσεις	Διατάξεις ²	Σύνολο	Αποφάσεις/ Γνωμοδοτήσεις	Διατάξεις ²	Σύνολο	Αποφάσεις/ Γνωμοδοτήσεις	Διατάξεις ²	Σύνολο	Αποφάσεις/ Γνωμοδοτήσεις	Διατάξεις ²	Σύνολο
Γενική Συνέλευση							1		1	1		1			
Τμήμα μείζονος συνθέσεως	41		41	70	1	71	62		62	47		47	52		52
Πενταμελή τμήματα	275	8	283	280	8	288	290	10	300	275	8	283	348	18	366
Τριμελή τμήματα	96	70	166	56	76	132	91	86	177	83	97	180	91	106	197
Πρόεδρος		5	5		5	5		4	4		12	12			
Αντιπρόεδρος														5	5
Σύνολο	412	83	495	406	90	496	444	100	544	406	117	523	491	129	620

¹ Οι παρατιθέμενοι αριθμοί (ακαθάριστοι αριθμοί) αντιπροσωπεύουν το σύνολο των υποθέσεων, μη λαμβανομένων υπόψη των περιπτώσεων συνεκδικάσεως λόγω συναφείας (ένας αριθμός υποθέσεως = μία υπόθεση).

² Διατάξεις περατώνουσες τη δίκη πλην των διατάξεων περί διαγραφής της υποθέσεως, καταργήσεως της δίκης ή παραπομπής στο Γενικό Δικαστήριο.

8. Υποθέσεις περατωθείσες με την έκδοση αποφάσεως, γνωμοδοτήσεως ή διατάξεως δικαιοδοτικού χαρακτήρα (2009–2013)¹²



	2009	2010	2011	2012	2013
Αποφάσεις/Γνωμοδοτήσεις	412	406	444	406	491
Διατάξεις	83	90	100	117	129
Σύνολο	495	496	544	523	620

¹ Οι παρατιθέμενοι αριθμοί (ακαθάριστοι αριθμοί) αντιπροσωπεύουν το σύνολο των υποθέσεων, μη λαμβανομένων υπόψη των περιπτώσεων συνεκδικάσεως λόγω συναφείας (ένας αριθμός υποθέσεως = μία υπόθεση).

² Διατάξεις περατώνουσες τη δίκη πλην των διατάξεων περί διαγραφής της υποθέσεως, καταργήσεως της δίκης ή παραπομπής στο Γενικό Δικαστήριο.

9. Υποθέσεις περατωθείσες με την έκδοση αποφάσεως, γνωμοδοτήσεως ή διατάξεως δικαιοδοτικού χαρακτήρα — Τομέας (2009–2013) ¹

	2009	2010	2011	2012	2013
Ανταγωνισμός	28	13	19	30	43
Αρχές του δικαίου της Ένωσης	4	4	15	7	17
Βιομηχανική πολιτική	6	9	9	8	15
Γεωργία	18	15	23	22	33
Δημόσια υγεία			3	1	2
Δημόσιες συμβάσεις			7	12	12
Δημοσιονομικές διατάξεις (προϋπολογισμός, δημοσιονομικό πλαίσιο, ίδιοι πόροι, καταπολέμηση της απάτης κ.λπ.) ²		1	4	3	2
Δίκαιο των επιχειρήσεων	17	17	8	1	4
Ελεύθερη κίνηση των κεφαλαίων	7	6	14	21	8
Ελεύθερη κυκλοφορία των εμπορευμάτων	13	6	8	7	1
Ελεύθερη κυκλοφορία των προσώπων	19	17	9	18	15
Ελεύθερη παροχή υπηρεσιών	17	30	27	29	16
Ελευθερία εγκαταστάσεως	13	17	21	6	13
Εμπορική πολιτική	5	2	2	8	6
Ενέργεια	4	2	2		1
Εξωτερική δράση της Ένωσης	8	10	8	5	4
Έρευνα, πληροφόρηση, εκπαίδευση, στατιστικές		1			
Έρευνα, τεχνολογική ανάπτυξη και διάστημα				1	1
Θεσμικό δίκαιο	29	26	20	27	31
Ίδιοι πόροι των Κοινοτήτων ²	10	5	2		
Ιθαγένεια της Ένωσης	3	6	7	8	12
Καταχώριση, αξιολόγηση, αδειοδότηση χημικών ουσιών και εφαρμοστέοι περιορισμοί (κανονισμός REACH)			1		
Κοινή αλιευτική πολιτική	4	2	1		
Κοινή εξωτερική πολιτική και πολιτική ασφαλείας	2	2	3	9	12
Κοινό δασμολόγιο ³	13	7	2		
Κοινωνική ασφάλιση των διακινούμενων εργαζομένων	3	6	8	8	12
Κοινωνική πολιτική	33	36	36	28	27
Κρατικές ενισχύσεις	10	16	48	10	34
Μεταφορές	9	4	7	14	17
Οικονομική, κοινωνική και εδαφική συνοχή				3	6
Οικονομική και νομισματική πολιτική	1	1		3	
Παιδεία, επαγγελματική εκπαίδευση, νεολαία και αθλητισμός				1	
Περιβάλλον ⁴		9	35	27	35
Περιβάλλον και καταναλωτές ⁴	60	48	25	1	
Περιφερειακή πολιτική	3	2			
Πνευματική και βιομηχανική ιδιοκτησία	31	38	47	46	43
Πρόσβαση στα έγγραφα			2	5	6
Προσέγγιση των νομοθεσιών	32	15	15	12	24

>>>

	2009	2010	2011	2012	2013
Προστασία των καταναλωτών ⁴		3	4	9	19
Προσχώρηση νέων κρατών μελών	1		1	2	
Προϋπολογισμός των Κοινοτήτων ²		1			
Σύμβαση της Ρώμης	1				
Σύμβαση των Βρυξελλών	2				
Τελωνειακή ένωση και κοινό δασμολόγιο ³	5	15	19	19	11
Τουρισμός				1	
Φορολογία	44	66	49	64	74
Χώρος ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης	26	24	24	37	46
Συνθήκη ΕΚ / ΣΛΕΕ	481	482	535	513	602
Συνθήκη ΕΕ	1	4	1		
Συνθήκη ΑΧ			1		
Προνόμια και ασυλίες			2	3	
Διαδικασία	5	6	5	7	13
Υπηρεσιακή Κατάσταση των υπαλλήλων	8	4			5
Διάφορα	13	10	7	10	18
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	495	496	544	523	620

¹ Οι παρατιθέμενοι αριθμοί (ακαθάριστοι αριθμοί) αντιπροσωπεύουν το σύνολο των υποθέσεων, μη λαμβανομένων υπόψη των περιπτώσεων συνεκδικάσεως λόγω συναφείας (ένας αριθμός υποθέσεως = μία υπόθεση).

² Οι τίτλοι «Προϋπολογισμός των Κοινοτήτων» και «Ιδίοι πόροι των Κοινοτήτων» συνενώθηκαν υπό τον τίτλο «Δημοσιονομικές διατάξεις» για τις υποθέσεις που εισήχθησαν μετά την 1η Δεκεμβρίου 2009.

³ Οι τίτλοι «Κοινό δασμολόγιο» και «Τελωνειακή ένωση» συνενώθηκαν υπό έναν κοινό τίτλο για τις υποθέσεις που εισήχθησαν μετά την 1η Δεκεμβρίου 2009.

⁴ Ο τίτλος «Περιβάλλον και καταναλωτές» χωρίστηκε σε δύο χωριστούς τίτλους για τις υποθέσεις που εισήχθησαν μετά την 1η Δεκεμβρίου 2009.

10. Υποθέσεις περατωθείσες με την έκδοση αποφάσεως, γνωμοδοτήσεως ή διατάξεως δικαιοδοτικού χαρακτήρα — Τομέας (2013) ¹

	Αποφάσεις/ Γνωμοδοτήσεις	Διατάξεις ²	Σύνολο
Ανταγωνισμός	38	5	43
Αρχές του δικαίου της Ένωσης	4	13	17
Βιομηχανική πολιτική	14	1	15
Γεωργία	30	3	33
Δημόσια υγεία	1	1	2
Δημόσιες συμβάσεις	8	4	12
Δημοσιονομικές διατάξεις (προϋπολογισμός, δημοσιονομικό πλαίσιο, ίδιοι πόροι, καταπολέμηση της απάτης κ.λπ.) ³	2		2
Δίκαιο των επιχειρήσεων	4		4
Ελεύθερη κίνηση των κεφαλαίων	8		8
Ελεύθερη κυκλοφορία των εμπορευμάτων	1		1
Ελεύθερη κυκλοφορία των προσώπων	14	1	15
Ελεύθερη παροχή υπηρεσιών	14	2	16
Ελευθερία εγκαταστάσεως	13		13
Εμπορική πολιτική	6		6
Ενέργεια	1		1
Εξωτερική δράση της Ένωσης	4		4
Έρευνα, τεχνολογική ανάπτυξη και διάστημα	1		1
Θεσμικό δίκαιο	9	22	31
Ιθαγένεια της Ένωσης	11	1	12
Κοινή εξωτερική πολιτική και πολιτική ασφαλείας	12		12
Κοινωνική ασφάλιση των διακινούμενων εργαζομένων	12		12
Κοινωνική πολιτική	21	6	27
Κρατικές ενισχύσεις	30	4	34
Μεταφορές	16	1	17
Οικονομική, κοινωνική και εδαφική συνοχή	3	3	6
Περιβάλλον ⁴	33	2	35
Πνευματική και βιομηχανική ιδιοκτησία	24	19	43
Πρόσβαση στα έγγραφα	4	2	6
Προσέγγιση των νομοθεσιών	18	6	24
Προστασία των καταναλωτών ⁴	15	4	19

>>>

	Αποφάσεις/ Γνωμοδοτήσεις	Διατάξεις ²	Σύνολο
Τελωνειακή ένωση και κοινό δασμολόγιο ⁵	9	2	11
Φορολογία	67	7	74
Χώρος ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης	41	5	46
Συνθήκη ΕΚ / ΣΛΕΕ	488	114	602
Διαδικασία		13	13
Υπηρεσιακή Κατάσταση των υπαλλήλων	3	2	5
Διάφορα	3	15	18
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	491	129	620

¹ Οι παρατιθέμενοι αριθμοί (ακαθάριστοι αριθμοί) αντιπροσωπεύουν το σύνολο των υποθέσεων, μη λαμβανομένων υπόψη των περιπτώσεων συνεκδικάσεως λόγω συναφείας (ένας αριθμός υποθέσεως = μία υπόθεση).

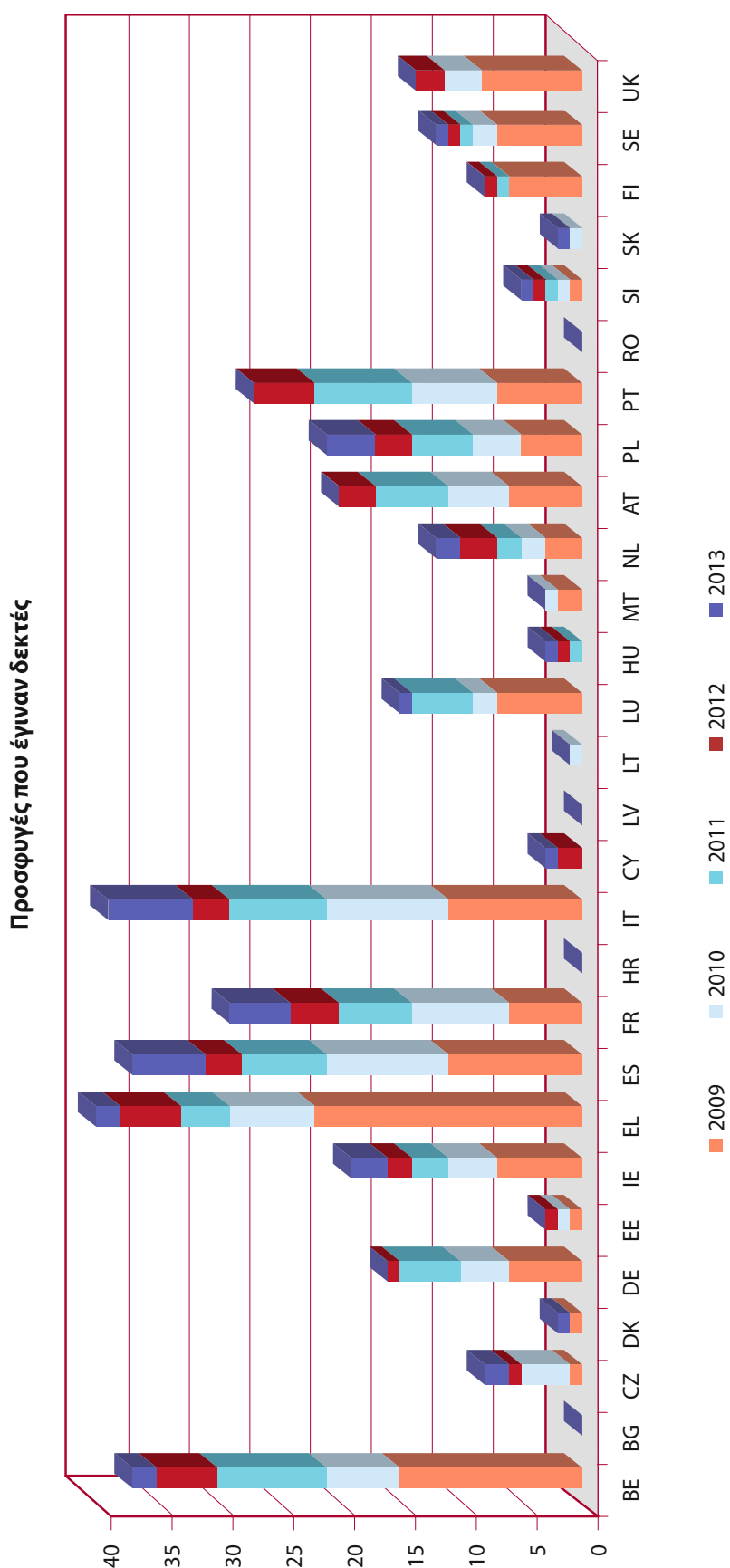
² Διατάξεις περατώνουσες τη δίκη πλην των διατάξεων περί διαγραφής της υποθέσεως, καταργήσεως της δίκης ή παραπομπής στο Γενικό Δικαστήριο.

³ Οι τίτλοι «Προϋπολογισμός των Κοινοτήτων» και «Ίδιοι πόροι των Κοινοτήτων» συνενώθηκαν υπό τον τίτλο «Δημοσιονομικές διατάξεις» για τις υποθέσεις που εισήχθησαν μετά την 1η Δεκεμβρίου 2009.

⁴ Ο τίτλος «Περιβάλλον και καταναλωτές» χωρίστηκε σε δύο χωριστούς τίτλους για τις υποθέσεις που εισήχθησαν μετά την 1η Δεκεμβρίου 2009.

⁵ Οι τίτλοι «Κοινό δασμολόγιο» και «Τελωνειακή ένωση» συνενώθηκαν υπό έναν κοινό τίτλο για τις υποθέσεις που εισήχθησαν μετά την 1η Δεκεμβρίου 2009.

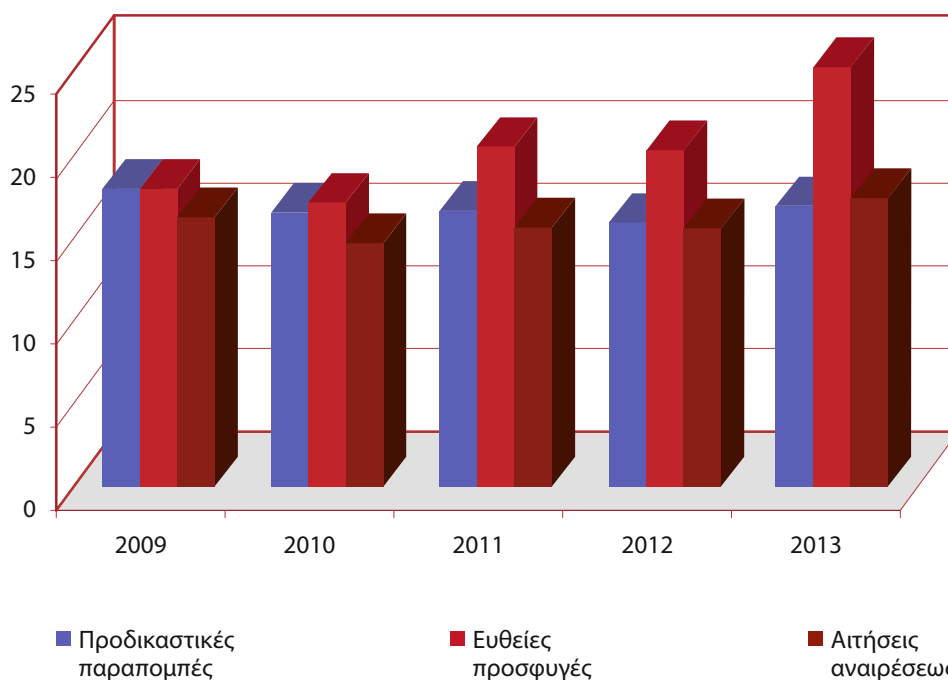
11. Περαιτωθείσες υποθέσεις — Αποφάσεις επί προσφυγών λόγω παραβάσεως κράτους μέλους: έκβαση (2009–2013)¹



	2009		2010		2011		2012		2013	
	Αποδοχή	Απόρριψη	Αποδοχή	Απόρριψη	Αποδοχή	Απόρριψη	Αποδοχή	Απόρριψη	Αποδοχή	Απόρριψη
Βέλγιο	15	1	6	1	9	1	5	1	2	1
Βουλγαρία										
Τσεχική Δημοκρατία	1		4				1		2	2
Δανία	1								1	1
Γερμανία	6	2	4	2	5		1	2		2
Εσθονία	1		1				1			
Ιρλανδία	7		4		3		2		3	1
Ελλάδα	22		7		4		5		2	1
Ισπανία	11		10	2	7	1	3		6	
Γαλλία	6		8	2	6		4		5	3
Κροατία										
Ιταλία	11	4	10		8	1	3		7	1
Κύπρος					1		2		1	
Λετονία										
Λιθουανία			1							
Λουξεμβούργο	7		2		5				1	1
Ουγγαρία					1	1	1		1	
Μάλτα	2		1	1		1				
Κάτω Χώρες	3		2	1	2		3	1	2	2
Αυστρία	6		5		6		3			1
Πολωνία	5		4	1	5		3		4	2
Πορτογαλία	7	1	7	1	8	1	5			1
Ρουμανία						1				
Σλοβενία	1		1		1		1		1	
Σλοβακία			1			1		1		
Φινλανδία	6	1			1		1			2
Σουηδία	7		2		1		1		1	1
Ηνωμένο Βασίλειο	8	1	3	1			2			1
Σύνολο	133	10	83	12	72	9	47	5	40	23

¹ Οι παρατιθέμενοι αριθμοί (καθαροί αριθμοί) αντιπροσωπεύουν το σύνολο των υποθέσεων, λαμβανομένων υπόψη των περιπτώσεων συνεκδικάσεως λόγω συναφείας (μία σειρά συνεκδικαζομένων υποθέσεων = μία υπόθεση).

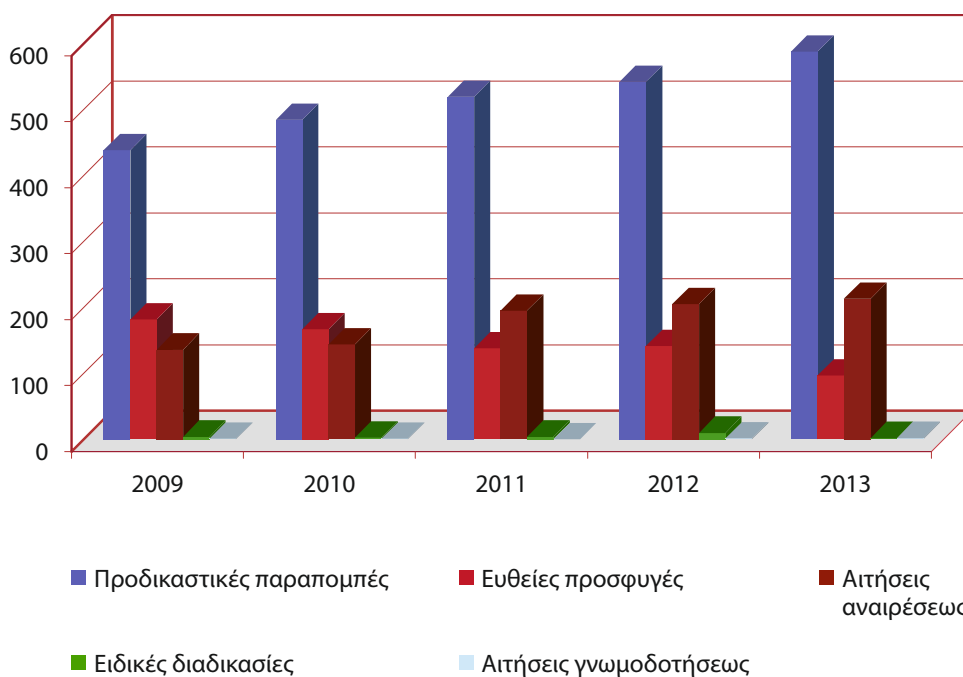
12. Περαιτωθείσες υποθέσεις — Διάρκεια των διαδικασιών (2009–2013) ¹ (αποφάσεις και διατάξεις δικαιοδοτικού χαρακτήρα)



	2009	2010	2011	2012	2013
Προδικαστικές παραπομπές	17,0	16,1	16,3	15,6	16,3
Επείγουσες προδικαστικές διαδικασίες	2,6	2,2	2,5	1,9	2,2
Ευθείες προσφυγές	17,1	16,7	20,3	19,7	24,3
Αιτήσεις αναιρέσεως	15,5	14,0	15,1	15,2	16,6

¹ Δεν λαμβάνονται υπόψη για τον υπολογισμό της διάρκειας των διαδικασιών: οι υποθέσεις στις οποίες εκδόθηκε μη οριστική απόφαση ή διατάχθηκε απόδειξη, οι γνωμοδοτήσεις, οι ειδικές διαδικασίες (ήτοι η δικαστική αρωγή, ο καθορισμός των δικαστικών εξόδων, η διόρθωση αποφάσεως, η ανακοπή ερημοδικίας, η τριτανακοπή, η ερμηνεία αποφάσεως, η αναθεώρηση αποφάσεως, η εξέταση προτάσεως του πρώτου γενικού εισαγγελέα για επανεξέταση αποφάσεως του Γενικού Δικαστηρίου, η κατάσχεση εις χείρας τρίτου και οι υποθέσεις ασυλίας), οι υποθέσεις που περατώνονται με την έκδοση διατάξεως περί διαγραφής, καταργήσεως της δίκης ή παραπομπής στο Γενικό Δικαστήριο, οι διαδικασίες ασφαλιστικών μέτρων, καθώς και οι αναιρέσεις κατά διατάξεων επί αιτήσεων ασφαλιστικών μέτρων ή αιτήσεων παρεμβάσεως.

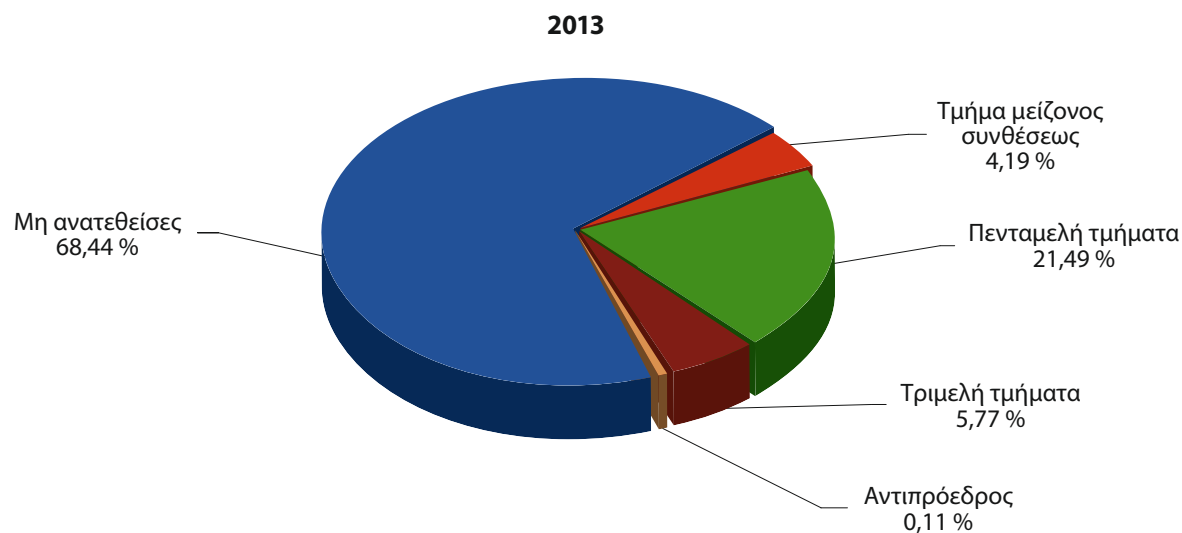
13. Εκκρεμείς υποθέσεις στις 31 Δεκεμβρίου κάθε έτους — Φύση των διαδικασιών (2009–2013)¹



	2009	2010	2011	2012	2013
Προδικαστικές παραπομπές	438	484	519	537	574
Ευθείες προσφυγές	170	167	131	134	96
Αιτήσεις αναιρέσεως	129	144	195	205	211
Ειδικές διαδικασίες	4	3	4	9	1
Αιτήσεις γνωμοδοτήσεως	1	1		1	2
Σύνολο	742	799	849	886	884

¹ Οι παρατιθέμενοι αριθμοί (ακαθάριστοι αριθμοί) αντιπροσωπεύουν το σύνολο των υποθέσεων, μη λαμβανομένων υπόψη των περιπτώσεων συνεκδικάσεως λόγω συναφείας (ένας αριθμός υποθέσεως = μία υπόθεση).

14. Εκκρεμείς υποθέσεις στις 31 Δεκεμβρίου κάθε έτους — Δικαστικός σχηματισμός (2009–2013) ¹



	2009	2010	2011	2012	2013
Γενική Συνέλευση		1			
Τμήμα μείζονος συνθέσεως	65	49	42	44	37
Πενταμελή τμήματα	169	193	157	239	190
Τριμελή τμήματα	15	33	23	42	51
Πρόεδρος	3	4	10		
Αντιπρόεδρος				1	1
Μη ανατεθείσες	490	519	617	560	605
Σύνολο	742	799	849	886	884

¹ Οι παρατιθέμενοι αριθμοί (ακαθάριστοι αριθμοί) αντιπροσωπεύουν το σύνολο των υποθέσεων, μη λαμβανομένων υπόψη των περιπτώσεων συνεκδικάσεως λόγω συναφείας (ένας αριθμός υποθέσεως = μία υπόθεση).

15. Διάφορα — Ταχείες διαδικασίες (2009–2013)

	2009		2010		2011		2012		2013	
	Αποδοχή	Απόρριψη	Αποδοχή	Απόρριψη	Αποδοχή	Απόρριψη	Αποδοχή	Απόρριψη	Αποδοχή	Απόρριψη
Ευθείες προσφυγές				1			1			
Προδικαστικές παραπομπές	1	3	4	8	2	7	1	4		14
Αιτήσεις αναιρέσεως		1				5		1		
Ειδικές διαδικασίες		1								
Σύνολο	1	5	4	9	2	12	2	5		14

16. Διάφορα — Επείγουσες προδικαστικές διαδικασίες (2009–2013)

	2009		2010		2011		2012		2013	
	Αποδοχή	Απόρριψη	Αποδοχή	Απόρριψη	Αποδοχή	Απόρριψη	Αποδοχή	Απόρριψη	Αποδοχή	Απόρριψη
Αστυνομική και δικαστική συνεργασία σε ποινικές υποθέσεις		1								
Χώρος ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης	2		5	4	2	5	4	1	2	3
Σύνολο	2	1	5	4	2	5	4	1	2	3

17. Διάφορα — Διατάξεις επί αιτήσεων ασφαλιστικών μέτρων (2013)¹

	Υποβληθείσες αιτήσεις ασφαλιστικών μέτρων	Αναιρέσεις κατά διατάξεων επί αιτήσεων ασφαλιστικών μέτρων ή αιτήσεων παρεμβάσεως	Έκβαση	
			Απόρριψη	Αποδοχή
Πρόσβαση στα έγγραφα		2	2	
Κρατικές ενισχύσεις		1		
Ανταγωνισμός		1	2	
Έρευνα, τεχνολογική ανάπτυξη και διάστημα	1		1	
Δημόσια υγεία		1	1	
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	1	5	6	

¹ Οι παρατιθέμενοι αριθμοί (καθαροί αριθμοί) αντιπροσωπεύουν το σύνολο των υποθέσεων, λαμβανομένων υπόψη των περιπτώσεων συνεκδικάσεως λόγω συναφείας (μια σειρά συνεκδικαζομένων υποθέσεων = μία υπόθεση).

18. Γενική εξέλιξη της δικαιοδοτικής δραστηριότητας (1952–2013) — Εισαχθείσες υποθέσεις και αποφάσεις

Έτος	Εισαχθείσες υποθέσεις ¹							Αποφάσεις/ Γνωμοδοτήσεις ²
	Προδικαστικές παραπομπές	Ευθείες προσφυγές	Αιτήσεις αναίρεσως	Αναίρεσεις κατά διατάξε- ων επί αιτήσε- ων ασφαλιστι- κών μέτρων ή αιτήσεων παραμβάσεως	Αιτήσεις γνωμοδοτήσε- ως	Σύνολο	Αιτήσεις ασφαλιστικών μέτρων	
1953		4				4		
1954		10				10		2
1955		9				9	2	4
1956		11				11	2	6
1957		19				19	2	4
1958		43				43		10
1959		46			1	47	5	13
1960		22			1	23	2	18
1961	1	24			1	26	1	11
1962	5	30				35	2	20
1963	6	99				105	7	17
1964	6	49				55	4	31
1965	7	55				62	4	52
1966	1	30				31	2	24
1967	23	14				37		24
1968	9	24				33	1	27
1969	17	60				77	2	30
1970	32	47				79		64
1971	37	59				96	1	60
1972	40	42				82	2	61
1973	61	131				192	6	80
1974	39	63				102	8	63
1975	69	61			1	131	5	78
1976	75	51			1	127	6	88
1977	84	74				158	6	100
1978	123	146			1	270	7	97
1979	106	1 218				1 324	6	138
1980	99	180				279	14	132
1981	108	214				322	17	128
1982	129	217				346	16	185
1983	98	199				297	11	151
1984	129	183				312	17	165
1985	139	294				433	23	211
1986	91	238				329	23	174
1987	144	251				395	21	208
1988	179	193				372	17	238
1989	139	244				383	19	188

>>>

Έτος	Εισαχθείσες υποθέσεις ¹							Αποφάσεις/ Γνωμοδοτήσεις ²
	Προδικαστικές παραπομπές	Ευθείες προσφυγές	Αιτήσεις αναίρεσας	Αναίρεσεις κατά διατάξε- ων επί αιτήσε- ων ασφαλιστι- κών μέτρων ή αιτήσεων παρεμβάσεως	Αιτήσεις γνωμοδοτήσε- ως	Σύνολο	Αιτήσεις ασφαλιστικών μέτρων	
1990	141	221	15	1		378	12	193
1991	186	140	13	1	2	342	9	204
1992	162	251	24	1	2	440	5	210
1993	204	265	17			486	13	203
1994	203	125	12	1	3	344	4	188
1995	251	109	46	2		408	3	172
1996	256	132	25	3		416	4	193
1997	239	169	30	5		443	1	242
1998	264	147	66	4		481	2	254
1999	255	214	68	4		541	4	235
2000	224	197	66	13	2	502	4	273
2001	237	187	72	7		503	6	244
2002	216	204	46	4		470	1	269
2003	210	277	63	5	1	556	7	308
2004	249	219	52	6	1	527	3	375
2005	221	179	66	1		467	2	362
2006	251	201	80	3		535	1	351
2007	265	221	79	8		573	3	379
2008	288	210	77	8	1	584	3	333
2009	302	143	105	2	1	553	1	376
2010	385	136	97	6		624	3	370
2011	423	81	162	13		679	3	370
2012	404	73	136	3	1	617		357
2013	450	72	161	5	2	690	1	434
Σύνολο	8 282	8 827	1 578	106	22	18 815	356	9 797

¹ Ακαθάριστοι αριθμοί· δεν περιλαμβάνονται οι ειδικές διαδικασίες.

² Καθαροί αριθμοί.

**19. Γενική εξέλιξη της δικαιοδοτικής δραστηριότητας (1952–2013) —
Υποβληθείσες αιτήσεις προδικαστικής αποφάσεως (ανά κράτος μέλος και ανά έτος)**

	BE	BG	CZ	DK	DE	EE	IE	EL	ES	FR	HR	IT	CY	LV	LT	LU	HU	MT	NL	AT	PL	PT	RO	SI	SK	FI	SE	UK	Λοιπά ¹	Σύνολο
1961																			1											1
1962																			5											5
1963																1			5											6
1964												2							4											6
1965					4					2									1											7
1966																			1											1
1967	5				11					3						1			3											23
1968	1				4					1		1							2											9
1969	4				11					1						1														17
1970	4				21					2		2							3											32
1971	1				18					6		5				1			6											37
1972	5				20					1		4							10											40
1973	8				37					4		5				1			6											61
1974	5				15					6		5							7									1		39
1975	7			1	26					15		14				1			4									1		69
1976	11				28					8		12							14									1		75
1977	16			1	30					14		7							9									5		84
1978	7			3	46					12		11							38									5		123
1979	13			1	33					18		19					1		11									8		106
1980	14			2	24					14		19							17									6		99
1981	12			1	41					17		11				4			17									5		108
1982	10			1	36					39		18							21									4		129
1983	9			4	36					15		7							19									6		98
1984	13			2	38					34		10							22									9		129
1985	13				40					45		11				6			14									8		139
1986	13			4	18				2	1		5				1			16									8		91
1987	15			5	32			2	17	1		5				3			19									9		144

>>>

	BE	BG	CZ	DK	DE	EE	IE	EL	ES	FR	HR	IT	CY	LV	LT	LU	HU	MT	NL	AT	PL	PT	RO	SI	SK	FI	SE	UK	Λοιπά ¹	Σύνολο	
1988	30			4	34				1	38		28				2			26									16		179	
1989	13			2	47		1	2	2	28		10				1			18		1							14		139	
1990	17			5	34		4	2	6	21		25				4			9		2							12		141	
1991	19			2	54		2	3	5	29		36				2			17		3							14		186	
1992	16			3	62			1	5	15		22				1			18		1							18		162	
1993	22			7	57		1	5	7	22		24				1			43		3							12		204	
1994	19			4	44		2		13	36		46				1			13		1							24		203	
1995	14			8	51		3	10	10	43		58				2			19	2	5							6	20	251	
1996	30			4	66			4	6	24		70				2			10	6	6					3	4	21		256	
1997	19			7	46		1	2	9	10		50				3			24	35	2				6	7	18			239	
1998	12			7	49		3	5	55	16		39				2			21	16	7				2	6	24			264	
1999	13			3	49		2	3	4	17		43				4			23	56	7				4	5	22			255	
2000	15			3	47		2	3	5	12		50							12	31	8				5	4	26	1		224	
2001	10			5	53		1	4	4	15		40				2			14	57	4				3	4	21			237	
2002	18			8	59			7	3	8		37				4			12	31	3				7	5	14			216	
2003	18			3	43		2	4	8	9		45				4			28	15	1				4	4	22			210	
2004	24			4	50		1	18	8	21		48				1	2		28	12	1				4	5	22			249	
2005	21		1	4	51		2	11	10	17		18				2	3		36	15	1	2				4	11	12			221
2006	17		3	3	77		1	14	17	24		34			1	1	4		20	12	2	3			1	5	2	10			251
2007	22	1	2	5	59	2	2	8	14	26		43			1		2		19	20	7	3	1		1	5	6	16			265
2008	24		1	6	71	2	1	9	17	12		39	1	3	3	4	6		34	25	4	1				4	7	14			288
2009	35	8	5	3	59	2		11	11	28		29	1	4	3		10	1	24	15	10	3	1	2	1	2	5	28	1		302
2010	37	9	3	10	71		4	6	22	33		49		3	2	9	6		24	15	8	10	17	1	5	6	6	29			385
2011	34	22	5	6	83	1	7	9	27	31		44		10	1	2	13		22	24	11	11	14	1	3	12	4	26			423
2012	28	15	7	8	68	5	6	1	16	15		65		5	2	8	18	1	44	23	6	14	13		9	3	8	16			404
2013	26	10	7	6	97	3	4	5	26	24		62	3	5	10		20		46	19	11	14	17	1	4	4	12	14			450
Σύνολο	739	65	34	155	2 050	15	72	166	313	886		1 227	5	30	23	83	84	2	879	429	60	116	63	5	24	83	111	561	2	8 282	

¹ Υπόθεση C-265/00, *Campina Melkunie* (Cour de Justice Benelux / Benelux Gerechtshof).

Υπόθεση C-196/09, *Miles κ.λπ.* (Όργανο εκδίκασης προσφυγών των ευρωπαϊκών σχολείων).

20. Γενική εξέλιξη της δικαιοδοτικής δραστηριότητας (1952–2013) — Υποβληθείσες αιτήσεις προδικαστικής αποφάσεως (ανά κράτος μέλος και ανά δικαιοδοτικό όργανο)

			Σύνολο
Βέλγιο	Cour constitutionnelle	28	
	Cour de cassation	90	
	Conseil d'État	68	
	Λοιπά δικαστήρια	553	739
Βουλγαρία	Върховен касационен съд	1	
	Върховен административен съд	10	
	Λοιπά δικαστήρια	54	65
Τσεχική Δημοκρατία	Ústavní soud		
	Nejvyššího soud	2	
	Nejvyšší správní soud	16	
	Λοιπά δικαστήρια	16	34
Δανία	Højesteret	33	
	Λοιπά δικαστήρια	122	155
Γερμανία	Bundesverfassungsgericht		
	Bundesgerichtshof	184	
	Bundesverwaltungsgericht	109	
	Bundesfinanzhof	295	
	Bundesarbeitsgericht	26	
	Bundessozialgericht	75	
	Λοιπά δικαστήρια	1 361	2 050
Εσθονία	Riigikohus	5	
	Λοιπά δικαστήρια	10	15
Ιρλανδία	Supreme Court	23	
	High Court	23	
	Λοιπά δικαστήρια	26	72
Ελλάδα	Άρειος Πάγος	10	
	Συμβούλιο της Επικρατείας	51	
	Λοιπά δικαστήρια	105	166
Ισπανία	Tribunal Constitucional	1	
	Tribunal Supremo	49	
	Λοιπά δικαστήρια	263	313
Γαλλία	Conseil constitutionnel	1	
	Cour de cassation	107	
	Conseil d'État	83	
	Λοιπά δικαστήρια	695	886
Κροατία	Ustavni sud		
	Vrhovni sud		
	Visoki upravni sud		
	Visoki prekršajni sud		

>>>

			Σύνολο
Ιταλία	Corte Costituzionale	2	
	Corte suprema di Cassazione	119	
	Consiglio di Stato	101	
	Λοιπά δικαστήρια	1 005	1 227
Κύπρος	Ανώτατο Δικαστήριο	4	
	Λοιπά δικαστήρια	1	5
Λεττονία	Augstākā tiesa	21	
	Satversmes tiesa		
	Λοιπά δικαστήρια	9	30
Λιθουανία	Konstitucinis Teismas	1	
	Aukščiausiasis Teismas	9	
	Vyriausiasis administracinis teismas	7	
	Λοιπά δικαστήρια	6	23
Λουξεμβούργο	Cour supérieure de justice	10	
	Cour de cassation	12	
	Cour administrative	10	
	Λοιπά δικαστήρια	51	83
Ουγγαρία	Kúria	15	
	Fővárosi Ítéltábla	4	
	Szegedi Ítéltábla	2	
	Λοιπά δικαστήρια	63	84
Μάλτα	Qorti Kostituzzjonali		
	Qorti ta' l- Appel		
	Λοιπά δικαστήρια	2	2
Κάτω Χώρες	Hoge Raad	239	
	Raad van State	95	
	Centrale Raad van Beroep	58	
	College van Beroep voor het Bedrijfsleven	148	
	Tariefcommissie	35	
	Λοιπά δικαστήρια	304	879
Αυστρία	Verfassungsgerichtshof	5	
	Oberster Gerichtshof	98	
	Verwaltungsgerichtshof	76	
	Λοιπά δικαστήρια	250	429
Πολωνία	Trybunał Konstytucyjny		
	Sąd Najwyższy	6	
	Naczelny Sąd Administracyjny	24	
	Λοιπά δικαστήρια	30	60
Πορτογαλία	Supremo Tribunal de Justiça	3	
	Supremo Tribunal Administrativo	51	
	Λοιπά δικαστήρια	62	116

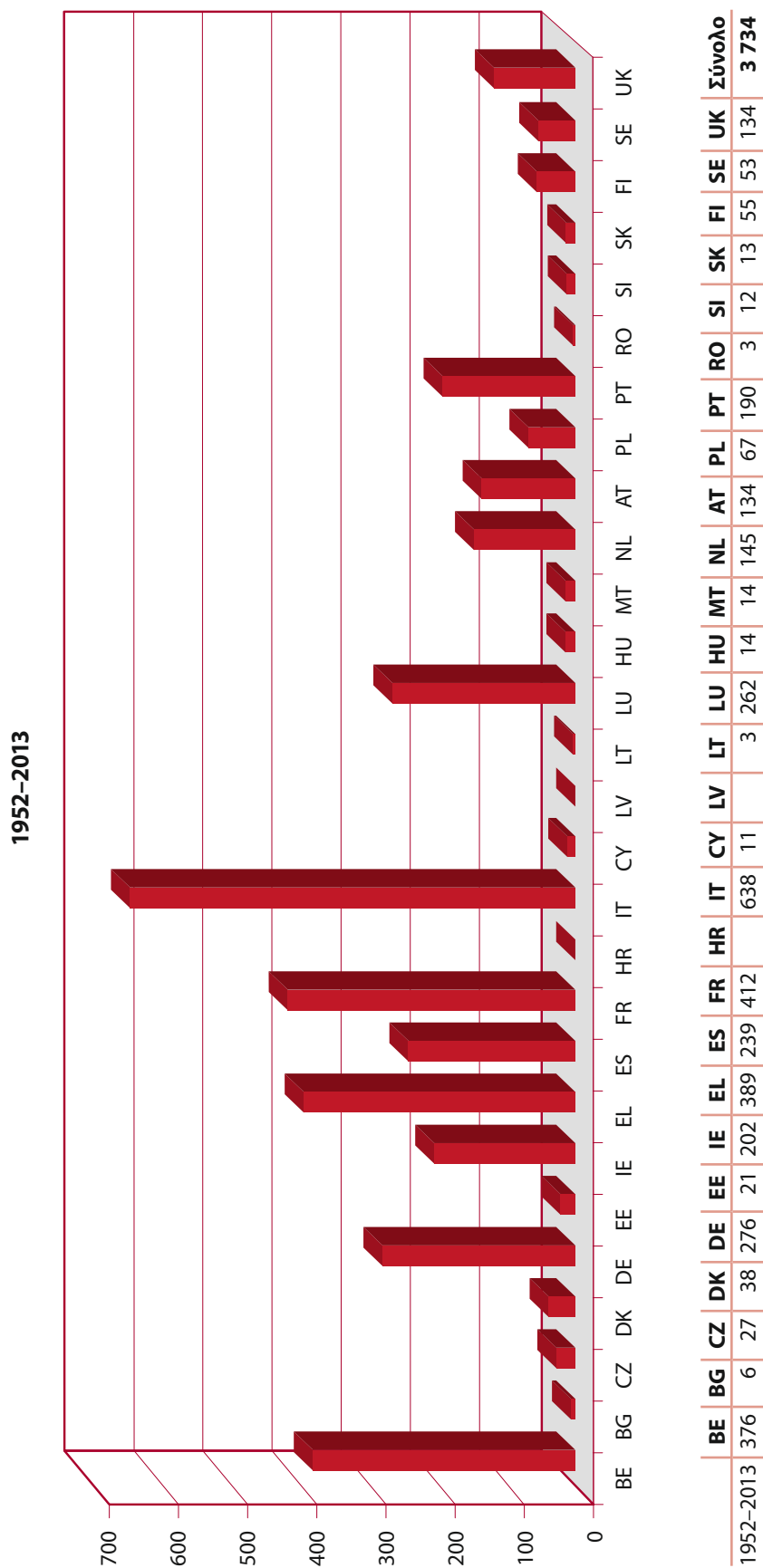
>>>

			Σύνολο
Ρουμανία	Înalta Curte de Casație și Justiție	6	
	Curtea de Apel	31	
	Λοιπά δικαστήρια	26	63
Σλοβενία	Ustavno sodišče		
	Vrhovno sodišče	2	
	Λοιπά δικαστήρια	3	5
Σλοβακία	Ústavný súd		
	Najvyšší súd	9	
	Λοιπά δικαστήρια	15	24
Φινλανδία	Korkein oikeus	13	
	Korkein hallinto-oikeus	42	
	Työtuomioistuin	3	
	Λοιπά δικαστήρια	25	83
Σουηδία	Högsta Domstolen	17	
	Högsta förvaltningsdomstolen	5	
	Marknadsdomstolen	5	
	Arbetsdomstolen	3	
	Λοιπά δικαστήρια	81	111
Ηνωμένο Βασίλειο	House of Lords	40	
	Supreme Court	5	
	Court of Appeal	73	
	Λοιπά δικαστήρια	443	561
Λοιπές διαδικασίες	Cour de justice Benelux / Benelux Gerechtshof ¹	1	
	Όργανο εκδίκασης προσφυγών των ευρωπαϊκών σχολείων ²	1	2
Σύνολο			8 282

¹ Υπόθεση C-265/00, *Campina Melkunie*.

² Υπόθεση C-196/09, *Miles* κ.λπ.

21. Γενική εξέλιξη της δικαιοδοτικής δραστηριότητας (1952-2013) — Προσφυγές ασκηθείσες λόγω παραβάσεως κράτους μέλους





Κεφάλαιο II

Το Γενικό Δικαστήριο

A — Δραστηριότητα του Γενικού Δικαστηρίου το 2013

Από τον Πρόεδρο Marc Jaeger

Το 2013 σηματοδεύτηκε από την προσχώρηση της Δημοκρατίας της Κροατίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση και, για το Γενικό Δικαστήριο, από τον διορισμό της V. Tomljenović ως πρώτης δικαστή του νέου κράτους μέλους, από 4ης Ιουλίου 2013. Προηγήθηκε ο διορισμός του C. Wetter, ο οποίος ανέλαβε καθήκοντα στις 18 Μαρτίου 2013, αντικαθιστώντας τον N. Wahl που διορίστηκε γενικός εισαγγελέας στο Δικαστήριο από τις 28 Νοεμβρίου 2012. Εξάλλου, στις 16 Σεπτεμβρίου 2013, κατόπιν της αποχώρησης των J. Azizi (δικαστή στο Γενικό Δικαστήριο από το 1995), V. Vadaralas (δικαστή στο Γενικό Δικαστήριο από το 2004), S. Soldevila Frago, L. Truchot (αμφότερων δικαστών στο Γενικό Δικαστήριο από το 2007) και K. O'Higgins (δικαστή στο Γενικό Δικαστήριο από το 2008), διορίστηκαν αντικαταστάτες τους οι V. Kreuschitz, E. Bieliūnas, I. Ulloa Rubio, S. Gervasoni και A. M. Collins αντιστοίχως. Τέλος, κατόπιν της παραίτησής της K. Jürimäe (δικαστή στο Γενικό Δικαστήριο από το 2004) και του διορισμού της ως δικαστή στο Δικαστήριο, ανέλαβε καθήκοντα στο Γενικό Δικαστήριο ο L. Madise από τις 23 Οκτωβρίου 2013.

Η εκτεταμένη αυτή ανακατάταξη (αντίστοιχη προς το εν τέταρτο του σώματος των δικαστών) καταδεικνύει, για μία ακόμη φορά, πόσο έντονη είναι η αστάθεια στη σύνθεση του Γενικού Δικαστηρίου, το οποίο κλήθηκε να αντεπεξέλθει στην πρόκληση της εντάξεως 8 νέων μελών σε ένα δικαιοδοτικό όργανο που απαρτίζεται από 28. Όσο ανανεωτικές και αν είναι αυτές οι εξελίξεις, θα επηρεάσουν κατά πάσα πιθανότητα τη διαχείριση της δικαιοδοτικής δραστηριότητας το 2014.

Το 2013, ως έτος της ανά τριετία ανανεώσεως της θητείας, χαρακτηρίστηκε επίσης από την εκλογή όχι μόνον Προέδρου αλλά, για πρώτη φορά, και αντιπροέδρου, του H. Kanninen, καθώς και από την εκλογή της M. E. Martins Ribeiro και των Σ. Παπασάββα, M. Prek, A. Dittrich, S. Frimodt Nielsen, M. van der Woude, Δ. Γρατσία και G. Berardis ως προέδρων τμήματος. Με την ευκαιρία αυτή, δημιουργήθηκε και ένατο τμήμα, με σκοπό να ενισχυθεί ακόμη περισσότερο η απόδοση του δικαιοδοτικού οργάνου.

Σε στατιστικό επίπεδο, μπορούν να αντληθούν πολλά συμπεράσματα από τα στοιχεία του 2013. Αφενός, οι επιδόσεις του Γενικού Δικαστηρίου ως προς την εκδίκαση των υποθέσεων βελτιώθηκαν για τρίτο συνεχές έτος, χάρη στις εφαρμοσθείσες εσωτερικές μεταρρυθμίσεις και στον διαρκή εξορθολογισμό των μεθόδων εργασίας. Έτσι, το 2013 περατώθηκαν 702 υποθέσεις (παρά τις σημαντικές πιέσεις που υπήρξαν από οργανωτικής απόψεως λόγω της προαναφερθείσας ανανεώσεως), όπερ σημαίνει ότι κατά τα τρία τελευταία έτη ο ετήσιος μέσος όρος ανέρχεται σε περίπου 700 υποθέσεις. Συγκριτικά, ο ίδιος μέσος όρος ήταν της τάξεως των 480 υποθέσεων το 2008. Σε διάστημα πέντε ετών, δηλαδή, η βελτιστοποίηση της αποτελεσματικότητας μεταφράστηκε σε μια αύξηση άνω του 45 % στην παραγωγικότητα του δικαιοδοτικού οργάνου. Αφετέρου, οι εισαχθείσες υποθέσεις έφθασαν σε ιστορικό υψηλό, με 790 νέες υποθέσεις, ήτοι ποσοτικό άλμα περίπου 30 % σε σχέση με το 2012. Επιβεβαιώθηκε, έτσι, πανηγυρικός η γενικότερα ανοδική τάση στην εισροή υποθέσεων ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου, ιδίως στον τομέα της διανοητικής ιδιοκτησίας. Εξ αυτού του λόγου, σημειώθηκε μια αισθητή αύξηση του αριθμού των εκκρεμών υποθέσεων, ο οποίος υπερέβη το όριο των 1 300 υποθέσεων (1 325). Τέλος, όσον αφορά τη διάρκεια των διαδικασιών, μολοντί —συνολικώς (λαμβανομένων δηλαδή υπόψη και των υποθέσεων που περατώθηκαν με έκδοση διατάξεως)— καταγράφεται μια επιβράδυνση της τάξεως του 10 % (με μέση διάρκεια τους 26,9 μήνες), πρέπει να υπογραμμιστεί ότι, όσον αφορά τις υποθέσεις που περατώθηκαν με έκδοση αποφάσεως, παρατηρείται μια μείωση της διάρκειας κατά έναν μήνα σε σχέση με το 2012, με μέσο όρο διάρκειας τους 30,6 μήνες.

Από την εξέταση των διαφόρων αυτών στοιχείων συνάγεται το συμπέρασμα ότι, μολοντί οι προσπάθειες που έχει καταβάλει το δικαιοδοτικό όργανο για να είναι ακόμη αποδοτικότερο έχουν αποφέρει

καρπούς, το Γενικό Δικαστήριο δεν έχει καταφέρει να επιτύχει απόλυτη σταθερότητα στη σύνθεσή του, ούτε να ελέγξει πλήρως τον φόρτο εργασίας. Οι αρμόδιες αρχές της Ένωσης οφείλουν να συνειδητοποιήσουν ότι είναι επιτακτική η ανάγκη να παρασχεθούν στο Γενικό Δικαστήριο τα μέσα που θα του επιτρέψουν να εκπληρώσει τη θεμελιώδους σημασίας αποστολή του, η οποία έγκειται στη διασφάλιση του δικαιώματος αποτελεσματικής ένδικης προστασίας, με τις όποιες απαιτήσεις απορρέουν από το δικαίωμα αυτό για τον δικαστή της Ένωσης από πλευράς τόσο ποιότητας και εντατικότητας του δικαστικού ελέγχου όσο και ταχύτητας στην εκδίκαση των υποθέσεων.

Με την τροποποίηση του Κανονισμού Διαδικασίας του Γενικού Δικαστηρίου, η οποία θα υποβληθεί στο Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης για έγκριση στις αρχές του 2014, ο δικονομικός μηχανισμός θα εκσυγχρονιστεί και θα προκύψουν νέα οφέλη σε επίπεδο αποτελεσματικότητας. Είναι όμως μάλλον προφανές ότι η προοπτική αυτή δεν αρκεί από μόνη της για να γεφυρώσει τη μεγάλη απόκλιση ανάμεσα στις δυνατότητες που έχει το δικαιοδοτικό όργανο προς απονομή δικαιοσύνης και στον τεράστιο όγκο των υποθέσεων οι οποίες υποβάλλονται στην κρίση του.

Στις επόμενες σελίδες επιχειρείται ένας απολογισμός, κατ' ανάγκην επιλεκτικός, των πλέον χαρακτηριστικών νομολογιακών εξελίξεων του 2013, και αναδεικνύεται η σημασία που έχει ο ρόλος του Ευρωπαϊκού δικαστή ως εφαρμοστή του κοινού δικαίου για τις ευθείες προσφυγές και αγωγές, τόσο σε υποθέσεις οικονομικού ενδιαφέροντος όσο και σε τομείς όπως η δημόσια υγεία, η εξωτερική πολιτική και η πολιτική ασφαλείας ή το περιβάλλον.

I. Έλεγχος της νομιμότητας

Παραδεκτό των προσφυγών που ασκήθηκαν δυνάμει του άρθρου 263 ΣΛΕΕ

1. Πράξη δεκτική προσφυγής

Στην υπόθεση *European Dynamics Luxembourg* κ.λπ. κατά ΓΕΕΑ (διάταξη της 12ης Σεπτεμβρίου 2013, T-556/11, δεν έχει δημοσιευθεί ακόμη στη Συλλογή), το Γενικό Δικαστήριο είχε την ευκαιρία να αποφανθεί επί του ζητήματος αν μια απόφαση του προέδρου του Γραφείου Εναρμονίσεως στο πλαίσιο της Εσωτερικής Αγοράς (εμπορικά σήματα, σχέδια και υποδείγματα) (ΓΕΕΑ), με την οποία το αντικείμενο δημόσιας συμβάσεως ανατέθηκε σε άλλους υποψηφίους στο πλαίσιο ανοικτού διαγωνισμού, συνιστούσε πράξη δεκτική προσφυγής ακυρώσεως, όπερ, κατά το ΓΕΕΑ, δεν ίσχυε.

Το Γενικό Δικαστήριο υπογράμμισε, κατ' αρχάς, ότι το άρθρο 263, πρώτο εδάφιο, δεύτερη περίοδος, ΣΛΕΕ, συνιστά νέα διάταξη του πρωτογενούς δικαίου, η οποία προβλέπει ότι ο δικαστής της Ευρωπαϊκής Ένωσης ελέγχει επίσης τη νομιμότητα των πράξεων των λοιπών οργάνων ή οργανισμών της Ένωσης που προορίζονται να παραγάγουν έννομα αποτελέσματα έναντι τρίτων. Η διάταξη αυτή θεσπίστηκε για να συμπληρώσει ένα σημαντικό κενό στο γράμμα του παλαιού άρθρου 230, πρώτο εδάφιο, ΕΚ, ορίζοντας ρητώς ότι είναι δεκτικές προσφυγής ενώπιον του δικαστή της Ένωσης, πέραν των πράξεων των θεσμικών οργάνων της Ένωσης κατά την έννοια του άρθρου 13 ΣΕΕ, και οι νομικώς δεσμευτικές πράξεις των λοιπών οργάνων ή οργανισμών της Ένωσης. Επιβάλλεται η διαπίστωση ότι, βάσει του άρθρου 115, παράγραφος 1, του κανονισμού 207/2009¹, το ΓΕΕΑ αποτελεί οργανισμό της Ένωσης κατά το άρθρο 263, πρώτο εδάφιο, δεύτερη περίοδος, ΣΛΕΕ. Κατά συνέπεια, το Γενικό Δικαστήριο είναι αρμόδιο να αποφαινεται επί προσφυγών κατά πράξεων του ΓΕΕΑ, μεταξύ των οποίων καταλέγονται οι πράξεις που λαμβάνει ο πρόεδρός του σε θέματα δημοσίων συμβάσεων και προορίζονται να παραγάγουν έννομα αποτελέσματα έναντι τρίτων.

¹ Κανονισμός (ΕΚ) 207/2009 του Συμβουλίου, της 26ης Φεβρουαρίου 2009, για το κοινοτικό σήμα (ΕΕ L 78, σ. 1).

Το Γενικό Δικαστήριο υπενθύμισε στη συνέχεια ότι, κατά το άρθρο 122, παράγραφος 1, του κανονισμού 207/2009, «[η] Επιτροπή ελέγχει τη νομιμότητα των πράξεων του προέδρου του ΓΕΕΑ για τις οποίες το κοινοτικό δίκαιο δεν προβλέπει έλεγχο νομιμότητας από άλλο όργανο». Επομένως, το πεδίο εφαρμογής της διατάξεως αυτής εξαρτάται από το αν προβλέπεται έλεγχος της νομιμότητας των πράξεων του προέδρου του ΓΕΕΑ από άλλο όργανο. Το Γενικό Δικαστήριο έκρινε πάντως ότι το ίδιο θα πρέπει να θεωρηθεί ως «άλλο όργανο» υπ' αυτή την έννοια, εφόσον ασκεί τέτοιον έλεγχο. Με την έναρξη της ισχύος του άρθρου 263 ΣΛΕΕ, δεν συντρέχει πλέον λόγος να προκληθεί η έκδοση αποφάσεως της Ευρωπαϊκής Επιτροπής προκειμένου οι πράξεις που εκδίδουν τα όργανα ή οι οργανισμοί της Ένωσης να καταστούν, τουλάχιστον εμμέσως, δεκτικές προσφυγής ενώπιον του δικαστή της Ένωσης, οπότε δεν δικαιολογείται και τυχόν συμπέρασμα ότι η διαδικασία του άρθρου 122 του κανονισμού 207/2009 αποτελεί προκαταρκτικό στάδιο το οποίο πρέπει να προηγηθεί υποχρεωτικώς της ασκήσεως προσφυγής ενώπιον του δικαστή της Ένωσης.

2. Κανονιστική πράξη η οποία δεν περιλαμβάνει εκτελεστικά μέτρα

Το 2013 το Γενικό Δικαστήριο παρέσχε σημαντικές διευκρινίσεις ως προς το περιεχόμενο της έννοιας της κανονιστικής πράξεως που δεν περιλαμβάνει εκτελεστικά μέτρα, όπως χρησιμοποιείται στο άρθρο 263, τέταρτο εδάφιο, ΣΛΕΕ.

Με τη διάταξη της 5ης Φεβρουαρίου 2013, T-551/11, *BSI κατά Συμβουλίου* (δεν δημοσιεύθηκε), η οποία εκδόθηκε επί προσφυγής ακυρώσεως κατά του εκτελεστικού κανονισμού (ΕΕ) 723/11², για την επέκταση του δασμού αντιντάμπινγκ που επιβλήθηκε με τον κανονισμό (ΕΚ) 91/2009³, το Γενικό Δικαστήριο, αφού διαπίστωσε ότι ο προσβαλλόμενος κανονισμός ήταν όντως κανονιστική πράξη όπως την εννοεί το άρθρο 263, τέταρτο εδάφιο, ΣΛΕΕ, τόνισε ότι, στο πλαίσιο της αναλύσεως της έννοιας της πράξεως που δεν περιλαμβάνει εκτελεστικά μέτρα, έπρεπε να ληφθεί υπόψη ο σκοπός τον οποίο επιδιώκει το άρθρο 263, τέταρτο εδάφιο, ΣΛΕΕ. Σκοπός της εν λόγω διατάξεως είναι να δοθεί στα φυσικά και στα νομικά πρόσωπα η δυνατότητα να ασκούν προσφυγή κατά των κανονιστικών πράξεων οι οποίες τα αφορούν άμεσα και εφαρμόζονται χωρίς να απαιτείται η λήψη εκτελεστικών μέτρων, ώστε να αποτραπεί έτσι το ενδεχόμενο να αναγκάζεται ο ενδιαφερόμενος να παραβιάσει το δίκαιο προκειμένου να εξασφαλίσει πρόσβαση στη δικαιοσύνη.

Εν προκειμένω, το Γενικό Δικαστήριο κατέληξε ότι, εφόσον, εν πάση περιπτώσει, οι αποφάσεις οι οποίες κοινοποιήθηκαν στην προσφεύγουσα από τις αρμόδιες εθνικές τελωνειακές αρχές είχαν εκδοθεί κατ' εφαρμογήν του προσβαλλόμενου κανονισμού, ο τελευταίος περιελάμβανε εκτελεστικά μέτρα κατά την έννοια του άρθρου 263, τέταρτο εδάφιο, ΣΛΕΕ. Το ως άνω συμπέρασμα δεν αναιρείται από τον επιδιωκόμενο με την εν λόγω διάταξη σκοπό, καθόσον η προσφεύγουσα είχε, κατ' αρχήν, τη δυνατότητα να προσβάλει τα εθνικά εκτελεστικά μέτρα του επίμαχου κανονισμού και, στο πλαίσιο αυτό, να προβάλλει την έλλειψη νομιμότητάς του ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων, τα οποία μπορούσαν, προτού αποφανθούν, να κάνουν χρήση των διατάξεων του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, χωρίς να απαιτείται να παραβιαστεί προηγουμένως ο προσβαλλόμενος κανονισμός. Το ίδιο ισχύει και ως προς το επιχείρημα της προσφεύγουσας ότι εθίγησαν τα ατομικά της δικαιώματα διότι η προδικαστική παραπομπή δυνάμει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ δεν της εξασφάλιζε πλήρη και αποτελεσματική ένδικη προστασία. Πράγματι, κατά πάγια νομολογία, ο δικαστής της Ένωσης θα υπερέβαινε τις εξουσίες του αν ερμήνευε τις

² Εκτελεστικός κανονισμός (ΕΕ) 723/2011 του Συμβουλίου, της 18ης Ιουλίου 2011, για την επέκταση του οριστικού δασμού αντιντάμπινγκ που επιβάλλεται με τον κανονισμό (ΕΚ) 91/2009 στις εισαγωγές ορισμένων συνδετήρων από σίδηρο ή χάλυβα, καταγωγής Λαϊκής Δημοκρατίας της Κίνας, στις εισαγωγές ορισμένων συνδετήρων από σίδηρο ή χάλυβα που αποστέλλονται από τη Μαλαισία, είτε δηλώνονται ως καταγωγής Μαλαισίας είτε όχι (ΕΕ L 194, σ. 6).

³ Κανονισμός (ΕΚ) 91/2009 του Συμβουλίου, της 26ης Ιανουαρίου 2009, για την επιβολή οριστικού δασμού αντιντάμπινγκ στις εισαγωγές ορισμένων συνδετήρων από σίδηρο ή χάλυβα καταγωγής Λαϊκής Δημοκρατίας της Κίνας (ΕΕ L 29, σ. 1).

προϋποθέσεις ασκήσεως προσφυγής κατά κανονισμού από ιδιώτη κατά τρόπο που θα κατέληγε σε απόκλιση από προϋποθέσεις τις οποίες ρητώς προβλέπει η Συνθήκη, τούτο δε ακόμη και υπό το πρίσμα του δικαιώματος αποτελεσματικής ένδικης προστασίας.

Το Γενικό Δικαστήριο κλήθηκε επίσης να ερμηνεύσει την ίδια έννοια με την απόφαση της 7ης Μαρτίου 2013, T-93/10, *Bilbaína de Alquitranes κ.λπ. κατά Ευρωπαϊκού Οργανισμού Χημικών Προϊόντων (ECHA)* (δεν έχει δημοσιευθεί ακόμη στη Συλλογή, εκκρεμεί η εκδίκαση αναιρέσεως), που είχε ως αντικείμενο προσφυγή ακυρώσεως κατά της αποφάσεως του Ευρωπαϊκού Οργανισμού Χημικών Προϊόντων (ECHA) με την οποία η πίσσα από λιθανθρακόπισσα υψηλής θερμοκρασίας χαρακτηρίστηκε ως ουσία λίαν ανησυχητική, αφού θεωρήθηκε ότι πληροί τα κριτήρια του άρθρου 57, στοιχεία α', δ' και ε', του κανονισμού (ΕΚ) 1907/2006⁴.

Το Γενικό Δικαστήριο υπενθύμισε ότι ο όρος κανονιστική πράξη, όπως χρησιμοποιείται στο άρθρο 263, τέταρτο εδάφιο, ΣΛΕΕ, πρέπει να ερμηνεύεται υπό την έννοια ότι αφορά κάθε πράξη γενικής ισχύος, πλην των νομοθετικών πράξεων. Ο ορισμός αυτός καλύπτει την επίμαχη εν προκειμένω απόφαση. Συγκεκριμένα, μια τέτοια απόφαση είναι γενικής ισχύος, καθόσον έχει εφαρμογή σε αντικειμενικώς προσδιοριζόμενες καταστάσεις και παράγει έννομα αποτελέσματα έναντι μιας κατηγορίας προσώπων που καθορίζονται κατά τρόπο γενικό και αφηρημένο, ήτοι έναντι κάθε φυσικού ή νομικού προσώπου το οποίο εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 31, παράγραφος 9, στοιχείο α', και του άρθρου 34, στοιχείο α', του κανονισμού 1907/2006. Επιπλέον, μια τέτοια απόφαση δεν είναι νομοθετική πράξη εφόσον δεν εκδόθηκε ούτε με τη συνήθη νομοθετική διαδικασία ούτε με ειδική νομοθετική διαδικασία κατά την έννοια του άρθρου 289, παράγραφοι 1 έως 3, ΣΛΕΕ. Τέλος, η προσβαλλόμενη πράξη, η οποία εκδόθηκε βάσει του άρθρου 59 του κανονισμού 1907/2006, δεν περιλαμβάνει εκτελεστικά μέτρα, δεδομένου ότι ο χαρακτηρισμός μιας ουσίας ως λίαν ανησυχητικής δημιουργεί υποχρεώσεις πληροφόρησης χωρίς να είναι αναγκαία η λήψη περαιτέρω μέτρων.

Εξάλλου, το Γενικό Δικαστήριο παρατήρησε ότι το άρθρο 263, πρώτο εδάφιο, ΣΛΕΕ αναφέρεται ρητώς στον έλεγχο της νομιμότητας των πράξεων των οργάνων ή των οργανισμών της Ένωσης οι οποίες προορίζονται να παραγάγουν έννομα αποτελέσματα έναντι τρίτων. Οι συντάκτες της Συνθήκης είχαν ως εκ τούτου την πρόθεση να υποβάλουν, κατ' αρχήν, και τις πράξεις του ECHA, ως οργανισμού της Ένωσης, στον έλεγχο του δικαστή της Ένωσης. Επιπλέον, η αποστολή του ECHA δυνάμει του άρθρου 75, παράγραφος 1, του κανονισμού 1907/2006, ήτοι η διαχείριση και, σε ορισμένες περιπτώσεις, η εφαρμογή στην πράξη των τεχνικών, επιστημονικών και διοικητικών πτυχών του κανονισμού 1907/2006, καθώς και η διασφάλιση της συνοχής σε επίπεδο Ένωσης, δεν αποκλείει την εξουσία θεσπίσεως κανονιστικής πράξεως.

Τέλος, η υπόθεση *Altadis κατά Επιτροπής* (διάταξη της 9ης Σεπτεμβρίου 2013, T-400/11, δεν έχει δημοσιευθεί ακόμη στη Συλλογή) αφορούσε αίτημα μερικής ακυρώσεως της αποφάσεως της Επιτροπής με την οποία κρίθηκε ασύμβατο προς την εσωτερική αγορά ένα καθεστώς ενισχύσεων υπό τη μορφή φορολογικής αποσβέσεως της χρηματοοικονομικής υπεραξίας σε περίπτωση αποκτήσεως μεριδίων του κεφαλαίου αλλοδαπής εταιρίας. Η Επιτροπή υποστήριζε ότι έπρεπε να ληφθούν πλείονα εθνικά εκτελεστικά μέτρα βάσει της προσβαλλομένης αποφάσεως, πιο συγκεκριμένα δε να καταργηθεί το επίδικο καθεστώς ενισχύσεων από τον Ισπανό νομοθέτη, να ανακτήσουν οι φορολογικές αρχές από τα πρόσωπα που ωφελήθηκαν τις παράνομες ενισχύσεις οι οποίες είχαν χορηγηθεί στο πλαίσιο του

⁴ Κανονισμός (ΕΚ) 1907/2006 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 18ης Δεκεμβρίου 2006, για την καταχώριση, την αξιολόγηση, την αδειοδότηση και τους περιορισμούς των χημικών προϊόντων (REACH) και για την ίδρυση του Ευρωπαϊκού Οργανισμού Χημικών Προϊόντων καθώς και για την τροποποίηση της οδηγίας 1999/45/ΕΚ και για την κατάργηση του κανονισμού (ΕΟΚ) 793/93 του Συμβουλίου και του κανονισμού (ΕΚ) 1488/94 της Επιτροπής καθώς και της οδηγίας 76/769/ΕΟΚ του Συμβουλίου και των οδηγιών της Επιτροπής 91/155/ΕΟΚ, 93/67/ΕΟΚ, 93/105/ΕΚ και 2000/21/ΕΚ (ΕΕ L 396, σ. 1).

καθεστώτος αυτού, καθώς και να αναγνωρίσουν ή να αρνηθούν να χορηγήσουν, οι ίδιες πάντοτε αρχές, το οικείο φορολογικό πλεονέκτημα.

Το Γενικό Δικαστήριο επισήμανε ότι, βάσει του άρθρου 288, τέταρτο εδάφιο, ΣΛΕΕ, μια απόφαση όπως η επίμαχη εν προκειμένω είναι δεσμευτική ως προς όλα τα μέρη της μόνο για τους αποδέκτες τους οποίους ορίζει. Επομένως, οι υποχρεώσεις μη χορηγήσεως ενισχύσεων στο πλαίσιο του επίδικου καθεστώτος, εξαλείφει των χορηγηθέντων φορολογικών πλεονεκτημάτων και ανακτήσεως των ενισχύσεων που είχαν χορηγηθεί δυνάμει του καθεστώτος αυτού αποτελούσαν τις υποχρεωτικές έννομες συνέπειες της προσβαλλομένης αποφάσεως για το κράτος μέλος το οποίο ήταν αποδέκτης της. Η προσβαλλόμενη απόφαση δεν παρήγε, αντιθέτως, τέτοιες έννομες συνέπειες για τα πρόσωπα τα οποία ωφελήθηκαν από το επίδικο καθεστώς. Το άρθρο 1, παράγραφος 1, της προσβαλλομένης αποφάσεως δεν όριζε ποιες συνέπειες θα είχε η ασυμβατότητα του επίδικου καθεστώτος προς την εσωτερική αγορά για καθένα από τα πρόσωπα που ωφελήθηκαν από το εν λόγω καθεστώς, διότι η διαπίστωση αυτή περί ασυμβατότητας ουδεμία απαγόρευση ή εντολή συνεπαγόταν για τα συγκεκριμένα πρόσωπα. Επιπλέον, η ασυμβατότητα δεν είχε οπωσδήποτε τις ίδιες επιπτώσεις για όλα τα πρόσωπα τα οποία ωφελήθηκαν από το επίδικο καθεστώς. Οι συνέπειες της ασυμβατότητας έπρεπε επομένως να εξατομικευθούν με νομική πράξη των αρμόδιων εθνικών αρχών, όπως με πράξη επιβολής φόρου, η οποία θα συνιστούσε μέτρο εκτελέσεως του άρθρου 1, παράγραφος 1, της προσβαλλομένης αποφάσεως, κατά την έννοια του άρθρου 263, τέταρτο εδάφιο, ΣΛΕΕ. Ήταν δε άνευ σημασίας το γεγονός ότι το ενδιαφερόμενο κράτος μέλος ουδεμία διακριτική ευχέρεια διέθετε κατά την εφαρμογή της προσβαλλομένης αποφάσεως, δεδομένου ότι, ναι μεν η έλλειψη διακριτικής ευχέρειας αποτελεί πράγματι κριτήριο το οποίο πρέπει να λαμβάνεται υπόψη προτού εξεταστεί αν πληρούται η προϋπόθεση ότι η οικεία πράξη αφορά άμεσα τον προσφεύγοντα, πλην όμως η απαίτηση να πρόκειται για πράξη που δεν περιλαμβάνει εκτελεστικά μέτρα είναι προϋπόθεση διαφορετική από την απαίτηση να θίγεται ο προσφεύγων άμεσα από αυτήν.

Εφαρμοστέοι επί των επιχειρήσεων κανόνες ανταγωνισμού

1. Γενικά ζητήματα

α) Καταγγελία — Επανεξέταση

Οι συνεκδικασθείσες υποθέσεις *BVGD κατά Επιτροπής* (απόφαση της 11ης Ιουλίου 2013, T-104/07 και T-339/08, δεν δημοσιεύθηκε) αποτέλεσαν την αφορμή για να αποφανθεί το Γενικό Δικαστήριο επί της δυνατότητας της Επιτροπής να κινήσει συμπληρωματική διαδικασία κατόπιν αποφάσεως περί απορρίψεως μιας καταγγελίας, προκειμένου να επανεξεταστεί η περίπτωση την οποία αφορούσε η ως άνω απόφαση. Οι υποθέσεις αυτές ανάγονταν σε καταγγελία την οποία υπέβαλε στην Επιτροπή η *Belgische Vereniging van handelaars in- en uitvoerders geslepen diamant (BVGD)*, η βελγική ένωση εμπόρων, εισαγωγέων και εξαγωγέων κατεργασμένων διαμαντιών, κατά εταιρίας που ασκεί δραστηριότητες στον οικείο τομέα. Η BVGD ισχυριζόταν ότι οι συμφωνίες της εν λόγω εταιρίας με τους πελάτες της σχετικά με τη λειτουργία ενός συστήματος προμήθειας ακατέργαστων διαμαντιών αντέβαιναν στα άρθρα 101 ΣΛΕΕ και 102 ΣΛΕΕ. Ενώ είχε απορρίψει την καταγγελία με την αιτιολογία ότι δεν υπήρχε κοινοτικό συμφέρον για συνέχιση της έρευνας, η Επιτροπή έκρινε, κατόπιν της αποφάσεως της 11ης Ιουλίου 2007, T-170/06, *Alrosa κατά Επιτροπής*⁵, η οποία εκδόθηκε εν τω μεταξύ από το Γενικό Δικαστήριο, ότι έπρεπε να την επανεξετάσει, κινώντας προς τούτο μια συμπληρωματική διαδικασία.

Το Γενικό Δικαστήριο, αποφαινόμενο επί του επιχειρήματος της προσφεύγουσας ότι η Επιτροπή έχει την εξουσία να επανεξετάζει αποφάσεις μόνον αν με αυτές επιβάλλεται υποχρέωση ή κύρωση, όπερ

⁵ Συλλογή 2007, σ. II-2601.

δεν συνέβαινε εν προκειμένω, υπενθύμισε ότι η απορρέουσα από τις έννομες τάξεις των κρατών μελών γενική αρχή του δικαίου σύμφωνα με την οποία η Διοίκηση μπορεί να επανεξετάσει και, εφόσον συντρέχει ανάγκη, να ανακαλέσει ατομική διοικητική πράξη είχε αναγνωρισθεί από τις πρώτες ήδη αποφάσεις του Δικαστηρίου. Κατά συνέπεια, παράνομη διοικητική πράξη η οποία παρέχει πλεονέκτημα ή δημιουργεί δικαιώματα επιτρέπεται να ανακληθεί υπό την προϋπόθεση ότι το θεσμικό όργανο που την εξέδωσε τηρεί τις προϋποθέσεις οι οποίες σχετίζονται με την απαίτηση δράσεως εντός εύλογου χρόνου και προστασίας της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης του προσώπου που ωφελήθηκε από αυτήν και στηρίχθηκε, ενδεχομένως, στη νομιμότητά της.

Ούτε μπορεί να προσαφθεί στην Επιτροπή ότι δεν ανακάλεσε την αρχική απορριπτική απόφαση προκειμένου να εκδώσει στη συνέχεια νέα, δεδομένου ότι μια τέτοια ανάκληση θα ήταν αντίθετη προς τη νομολογία σχετικά με τη γενική αρχή της ανακλήσεως των διοικητικών πράξεων. Συγκεκριμένα, ακόμη και αν η οικεία πράξη δεν απονέμει δικαιώματα, όπως εξ ορισμού συμβαίνει με τις απορριπτικές αποφάσεις, ο δικαστής της Ένωσης, στηριζόμενος ιδίως στις αρχές της χρηστής διοικήσεως και της ασφάλειας δικαίου, έχει περιορίσει τη δυνατότητα ανακλήσεως μόνο στις παράνομες πράξεις. Εν προκειμένω, δεδομένου ότι μόνο μία από τις αιτιολογίες της απορριπτικής αποφάσεως κρίθηκε παράνομη και εν συνεχεία ακυρώθηκε με την προαναφερθείσα απόφαση *Alrosa κατά Επιτροπής*, η συμπληρωματική διαδικασία επιτρεπόταν να αφορά μόνον τη συγκεκριμένη αιτιολογία και η απορριπτική απόφαση δεν θα μπορούσε να ανακληθεί παρά μόνον αν η Επιτροπή είχε συναγάγει από την απουσία δεσμεύσεων εκ μέρους των εταιριών οι οποίες συνήψαν την επίδικη συμφωνία το συμπέρασμα ότι ήταν αναγκαίο να διεξαχθεί έρευνα επί της συμφωνίας αυτής, επειδή η παράνομη αιτιολογία επηρέασε τη λύση που δόθηκε με την απορριπτική απόφαση επί της καταγγελίας. Ακολουθώντας την ως άνω προσέγγιση, η Επιτροπή επ' ουδενί υπέπεσε στο σφάλμα να ταυτίσει στοιχεία που άπτονταν της διαδικασίας ανακλήσεως με την ουσία της υποθέσεως, η οποία χαρακτηριζόταν από την έλλειψη επαρκούς κοινοτικού συμφέροντος, αλλά εξέτασε απλώς αν πληρούνταν στην προκειμένη περίπτωση η απαιτούμενη προϋπόθεση για την ανάκληση μιας πράξεως, που είναι να επρόκειτο για παράνομη πράξη.

β) Έλεγχοι — Νομιμότητα του συστήματος ελέγχων (άρθρο 20, παράγραφος 4, του κανονισμού (ΕΚ) 1/2003)

Οι συνεκδικασθείσες υποθέσεις *Deutsche Bahn κ.λπ. κατά Επιτροπής* (απόφαση της 6ης Σεπτεμβρίου 2013, T-289/11, T-290/11 και T-521/11, δεν έχει δημοσιευθεί ακόμη στη Συλλογή, εκκρεμεί η εκδίκαση αναιρέσεως), έδωσαν στο Γενικό Δικαστήριο την ευκαιρία να αποφανθεί επί της νομιμότητας του συστήματος ελέγχων που θεσπίστηκε με το άρθρο 20, παράγραφος 4, του κανονισμού (ΕΚ) 1/2003⁶, στο πλαίσιο προσφυγών κατά διαφόρων αποφάσεων της Επιτροπής με τις οποίες οι προσφεύγουσες, επιχειρήσεις του τομέα των σιδηροδρομικών μεταφορών, υποχρεώθηκαν να υποβληθούν σε ελέγχους. Οι εν λόγω επιχειρήσεις υποστήριξαν ότι οι επίδικες αποφάσεις, στον βαθμό που είχαν ληφθεί χωρίς προηγούμενη δικαστική άδεια, εκδόθηκαν κατά παραβίαση των εγγυήσεων οι οποίες απορρέουν από την αρχή του απαραβίαστου της κατοικίας. Στο ίδιο πλαίσιο, προέβαλαν επίσης ένσταση ελλείψεως νομιμότητας, ιδίως σε σχέση με την προαναφερθείσα διάταξη του κανονισμού 1/2003.

Συναφώς, το Γενικό Δικαστήριο διαπίστωσε κατ' αρχάς ότι η άσκηση, εις βάρος επιχειρήσεως, των εξουσιών ελέγχου που παρέχονται στην Επιτροπή από την ως άνω διάταξη συνιστά πρόδηλη επέμβαση στο δικαίωμα για σεβασμό της ιδιωτικής ζωής, της κατοικίας και της αλληλογραφίας. Εντούτοις, το σύστημα που θεσπίζεται με τον κανονισμό 1/2003, και ειδικότερα με το άρθρο 20, παράγραφος 4, του κανονισμού αυτού, παρέχει πέντε κατηγορίες επαρκών και κατάλληλων εγγυήσεων οι οποίες οριοθετούν με αρκετή αυστηρότητα τις οικείες εξουσίες, ώστε να αντισταθμίζεται η απουσία δικαστικού

⁶ Κανονισμός (ΕΚ) 1/2003 του Συμβουλίου, της 16ης Δεκεμβρίου 2002, για την εφαρμογή των κανόνων ανταγωνισμού που προβλέπονται στα άρθρα 81 και 82 της Συνθήκης (ΕΕ 2003, L 1, σ. 1).

εντάλματος. Το Γενικό Δικαστήριο έκρινε ότι το προβλεπόμενο από τον κανονισμό 1/2003 σύστημα ελέγχου εφαρμόστηκε, εν προκειμένω, κατά τέτοιο τρόπο ώστε να εξασφαλιστεί ότι καμία από τις προαναφερθείσες πέντε κατηγορίες εγγυήσεων δεν θα παραβιαζόταν. Πιο συγκεκριμένα, οι αποφάσεις περί διενέργειας ελέγχου περιείχαν όλα τα στοιχεία που απαιτούνται κατά το άρθρο 20, παράγραφος 4, του κανονισμού 1/2003.

Πρώτον, στην απόφαση περί διενέργειας ελέγχου πρέπει να προσδιορίζονται το αντικείμενο και ο σκοπός του ελέγχου, να καθορίζεται η ημερομηνία ενάρξεώς του και να γίνεται αναφορά τόσο στις κυρώσεις που προβλέπονται από τα άρθρα 23 και 24 του κανονισμού 1/2003 όσο και στο δικαίωμα προσφυγής ενώπιον του δικαστή της Ένωσης κατά της αποφάσεως αυτής. Από την αιτιολογία πρέπει να προκύπτουν επίσης οι υποθέσεις και οι εικασίες των οποίων τη βασιμότητα προτίθεται να εξακριβώσει η Επιτροπή. Δεύτερον, αποκλείονται από το πεδίο έρευνας της Επιτροπής τα έγγραφα μη επαγγελματικού χαρακτήρα, δηλαδή έγγραφα άσχετα με τη δραστηριότητα της επιχειρήσεως στην αγορά, ενώ οι επιχειρήσεις οι οποίες υποβάλλονται σε έλεγχο που έχει διαταχθεί με σχετική απόφαση έχουν τη δυνατότητα να ζητήσουν τόσο νομική αρωγή όσο και τη διατήρηση του απορρήτου της αλληλογραφίας μεταξύ δικηγόρου και πελάτη. Εξάλλου, η Επιτροπή δεν μπορεί να επιβάλει στην οικεία επιχείρηση την υποχρέωση να δώσει απαντήσεις που θα ισοδυναμούσαν με ομολογία της παραβάσεως της οποίας την ύπαρξη οφείλει να αποδείξει η Επιτροπή. Η ως άνω αρχή ισχύει και για τις ερωτήσεις τις οποίες ενδέχεται να θέσουν οι αρμόδιοι υπάλληλοι στο πλαίσιο ελέγχου που πραγματοποιείται δυνάμει του άρθρου 20, παράγραφος 4, του κανονισμού 1/2003. Τρίτον, η Επιτροπή δεν διαθέτει υπερβολικά μέσα καταναγκασμού τα οποία θα ακύρωναν, στην πράξη, τη δυνατότητα εναντιώσεως στον έλεγχο κατ'επίκληση του άρθρου 20, παράγραφος 6, του κανονισμού 1/2003. Έτσι, οι υπάλληλοι της Επιτροπής δεν έχουν δικαίωμα να εισέρχονται διά της βίας σε χώρους ή να ανοίγουν διά της βίας κλειστά έπιπλα ούτε να εξαναγκάζουν προς τούτο το προσωπικό της επιχειρήσεως ούτε να αναζητούν στοιχεία χωρίς την άδεια των υπευθύνων της επιχειρήσεως. Τέταρτον, η Επιτροπή είναι υποχρεωμένη να προσφεύγει στη συνδρομή των εθνικών αρχών του κράτους στο έδαφος του οποίου πρέπει να διενεργηθεί η σχετική έρευνα. Αυτή η διαδικασία θέτει σε κίνηση τους μηχανισμούς ελέγχου, ενδεχομένως και δικαστικού, οι οποίοι προβλέπονται στο οικείο κράτος μέλος. Πέμπτον και τελευταίον, η επέμβαση την οποία εξ ορισμού συνεπάγονται τέτοιες έρευνες οριοθετείται επίσης μέσω του εκ των υστέρων ελέγχου, από τον δικαστή της Ένωσης, της νομιμότητας της αποφάσεως με την οποία διατάχθηκε η διενέργειά τους, μάλιστα δε η ύπαρξη του δικαστικού αυτού ελέγχου είναι ιδιαιτέρως σημαντική, καθότι μπορεί να αντισταθμίσει την απουσία προηγούμενου δικαστικού εντάλματος.

γ) Δικαστικός έλεγχος — Πλήρης δικαιοδοσία

Με την απόφαση της 16ης Σεπτεμβρίου 2013, T-462/07, *Galp Energía España* κ.λπ. κατά Επιτροπής (δεν δημοσιεύθηκε, εκκρεμεί η εκδίκαση αναιρέσεως), το Γενικό Δικαστήριο διευκρίνισε ότι, στο πλαίσιο της πλήρους δικαιοδοσίας του, δεν τίθεται ζήτημα να μην μπορεί, κατά τον έλεγχο νομιμότητας, να λάβει υπόψη ένα στοιχείο το οποίο δεν είχε συνεκτιμηθεί στην προσβαλλόμενη απόφαση, όπως, εν προκειμένω, η συνημμένη σε παράρτημα του δικογράφου δήλωση στελέχους της Petrogal Española, SA (νυν Galp Energía España, SA), συγκεκριμένα δε του διευθυντή πωλήσεων οξυβιτουμενίου, που είναι το κύριο συστατικό της ασφάλτου.

Η πλήρης δικαιοδοσία παρέχει στο Γενικό Δικαστήριο την εξουσία να μεταρρυθμίσει την προσβαλλόμενη πράξη λαμβάνοντας υπόψη όλα τα πραγματικά περιστατικά τα οποία επικαλούνται οι διάδικοι. Επομένως, το γεγονός ότι ήταν αδύνατο για την Επιτροπή να επιτύχει αντικατάσταση της αιτιολογίας στο πλαίσιο του ελέγχου νομιμότητας επ' ουδενί σήμαινε ότι το Γενικό Δικαστήριο δεν μπορούσε να λάβει υπόψη, κατά την άσκηση της πλήρους δικαιοδοσίας του, την επίδικη δήλωση, από την οποία προέκυπτε ότι οι προσφεύγουσες γνώριζαν μία από τις παραμέτρους της προσαφθείσας παραβάσεως, εφόσον όλα τα στοιχεία της δικογραφίας είχαν αποτελέσει αντικείμενο κατ'αντιμωλία συζητήσεως μεταξύ των διαδίκων.

Το ως άνω συμπέρασμα επιβάλλεται κατά μείζονα λόγο αν ληφθεί υπόψη ότι η εκτίμηση περί της καταλληλότητας του ύψους των προστίμων μπορεί να δικαιολογήσει την προσκόμιση και τη συνεκτίμηση πρόσθετων πληροφοριακών στοιχείων των οποίων η μνεία στην προσβαλλόμενη απόφαση δεν απαιτείται, αυτή καθ' εαυτήν, στο πλαίσιο της προβλεπόμενης από το άρθρο 296 ΣΛΕΕ υποχρέωσης αιτιολογήσεως. Τούτο ισχύει ιδίως όσον αφορά στοιχεία σχετικά με τον καταλογισμό σε μια επιχείρηση ορισμένων αντίθετων προς τους κανόνες του ανταγωνισμού συμπεριφορών στη διάρκεια δεδομένης χρονικής περιόδου. Επιπλέον, δεν αποκλείεται ούτε το ενδεχόμενο τα πρόσθετα πληροφοριακά στοιχεία να σχετίζονται με τη διαπίστωση της παραβάσεως. Πράγματι, η πλήρης δικαιοδοσία, η οποία παρέχει στο Γενικό Δικαστήριο την ευχέρεια να λάβει υπόψη τα στοιχεία αυτά, μπορεί να ασκηθεί ακόμη και αν η προσβαλλόμενη αιτίαση αφορά τη διαπίστωση της παραβάσεως, δεδομένου ότι μια τέτοια αιτίαση, σε περίπτωση που αποδειχθεί βάσιμη, ενδέχεται να επιφέρει τροποποίηση του προστίμου. Εξάλλου, η πραγματική άσκηση από το Γενικό Δικαστήριο της πλήρους δικαιοδοσίας του, περιλαμβανομένων και των περιπτώσεων όπου αμφισβητείται η διαπίστωση της παραβάσεως, μπορεί να καταστήσει δυνατή τη μείωση του προστίμου ακόμη και αν δεν νοείται ακύρωση, ούτε καν μερική, της προσβαλλομένης αποφάσεως. Αυτό συμβαίνει, παραδείγματος χάρη, όταν, μολονότι ορισμένα από τα στοιχεία στα οποία στηρίχθηκε η Επιτροπή για να θεμελιώσει τη συμμετοχή της προσφεύγουσας στην οικεία παράβαση δεν τεκμηριώνονται, η ως άνω διαπίστωση δεν δικαιολογεί ακύρωση της προσβαλλομένης αποφάσεως, αλλά μόνο μείωση του επιβληθέντος προστίμου ώστε να ληφθεί υπόψη το γεγονός ότι η προσφεύγουσα δεν μετείχε στην παράβαση το ίδιο ενεργά ή τακτικά όπως οι λοιπές επιχειρήσεις.

δ) Εύλογη διάρκεια — Ένδικη διαδικασία

Με την απόφαση της 16ης Σεπτεμβρίου 2013, T-497/07, *CEPSA κατά Επιτροπής* (δεν δημοσιεύθηκε, εκκρεμεί η εκδίκαση αναιρέσεως), το Γενικό Δικαστήριο κατέληξε ότι αιτίαση περί υπερβολικής διάρκειας της ένδικης διαδικασίας ήταν απαράδεκτη εφόσον προβλήθηκε στο πλαίσιο της ίδιας της προσφυγής σε σχέση με την οποία υποστηριζόταν ότι παραβιάστηκε, κατά την οικεία διαδικασία, η αρχή της εύλογης διάρκειας. Συγκεκριμένα, σε αντίθετη περίπτωση, ο δικαστικός σχηματισμός που θα έκρινε την προσφυγή θα έπρεπε, στο πλαίσιο της εξετάσεως της αιτιάσεως αυτής, να αποφανθεί επί ενδεχόμενου δικού του πταίσματος ή ενδεχόμενης δικής του παράνομης συμπεριφοράς, όπερ θα μπορούσε να εγείρει στην προσφεύγουσα θεμιτές αμφιβολίες ως προς την αντικειμενικότητα και την αμεροληψία του. Το Γενικό Δικαστήριο τόνισε εξάλλου ότι, εν προκειμένω, το απαράδεκτο της συγκεκριμένης αιτιάσεως δεν έθιγε σε καμία περίπτωση το δικαίωμα της προσφεύγουσας για πρόσβαση στη δικαιοσύνη, δεδομένου ότι η προσφεύγουσα θα μπορούσε να την προβάλει παραδεκτώς στο πλαίσιο αιτήσεως αναιρέσεως της δικής του αποφάσεως ή ακόμη στο πλαίσιο αγωγής εξωσυμβατικής ευθύνης, βάσει των άρθρων 268 ΣΛΕΕ και 340 ΣΛΕΕ.

2. Νομολογιακές εξελίξεις στον τομέα του άρθρου 101 ΣΛΕΕ

α) Απόδειξη της υπάρξεως εναρμονισμένης πρακτικής

Η υπόθεση *Säveltäjain Tekijänoikeustoimisto Teosto κατά Επιτροπής* (απόφαση της 12ης Απριλίου 2013, T-401/08, δεν έχει δημοσιευθεί ακόμη στη Συλλογή ⁷) έδωσε στο Γενικό Δικαστήριο την αφορμή να αποσαφηνίσει τι ακριβώς απαιτείται να αποδεικνύει η Επιτροπή όσον αφορά τη στοιχειοθέτηση της υπάρξεως εναρμονισμένης πρακτικής.

⁷ Επρόκειτο για μία από 22 υποθέσεις που αφορούσαν τους όρους διαχείρισης των δικαιωμάτων δημόσιας εκτέλεσεως μουσικών έργων και την παραχώρηση αδειών εκμεταλλεύσεως από τις εταιρίες συλλογικής διαχείρισεως. Η προσβαλλόμενη απόφαση ακυρώθηκε, ως προς τους προσφεύγοντες, σε 21 από τις ως άνω υποθέσεις.

Συναφώς, το Γενικό Δικαστήριο υπενθύμισε ότι, όταν ο συλλογισμός βάσει του οποίου η Επιτροπή καταλήγει στο συμπέρασμα ότι υπήρξε εναρμονισμένη πρακτική στηρίζεται στην υπόθεση ότι τα διαπιστωθέντα με την απόφασή της γεγονότα δεν είναι δυνατό να εξηγηθούν διαφορετικά παρά μόνο σε συνάρτηση με εναρμονισμένη πρακτική μεταξύ των επιχειρήσεων, αρκεί οι ενδιαφερόμενες επιχειρήσεις να αποδείξουν τη συνδρομή περιστάσεων που φωτίζουν με άλλον τρόπο τα διαπιστωθέντα από την Επιτροπή γεγονότα, δίνοντας έτσι στα πραγματικά περιστατικά μια διαφορετική εξήγηση από εκείνη της Επιτροπής. Εντούτοις, η αρχή αυτή δεν ισχύει όταν η ύπαρξη εναρμονισμένης πρακτικής μεταξύ επιχειρήσεων δεν αποδεικνύεται απλώς και μόνο με βάση τη διαπίστωση ότι παρατηρήθηκαν παράλληλες συμπεριφορές στην αγορά, αλλά με έγγραφα από τα οποία προκύπτει ότι οι σχετικές πρακτικές ήταν αποτέλεσμα συνεννοήσεως. Στην τελευταία αυτή περίπτωση, οι οικείες επιχειρήσεις οφείλουν, όχι απλώς να προβάλουν μια εναλλακτική εξήγηση για τα διαπιστωθέντα από την Επιτροπή πραγματικά περιστατικά, αλλά να αμφισβητήσουν το υποστατό των περιστατικών αυτών όπως αποδεικνύονται από τα έγγραφα που προσκόμισε η Επιτροπή.

Κατόπιν των σκέψεων αυτών, το Γενικό Δικαστήριο έκρινε ότι, εν προκειμένω, προτού εκτιμηθεί το ζήτημα αν υπήρχαν άλλες εξηγήσεις, πλην της συνεννοήσεως, για την παράλληλη συμπεριφορά, έπρεπε να εξεταστεί κατά πόσον η Επιτροπή είχε αποδείξει την προσαφθείσα στην προσφεύγουσα παράβαση σχετικά με τους προβλεπόμενους από τις επίδικες συμφωνίες εθνικούς εδαφικούς περιορισμούς, τεκμηριώνοντάς την με στοιχεία τα οποία έβαιναν πέραν της απλής διαπίστώσεως ότι παρατηρήθηκαν παράλληλες συμπεριφορές. Το Γενικό Δικαστήριο σημείωσε ότι ο έλεγχος του ζητήματος αυτού προηγείται της εξετάσεως του ζητήματος αν υφίστανται άλλες βάσιμες εξηγήσεις πλην της συνεννοήσεως, δεδομένου ότι, σε περίπτωση που το Γενικό Δικαστήριο κατέληγε στο συμπέρασμα ότι η προσβαλλόμενη απόφαση περιελάμβανε τέτοια αποδεικτικά στοιχεία, οι εν λόγω εξηγήσεις, ακόμη και αν ήταν εύλογες, δεν θα μπορούσαν να αναιρέσουν τη διαπίστωση της παραβάσεως.

Ως προς την αποδεικτική ισχύ των στοιχείων τα οποία επικαλέστηκε η Επιτροπή προς απόδειξη της εναρμονισμένης πρακτικής χωρίς να στηρίζεται στις παράλληλες συμπεριφορές των εταιριών συλλογικής διαχειρίσεως, το Γενικό Δικαστήριο επισήμανε ιδίως ότι, όσον αφορά τις συζητήσεις που διεξήγαν οι εν λόγω εταιρίες στο πλαίσιο των δραστηριοτήτων υπό τη διαχείριση της Διεθνούς Συνομοσπονδίας Εταιριών Δημιουργών και Συνθετών (CISAC), η ίδια η Επιτροπή είχε υπογραμμίσει ότι η προσβαλλόμενη απόφαση δεν απαγόρευε ούτε το σύστημα αμοιβαίας εκπροσωπήσεως μεταξύ των εταιριών συλλογικής διαχειρίσεως ούτε κάθε μορφής εδαφικό περιορισμό των εντολών που οι εταιρίες αυτές ανέθεταν η μία στην άλλη. Ομοίως, η Επιτροπή δεν είχε προσάψει στις εταιρίες συλλογικής διαχειρίσεως ότι είχαν προχωρήσει σε συγκεκριμένη συνεργασία στο πλαίσιο των υπό τη διαχείριση της CISAC δραστηριοτήτων. Οι επικρίσεις της Επιτροπής εστίαζαν στον συντονισμένο χαρακτήρα της προσεγγίσεως που ακολουθούσαν όλες οι εταιρίες συλλογικής διαχειρίσεως ως προς τους εδαφικούς περιορισμούς. Επομένως, το γεγονός και μόνον ότι οι εταιρίες συλλογικής διαχειρίσεως πραγματοποιούσαν συναντήσεις στο πλαίσιο των υπό τη διαχείριση της CISAC δραστηριοτήτων και ότι υπήρχαν διάφορες μορφές συνεργασίας μεταξύ τους δεν συνιστά αφ' εαυτού ένδειξη απαγορευμένης εναρμονισμένης πρακτικής. Πράγματι, όταν το πλαίσιο εντός του οποίου διεξάγονται οι συσκέψεις μεταξύ επιχειρήσεων που κατηγορούνται ότι παραβίασαν το δίκαιο του ανταγωνισμού καταδεικνύει ότι οι συσκέψεις αυτές ήταν αναγκαίες για τη συλλογική αντιμετώπιση ζητημάτων που δεν αφορούν παραβιάσεις του εν λόγω δικαίου, η Επιτροπή δεν επιτρέπεται να τεκμαίρει ότι οι οικείες συσκέψεις είχαν ως αντικείμενο την εφαρμογή εναρμονισμένων πρακτικών αντίθετων προς τον ανταγωνισμό. Συναφώς, το Γενικό Δικαστήριο κατέληξε ότι η Επιτροπή κατ' ουδένα τρόπο απέδειξε ότι οι συσκέψεις υπό την αιγίδα της CISAC, στις οποίες είχε μετέσχει και η προσφεύγουσα, αφορούσαν την παρακώλυση του ανταγωνισμού μέσω των εθνικών εδαφικών περιορισμών.

Ως προς το ζήτημα αν ήταν εύλογες οι λοιπές εξηγήσεις, πλην της υπάρξεως συνεννοήσεως, για την παράλληλη συμπεριφορά των εταιριών συλλογικής διαχειρίσεως, το Γενικό Δικαστήριο αποφάνθηκε, πιο συγκεκριμένα, ότι η Επιτροπή δεν μπόρεσε, προβάλλοντας απλώς το επιχείρημα ότι υπήρχαν

τεχνικές λύσεις που καθιστούσαν δυνατή την εξ αποστάσεως παρακολούθηση και επιτήρηση σε σχέση με τους τρόπους εκμεταλλεύσεως τους οποίους αφορούσε η προσβαλλόμενη απόφαση, να αντικρούσει την εξήγηση της προσφεύγουσας για τις παράλληλες συμπεριφορές των εταιριών αυτών, ότι δηλαδή δικαιολογούνταν από την ανάγκη αποτροπής των παράνομων χρήσεων των μουσικών έργων. Συναφώς, η Επιτροπή, όταν χρησιμοποιεί ορισμένα παραδείγματα για να αναιρέσει το ευλογοφανές της απόψεως της ενδιαφερομένης επιχειρήσεως, οφείλει να αποδείξει ότι τα παραδείγματα αυτά έχουν σημασία για την επίλυση της διαφοράς. Επιπλέον, δεν είναι δυνατόν η Επιτροπή να προσάψει στην εν λόγω επιχείρηση ότι δεν παρέσχε περισσότερες διευκρινίσεις, εφόσον η Επιτροπή είναι αυτή που οφείλει να αποδείξει την ύπαρξη της παραβάσεως. Επομένως, αν η Επιτροπή, κατά το στάδιο της διοικητικής διαδικασίας, θεωρεί ότι η οικεία επιχείρηση δεν τεκμηρίωσε επαρκώς την εξήγηση που έδωσε, υποχρεούται είτε να προχωρήσει σε έρευνα είτε να διαπιστώσει ότι η ενδιαφερόμενη δεν ήταν σε θέση να παράσχει τα αναγκαία στοιχεία. Έτσι, το Γενικό Δικαστήριο έκρινε ότι δεν προέκυπτε από την προσβαλλόμενη απόφαση ότι η ανεπαρκής ανάλυση της Επιτροπής οφειλόταν στο ότι δεν κατέστη δυνατό να λάβει από τις εταιρίες συλλογικής διαχειρίσεως ή από τη CISAC, της οποίας αυτές αποτελούν μέλη, τα στοιχεία που απαιτούνταν προκειμένου να εξετάσει αν υπήρχαν εύλογες εξηγήσεις για την παράλληλη συμπεριφορά των εταιριών συλλογικής διαχειρίσεως.

β) Συμμετοχή σε ενιαία παράβαση

i) Στρέβλωση του ανταγωνισμού

Με την απόφαση της 16ης Σεπτεμβρίου 2013, T-380/10, *Wabco Europe κ.λπ. κατά Επιτροπής* (δεν έχει δημοσιευθεί ακόμη στη Συλλογή), η οποία αφορούσε συμπράξεις στη βελγική, τη γερμανική, τη γαλλική, την ιταλική, την ολλανδική και την αυστριακή αγορά ειδών υγιεινής, το Γενικό Δικαστήριο απέρριψε τα επιχειρήματα που προέβαλε η Επιτροπή κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση για να στηρίξει την άποψή της ότι δεν όφειλε να αποδείξει ότι καθεμία από τις συναντήσεις των οικείων επιχειρήσεων συνεπαγόταν στρέβλωση του ανταγωνισμού, εφόσον τα κεραμικά μπάνιου ανήκαν στις τρεις υποκατηγορίες προϊόντων σε σχέση με τις οποίες διαπιστώθηκε ενιαία παράβαση. Το Γενικό Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι ένας τέτοιος χαρακτηρισμός δεν απάλλασσε την Επιτροπή από την υποχρέωση να αποδείξει ότι υπήρχε στρέβλωση του ανταγωνισμού ως προς καθεμία από τις τρεις υποκατηγορίες προϊόντων που αφορούσε η εν λόγω παράβαση. Συγκεκριμένα, μολονότι μπορεί όντως να στοιχειοθετηθεί ενιαία παράβαση όταν συμφωνίες ή εναρμονισμένες πρακτικές, ενώ αφορούν διαφορετικά προϊόντα, υπηρεσίες ή εδάφη, εντάσσονται στο πλαίσιο συνολικού σχεδίου το οποίο οι οικείες επιχειρήσεις έθεσαν εν γνώσει τους σε εφαρμογή προκειμένου να επιτύχουν έναν κοινό, αντίθετο προς τον ανταγωνισμό σκοπό, η διαπίστωση ότι συντρέχει τέτοια παράβαση δεν σημαίνει ότι αίρεται η προκαταρκτική υπόθεση να έχει προκληθεί στρέβλωση του ανταγωνισμού σε καθεμία από τις αγορές προϊόντων τις οποίες αφορά η εν λόγω ενιαία παράβαση.

ii) Επαναλαμβανόμενη παράβαση

Στην υπόθεση *Trelleborg Industrie και Trelleborg κατά Επιτροπής* (απόφαση της 17ης Μαΐου 2013, T-147/09 και T-148/09, δεν έχει δημοσιευθεί ακόμη στη Συλλογή), το Γενικό Δικαστήριο, αφού απέρριψε τον χαρακτηρισμό της επίμαχης παραβάσεως ως ενιαίας και διαρκούς, αποφάνθηκε επί της βασιμότητας του χαρακτηρισμού της ως ενιαίας και επαναλαμβανομένης.

Συναφώς, διευκρίνισε ότι η έννοια της επαναλαμβανομένης παραβάσεως διαφέρει από την έννοια της διαρκούς παραβάσεως, η δε διάκριση αυτή επιβεβαιώνεται, εξάλλου, από τη χρήση του συνδέσμου «ή» στο άρθρο 25, παράγραφος 2, του κανονισμού 1/2003. Συγκεκριμένα, σε περίπτωση που γίνεται δεκτό ότι η συμμετοχή επιχειρήσεως στην παράβαση διακόπηκε και η επιχείρηση μετείχε στην παράβαση πριν και μετά τη διακοπή αυτή, η εν λόγω παράβαση είναι δυνατό να χαρακτηριστεί ως επαναλαμβανόμενη αν —όπως για τη διαρκή παράβαση— υπάρχει ενιαίος σκοπός ο οποίος επιδιώκεται

τόσο πριν όσο και μετά τη διακοπή, όπερ μπορεί να συναχθεί ως συμπέρασμα όταν κάποια στοιχεία είναι ίδια, όπως παραδείγματος χάρη, οι σκοποί των επίμαχων πρακτικών, τα οικεία προϊόντα, οι επιχειρήσεις που έλαβαν μέρος στη συμπαιγνία, οι κυριότεροι τρόποι εφαρμογής της, τα φυσικά πρόσωπα τα οποία ενεπλάκησαν για λογαριασμό των ως άνω επιχειρήσεων και, τέλος, το γεωγραφικό πεδίο εφαρμογής των πρακτικών αυτών. Σε μια τέτοια περίπτωση, η παράβαση είναι ενιαία και επαναλαμβανόμενη και η Επιτροπή μπορεί μεν να επιβάλει πρόστιμο για όλη την περίοδο κατά την οποία συνέτρεχε παράβαση, όχι όμως και για το χρονικό διάστημα της διακοπής της παραβάσεως αυτής. Επομένως, μεμονωμένα περιστατικά παραβάσεων στα οποία εμπλεκόταν η ίδια επιχείρηση, χωρίς όμως να μπορεί να αποδειχθεί συναφώς η ύπαρξη κοινού σκοπού, δεν επιτρέπεται να χαρακτηριστούν ως ενιαία παράβαση —διαρκής ή επαναλαμβανόμενη— και συνιστούν χωριστές παραβάσεις. Από τις ως άνω σκέψεις το Γενικό Δικαστήριο συνήγαγε το συμπέρασμα ότι, εν προκειμένω, ο εσφαλμένος χαρακτηρισμός της επίμαχης παραβάσεως ως διαρκούς από την Επιτροπή δεν το εμπόδιζε να την χαρακτηρίσει εκ νέου ως επαναλαμβανόμενη βάσει των πραγματικών στοιχείων τα οποία προέκυψαν από τον διοικητικό φάκελο της υποθέσεως και αποτέλεσαν τη βάση της προσβαλλομένης αποφάσεως.

γ) Υπολογισμός του προστίμου

i) Διάρκεια της παραβάσεως

Με την απόφαση της 13ης Σεπτεμβρίου 2013, T-566/08, *Total Raffinage Marketing κατά Επιτροπής* (δεν έχει δημοσιευθεί ακόμη στη Συλλογή, εκκρεμεί η εκδίκηση αναιρέσεως), η οποία αφορούσε συμπράξεις στην αγορά των κεριών παραφίνης, το Γενικό Δικαστήριο παρατήρησε ότι, κατ' εφαρμογήν της παραγράφου 24 των κατευθυντηρίων γραμμών του 2006 για τον υπολογισμό των προστίμων⁸, η Επιτροπή εξομοίωσε, κατά τον καθορισμό της διάρκειας της συμμετοχής της προσφεύγουσας στην παράβαση, μια συμμετοχή διάρκειας επτά μηνών και είκοσι οκτώ ημερών με συμμετοχή διάρκειας ενός ολόκληρου έτους και ότι είχε κάνει το ίδιο για δύο άλλες επιχειρήσεις που είχαν μετέσχει στη σύμπραξη, η μεν για έντεκα μήνες και είκοσι ημέρες, η δε για έντεκα μήνες και είκοσι επτά ημέρες, όπερ συνιστά ίδια μεταχείριση διαφορετικών καταστάσεων. Δεδομένου ότι το μόνο έρεισμα αυτής της ίδιας μεταχειρίσεως ήταν η προβλεπόμενη στην παράγραφο 24 των κατευθυντηρίων γραμμών του 2006 μέθοδος υπολογισμού των προστίμων, μια τέτοια μεταχείριση δεν ήταν δυνατό να θεωρηθεί αντικειμενικώς δικαιολογημένη. Συγκεκριμένα, η ως άνω διάταξη, εφόσον σκοπός της είναι να διασφαλιστεί ότι το ποσό του προστίμου θα είναι ανάλογο προς τη διάρκεια της συμμετοχής στην παράβαση, δεν επιτρέπεται να αποτελέσει δικαιολογητική βάση για άνιση μεταχείριση, εφόσον η αυστηρή της εφαρμογή στην προκειμένη περίπτωση έχει ως αποτέλεσμα τον καθορισμό μιας διάρκειας που είναι προδήλως δυσανάλογη τόσο σε σχέση με την πραγματική διάρκεια της συμμετοχής της προσφεύγουσας στη σύμπραξη όσο και σε σχέση με τη μεταχείριση της οποίας έτυχαν οι λοιποί συμμετέχοντες.

ii) Συνεργασία

— Δικαίωμα μη αυτοενοχοποιήσεως

Με την προαναφερθείσα απόφαση *Galp Energia España κ.λπ. κατά Επιτροπής*, το Γενικό Δικαστήριο υπογράμμισε ότι, μολονότι η Επιτροπή δεν επιτρέπεται να υποχρεώσει επιχείρηση να δώσει απαντήσεις που θα ισοδυναμούσαν με ομολογία της παραβάσεως της οποίας την ύπαρξη οφείλει να αποδείξει η Επιτροπή, ο κίνδυνος για την οικεία επιχείρηση να μην επωφεληθεί πλήρως της ανακοινώσεως

⁸ Κατευθυντήριες γραμμές για τη μέθοδο υπολογισμού των προστίμων που επιβάλλονται κατ' εφαρμογήν του άρθρου 23, παράγραφος 2, σημείο α', του κανονισμού (ΕΚ) 1/2003 (ΕΕ 2006, C 210, σ. 2).

του 2002 για τη συνεργασία ⁹, ο οποίος λειτουργεί για την τελευταία ως κίνητρο για να συνεργαστεί ειλικρινώς με την Επιτροπή και να της παράσχει ακόμη και στοιχεία ή δηλώσεις που έρχονται σε αντίθεση προς τα συμφέροντά της, δεν είναι δυνατό να εξομοιωθεί με μέτρο καταναγκασμού, ούτε με εξαναγκασμό της να παραδεχθεί την ύπαρξη παραβάσεως. Πράγματι, η εφαρμογή στην πράξη της ανακοινώσεως του 2002 για τη συνεργασία ανάγεται σε πρωτοβουλία της οικείας επιχείρησης που ζητεί να υπαχθεί στο προβλεπόμενο από τις διατάξεις της εν λόγω ανακοινώσεως καθεστώς, και όχι σε μονομερή ενέργεια της Επιτροπής, η οποία επιβάλλεται στην επιχείρηση αυτή. Επομένως, εφόσον η επιχείρηση δεν εξαναγκάζεται να συμβάλει στην αυτοενοχοποίησή της, οι δηλώσεις της με τις οποίες παραδέχεται την ύπαρξη παραβάσεως δεν στερούνται αποδεικτικής ισχύος.

— Συμπεριφορά της επιχείρησης που παρέχει συνεργασία

Στο πλαίσιο της υποθέσεως *Roca κατά Επιτροπής* (απόφαση της 16ης Σεπτεμβρίου 2013, T-412/10, δεν έχει δημοσιευθεί ακόμη στη Συλλογή, εκκρεμεί η εκδίκαση αναιρέσεως), η Επιτροπή ισχυρίστηκε ότι η προσφεύγουσα, με τη συμπεριφορά της μετά την υποβολή της αιτήσεώς της για μείωση του προστίμου, αναίρεσε τη σημαντική προστιθέμενη αξία των πληροφοριών που είχε παράσχει, ιδίως επειδή δεν επέδειξε γνήσιο πνεύμα συνεργασίας κατά τη διοικητική διαδικασία και μείωσε, αυτή η ίδια, τη χρησιμότητα των σχετικών πληροφοριών θέτοντας εν αμφιβόλω την αξιοπιστία τους.

Συναφώς, αφενός, το Γενικό Δικαστήριο τόνισε ότι από την προσβαλλόμενη απόφαση δεν προέκυπτε οποιαδήποτε αμφισβήτηση των πληροφοριακών στοιχείων που παρέσχε η προσφεύγουσα στο πλαίσιο της αιτήσεώς της για μείωση του προστίμου όσον αφορά την οικεία αγορά, δηλαδή τη γαλλική αγορά. Αφετέρου, σημείωσε ότι, εφόσον οι δηλώσεις στις οποίες η Επιτροπή στήριζε τον ισχυρισμό της ότι η προσφεύγουσα υπονόμωσε τη σημαντική προστιθέμενη αξία των προσκομισθέντων από την ίδια πληροφοριακών στοιχείων αφορούσαν αντίθετες προς τον ανταγωνισμό πρακτικές σχετικές με τις βρύσες μπάνιου στην ίδια πάντοτε γεωγραφική αγορά, οι επίμαχες δηλώσεις δεν ήταν δυνατό να αναιρέσουν την προστιθέμενη αξία των οικείων πληροφοριών, δεδομένου ότι οι τελευταίες σχετίζονταν αποκλειστικώς με την παράβαση στη γαλλική αγορά κεραμικών μπάνιου. Επειδή κανένα από τα στοιχεία που επικαλέστηκε η Επιτροπή με την προσβαλλόμενη απόφαση ή που ανέπτυξε στο πλαίσιο της ένδικης διαδικασίας δεν δικαιολογεί το συμπέρασμα ότι η προσφεύγουσα απαξίωσε τις πληροφορίες τις οποίες η ίδια είχε παράσχει, το Γενικό Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι κακώς η Επιτροπή έκρινε ότι η προσφεύγουσα, με τη συμπεριφορά της μετά την υποβολή της αιτήσεώς της για μείωση του προστίμου, υπονόμωσε την αξία των στοιχείων που είχε αρχικώς προσκομίσει.

δ) Καταλογισμός της παράνομης συμπεριφοράς — Εις ολόκληρον ευθύνη

Η υπόθεση *Roca Sanitario κατά Επιτροπής* (απόφαση της 16ης Σεπτεμβρίου 2013, T-408/10, δεν έχει δημοσιευθεί ακόμη στη Συλλογή, εκκρεμεί η εκδίκαση αναιρέσεως) έδωσε στο Γενικό Δικαστήριο την ευκαιρία να υπενθυμίσει ότι, όταν η ευθύνη μητρικής εταιρίας στηρίζεται μόνο στη συμμετοχή της θυγατρικής της σε σύμπραξη, τότε η ευθύνη αυτή είναι αμιγώς δευτερογενής και παρεπόμενη, εξαρτάται από τη θυγατρική και δεν είναι, συνεπώς, δυνατό να υπερβαίνει την ευθύνη της θυγατρικής. Ως εκ τούτου, το Γενικό Δικαστήριο μπορεί να εφαρμόσει και υπέρ της μητρικής εταιρίας, στο πλαίσιο προσφυγής της και υπό την προϋπόθεση ότι προβλήθηκε σχετικό αίτημα, κάθε μείωση του προστίμου η οποία τυχόν αποφασίστηκε υπέρ της θυγατρικής της στο πλαίσιο προσφυγής που άσκησε η τελευταία. Στην περίπτωση αυτή, το Γενικό Δικαστήριο δεν αποφαινεται *ultra petita*, ακόμη και αν η μητρική εταιρία δεν είχε προσάψει στην Επιτροπή οποιοδήποτε σφάλμα κατά τον υπολογισμό του ύψους του προστίμου.

⁹ Ανακοίνωση της Επιτροπής σχετικά με τη μη επιβολή και τη μείωση των προστίμων σε υποθέσεις συμπράξεων (καρτέλ) (ΕΕ 2002, C 45, σ. 3).

Κρατικές ενισχύσεις

1. Παραδεκτό

Το 2013 το Γενικό Δικαστήριο αποσαφήνισε, με τη νομολογία του, ζητήματα σχετικά με τις δεκτικές προσφυγής πράξεις, με την ενεργητική νομιμοποίηση και με την προϋπόθεση ότι η οικεία πράξη πρέπει να αφορά τον προσφεύγοντα ατομικά, όπως αυτή εφαρμόζεται στον συγκεκριμένο τομέα των κρατικών ενισχύσεων.

Το Γενικό Δικαστήριο ασχολήθηκε, πιο συγκεκριμένα, με τα δύο πρώτα ζητήματα στην υπόθεση *Aiscat κατά Επιτροπής* (απόφαση της 15ης Ιανουαρίου 2013, T-182/10, δεν έχει δημοσιευθεί ακόμη στη Συλλογή).

Το Γενικό Δικαστήριο έκρινε ότι συνιστά πράξη δεκτική προσφυγής κατά την έννοια του άρθρου 263 ΣΛΕΕ η απόφαση που έλαβε η Επιτροπή, υπό τη μορφή εγγράφου μίας εκ των Γενικών της Διευθύνσεων, να θέσει στο αρχείο υποβληθείσα καταγγελία. Συγκεκριμένα, η εξέταση καταγγελίας στον τομέα των κρατικών ενισχύσεων σημαίνει κατ' ανάγκην ότι έχει δρομολογηθεί η διαδικασία προκαταρκτικής εξέτασης, την οποία η Επιτροπή οφείλει να περατώσει με την έκδοση αποφάσεως βάσει του άρθρου 4 του κανονισμού 659/1999¹⁰, δεδομένου ότι η σιωπηρή άρνησή της να κινήσει την επίσημη διαδικασία έρευνας δεν είναι δυνατό να χαρακτηριστεί απλώς ως προσωρινό μέτρο. Επιπλέον, προκειμένου να διαπιστωθεί αν συγκεκριμένη πράξη της Επιτροπής αποτελεί απόφαση υπό την ως άνω έννοια, το μοναδικό κριτήριο είναι η ουσία της οικείας πράξεως, και όχι το αν αυτή πληροί ορισμένες τυπικές προϋποθέσεις ή όχι. Η υποχρέωση της Επιτροπής να εκδώσει απόφαση κατά το πέρας του σταδίου της προκαταρκτικής εξέτασης δεν συναρτάται, εξάλλου, με την ποιότητα των πληροφοριακών στοιχείων που προσκόμισε ο καταγγέλλων. Επομένως, η χαμηλή ποιότητα των στοιχείων αυτών δεν απαλλάσσει την Επιτροπή από την υποχρέωση να κινήσει τη διαδικασία προκαταρκτικής εξέτασης και να την περατώσει με την έκδοση αποφάσεως. Η ως άνω υποχρέωση όμως δεν σημαίνει ότι η Επιτροπή οφείλει να προχωρεί σε δυσανάλογα λεπτομερή εξέταση στις περιπτώσεις όπου τα προσκομισθέντα στοιχεία είναι ασαφή ή αφορούν ένα πολύ ευρύ πεδίο. Δεδομένου ότι η Επιτροπή κατέστησε, εν προκειμένω, σαφή τη θέση της ότι δεν ήταν πιθανό τα καταγγελλθέντα μέτρα να χαρακτηριστούν ως ενίσχυση, το Γενικό Δικαστήριο συμπέρανε ότι η προσβαλλόμενη απόφαση έπρεπε να θεωρηθεί ως απόφαση εκδοθείσα βάσει του άρθρου 4, παράγραφος 2, του κανονισμού 659/1999.

Ως προς την ενεργητική νομιμοποίηση της προσφεύγουσας, η οποία ήταν επαγγελματική ένωση που είχε ως αποστολή να προασπίζεται τα συλλογικά συμφέροντα των μελών της, το Γενικό Δικαστήριο υπενθύμισε ότι παρόμοια ένωση μπορεί να ασκήσει παραδεκτώς προσφυγή με αίτημα την ακύρωση της τελικής αποφάσεως που έχει λάβει η Επιτροπή σε υπόθεση σχετική με κρατικές ενισχύσεις, ιδίως όταν όλες οι επιχειρήσεις τις οποίες αντιπροσωπεύει η εν λόγω ένωση, ή ορισμένες εξ αυτών, έχουν ατομικώς τέτοια ενεργητική νομιμοποίηση. Διευκρίνισε δε ότι μια ένωση στους καταστατικούς σκοπούς της οποίας περιλαμβάνεται η προάσπιση των συμφερόντων των μελών της δεν απαιτείται να διαθέτει και ειδικό πληρεξούσιο από τα μέλη αυτά προκειμένου να της αναγνωριστεί ενεργητική νομιμοποίηση για την άσκηση προσφυγής ενώπιον των δικαιοδοτικών οργάνων της Ένωσης. Ομοίως, εφόσον η άσκηση προσφυγής ενώπιον του δικαστή της Ένωσης εντάσσεται στο πλαίσιο των καταστατικών σκοπών της ενώσεως αυτής, το γεγονός ότι ορισμένα εκ των μελών της μπορούν, εκ των υστέρων, να διαχωρίσουν τη θέση τους σε σχέση με την άσκηση προσφυγής δεν αναιρεί το έννομο της συμφέρον.

¹⁰ Κανονισμός (ΕΚ) 659/1999 του Συμβουλίου, της 22ας Μαρτίου 1999, για τη θέσπιση λεπτομερών κανόνων εφαρμογής του άρθρου 93 της Συνθήκης ΕΚ (ΕΕ L 83, σ. 1).

Με τη διάταξη της 9ης Σεπτεμβρίου 2013, T-400/11, *Altadis κατά Επιτροπής* (δεν έχει δημοσιευθεί ακόμη στη Συλλογή), το Γενικό Δικαστήριο εξέτασε την προϋπόθεση ότι η οικεία πράξη πρέπει να αφορά τον προσφεύγοντα ατομικά ¹¹. Εν προκειμένω, τέθηκε το ζήτημα αν αφορούσε ατομικά την προσφεύγουσα, ως πρόσωπο που ωφελήθηκε από ενίσχυση χορηγηθείσα στο πλαίσιο γενικότερου καθεστώτος ενισχύσεων, η απόφαση με την οποία η Επιτροπή έκρινε το όλο καθεστώς ασύμβατο προς την εσωτερική αγορά. Το Γενικό Δικαστήριο, ενώπιον του οποίου ασκήθηκε προσφυγή ακυρώσεως κατά της ως άνω αποφάσεως, επισήμανε ότι, μολονότι η προσφεύγουσα όντως απέδειξε ότι είχε ωφεληθεί στην πράξη από το επίδικο καθεστώς ενισχύσεων, τούτο δεν αρκούσε για να θεωρηθεί ότι η απόφαση της Επιτροπής την αφορούσε ατομικά. Συγκεκριμένα, για να θεωρηθεί ότι πληρούνται η σχετική προϋπόθεση στην περίπτωση προσώπου που ωφελήθηκε στην πράξη από συγκεκριμένη ενίσχυση χορηγηθείσα στο πλαίσιο γενικότερου καθεστώτος ενισχύσεων των οποίων η Επιτροπή έχει διατάξει την ανάκτηση, απαιτείται επιπλέον η συγκεκριμένη ενίσχυση να εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής της επιβληθείσας υποχρεώσεως ανακτήσεως. Έτσι, η ανάκτηση πρέπει να αφορά συγκεκριμένα την ενίσχυση από την οποία ωφελήθηκε η προσφεύγουσα και όχι, γενικώς, τις καταβληθείσες στο πλαίσιο του οικείου καθεστώτος ενισχύσεις. Κατά συνέπεια, η ιδιότητα του προσώπου που ωφελήθηκε στην πράξη από καθεστώς ενισχύσεων δεν αρκεί για να εξατομικεύσει το πρόσωπο αυτό, στην περίπτωση όπου, όπως συνέβαινε στην υπόθεση της κύριας δίκης, δεν το αφορά η επιβληθείσα με την προσβαλλόμενη πράξη υποχρέωση ανακτήσεως των ενισχύσεων οι οποίες είχαν χορηγηθεί στο πλαίσιο του εν λόγω καθεστώτος.

2. Ζητήματα ουσίας

α) Έννοια της κρατικής ενισχύσεως

Στην υπόθεση *MOL κατά Επιτροπής* (απόφαση της 12ης Νοεμβρίου 2013, T-499/10, δεν έχει δημοσιευθεί ακόμη στη Συλλογή) το Γενικό Δικαστήριο επανήλθε στο ζήτημα της επιλεκτικότητας του μέτρου ως προϋποθέσεως για να στοιχειοθετηθεί κρατική ενίσχυση. Στο επίκεντρο της υποθέσεως αυτής βρίσκονταν, αφενός, μια συμφωνία συναφθείσα το 2005 μεταξύ του ουγγρικού Δημοσίου και εταιρίας πετρελαιοειδών σχετικά με τον καθορισμό του μεταλλευτικού τέλους που έπρεπε να καταβάλλει η εν λόγω εταιρία και, αφετέρου, οι τροποποιήσεις οι οποίες έγιναν το 2007 στον ουγγρικό νόμο περί εκμεταλλεύσεως των μεταλλείων και είχαν ως αποτέλεσμα να αυξηθεί το αντίστοιχο τέλος για τους ανταγωνιστές της ως άνω εταιρίας.

Αποφαινόμενο επί της προσφυγής που άσκησε η εταιρία κατά της αποφάσεως με την οποία η Επιτροπή χαρακτήρισε τα δύο αυτά μέτρα από κοινού ως κρατική ενίσχυση ασύμβατη προς την κοινή αγορά, το Γενικό Δικαστήριο υπενθύμισε κατ' αρχάς ότι, προς εφαρμογή του άρθρου 107, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ, απαιτείται να διαπιστωθεί αν, στο πλαίσιο συγκεκριμένου νομικού καθεστώτος, ένα κρατικό μέτρο μπορεί να ευνοήσει ορισμένες επιχειρήσεις έναντι άλλων, ενώ οι τελευταίες τελούν, από πλευράς του επιδιωκόμενου με το εν λόγω καθεστώς σκοπού, σε παρεμφερή πραγματική και νομική κατάσταση. Όταν κράτος μέλος συνάπτει με επιχειρηματία συμφωνία η οποία δεν ενέχει στοιχεία κρατικής ενισχύσεως, το γεγονός ότι στη συνέχεια μεταβάλλονται οι εξωτερικές προς τη συμφωνία αυτή συνθήκες, οπότε ο συγκεκριμένος επιχειρηματίας καταλήγει να βρίσκεται σε πλεονεκτική θέση έναντι άλλων επιχειρηματιών που δεν είχαν συνάψει παρόμοια συμφωνία, δεν αρκεί για να θεωρηθεί ότι, εξεταζόμενες από κοινού, η συμφωνία και η μεταγενέστερη μεταβολή των εξωτερικών προς αυτή συνθηκών στοιχειοθετούν κρατική ενίσχυση. Αντιθέτως, μπορεί να συντρέχει περίπτωση κρατικής ενισχύσεως όταν υπάρχει ένας συνδυασμός στοιχείων, όπως εν προκειμένω, και το κράτος ενεργεί ούτως ώστε να

¹¹ Σε σχέση με την ερμηνεία της συγκεκριμένης προϋποθέσεως, βλ. επίσης τις διατάξεις οι οποίες εκδόθηκαν την ίδια ημέρα επί των υποθέσεων *Banco Bilbao Vizcaya Argentaria κατά Επιτροπής* (T-429/11) και *Telefónica κατά Επιτροπής* (T-430/11) (εκκρεμεί η εκδίκαση αναιρέσεων).

προστατεύσει έναν ή περισσότερους επιχειρηματίες, ήδη παρόντες στην αγορά, συνάπτοντας με αυτούς συμφωνία που τους εξασφαλίζει συντελεστές τελών εγγυημένους για όλη τη διάρκεια ισχύος της συμφωνίας ενώ συγχρόνως προτίθεται να ασκήσει μεταγενέστερα την κανονιστική του αρμοδιότητα αυξάνοντας τον συντελεστή των σχετικών τελών, με συνέπεια οι λοιποί επιχειρηματίες στην αγορά να περιέλθουν σε δυσμενή θέση.

Κατόπιν των σκέψεων αυτών, το Γενικό Δικαστήριο διαπίστωσε ότι η επίδικη εθνική ρύθμιση παρείχε σε κάθε μεταλλευτική επιχείρηση τη δυνατότητα να ζητήσει την παράταση της ισχύος των μεταλλευτικών δικαιωμάτων της επί ενός ή περισσότερων κοιτασμάτων τα οποία δεν είχε αρχίσει να εκμεταλλεύεται πέντε έτη μετά τη χορήγηση της αδείας εκμεταλλεύσεως. Το γεγονός ότι η προσφεύγουσα ήταν, στην πράξη, η μοναδική επιχείρηση που συνήψε συμφωνία παρατάσεως στον τομέα των υδρογονανθράκων δεν επηρέαζε την ως άνω διαπίστωση, δεδομένου ότι το γεγονός αυτό θα μπορούσε να εξηγηθεί από την έλλειψη ενδιαφέροντος εκ μέρους άλλων επιχειρηματιών και, επομένως, από τη μη υποβολή αιτήσεως παρατάσεως, ή από την αδυναμία των μερών να έλθουν σε συμφωνία επί των συντελεστών του τέλους παρατάσεως. Ως εκ τούτου, τα κριτήρια που έθετε η επίδικη ρύθμιση για τη σύναψη συμφωνίας παρατάσεως έπρεπε να θεωρηθούν ως αντικειμενικά και ίδια για κάθε εν δυνάμει ενδιαφερόμενο επιχειρηματία.

Έτσι, το Γενικό Δικαστήριο κατέληξε στο συμπέρασμα ότι δεν αποδείχθηκε ότι η συμφωνία του 2005 συνιστούσε επιλεκτικό μέτρο, δεδομένου ότι, αφενός, το νομικό πλαίσιο για τη σύναψη συμφωνιών παρατάσεως δεν ενείχε στοιχεία επιλεκτικότητας και, αφετέρου, ουδεμία ένδειξη υπήρχε ότι οι ουγκρικές αρχές επιφύλαξαν στην προσφεύγουσα ευνοϊκή μεταχείριση σε σχέση με όλες τις άλλες επιχειρήσεις που βρίσκονταν σε παρεμφερή κατάσταση. Εξάλλου, εφόσον η Επιτροπή ουδέποτε ισχυρίστηκε ότι η συμφωνία του 2005 συνήφθη επειδή είχε προβλεφθεί ότι τα μεταλλευτικά τέλη επρόκειτο να αυξηθούν, το συνδυαστικό αποτέλεσμα της εν λόγω συμφωνίας και της επίδικης ρυθμίσεως δεν μπορούσε θεμιτώς να χαρακτηριστεί ως κρατική ενίσχυση κατά την έννοια του άρθρου 107 ΣΛΕΕ.

Με την απόφαση της 12ης Σεπτεμβρίου 2013, T-347/09, *Γερμανία κατά Επιτροπής* (δεν δημοσιεύθηκε), το Γενικό Δικαστήριο επικύρωσε την απόφαση της Επιτροπής με την οποία χαρακτηρίστηκε ως κρατική ενίσχυση η εκ χαριστικής αιτίας μεταβίβαση, εκ μέρους της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας, ορισμένων εκτάσεως γης της φυσικής της κληρονομιάς σε οργανώσεις προστασίας του περιβάλλοντος. Η υπόθεση αναγόταν σε προσφυγή που άσκησε κατά της αποφάσεως της Επιτροπής η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας, υποστηρίζοντας ότι κακώς η Επιτροπή θεώρησε τις εν λόγω οργανώσεις ως επιχειρήσεις στις οποίες χορηγήθηκε πλεονέκτημα.

Το είδος των οικείων δραστηριοτήτων πρέπει να εξετάζεται ιδίως υπό το πρίσμα της αρχής ότι οι δημόσιοι φορείς, στον βαθμό που ασκούν οικονομική δραστηριότητα η οποία μπορεί να διαχωριστεί από την άσκηση των προνομίων τους δημόσιας εξουσίας, ενεργούν ως επιχειρήσεις, ενώ αντιστρόφως, αν η επίμαχη οικονομική δραστηριότητα συνδέεται άρρηκτα με την άσκηση των προνομίων αυτών, τότε θεωρείται ότι το σύνολο των δραστηριοτήτων του συγκεκριμένου φορέα συναρτάται με την άσκηση των προνομίων δημόσιας εξουσίας. Μολονότι η δραστηριότητα της προστασίας του περιβάλλοντος έχει αποκλειστικώς και μόνον κοινωνικό χαρακτήρα, το Γενικό Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι ορθώς η Επιτροπή επισήμανε ότι οι οργανώσεις προστασίας του περιβάλλοντος ασκούσαν και άλλες, οικονομικού χαρακτήρα, δραστηριότητες σε σχέση με τις οποίες οι οργανώσεις αυτές έπρεπε να θεωρηθούν ως επιχειρήσεις. Συγκεκριμένα, μέσω δραστηριοτήτων που επιτρέπονταν στο πλαίσιο των επίμαχων μέτρων, όπως η πώληση ξυλείας, η μίσθωση κυνηγετικών ή αλιευτικών εκτάσεων και ο τουρισμός, οι ως άνω οργανώσεις προσέφεραν άμεσα υπηρεσίες και προϊόντα εντός αγορών στις οποίες επικρατούσαν συνθήκες ανταγωνισμού, εξυπηρετώντας έτσι άλλα συμφέροντα, που μπορούσαν να διαχωριστούν από τον αμιγώς κοινωνικό σκοπό της προστασίας του περιβάλλοντος. Επιπλέον, αφού οι εν λόγω οργανώσεις, κατά την άσκηση των δραστηριοτήτων αυτών, βρίσκονταν σε ανταγωνισμό

προς επιχειρηματίες που επιδίωκαν κερδοσκοπικό σκοπό, ουδεμία σημασία είχε το γεγονός ότι οι ίδιες προσέφεραν τα αγαθά και τις υπηρεσίες τους χωρίς κερδοσκοπικό σκοπό.

Το Γενικό Δικαστήριο εξέτασε εν συνεχεία το ζήτημα αν οι οργανώσεις προστασίας του περιβάλλοντος αντλούσαν πλεονέκτημα από τα επίδικα μέτρα. Τελικώς, έδωσε καταφατική απάντηση και σε αυτό το ερώτημα, εκτιμώντας ότι η δωρεάν μεταβίβαση εκτάσεων γης στις οποίες μπορούσε να γίνει και εμπορική εκμετάλλευση ευνοούσε τις ως άνω οργανώσεις έναντι άλλων επιχειρήσεων οι οποίες είχαν παρουσία στους οικείους τομείς και ήσαν αναγκασμένες να πραγματοποιήσουν επενδύσεις για την απόκτηση γαιών, προκειμένου να μπορέσουν να ασκήσουν τις ίδιες δραστηριότητες. Επομένως, κατά το Γενικό Δικαστήριο, καλώς η Επιτροπή κατέληξε στο συμπέρασμα ότι είχε πράγματι χορηγηθεί πλεονέκτημα στις οργανώσεις προστασίας του περιβάλλοντος.

β) Υπηρεσίες γενικού οικονομικού ενδιαφέροντος

Οι υποθέσεις *Orange κατά Επιτροπής* (απόφαση της 16ης Σεπτεμβρίου 2013, T-258/10, δεν δημοσιεύθηκε, εκκρεμεί η εκδίκαση αναιρέσεως), *Iliad κ.λπ. κατά Επιτροπής* (απόφαση της 16ης Σεπτεμβρίου 2013, T-325/10, δεν δημοσιεύθηκε, εκκρεμεί η εκδίκαση αναιρέσεως) και *Colt Télécommunications France κατά Επιτροπής* (απόφαση της 16ης Σεπτεμβρίου 2013, T-79/10, δεν δημοσιεύθηκε) αποτέλεσαν την αφορμή για να αποφανθεί το Γενικό Δικαστήριο επί του ζητήματος αν το κριτήριο της αδυναμίας της αγοράς έχει σημασία για τη διαπίστωση της υπάρξεως υπηρεσίας γενικού οικονομικού συμφέροντος (στο εξής: ΥΓΟΣ) σε σχέση με τη δημιουργία και την εκμετάλλευση δικτύου ηλεκτρονικών επικοινωνιών πολύ υψηλής ταχύτητας.

Συναφώς, το Γενικό Δικαστήριο υπογράμμισε ότι το κριτήριο της αδυναμίας της αγοράς δεν λαμβάνεται υπόψη μόνο στο πλαίσιο της εκτίμησης της συμβατότητας μιας ενισχύσεως με την εσωτερική αγορά, αλλά είναι κρίσιμο και για την αξιολόγηση της ίδιας της υπάρξεως ενισχύσεως, ιδίως σε σχέση με ΥΓΟΣ. Συγκεκριμένα, σύμφωνα με τους ισχύοντες κανόνες, οι δημόσιες αρχές, όταν θεωρούν ότι ορισμένες υπηρεσίες είναι γενικού συμφέροντος και ότι οι μηχανισμοί της αγοράς δεν είναι ενδεχομένως σε θέση να εξασφαλίσουν ικανοποιητική παροχή των υπηρεσιών αυτών, μπορούν να δρομολογήσουν την παροχή ορισμένων υπηρεσιών προς κάλυψη των σχετικών αναγκών, υπό τη μορφή της υποχρεώσεως παροχής υπηρεσιών γενικού συμφέροντος. Αντιθέτως, σε τομείς όπου ιδιώτες έχουν ήδη επενδύσει σε συγκεκριμένες υποδομές και έχουν αρχίσει να παρέχουν ανταγωνιστικές υπηρεσίες, η δημιουργία μιας αντίστοιχης, ανταγωνιστικής υποδομής χρηματοδοτούμενης από δημόσιους πόρους δεν επιτρέπεται να χαρακτηριστεί ως ΥΓΟΣ.

Συνάγοντας από το σύνολο των κανόνων αυτών το συμπέρασμα ότι η εκτίμηση της υπάρξεως αδυναμίας της αγοράς πρέπει να προηγείται, ως προκαταρκτικό ζήτημα, τόσο του χαρακτηρισμού μιας δραστηριότητας ως ΥΓΟΣ όσο και της διαπιστώσεως ότι δεν υφίσταται κρατική ενίσχυση, το Γενικό Δικαστήριο διευκρίνισε ότι το εν λόγω ζήτημα πρέπει να εκτιμάται κατά τον χρόνο που δρομολογείται η παροχή της υπηρεσίας η οποία προορίζεται να καλύψει την εντοπισθείσα αδυναμία. Η ως άνω εκτίμηση πρέπει να περιλαμβάνει μια ανάλυση των προοπτικών της αγοράς για όλη τη διάρκεια της εφαρμογής της ΥΓΟΣ, στο πλαίσιο της οποίας πρέπει επίσης να ελέγχεται η κατάσταση ως προς την αδυναμία της αγοράς αυτής.

Η προαναφερθείσα υπόθεση *Iliad κ.λπ. κατά Επιτροπής* στάθηκε επίσης αφορμή για να αποσαφηνίσει το Γενικό Δικαστήριο την έννοια της αδυναμίας της αγοράς, την οποία χαρακτήρισε ως αντικειμενική έννοια που πρέπει να εκτιμάται με βάση την ανάλυση της συγκεκριμένης καταστάσεως της αγοράς¹².

¹² Βλ. επίσης, στο ίδιο πνεύμα, την προαναφερθείσα απόφαση *Colt Télécommunications France κατά Επιτροπής*.

Όσον αφορά ειδικότερα την εγκατάσταση δικτύων επικοινωνίας υψηλής και πολύ υψηλής ταχύτητας, συντρέχει περίπτωση αδυναμίας της αγοράς, προς κάλυψη της οποίας μπορεί να απαιτείται η δημιουργία ΥΓΟΣ, όταν αποδεικνύεται ότι οι ιδιώτες επενδυτές ενδέχεται να μην είναι σε θέση να εξασφαλίσουν στο άμεσο μέλλον, ήτοι μετά το πέρας τριετίας, επαρκή κάλυψη για το σύνολο των πολιτών ή των χρηστών, με συνέπεια να υφίσταται κίνδυνος ένα σημαντικό τμήμα του πληθυσμού να μην έχει σύνδεση. Απόρροια του γεγονότος ότι το ζήτημα αν υπάρχει αδυναμία της αγοράς εκτιμάται αντικειμενικώς είναι ότι οι λόγοι για τους οποίους οι ιδιώτες δεν αναλαμβάνουν σχετική πρωτοβουλία στερούνται σημασίας στο πλαίσιο της ανάλυσης αυτής. Το Γενικό Δικαστήριο αποφάνθηκε, ως εκ τούτου, ότι δεν επιτρέπεται από μία συγκεκριμένη αιτία της εντοπισθείσας αδυναμίας της αγοράς να συναχθεί το συμπέρασμα ότι αποκλείεται η δημιουργία ΥΓΟΣ.

Με την προαναφερθείσα απόφαση *Iliad κ.λπ. κατά Επιτροπής*, το Γενικό Δικαστήριο εξέτασε εκ νέου τη νομολογιακή απαίτηση που είχε τεθεί για πρώτη φορά με την απόφαση *Altmark Trans και Regierungspräsidium Magdeburg*¹³, ότι δηλαδή, για να μη χαρακτηριστεί η χορηγούμενη από κράτος μέλος αντιστάθμιση ως κρατική ενίσχυση, πρέπει να έχει ανατεθεί στην αποδέκτρια επιχείρηση η παροχή ΥΓΟΣ με πράξη δημόσιας αρχής, η οποία να ορίζει σαφώς τις σχετικές με την ΥΓΟΣ υποχρεώσεις. Το Γενικό Δικαστήριο υπογράμμισε ότι, μολονότι η Επιτροπή είχε κρίνει ότι οι επίμαχες εν προκειμένω υποχρεώσεις δημόσιας υπηρεσίας είχαν οριστεί σαφώς τόσο με τη συμφωνία για την ανάθεση δημόσιας υπηρεσίας ως προς το επίδικο σχέδιο όσο και με το ενημερωτικό πρόγραμμα που κοινοποιήθηκε στους υποψηφίους στο πλαίσιο της διαδικασίας επιλογής της επιχειρήσεως στην οποία θα ανατίθετο η εκτέλεση του σχεδίου αυτού, το εν λόγω πρόγραμμα έπρεπε να θεωρηθεί απλώς και μόνον ως παρασκευαστική πράξη της διαδικασίας που κατέληξε στη σύναψη της συγκεκριμένης συμφωνίας. Έτσι, εφόσον η ανάθεση της ΥΓΟΣ έγινε με τη συμφωνία και όχι με το ενημερωτικό πρόγραμμα, η συμφωνία ήταν το έγγραφο που έπρεπε να ορίζει σαφώς τις υποχρεώσεις δημόσιας υπηρεσίας τις οποίες υπείχε η ανάδοχος επιχείρηση. Δεδομένου ότι το ενημερωτικό πρόγραμμα δεν ήταν το κρίσιμο έγγραφο, το Γενικό Δικαστήριο απέρριψε ως αλυσιτελές το επιχείρημα των προσφευγουσών ότι υπήρχε αντίφαση καθόσον οι επίμαχες υποχρεώσεις δεν ορίζονταν με τον ίδιο τρόπο στη συμφωνία για την ανάθεση δημόσιας υπηρεσίας και στο ενημερωτικό πρόγραμμα.

Τέλος, στις προαναφερθείσες υποθέσεις *Orange κατά Επιτροπής*, *Iliad κατά Επιτροπής* και *Colt Télécommunications France κατά Επιτροπής*, το Γενικό Δικαστήριο ασχολήθηκε με την προβληματική της αντισταθμίσεως των εξόδων τα οποία αφορούν την εκτέλεση των υποχρεώσεων δημόσιας υπηρεσίας. Υπενθυμίζοντας ότι η αντιστάθμιση αυτή δεν επιτρέπεται να υπερβαίνει ό,τι είναι αναγκαίο για την πλήρη ή μερική κάλυψη, αφενός, των εν λόγω εξόδων, σε συνάρτηση όμως και με τα συναφή έσοδα, και, αφετέρου, μιας εύλογης αμοιβής για την εκτέλεση των επίμαχων υποχρεώσεων, το Γενικό Δικαστήριο διαπίστωσε ότι, ναί μεν η αντιστάθμιση πρέπει να καλύπτει μόνον τα έξοδα εγκαταστάσεως υποδομής στις περιοχές που δεν είναι οικονομικώς συμφέρουσες, πλην όμως τα έσοδα από την εμπορική εκμετάλλευση της υποδομής στις οικονομικώς συμφέρουσες περιοχές μπορούν να χρησιμοποιηθούν για τη χρηματοδότηση της ΥΓΟΣ στις περιοχές οι οποίες δεν είναι οικονομικώς συμφέρουσες. Επομένως, το γεγονός ότι καλύπτονται οικονομικώς συμφέρουσες περιοχές δεν σημαίνει κατ' ανάγκην ότι η χορηγούμενη επιδότηση υπερβαίνει τα επιτρεπόμενα όρια, δεδομένου ότι πραγματοποιούνται κατ' αυτόν τον τρόπο έσοδα που μπορούν να χρησιμεύσουν στη χρηματοδότηση της καλύψεως των περιοχών οι οποίες δεν είναι οικονομικώς συμφέρουσες και, ως εκ τούτου, στη μείωση του ποσού της χορηγούμενης επιδοτήσεως.

¹³ Απόφαση της 14ης Ιουλίου 2003, C-6/00 (Συλλογή 2007, σ. I-4557).

γ) Έννοια των σοβαρών δυσχερειών

Με την προαναφερθείσα απόφαση *Orange κατά Επιτροπής*, το Γενικό Δικαστήριο μπόρεσε επίσης να αναπτύξει περαιτέρω τη νομολογία του σχετικά με την έννοια των σοβαρών δυσχερειών οι οποίες, στο πλαίσιο της εφαρμογής των κανόνων για τις κρατικές ενισχύσεις, καθιστούν αναγκαία την κίνηση της επίσημης διαδικασίας έρευνας.

Το Γενικό Δικαστήριο υπενθύμισε ότι η έννοια των σοβαρών δυσχερειών είναι αντικειμενική. Η τυχόν ύπαρξη τέτοιων δυσχερειών πρέπει να εκτιμάται σε σχέση τόσο με τις συνθήκες εκδόσεως της προσβαλλομένης πράξεως όσο και με το περιεχόμενό της, κατά τρόπον αντικειμενικό και βάσει συγκρίσεως της αιτιολογίας της οικείας αποφάσεως με τα στοιχεία τα οποία μπορούσε να έχει η Επιτροπή στη διάθεσή της όταν αποφάνθηκε επί του χαρακτηρισμού του επίδικου μέτρου ως κρατικής ενισχύσεως. Συνεπώς, ο αριθμός και το εύρος των ενστάσεων που διατυπώθηκαν από ανταγωνιστές επιχειρηματίες κατά συγκεκριμένου σχεδίου δεν επιτρέπεται να ληφθούν υπόψη ως κρίσιμα στοιχεία στο πλαίσιο της εκτιμήσεως της υπάρξεως σοβαρών δυσχερειών. Το ως άνω συμπέρασμα επιβάλλεται κατά μείζονα λόγο όταν, όπως συνέβαινε εν προκειμένω, ένας τουλάχιστον από τους επιχειρηματίες που διατύπωσαν τις ενστάσεις αυτές είχε μετάσχει στη διαδικασία επιλογής του αναδόχου του επίδικου σχεδίου και η υποψηφιότητά του είχε απορριφθεί. Αν λαμβάνονταν υπόψη ο αριθμός και το εύρος των ενστάσεων που διατυπώθηκαν κατά ενός σχεδίου, τότε το κριτήριο για την κίνηση της διαδικασίας επίσημης έρευνας θα κατέληγε να είναι η αντίδραση την οποία προκάλεσε το οικείο εθνικό σχέδιο και όχι οι σοβαρές δυσχέριες τις οποίες αντιμετώπισε στην πράξη η Επιτροπή κατά την εξέταση του σχεδίου αυτού. Επιπλέον, σε μια τέτοια περίπτωση, τα πρόσωπα που αντιτίθενται σε κάποιο σχέδιο θα μπορούσαν εύκολα να καθυστερήσουν την εξέτασή του από την Επιτροπή, υποχρεώνοντάς την, με την παρέμβασή τους, να κινήσει την επίσημη διαδικασία έρευνας¹⁴.

Τέλος, σε σχέση με το ίδιο ζήτημα, το Γενικό Δικαστήριο διευκρίνισε, με τις προαναφερθείσες αποφάσεις *Orange κατά Επιτροπής* και *Iliad κ.λπ. κατά Επιτροπής*, ότι, στο πλαίσιο προσφυγής κατά αποφάσεως της Επιτροπής με την οποία διαπιστώθηκε ότι δεν υφίσταται ενίσχυση, απόκειται στον προσφεύγοντα να αποδείξει ότι η Επιτροπή αντιμετώπισε σοβαρές δυσχέριες που δικαιολογούσαν την κίνηση της επίσημης διαδικασίας έρευνας. Το Γενικό Δικαστήριο δέχθηκε ότι ο προσφεύγων ο οποίος επικαλείται προσβολή των διαδικαστικών του δικαιωμάτων λόγω της επιλογής της Επιτροπής να μην κινήσει την επίσημη διαδικασία έρευνας μπορεί να προβάλει κάθε επιχείρημα προκειμένου να αποδείξει ότι τα στοιχεία που διέθετε η Επιτροπή κατά το στάδιο της προκαταρκτικής εξετάσεως έπρεπε να της δημιουργήσουν αμφιβολίες σε σχέση με τον χαρακτηρισμό του κοινοποιηθέντος μέτρου ως κρατικής ενισχύσεως και με τη συμβατότητά του προς τη Συνθήκη. Τόνισε πάντως ότι, ναι μεν είναι έργο του δικαστή της Ένωσης να ελέγξει τα επιχειρήματα που προβάλλονται προκειμένου να αμφισβητηθεί, υπό το πρίσμα της υπάρξεως σοβαρών δυσχερειών, η διαπίστωση περί ασυμβατότητας του μέτρου προς τη Συνθήκη, πλην όμως ο προσφεύγων οφείλει να προσδιορίσει από ποιες ενδείξεις προκύπτει η ύπαρξη τέτοιων δυσχερειών. Όταν ο προσφεύγων παραπέμπει σε επιχειρήματα που προέβαλε στο πλαίσιο άλλου λόγου ακυρώσεως, σχετικού με την ουσία, είναι υποχρεωμένος να διευκρινίσει ποια ακριβώς από τα επιχειρήματα τα οποία προβλήθηκαν στο διαφορετικό αυτό πλαίσιο μπορούν να στοιχειοθετήσουν την ύπαρξη σοβαρών δυσχερειών. Εν προκειμένω, δεδομένου ότι η προσφεύγουσα περιορίστηκε να υποστηρίξει ότι από τα στοιχεία τα οποία επικαλέστηκε στο πλαίσιο ενός εκ των ουσιαστικών λόγων ακυρώσεως προέκυπτε ότι υπήρχαν πολλές αντιφάσεις και ανακρίβειες στην ανάλυση της Επιτροπής, το Γενικό Δικαστήριο έκρινε ότι αυτή η ασαφής και αόριστη παραπομπή δεν του αρκούσε για να καταλήξει σε συμπέρασμα ως προς το πώς ακριβώς επρόκειτο να στοιχειοθετηθεί η ύπαρξη σοβαρών δυσχερειών.

¹⁴ Βλ. επίσης τις προαναφερθείσες αποφάσεις *Colt Télécommunications France κατά Επιτροπής* και *Iliad κ.λπ. κατά Επιτροπής*.

δ) Το κριτήριο του ιδιώτη επενδυτή στο πλαίσιο οικονομίας της αγοράς

Στην υπόθεση *Poste Italiane κατά Επιτροπής* (απόφαση της 13ης Σεπτεμβρίου 2013, T-525/08, δεν δημοσιεύθηκε), το Γενικό Δικαστήριο επιλήφθηκε προσφυγής ακυρώσεως κατά της αποφάσεως της Επιτροπής με την οποία ο τοκισμός του κεφαλαίου που προερχόταν από τους τρεχούμενους λογαριασμούς ταχυδρομικού ταμιευτηρίου και κατετίθετο στο Δημόσιο Ταμείο χαρακτηρίστηκε ως ασύμβατη προς την κοινή αγορά κρατική ενίσχυση. Η Επιτροπή, για να αποδείξει ότι ο αποδέκτης της ενισχύσεως άντλησε πράγματι πλεονέκτημα, στηρίχθηκε στο κριτήριο του ιδιώτη επενδυτή στο πλαίσιο οικονομίας της αγοράς και σύγκρινε το επιτόκιο που το Δημόσιο Ταμείο χορήγησε στην προσφεύγουσα, κατόπιν μεταξύ τους συμφωνίας, με το επιτόκιο το οποίο, κατά την Επιτροπή, θα εφαρμοζόταν στην περίπτωση ιδιώτη δανειολήπτη υπό κανονικές συνθήκες αγοράς.

Το Γενικό Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι η κρατική παρέμβαση που, κατά την άποψη της Επιτροπής, συνιστούσε πλεονέκτημα υπέρ της προσφεύγουσας, υπό τη μορφή καθορισμού συγκεκριμένου επιτοκίου δυνάμει της προαναφερθείσας συμφωνίας, δεν ήταν δυνατό να διαχωριστεί από την υποχρέωση την οποία της επέβαλλε το κράτος να καταθέτει τα κεφάλαια από τις δικές της τραπεζικές δραστηριότητες σε τοκοφόρο τρεχούμενο λογαριασμό. Επρόκειτο, στην ουσία, για μία ενιαία παρέμβαση με την οποία το κράτος προέβλεπε μεν ειδικό επιτόκιο για τα κεφάλαια από τους τρεχούμενους λογαριασμούς ταχυδρομικού ταμιευτηρίου που καταθέτονταν στο Δημόσιο Ταμείο, ταυτοχρόνως όμως επέβαλλε στην προσφεύγουσα την υποχρέωση να προβαίνει σε αυτή την κατάθεση. Από οικονομικής απόψεως, η εν λόγω κρατική παρέμβαση είχε για την προσφεύγουσα δύο διαφορετικές συνέπειες. Από τη μία πλευρά, της στερούσε τη δυνατότητα, την οποία είχε κάθε άλλος χρηματοπιστωτικός οργανισμός, να χρησιμοποιεί τα κεφάλαια από τους τρεχούμενους λογαριασμούς που είχε υπό τη διαχείρισή της για να πραγματοποιεί επενδύσεις κατά το δοκούν. Από την άλλη πλευρά, της εξασφάλιζε τον τοκισμό αυτών των κεφαλαίων. Το Γενικό Δικαστήριο συνήγαγε εκ των ανωτέρω ότι η προσφεύγουσα θα ετύγχανε πλεονεκτήματος μόνον αν οι τόκοι που εισέπραττε, κατ' εφαρμογήν του καθορισθέντος με τη συμφωνία επιτοκίου, λόγω της καταθέσεως των οικείων κεφαλαίων στο Δημόσιο Ταμείο υπερέβαιναν την απόδοση την οποία θα μπορούσε ευλόγως να αναμένει από μια ελεύθερη και συνετή επενδυτική διαχείριση των ιδίων κεφαλαίων. Κατά συνέπεια, η Επιτροπή είχε υποπέσει σε πρόδηλο σφάλμα εκτιμήσεως καθόσον στήριξε το συμπέρασμά της περί υπάρξεως κρατικής ενισχύσεως αποκλειστικώς και μόνο στη διαπίστωση ότι το καθορισθέν με τη συμφωνία επιτόκιο ήταν υψηλότερο από το επιτόκιο για τον ιδιώτη δανειολήπτη.

Στην υπόθεση *Rousse Industry κατά Επιτροπής* (απόφαση της 20ής Μαρτίου 2013, T-489/11, δεν δημοσιεύθηκε, εκκρεμεί η εκδίκαση αναιρέσεως), το Γενικό Δικαστήριο είχε την ευκαιρία να επαναλάβει τη νομολογιακή αρχή ότι, σε υποθέσεις κρατικών ενισχύσεων, όταν δημόσιος πιστωτής παρέχει ευκολίες πληρωμής, η συμπεριφορά του πρέπει να συγκρίνεται με εκείνη του ιδιώτη πιστωτή ο οποίος επιδιώκει να εισπράξει τα οφειλόμενα ποσά από οφειλέτη που αντιμετωπίζει οικονομικές δυσχέρειες. Στο επίκεντρο της υποθέσεως βρίσκονταν συμβάσεις δανείου συναφθείσες μεταξύ της προσφεύγουσας και βουλγαρικού δημόσιου Ταμείου, το οποίο το βουλγαρικό Δημόσιο υποκατέστησε ως πιστωτής, προχωρώντας εν συνεχεία σε συμφωνία με την προσφεύγουσα για αναδιάρθρωση του χρέους της. Η προσφεύγουσα, όταν κατέστη σαφές ότι δεν ήταν σε θέση να εξοφλήσει εμπροθέσμως όλες τις οφειλές της στο πλαίσιο της συγκεκριμένης συμφωνίας αναδιάρθρωσεως, ζήτησε από τις βουλγαρικές αρχές να εκπονήσουν νέο σχέδιο, το οποίο αυτές κοινοποίησαν ακολούθως στην Επιτροπή ως ενίσχυση αναδιάρθρωσεως. Κατά την Επιτροπή, η επί μακρόν παράλειψη του βουλγαρικού Δημοσίου να αξιώσει την καταβολή των οφειλομένων ποσών συνιστούσε παράνομη και ασύμβατη προς την εσωτερική αγορά κρατική ενίσχυση. Η προσφεύγουσα προσέβαλε τη σχετική απόφαση της Επιτροπής και υποστήριξε ότι οι βουλγαρικές αρχές είχαν ενεργήσει όπως θα ενεργούσε οποιοσδήποτε ιδιώτης πιστωτής, οπότε δεν μπορούσε να στοιχειοθετηθεί κρατική ενίσχυση λόγω της συμπεριφοράς τους.

Το Γενικό Δικαστήριο, ενώπιον του οποίου ασκήθηκε η ως άνω προσφυγή, αφού διαπίστωσε ότι καθ' όλη τη διάρκεια της κρίσιμης περιόδου η προσφεύγουσα είχε περιέλθει επανειλημμένως σε κατάσταση υπερημερίας σε σχέση με σημαντικά ποσά, ότι ο κύκλος εργασιών της συρρικνωνόταν διαρκώς και ότι κατέγραφε αυξανόμενες ζημίες χωρίς να υπάρχει άμεση προοπτική αποκαταστάσεως της βιωσιμότητάς της, κατέληξε στο συμπέρασμα ότι ορθώς η Επιτροπή έκρινε ότι τυχόν ιδιώτης πιστωτής θα είχε κινήσει κατά της προσφεύγουσας διαδικασία αναγκαστικής εκτελέσεως προκειμένου να εξασφαλίσει την εξόφληση τουλάχιστον ενός τμήματος της απαιτήσεώς του. Απλές οχλήσεις για την εξόφληση των ληξιπρόθεσμων οφειλών, οι οποίες, μολονότι τα σχετικά ποσά δεν καταβάλλονταν, ουδέποτε κατέληξαν στη λήψη αυστηρότερων μέτρων, δεν είναι δυνατό να χαρακτηριστούν ως αποτελεσματικά μέτρα προς εξασφάλιση της εισπράξεως των οικείων αξιώσεων. Ως προς το επιχείρημα δε της προσφεύγουσας ότι τέτοια μέτρα θα εξάλειφαν κάθε πιθανότητα εισπράξεως της απαιτήσεως, το Γενικό Δικαστήριο επισήμανε ότι δεν υποβλήθηκε στην κρίση του κανένα στοιχείο βάσει του οποίου θα μπορούσε να γίνει δεκτό ότι υφίσταντο, κατά τη διάρκεια της κρίσιμης περιόδου, συγκεκριμένες και αξιόπιστες ενδείξεις ότι η προσφεύγουσα επρόκειτο να επιστρέψει άμεσα στην κερδοφορία, όπερ θα έπειθε τον ιδιώτη επενδυτή να μην κινήσει τη διαδικασία αναγκαστικής εκτελέσεως.

ε) Κρατικές ενισχύσεις συμβατές με την κοινή αγορά

Η υπόθεση *Andersen κατά Επιτροπής* (απόφαση της 20ής Μαρτίου 2013, T-92/11, δεν δημοσιεύθηκε, εκκρεμεί η εκδίκαση αναιρέσεως) αφορούσε απόφαση της Επιτροπής με την οποία οι δημόσιες συμβάσεις που συνήφθησαν μεταξύ του Υπουργείου Μεταφορών της Δανίας και μιας δημόσιας επιχειρήσεως, με αντικείμενο την παροχή υπηρεσιών σιδηροδρομικών μεταφορών, κρίθηκαν συμβατές με την εσωτερική αγορά. Κατά της ως άνω αποφάσεως ασκήθηκε ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου προσφυγή ακυρώσεως από ανταγωνίστρια επιχείρηση, η οποία προσήψε στην Επιτροπή ότι κακώς εξέτασε τις επίδικες συμβάσεις βάσει του κανονισμού (ΕΚ) 1370/2007¹⁵ ως είχε κατά τον χρόνο εκδόσεως της προσβαλλομένης αποφάσεως. Κατά την προσφεύγουσα, εφόσον η απόφαση αυτή αφορούσε μη κοινοποιηθείσες ενισχύσεις, έπρεπε να εφαρμοστούν από την Επιτροπή οι ουσιαστικοί κανόνες οι οποίοι ίσχυαν κατά τον χρόνο που καταβλήθηκαν οι οικείες ενισχύσεις, ήτοι ο κανονισμός (ΕΟΚ) 1191/69¹⁶.

Το Γενικό Δικαστήριο σημείωσε ότι, για να διαπιστωθεί ποιοι ουσιαστικοί κανόνες έχουν εφαρμογή στο πλαίσιο της εκτιμήσεως της συμβατότητας συγκεκριμένης ενισχύσεως με την εσωτερική αγορά, πρέπει να γίνεται μια βασική διάκριση ανάμεσα, αφενός, στις κοινοποιηθείσες αλλά μη καταβληθείσες ενισχύσεις και, αφετέρου, στις ενισχύσεις που καταβλήθηκαν χωρίς να έχουν κοινοποιηθεί. Όσον αφορά την πρώτη κατηγορία, η ημερομηνία κατά την οποία πρέπει να θεωρηθεί ότι η σχεδιαζόμενη ενίσχυση παράγει τα αποτελέσματά της συμπίπτει με την ημερομηνία εκδόσεως από την Επιτροπή της αποφάσεώς της επί της συμβατότητας της εν λόγω ενισχύσεως με την κοινή αγορά. Πράγματι, από μια τέτοια ενίσχυση δεν είναι δυνατό να προκύψουν πλεονεκτήματα ή μειονεκτήματα σε σχέση με την κοινή αγορά παρά μόνον κατά την ημερομηνία κατά την οποία η Επιτροπή αποφασίζει αν θα την εγκρίνει. Ως προς τη δεύτερη όμως κατηγορία έχουν εφαρμογή οι ουσιαστικοί κανόνες δικαίου οι οποίοι ίσχυαν κατά τον χρόνο της καταβολής της σχετικής ενισχύσεως, δεδομένου ότι τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματα που αυτή συνεπάγεται προέκυψαν στην πράξη κατά τη διάρκεια της περιόδου καταβολής της. Εφόσον τα επίμαχα εν προκειμένω μέτρα δεν κοινοποιήθηκαν στην Επιτροπή προτού υλοποιηθούν, το Γενικό Δικαστήριο έκρινε ότι η συμβατότητά τους με την εσωτερική

¹⁵ Κανονισμός (ΕΚ) 1370/2007 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 23ης Οκτωβρίου 2007, για τις δημόσιες επιβατικές σιδηροδρομικές και οδικές μεταφορές και την κατάργηση των κανονισμών του Συμβουλίου (ΕΟΚ) 1191/69 και (ΕΟΚ) 1107/70 (ΕΕ L 315, σ. 1).

¹⁶ Κανονισμός (ΕΟΚ) 1191/69 του Συμβουλίου της 26ης Ιουνίου 1969 περί των ενεργειών των κρατών μελών που αφορούν τις υποχρεώσεις που είναι συνυφασμένες με την έννοια της δημόσιας υπηρεσίας στον τομέα των σιδηροδρομικών, οδικών και εσωτερικών πλωτών μεταφορών (ΕΕ ειδ. έκδ. 07/001, σ. 100).

αγορά θα έπρεπε να έχει εξεταστεί βάσει των ουσιαστικών κανόνων που ίσχυαν κατά τον χρόνο της καταβολής των οικείων ενισχύσεων, εκτός αν συνέτρεχαν οι προϋποθέσεις της κατ' εξαίρεση αναδρομικής εφαρμογής. Το Γενικό Δικαστήριο διαπίστωσε συναφώς ότι, εν προκειμένω, δεν επιτρεπόταν να εφαρμοστούν αναδρομικώς οι νέες διατάξεις του κανονισμού 1370/2007, δεδομένου ότι ούτε από το γράμμα, ούτε από τον σκοπό, ούτε από την οικονομία τους μπορούσε σαφώς να συναχθεί ότι έπρεπε να τους προσδοθεί αναδρομική ισχύς. Κατά συνέπεια, το Γενικό Δικαστήριο ακύρωσε την απόφαση της Επιτροπής.

Στην υπόθεση *TF1 κατά Επιτροπής* (απόφαση της 16ης Οκτωβρίου 2013, T-275/11), το Γενικό Δικαστήριο κλήθηκε να αποφανθεί αν ήταν συμβατή με την εσωτερική αγορά η ρύθμιση για τη μακρόχρονη χρηματοδότηση έξι καναλιών της δημόσιας γαλλικής τηλεόρασης τα οποία ανήκαν στη France Télévisions, εταιρία που υπόκειται στον οικονομικό και δημοσιονομικό έλεγχο του γαλλικού Δημοσίου. Η χρηματοδότηση αυτή, υπό τη μορφή ετήσιας επιδοτήσεως από κονδύλι του προϋπολογισμού για τη France Télévisions, εγκρίθηκε από την Επιτροπή, η οποία είχε επίσης εξετάσει, στο ίδιο πλαίσιο, τον αντίκτυπο που είχε επί της ως άνω επιδοτήσεως η εθνική ρύθμιση για τα διαφημιστικά μηνύματα και τις ηλεκτρονικές επικοινωνίες και, πιο συγκεκριμένα, οι προσφάτως θεσπισθέντες με την εν λόγω ρύθμιση φόροι.

Το Γενικό Δικαστήριο υπενθύμισε συναφώς ότι για να αποτελεί ο φόρος αναπόσπαστο μέρος του μέτρου ενισχύσεως πρέπει να συνδέεται υποχρεωτικώς με αυτό, υπό την έννοια ότι απαιτείται η είσπραξή του να προορίζεται οπωσδήποτε για τη χρηματοδότηση της ενισχύσεως και να επηρεάζει άμεσα το ύψος της. Επομένως, είναι αναγκαίο να υπάρχει δεσμευτική διάταξη του εθνικού δικαίου η οποία να ορίζει ότι ο φόρος προορίζεται για τη χρηματοδότηση της ενισχύσεως. Πάντως, η ύπαρξη και μόνον τέτοιας διατάξεως δεν αρκεί για να διαπιστωθεί ότι ο φόρος αποτελεί αναπόσπαστο μέρος του μέτρου ενισχύσεως. Πράγματι, πρέπει επιπλέον να εξετάζεται αν η είσπραξη του φόρου επηρεάζει άμεσα το ύψος της ενισχύσεως. Λαμβανομένων υπόψη των νομολογιακών αυτών αρχών, το Γενικό Δικαστήριο επικύρωσε το συμπέρασμα της Επιτροπής ότι, βάσει της οικείας γαλλικής ρυθμίσεως, οι νέοι φόροι δεν προορίζονταν, ελλείψει σχετικής ρητής διατάξεως, κατ' ανάγκη για τη χρηματοδότηση της επίδικης επιδοτήσεως. Το ως άνω συμπέρασμα δεν αναιρείται επειδή υφίσταται απλώς κάποια σχέση μεταξύ των νέων φόρων και της χρηματοδότησεως του επίμαχου μέτρου ενισχύσεως. Συγκεκριμένα, το γεγονός ότι οι φόροι, οι οποίοι θεσπίστηκαν για να καλύψουν τη χρηματοδότηση των δημόσιων υπηρεσιών ραδιοτηλεόρασης γενικότερα, χρησιμοποιούνταν, μεταξύ άλλων, και για τη χρηματοδότηση της ενισχύσεως δεν σήμαινε ότι τα έσοδα από τους φόρους αυτούς χρησιμοποιούνταν οπωσδήποτε για τον συγκεκριμένο σκοπό, δεδομένου ότι μπορούσαν να κατανεμηθούν σε διάφορες χρήσεις κατά τη διακριτική ευχέρεια των αρμόδιων αρχών και να καλύψουν έτσι διάφορα άλλα έξοδα, πλην των απαιτούμενων για το επίδικο μέτρο ενισχύσεως.

Η ίδια υπόθεση *TF1 κατά Επιτροπής* αποτέλεσε την αφορμή για να διευκρινίσει το Γενικό Δικαστήριο ότι η οικονομική απόδοση της επιχειρήσεως κατά την εκπλήρωση της αποστολής δημόσιας υπηρεσίας που της έχει ανατεθεί δεν επιτρέπεται να προβληθεί ως στοιχείο προς αμφισβήτηση της εκτιμήσεως της Επιτροπής ως προς τη συμβατότητα κρατικής ενισχύσεως, της οποίας επωφελείται η εν λόγω επιχείρηση, με την εσωτερική αγορά. Το κριτήριο το οποίο στηρίζεται στην προαναφερθείσα απόφαση *Altmark Trans και Regierungspräsidium Magdeburg* και χρησιμοποιείται για να διαπιστωθεί αν η αντιστάθμιση μιας δημόσιας υπηρεσίας μπορεί να χαρακτηριστεί ως κρατική ενίσχυση κατά την έννοια του άρθρου 107, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ δεν πρέπει να συγχέεται με το κριτήριο το οποίο στηρίζεται στο άρθρο 106, παράγραφος 2, ΣΛΕΕ και χρησιμοποιείται για να διαπιστωθεί αν μέτρο αντισταθμίσεως μιας ΥΓΟΣ, που συνιστά κρατική ενίσχυση, μπορεί να θεωρηθεί ως συμβατό με την εσωτερική αγορά. Στο πλαίσιο αυτό, η οικονομική απόδοση που εμφανίζει η επιφορτισμένη με την παροχή δημόσιας υπηρεσίας επιχείρηση κατά την εκτέλεση της εν λόγω υπηρεσίας είναι άνευ σημασίας για την εκτίμηση της συμβατότητας της σχετικής αντισταθμίσεως με την εσωτερική αγορά υπό το πρίσμα του άρθρου 106, παράγραφος 2, ΣΛΕΕ. Πράγματι, η διάταξη αυτή, επιτρέποντας ορισμένες εξαιρέσεις από

τους γενικούς κανόνες της Συνθήκης, έχει ως σκοπό να συμβιβάσει το συμφέρον των κρατών μελών να χρησιμοποιούν ορισμένες επιχειρήσεις, ιδίως του δημόσιου τομέα, ως μέσο ασκήσεως οικονομικής ή κοινωνικής πολιτικής, με το συμφέρον της Ένωσης να τηρούνται οι κανόνες του ανταγωνισμού και να διατηρείται η ενότητα της κοινής αγοράς. Συναφώς, δεν είναι απαραίτητο, για να πληρούνται οι προϋποθέσεις εφαρμογής του άρθρου 106, παράγραφος 2, ΣΛΕΕ, να απειλείται η χρηματοοικονομική ισορροπία της επιχειρήσεως που είναι επιφορτισμένη με τη διαχείριση μιας δημόσιας υπηρεσίας. Αρκεί ότι, ελλείψει των επίδικων μέτρων, θα της ήταν αδύνατο να εκπληρώσει τη δημόσια αποστολή της ή ότι η διατήρηση των μέτρων αυτών σε ισχύ της είναι αναγκαία για να μπορεί να εκπληρώνει την αποστολή της υπό οικονομικά αποδέκτες συνθήκες. Επιπλέον, σε περίπτωση που δεν υφίσταται εναρμονισμένη νομοθεσία της Ένωσης η οποία να ρυθμίζει τον οικείο τομέα, όπως συμβαίνει εν προκειμένω, η Επιτροπή δεν έχει την εξουσία να αποφανθεί ούτε επί της εκτάσεως της αποστολής δημόσιας υπηρεσίας που έχει ανατεθεί στη δημόσια επιχείρηση εκμεταλλεύσεως, ήτοι επί του ύψους των δαπανών οι οποίες συνδέονται με την υπηρεσία αυτή, ούτε επί της σκοπιμότητας των σχετικών πολιτικών επιλογών των εθνικών αρχών, ούτε επί της οικονομικής αποδόσεως της εν λόγω επιχειρήσεως. Συνεπώς, το ζήτημα αν η επιχείρηση που έχει αναλάβει την παροχή της ραδιοτηλεοπτικής υπηρεσίας γενικού οικονομικού συμφέροντος θα μπορούσε να εκπληρώσει τις υποχρεώσεις παροχής δημόσιας υπηρεσίας με χαμηλότερο κόστος στερείται σημασίας στο πλαίσιο της εκτιμήσεως της συμβατότητας της κρατικής χρηματοδοτήσεως της εν λόγω υπηρεσίας με τους περί κρατικών ενισχύσεων κανόνες της Συνθήκης.

Διανοητική ιδιοκτησία

1. Κοινοτικό σήμα

α) Απόλυτοι λόγοι απαραδέκτου

Το 2013 το Γενικό Δικαστήριο είχε την ευκαιρία να αποφανθεί επί πλειόνων από τους απόλυτους λόγους απαραδέκτου κατά το άρθρο 7, παράγραφος 1, του κανονισμού (ΕΚ) 207/2009¹⁷.

Με την απόφαση της 15ης Ιανουαρίου 2013, T-625/11, *BSH κατά ΓΕΕΑ (ecoDoor)* (δεν έχει δημοσιευθεί ακόμη στη Συλλογή, εκκρεμεί η εκδίκαση αναιρέσεως), το Γενικό Δικαστήριο έκρινε ότι, στον βαθμό που το μεν στοιχείο «eco» θα παρέπεμπε σημασιολογικώς στο «οικολογικό», το δε στοιχείο «door» θα ερμηνευόταν υπό την έννοια ότι αναφέρεται στην «πόρτα», ορθώς το τμήμα προσφυγών είχε καταλήξει ότι το ενδιαφερόμενο κοινό θα αντιλαμβανόταν αμέσως ότι ο όρος «ecodoor» υποδηλώνει την «οικολογική πόρτα» ή την «πόρτα οικολογικής κατασκευής και λειτουργίας». Διευκρίνισε επίσης ότι σημείο το οποίο περιγράφει συγκεκριμένο χαρακτηριστικό ενός ενσωματωμένου στο προϊόν εξαρτήματος μπορεί να είναι περιγραφικό και ως προς το ίδιο το προϊόν. Τούτο ισχύει στην περίπτωση όπου το περιγραφόμενο από το σημείο χαρακτηριστικό του εν λόγω εξαρτήματος θεωρείται από το ενδιαφερόμενο κοινό ότι μπορεί να επηρεάζει σημαντικά τα βασικά χαρακτηριστικά του ίδιου του προϊόντος.

Στην υπόθεση *ultra air κατά ΓΕΕΑ — Donaldson Filtration Deutschland (ultrafilter international)* (απόφαση της 30ής Μαΐου 2013, T-396/11, δεν έχει δημοσιευθεί ακόμη στη Συλλογή, εκκρεμεί η εκδίκαση αναιρέσεως), το Γενικό Δικαστήριο κλήθηκε να αποφανθεί επί της νομιμότητας της αποφάσεως με την οποία το τέταρτο τμήμα προσφυγών του ΓΕΕΑ, αφού ακύρωσε την απόφαση του τμήματος ακυρώσεων του ΓΕΕΑ να κηρύξει άκυρο το επίδικο σήμα, απέρριψε τη σχετική αίτηση κηρύξεως ακυρότητας, με την αιτιολογία ότι συνέτρεχε περίπτωση καταχρήσεως δικαιώματος.

¹⁷ Κανονισμός (ΕΚ) 207/2009 του Συμβουλίου, της 26ης Φεβρουαρίου 2009, για το κοινοτικό σήμα (ΕΕ L 78, σ. 1).

Το Γενικό Δικαστήριο υπενθύμισε ότι η διοικητική διαδικασία την οποία προβλέπει το άρθρο 56, παράγραφος 1, στοιχείο α', του κανονισμού 207/2009, σε συνδυασμό με το άρθρο 52, παράγραφος 1, στοιχείο α', του ίδιου κανονισμού, έχει ιδίως ως σκοπό να δώσει στο ΓΕΕΑ τη δυνατότητα να επανεξετάσει το κύρος της καταχώρισεως σήματος και να λάβει τη θέση την οποία θα έπρεπε, ενδεχομένως, να έχει λάβει αυτεπαγγέλτως βάσει του άρθρου 37, παράγραφος 1, του κανονισμού 207/2009. Στο πλαίσιο αυτό, το ΓΕΕΑ οφείλει να εκτιμήσει αν το υπό εξέταση σήμα είναι περιγραφικό και/ή στερείται διακριτικού χαρακτήρα, χωρίς τα κίνητρα ή η προγενέστερη συμπεριφορά του αιτούντος την κήρυξη της ακυρότητας να επηρεάζουν το εύρος της αποστολής που έχει ανατεθεί στο ΓΕΕΑ ως προς το γενικό συμφέρον το οποίο αποτελεί τη δικαιολογητική βάση του άρθρου 7, παράγραφος 1, στοιχεία β' και γ', και του άρθρου 56, παράγραφος 1, στοιχείο α', του κανονισμού 207/2009, αντιστοίχως. Συγκεκριμένα, δεδομένου ότι το ΓΕΕΑ, εφαρμόζοντας τις οικείες διατάξεις στο πλαίσιο διαδικασίας κηρύξεως ακυρότητας, δεν αποφαινεται επί του ζητήματος αν το δικαίωμα του δικαιούχου του σήματος κατισχύει έναντι οποιουδήποτε δικαιώματος του αιτούντος την κήρυξη της ακυρότητας, αλλά εξετάζει το κύρος του δικαιώματος του δικαιούχου του σήματος από απόψεως των κανόνων που διέπουν τη δυνατότητα καταχωρίσεώς του, δεν τίθεται ζήτημα «καταχρηστικής ασκήσεως δικαιώματος» εκ μέρους του αιτούντος την κήρυξη της ακυρότητας. Έτσι, το γεγονός ότι ο αιτών την κήρυξη ακυρότητας δύναται να υποβάλει την αίτηση με σκοπό να τοποθετήσει εν συνεχεία το επίμαχο σημείο στα προϊόντα του συνάδει ακριβώς με το γενικό συμφέρον το οποίο διασφαλίζεται από το άρθρο 7, παράγραφος 1, στοιχείο γ', του κανονισμού 207/2009 και συνίσταται στην απαίτηση να παραμένει το σημείο διαθέσιμο και να χρησιμοποιείται ελεύθερα. Ως εκ τούτου, το Γενικό Δικαστήριο κατέληξε ότι επ' ουδενί στοιχειοθετείται, εξ αυτού του λόγου, κατάχρηση δικαιώματος, συμπέρασμα που επιβεβαιώνεται άλλωστε και από το άρθρο 52, παράγραφος 1, του κανονισμού 207/2009, κατά το οποίο ένα σήμα μπορεί να κηρυχθεί άκυρο και κατόπιν ανταγωγής ασκηθείσας στο πλαίσιο αγωγής λόγω παραποιήσεως σήματος, όπερ σημαίνει ότι ο εναγόμενος, στην περίπτωση τέτοιας αγωγής, μπορεί να ζητήσει την κήρυξη της ακυρότητας ακόμη και αν έχει χρησιμοποιήσει το σήμα και προτίθεται να εξακολουθήσει να το χρησιμοποιεί.

Στην υπόθεση *Kreyenberg κατά ΓΕΕΑ — Επιτροπή (MEMBER OF €e euro experts)* (απόφαση της 10ης Ιουλίου 2013, T-3/12, δεν έχει δημοσιευθεί ακόμη στη Συλλογή), το Γενικό Δικαστήριο εξέτασε το βάσιμο προσφυγής που ασκήθηκε κατά της αποφάσεως του δεύτερου τμήματος προσφυγών επί διαδικασίας για την κήρυξη της ακυρότητας του εικονιστικού σήματος MEMBER OF €e euro experts, κατά το πέρας της οποίας το εν λόγω τμήμα αποφάνθηκε επί της σχέσεως μεταξύ του άρθρου 7, παράγραφος 1, στοιχείο θ', και του άρθρου 7, παράγραφος 1, στοιχείο η', του κανονισμού 207/2009. Κατά το Γενικό Δικαστήριο, το άρθρο 7, παράγραφος 1, στοιχείο θ', του κανονισμού 207/2009 πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι απαγορεύει την καταχώριση, ως σημάτων ή στοιχείων σημάτων, των εμβλημάτων, πλην εκείνων στα οποία αναφέρεται το άρθρο 7, παράγραφος 1, στοιχείο η', του ίδιου κανονισμού, ανεξαρτήτως αν αναπαράγεται το ίδιο το έμβλημα ή αν πρόκειται απλώς για απομίμηση. Το Γενικό Δικαστήριο συνήγαγε το ως άνω συμπέρασμα από το γράμμα του άρθρου 7, παράγραφος 1, στοιχείο θ', του κανονισμού 207/2009 και από δύο ακόμη στοιχεία. Πρώτον, διαπίστωσε ότι η εν λόγω διάταξη δεν περιορίζει ρητώς το πεδίο εφαρμογής της επιβαλλομένης απαγορεύσεως στα σήματα τα οποία αποτελούν πανομοιότυπη αναπαραγωγή εμβλήματος. Η διάταξη αυτή μπορεί δηλαδή να ερμηνευθεί, με βάση τη διατύπωσή της, υπό την έννοια ότι δεν απαγορεύει μόνον τα σήματα που αναπαράγουν το ίδιο το έμβλημα, αλλά και τα σήματα τα οποία συνιστούν απομίμησή του. Το Γενικό Δικαστήριο πρόσθεσε ότι αν δεν γινόταν δεκτή η ως άνω ερμηνεία θα υπονομευόταν σημαντικά η πρακτική αποτελεσματικότητα της διατάξεως, καθόσον θα αρκούσε μια ελαφρά τροποποίηση του εμβλήματος, έστω και ανεπαίσθητη για όσους δεν είναι ειδικοί της εραλδικής τέχνης, για να μπορέσει αυτό να καταχωριστεί ως σήμα ή ως στοιχείο σήματος. Δεύτερον, το Γενικό Δικαστήριο υπογράμμισε ότι ο νομοθέτης της Ένωσης επ' ουδενί όρισε ότι το άρθρο 7, παράγραφος 1, στοιχείο θ', του κανονισμού 207/2009 απαγορεύει μόνον την καταχώριση σήματος το οποίο συνίσταται εξ ολοκλήρου σε έμβλημα. Συγκεκριμένα, χρησιμοποιώντας το ρήμα «περιλαμβάνω» στο άρθρο 7, παράγραφος 1, στοιχείο θ', του κανονισμού 207/2009 ο νομοθέτης κατέστησε σαφές ότι, υπό τις προϋποθέσεις που

προβλέπει η εν λόγω διάταξη, απαγορεύεται τα εμβλήματα, πλην εκείνων στα οποία αναφέρεται το άρθρο 7, παράγραφος 1, στοιχείο η', του κανονισμού 207/2009, να χρησιμοποιούνται όχι μόνον ως σήματα, αλλά και ως στοιχεία σημάτων. Το ως άνω συμπέρασμα συνάδει εξάλλου και με την πρακτική αποτελεσματικότητα της διατάξεως αυτής, η οποία έχει ως σκοπό να εξασφαλίσει την πληρέστερη δυνατή προστασία στα εμβλήματα που αφορά. Κατ' αναλογία προς τη νομολογία σχετικά με το άρθρο 7, παράγραφος 1, στοιχείο η', του κανονισμού 207/2009 ως προς τα εμβλήματα των διεθνών διακυβερνητικών οργανισμών τα οποία κοινοποιούνται δεόντως στα συμβαλλόμενα κράτη της Συμβάσεως των Παρισιών¹⁸, το Γενικό Δικαστήριο κατέληξε ότι η προστασία που παρέχεται στα εμβλήματα του άρθρου 7, παράγραφος 1, στοιχείο θ', του ίδιου κανονισμού καλύπτει τις περιπτώσεις όπου, συνολικώς θεωρούμενο, το σήμα το οποίο περιλαμβάνει ένα τέτοιο έμβλημα μπορεί να παραπλανήσει το κοινό ως προς τον δεσμό που υφίσταται μεταξύ, αφενός, του δικαιούχου ή του χρήστη του σήματος αυτού και, αφετέρου, της αρχής στην οποία παραπέμπει το οικείο έμβλημα.

β) Σχετικοί λόγοι απαραδέκτου

Στο επίκεντρο της υποθέσεως *Sanco κατά ΓΕΕΑ — Marsalman* (Απεικόνιση ενός κοτόπουλου) (απόφαση της 14ης Μαΐου 2013, T-249/11, δεν έχει δημοσιευθεί ακόμη στη Συλλογή, εκκρεμεί η εκδίκαση αναίρεσεως) βρισκόταν το ζήτημα της εκτιμήσεως της συμπληρωματικότητας των προϊόντων και των υπηρεσιών που αφορά η αίτηση καταχωρίσεως.

Το Γενικό Δικαστήριο σημείωσε ότι μόνον εφόσον διαπιστώνεται ότι ουδεμία ομοιότητα υπάρχει μεταξύ των προσδιοριζόμενων από δύο σήματα προϊόντων και υπηρεσιών μπορεί να γίνει δεκτό ότι δεν συντρέχει κίνδυνος συγχύσεως των σημάτων αυτών, χωρίς να χρειάζεται να γίνει σφαιρική εκτίμηση, λαμβανομένων υπόψη όλων των κρίσιμων παραγόντων, του τρόπου με τον οποίο το ενδιαφερόμενο κοινό αντιλαμβάνεται, αφενός, τα οικεία σημεία και, αφετέρου, τα επίμαχα προϊόντα ή υπηρεσίες. Κατά την αξιολόγηση της ομοιότητας μεταξύ των προϊόντων και των υπηρεσιών πρέπει, κατ' αρχήν, να συνεκτιμώνται όλοι οι κρίσιμοι παράγοντες οι οποίοι χαρακτηρίζουν τη μεταξύ τους σχέση. Έτσι, κατά την αξιολόγηση της ενδεχόμενης συμπληρωματικής σχέσεως μεταξύ των προϊόντων και των υπηρεσιών, πρέπει, εν τέλει, να λαμβάνεται υπόψη η αντίληψη του ενδιαφερόμενου κοινού ως προς τη σπουδαιότητα που έχει για τη χρήση ενός προϊόντος ή μιας υπηρεσίας ένα άλλο προϊόν ή υπηρεσία.

Επομένως, η συμπληρωματικότητα μεταξύ των προϊόντων και των υπηρεσιών στο πλαίσιο του κινδύνου συγχύσεως δεν εκτιμάται με βάση την ύπαρξη, για το ενδιαφερόμενο κοινό, μιας απλής σχέσεως μεταξύ των επίμαχων προϊόντων και υπηρεσιών από την άποψη του είδους τους, της χρήσεώς τους και των δικτύων διανομής τους, αλλά με βάση την ύπαρξη στενού δεσμού μεταξύ αυτών των προϊόντων και υπηρεσιών, υπό την έννοια ότι το ένα είναι αναγκαίο ή τόσο σημαντικό για τη χρήση του άλλου ώστε το εν λόγω κοινό ενδέχεται να θεωρήσει ότι η ίδια επιχείρηση φέρει την ευθύνη για την παρασκευή τους, στην περίπτωση προϊόντων, ή για την παροχή τους, στην περίπτωση υπηρεσιών. Συναφώς, το γεγονός ότι ένα προϊόν ή μία υπηρεσία είναι άσχετα με ένα άλλο προϊόν ή μια άλλη υπηρεσία δεν σημαίνει πάντοτε ότι η χρήση του ενός δεν είναι αναγκαία ή σημαντική για τη χρήση του άλλου. Κατόπιν των σκέψεων αυτών, το Γενικό Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι, εν προκειμένω, το τμήμα προσφυγών είχε υποπέσει σε σφάλμα κατά την εκτίμηση της συμπληρωματικότητας μεταξύ, αφενός, των προϊόντων που αφορούσε το προγενέστερο σήμα και, αφετέρου, των υπηρεσιών διαφημίσεως, εμπορικής αντιπροσωπείας, δικαιοχρήσεως, καθώς και εισαγωγών και εξαγωγών, τις οποίες αφορούσε το επίμαχο σήμα και ότι, λόγω του σφάλματος αυτού, δεν είχε λάβει υπόψη όλες τις κρίσιμες παραμέτρους για την εκτίμηση της ομοιότητας των οικείων προϊόντων και υπηρεσιών.

¹⁸ Σύμβασις των Παρισιών περί προστασίας της βιομηχανικής ιδιοκτησίας, της 20ής Μαρτίου 1883, όπως έχει αναθεωρηθεί και τροποποιηθεί.

Με την απόφαση της 11ης Ιουλίου 2013, T-321/10, *SA. PAR. κατά ΓΕΕΑ — Salini Costruttori (GRUPPO SALINI)* (δεν έχει δημοσιευθεί ακόμη στη Συλλογή), το Γενικό Δικαστήριο αποκρυστάλλωσε την ερμηνεία του όρου «κακόπιστα», όπως χρησιμοποιείται στο άρθρο 52, παράγραφος 1, στοιχείο β', του κανονισμού 207/2009. Ειδικότερα, τόνισε ότι η διάταξη αυτή προβλέπει ότι κοινοτικό σήμα κηρύσσεται άκυρο μετά από αίτηση που υποβάλλεται στο ΓΕΕΑ ή μετά από άσκηση ανταγωγής στο πλαίσιο αγωγής για παραποίηση/απομίμηση αν ο καταθέτης ενήργησε κακόπιστα κατά την κατάθεση της αιτήσεως καταχωρίσεως του σήματος, ενώ ορίζει επίσης ότι ο αιτών την κήρυξη της ακυρότητας φέρει συναφώς το βάρος αποδείξεως. Το Γενικό Δικαστήριο υπογράμμισε, επ' αυτού, ότι η έννοια της κακής πίστεως κατά την ως άνω διάταξη δεν ορίζεται, ούτε οριοθετείται ούτε καν περιγράφεται με οποιονδήποτε τρόπο στη νομοθεσία της Ένωσης. Πρέπει επομένως να γίνει δεκτό ότι κατά τη σφαιρική εκτίμηση που πραγματοποιείται δυνάμει της διατάξεως αυτής επιτρέπεται να ληφθούν υπόψη τόσο η εμπορική λογική στο πλαίσιο της οποίας εντάσσεται η κατάθεση της αιτήσεως καταχωρίσεως σημείου ως κοινοτικού σήματος όσο και η χρονολογική ακολουθία των σχετικών με την εν λόγω κατάθεση γεγονότων. Ενδεικτικώς, πρέπει να συνεκτιμηθούν στοιχεία όπως, πρώτον, το γεγονός ότι ο αιτών γνωρίζει ή όφειλε να γνωρίζει ότι τρίτος χρησιμοποιεί, σ' ένα τουλάχιστον κράτος μέλος και για πανομοιότυπο ή παρόμοιο προϊόν ή υπηρεσία, ένα πανομοιότυπο ή παρόμοιο σημείο ικανό να προκαλέσει σύγχυση με το σημείο του οποίου ζητείται η καταχώριση, δεύτερον, η πρόθεση του αιτούντος να εμποδίσει τον εν λόγω τρίτο να συνεχίσει να χρησιμοποιεί το οικείο σημείο και, τρίτον, ο βαθμός νομικής προστασίας που παρέχεται στο σημείο του τρίτου και στο σημείο του οποίου ζητείται η καταχώριση. Κατά συνέπεια, το γεγονός ότι ο αιτών την καταχώριση γνώριζε την εμπορική και εταιρική κατάσταση του δικαιούχου του προγενέστερου σήματος και είχε υπόψη ότι η εταιρία του τελευταίου διερχόταν φάση επεκτάσεως δεν αρκεί, από μόνο του, για να διαπιστωθεί ότι ενήργησε κακόπιστα. Πρέπει επιπλέον να ληφθεί υπόψη η πρόθεσή του κατά τον χρόνο καταθέσεως της αιτήσεως καταχωρίσεως. Η πρόθεση αυτή, η οποία είναι εξ ορισμού υποκειμενικό στοιχείο, μπορεί να προσδιοριστεί σε συνάρτηση με τις αντικειμενικές περιστάσεις της συγκεκριμένης περιπτώσεως. Ως εκ τούτου, η εκτίμηση της ενδεχόμενης κακής πίστεως του αιτούντος την καταχώριση σήματος προϋποθέτει τη διερεύνηση των προθέσεών του, όπως αυτές μπορούν να συναχθούν από αντικειμενικές περιστάσεις, καθώς και από συγκεκριμένες ενέργειές του, από τον ρόλο ή τη θέση του, από τη γνώση που διέθετε σχετικά με τη χρήση του προγενέστερου σήματος, από τη συμβατική, προσυμβατική ή μετασυμβατική σχέση του με τον αιτούντα την κήρυξη της ακυρότητας, από την ύπαρξη τυχόν αμοιβαίων καθηκόντων ή υποχρεώσεων και, γενικότερα, από κάθε αντικειμενική κατάσταση συγκρούσεως συμφερόντων στην οποία έχει βρεθεί ο αιτών την καταχώριση του σήματος. Έτσι, μεταξύ των αντικειμενικών περιστάσεων οι οποίες ενδέχεται να φωτίσουν τις προθέσεις του αιτούντος την καταχώριση καταλέγονται ιδίως η χρονική σειρά των γεγονότων που σχετίζονται με την καταχώριση του σήματός του, η ενδεχόμενη σύγκρουση συμφερόντων του αιτούντος σε σχέση με τον δικαιούχο του προγενέστερου σήματος, το είδος του σήματος του οποίου ζητήθηκε η καταχώριση και το εύρος της φήμης του κατά τον χρόνο της καταθέσεως και ενόψει της καταχωρίσεώς του. Λαμβάνοντας υπόψη όλα αυτά τα στοιχεία, το Γενικό Δικαστήριο επικύρωσε το συμπέρασμα του τμήματος προσφυγών ότι το καταχωρισμένο σήμα έπρεπε να κηρυχθεί άκυρο βάσει του άρθρου 52, παράγραφος 1, στοιχείο β', του κανονισμού 207/2009.

γ) Βάρος αποδείξεως — Αυτεπάγγελτη εξέταση από το ΓΕΕΑ

Με την απόφαση της 20ής Μαρτίου 2013, T-571/11, *El Corte Inglés κατά ΓΕΕΑ — Chez Gerard (CLUB GOURMET)* (δεν έχει δημοσιευθεί ακόμη στη Συλλογή, εκκρεμεί η εκδίκαση αναιρέσεως), το Γενικό Δικαστήριο κατέστησε σαφές ότι, στο πλαίσιο της εφαρμογής του κανονισμού 207/2009, ο προσδιορισμός του περιεχομένου των κρίσιμων διατάξεων του εθνικού δικαίου και η ερμηνεία τους, στον βαθμό που είναι αναγκαία για την άσκηση της δραστηριότητας των οργάνων της Ένωσης, άπτονται της διαπιστώσεως των πραγματικών περιστατικών, και όχι της εφαρμογής του δικαίου.

Το Γενικό Δικαστήριο έκρινε ότι, ναι μεν το άρθρο 65, παράγραφος 2, του κανονισμού 207/2009 έχει την έννοια ότι οι κανόνες δικαίου των οποίων η παράβαση δικαιολογεί την άσκηση προσφυγής

ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου μπορούν να προέρχονται τόσο από το εθνικό δίκαιο όσο και από το δίκαιο της Ένωσης, πλην όμως η αρχή *iura novit curia* ισχύει μόνον ως προς το τελευταίο αυτό δίκαιο, ενώ το εθνικό δίκαιο εντάσσεται στο πλαίσιο του βάρους επικλήσεως και αποδείξεως των πραγματικών περιστατικών, δεδομένου ότι το περιεχόμενό του πρέπει, ενδεχομένως, να αποδειχθεί με την προσκόμιση στοιχείων. Συνεπώς, κατ' αρχήν, στο πλαίσιο διαδικασίας ενώπιον των θεσμικών οργάνων της Ένωσης, ο διάδικος που επικαλείται το εθνικό δίκαιο οφείλει να αποδείξει ότι το δίκαιο αυτό στηρίζει τους ισχυρισμούς του. Επίσης, μολονότι αληθεύει ότι το ΓΕΕΑ υποχρεούται να αναζητεί αυτεπαγγέλτως πληροφορίες όσον αφορά το εθνικό δίκαιο του οικείου κράτους μέλους χρησιμοποιώντας τα μέσα που εκτιμά ότι είναι χρήσιμα προς τούτο, η υποχρέωση αυτή επιβάλλεται μόνον εφόσον οι εν λόγω πληροφορίες είναι αναγκαίες για την εκτίμηση των προϋποθέσεων εφαρμογής κάποιου σχετικού λόγου απαραδέκτου και, ιδίως, για την εκτίμηση του υποστατού των προβληθέντων πραγματικών περιστατικών και της αποδεικτικής ισχύος των προσκομισθέντων στοιχείων, οπότε η ως άνω υποχρέωση ισχύει μόνο στην περίπτωση όπου το ΓΕΕΑ διαθέτει ήδη ενδείξεις για το εθνικό δίκαιο, είτε υπό τη μορφή ισχυρισμών σχετικά με το περιεχόμενό του είτε υπό τη μορφή στοιχείων τα οποία αναφέρθηκαν στο πλαίσιο της συζητήσεως της υποθέσεως και υποστηρίχθηκε ότι έχουν αποδεικτική ισχύ.

Στην απόφαση της 7ης Μαΐου 2013, T-579/10, *macros consult κατά ΓΕΕΑ — MIP Metro (makro)* (δεν έχει δημοσιευθεί ακόμη στη Συλλογή), το Γενικό Δικαστήριο υπογράμμισε ότι, σε περίπτωση αιτήσεως η οποία υποβάλλεται δυνάμει του άρθρου 53, παράγραφος 2, του κανονισμού 207/2009 και στηρίζεται σε προγενέστερο δικαίωμα προστατευόμενο κατά το εθνικό δίκαιο, από τον κανόνα 37 του κανονισμού (ΕΚ) 2868/95 ¹⁹ προκύπτει ότι απόκειται στον αιτούντα να προσκομίσει στοιχεία που να αποδεικνύουν ότι νομιμοποιείται, βάσει της εφαρμοστέας εθνικής νομοθεσίας, να επικαλεστεί το εν λόγω δικαίωμα.

Ο ως άνω κανόνας επιρρίπτει στον αιτούντα το βάρος προσκομίσεως στο ΓΕΕΑ όχι μόνον των στοιχείων που αποδεικνύουν ότι πληροί τις προϋποθέσεις που απαιτούνται, κατά την εθνική νομοθεσία της οποίας την εφαρμογή ζητεί, προκειμένου να μπορέσει να απαγορεύσει τη χρήση κοινοτικού σήματος δυνάμει προγενέστερου δικαιώματος αλλά και των στοιχείων που τεκμηριώνουν το περιεχόμενο της συγκεκριμένης νομοθεσίας. Επιπλέον, εφόσον το άρθρο 53, παράγραφος 1, στοιχείο γ', του κανονισμού 207/2009 παραπέμπει ρητώς στο άρθρο 8, παράγραφος 4, του ίδιου κανονισμού και η δεύτερη αυτή διάταξη αφορά προγενέστερα δικαιώματα προστατευόμενα βάσει είτε της νομοθεσίας της Ένωσης είτε του εφαρμοστέου επί του επίμαχου σημείου εθνικού δικαίου, οι προαναφερθείσες αρχές ισχύουν και όταν γίνεται επίκληση διατάξεων του εθνικού δικαίου, βάσει του άρθρου 53, παράγραφος 1, στοιχείο γ', του κανονισμού 207/2009. Πράγματι, ο κανόνας 37, στοιχείο β', περίπτωση ii, του κανονισμού 2868/95 προβλέπει ανάλογους κανόνες για την απόδειξη της υπάρξεως προγενέστερου δικαιώματος στην περίπτωση αιτήσεως που υποβάλλεται δυνάμει του άρθρου 53, παράγραφος 1, του κανονισμού 207/2009. Έτσι, η ύπαρξη εθνικού δικαιώματος είναι ζήτημα του πραγματικού και απόκειται, συνεπώς, στον διάδικο που επικαλείται την ύπαρξη δικαιώματος το οποίο πληροί τις προϋποθέσεις του άρθρου 8, παράγραφος 4, του κανονισμού 207/2009 να αποδείξει ενώπιον του ΓΕΕΑ όχι μόνο ότι το εν λόγω δικαίωμα απορρέει από την εθνική νομοθεσία αλλά και το περιεχόμενο της νομοθεσίας αυτής.

Τέλος, στην υπόθεση *Fürstlich Castell'sches Domänenamt κατά ΓΕΕΑ — Castel Frères (CASTEL)* (απόφαση της 13ης Σεπτεμβρίου 2013, T-320/10, δεν έχει δημοσιευθεί ακόμη στη Συλλογή, εκκρεμεί η εκδίκαση αναιρέσεως) το Γενικό Δικαστήριο αποφάνθηκε επί του ζητήματος αν ο προβλεπόμενος από το άρθρο 7, παράγραφος 1, στοιχείο δ', του κανονισμού 207/2009 απόλυτος λόγος απαραδέκτου πρέπει να

¹⁹ Κανονισμός (ΕΚ) 2868/95 της Επιτροπής, της 13ης Δεκεμβρίου 1995, περί της εφαρμογής του κανονισμού (ΕΚ) 40/94 του Συμβουλίου για το κοινοτικό σήμα (ΕΕ L 303, σ. 1).

εξετάζεται αυτεπαγγέλτως από το τμήμα προσφυγών ακόμη και αν ο προσφεύγων δεν τον έχει επικαλεστεί στο πλαίσιο της διαδικασίας ενώπιον του τμήματος αυτού.

Το Γενικό Δικαστήριο υπενθύμισε κατ' αρχάς ότι, βάσει του άρθρου 76, παράγραφος 1, του κανονισμού 207/2009, στο πλαίσιο της εκτιμήσεως των απόλυτων λόγων απαραδέκτου, οι εξεταστές του ΓΕΕΑ και, κατόπιν προσφυγής, τα τμήματα προσφυγών του ΓΕΕΑ οφείλουν να εξετάζουν αυτεπαγγέλτως τα πραγματικά περιστατικά προκειμένου να κρίνουν αν το σήμα του οποίου ζητείται η καταχώριση εμπίπτει ή όχι σε έναν από τους λόγους απαραδέκτου της καταχώρισης κατά το άρθρο 7 του ίδιου κανονισμού. Επομένως, δεν αποκλείεται το ενδεχόμενο τα αρμόδια όργανα του ΓΕΕΑ να στηρίξουν τελικώς τις αποφάσεις τους σε πραγματικά περιστατικά που δεν επικαλέστηκε ο αιτών. Το Γενικό Δικαστήριο διευκρίνισε πάντως ότι, στο πλαίσιο διαδικασίας κηρύξεως ακυρότητας, δεν επιτρέπεται να υποχρεωθεί το ΓΕΕΑ να προβεί εκ νέου σε αυτεπάγγελτη εξέταση, την οποία έχει ήδη διενεργήσει ο εξεταστής, των κρίσιμων πραγματικών περιστατικών που θα μπορούσαν να το οδηγήσουν να εφαρμόσει τους απόλυτους λόγους απαραδέκτου. Πράγματι, από τις διατάξεις των άρθρων 52 και 55 του κανονισμού 207/2009 συνάγεται ότι το κοινοτικό σήμα θεωρείται έγκυρο μέχρις ότου κηρυχθεί άκυρο από το ΓΕΕΑ κατόπιν διαδικασίας κηρύξεως ακυρότητας. Απολαύει, επομένως, τεκμηρίου εγκυρότητας το οποίο συνιστά τη λογική συνέπεια του ελέγχου που διενεργεί το ΓΕΕΑ οσάκις εξετάζει αίτηση καταχωρίσεως.

Το Γενικό Δικαστήριο έκρινε ότι, λόγω αυτού του τεκμηρίου εγκυρότητας, η προβλεπόμενη από το άρθρο 76, παράγραφος 1, του κανονισμού 207/2009 υποχρέωση του ΓΕΕΑ να εξετάζει αυτεπαγγέλτως τα κρίσιμα πραγματικά περιστατικά που θα μπορούσαν να το οδηγήσουν να εφαρμόσει τους απόλυτους λόγους απαραδέκτου περιορίζεται στον έλεγχο της αιτήσεως καταχωρίσεως σήματος ο οποίος πραγματοποιείται από τους εξεταστές του ΓΕΕΑ και, κατόπιν προσφυγής, από τα τμήματα προσφυγών του ΓΕΕΑ στο πλαίσιο της διαδικασίας καταχωρίσεως του εν λόγω σήματος. Δεδομένου ότι, όταν πρόκειται για διαδικασία κηρύξεως ακυρότητας, το καταχωρισμένο κοινοτικό σήμα τεκμαίρεται έγκυρο, απόκειται στο πρόσωπο που υπέβαλε αίτηση περί κηρύξεως ακυρότητας να προβάλει ενώπιον του ΓΕΕΑ συγκεκριμένα στοιχεία τα οποία θα μπορούσαν να θίξουν το κύρος του. Κατά συνέπεια, στο πλαίσιο διαδικασίας κηρύξεως ακυρότητας, το τμήμα προσφυγών δεν υποχρεούται να εξετάσει αυτεπαγγέλτως τα κρίσιμα πραγματικά περιστατικά που θα μπορούσαν να το οδηγήσουν να εφαρμόσει τον απόλυτο λόγο απαραδέκτου του άρθρου 7, παράγραφος 1, στοιχείο δ', του κανονισμού 207/2009.

δ) Εξουσία μεταρρυθμίσεως

Στην απόφαση της 4ης Ιουνίου 2013, T-514/11, *i-content κατά ΓΕΕΑ — Decathlon (BETWIN)* (δεν έχει δημοσιευθεί ακόμη στη Συλλογή), το Γενικό Δικαστήριο ασχολήθηκε με τις προϋποθέσεις υπό τις οποίες μπορεί να ασκήσει την εξουσία μεταρρυθμίσεως που του αναγνωρίζει το άρθρο 65, παράγραφος 3, του κανονισμού 207/2009.

Το Γενικό Δικαστήριο επισήμανε ότι η ευχέρεια που του παρέχεται από το άρθρο 65, παράγραφος 3, του κανονισμού 207/2009 δεν σημαίνει ότι αυτό έχει την εξουσία να αποφαινεται επί ζητήματος ως προς το οποίο δεν έχει ακόμη αποφανθεί το τμήμα προσφυγών. Επομένως, η άσκηση της εξουσίας μεταρρυθμίσεως πρέπει, κατ' αρχήν, να περιορίζεται στις περιπτώσεις όπου το Γενικό Δικαστήριο, έχοντας ελέγξει την εκτίμηση στην οποία προέβη το τμήμα προσφυγών, είναι σε θέση να κρίνει, βάσει του ισχύοντος νομικού πλαισίου και των διαπιστωθέντων πραγματικών περιστατικών, ποια απόφαση έπρεπε να είχε λάβει το τμήμα προσφυγών. Εν προκειμένω, το Γενικό Δικαστήριο κατέληξε ότι συνέτρεχαν οι προϋποθέσεις ασκήσεως της συγκεκριμένης εξουσίας του. Κατά το Γενικό Δικαστήριο, το τμήμα προσφυγών όφειλε να διαπιστώσει, αντιθέτως προς τα όσα έκρινε το τμήμα ανακοπών, ότι δεν υφίστατο κίνδυνος συγχύσεως ως προς τα προϊόντα τα οποία αφορούσε η αίτηση καταχωρίσεως. Ως εκ τούτου, το Γενικό Δικαστήριο μεταρρύθμισε την προσβαλλόμενη απόφαση.

Με την απόφαση της 3ης Ιουλίου 2013, T-236/12, *Airbus κατά ΓΕΕΑ (NEO)* (δεν έχει δημοσιευθεί ακόμη στη Συλλογή), το Γενικό Δικαστήριο παρέσχε διευκρινίσεις ως προς την εξέταση την οποία πραγματοποιεί το τμήμα προσφυγών.

Το Γενικό Δικαστήριο τόνισε συναφώς ότι, κατά το άρθρο 64, παράγραφος 1, του κανονισμού 207/2009, μετά την εξέταση της προσφυγής επί της ουσίας, το τμήμα προσφυγών αποφαινεται επί της προσφυγής και μπορεί, στο πλαίσιο αυτό, να ασκήσει τις αρμοδιότητες του οργάνου που εξέδωσε την προσβαλλόμενη απόφαση. Ωστόσο, αυτή η εξουσία να προβαίνει εκ νέου σε πλήρη εξέταση της ουσίας της αιτήσεως καταχωρίσεως, τόσο από νομικής απόψεως όσο και από πλευράς πραγματικών περιστάσεων, εξαρτάται από το παραδεκτό της προσφυγής που ασκήθηκε ενώπιον του τμήματος προσφυγών. Όταν, όπως εν προκειμένω, ο εξεταστής απέρριψε την αίτηση καταχωρίσεως κοινοτικού σήματος μόνον ως προς τα προϊόντα που αφορούσε η εν λόγω αίτηση, ενώ επέτρεψε την καταχώριση ως προς τις υπηρεσίες, η προσφυγή την οποία ασκεί ο αιτών την καταχώριση του σήματος ενώπιον του τμήματος προσφυγών πρέπει κανονικά να αφορά μόνον την άρνηση του εξεταστή να επιτρέψει την καταχώριση ως προς τα προϊόντα. Αντιθέτως, η απόφαση του εξεταστή δεν επιτρέπεται να προσβληθεί από τον αιτούντα ενώπιον του τμήματος προσφυγών στο μέτρο που επιτράπηκε με αυτήν η καταχώριση του σήματος ως προς τις υπηρεσίες. Συνακόλουθα, το Γενικό Δικαστήριο σημείωσε ότι ναι μεν στην προκειμένη περίπτωση η προσφεύγουσα είχε ασκήσει ενώπιον του τμήματος προσφυγών προσφυγή με αίτημα την ακύρωση της αποφάσεως του εξεταστή στο σύνολό της, πλην όμως, βάσει του άρθρου 59, πρώτη περίοδος, του κανονισμού 207/2009, το τμήμα προσφυγών μπορούσε να επιληφθεί της διαφοράς μόνο στο μέτρο που το κατώτερο όργανο είχε απορρίψει τα αιτήματα της προσφεύγουσας. Κατά συνέπεια, το Γενικό Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι το τμήμα προσφυγών υπερέβη τα όρια της αρμοδιότητάς του καθόσον, αφενός, εξέτασε αυτεπαγγέλτως για μία ακόμη φορά, υπό το πρίσμα των απόλυτων λόγων απαραδέκτου κατά το άρθρο 7 του κανονισμού 207/2009, την αίτηση καταχωρίσεως κοινοτικού σήματος ως προς τις υπηρεσίες που αυτή αφορούσε και, αφετέρου, διαπίστωσε ότι το σήμα του οποίου ζητήθηκε η καταχώριση στερούνταν παντελώς διακριτικού χαρακτήρα σε σχέση με τις ως άνω υπηρεσίες, κατά την έννοια του άρθρου 7, παράγραφος 1, στοιχεία β' και γ', και παράγραφος 2, του εν λόγω κανονισμού.

ε) Απόδειξη της ουσιαστικής χρήσεως του σήματος

Με την απόφαση της 28ης Νοεμβρίου 2013, T-34/12, *Herbacin cosmetic κατά ΓΕΕΑ — Laboratoire Garnier (HERBA SHINE)* (δεν δημοσιεύθηκε), το Γενικό Δικαστήριο αποσαφήνισε το περιεχόμενο της υποχρέωσης των τμημάτων προσφυγών να αιτιολογούν τις αποφάσεις τους, σε σχέση με την εφαρμογή του άρθρου 15, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, στοιχείο β', του κανονισμού 207/2009. Η διάταξη αυτή προβλέπει ότι η τοποθέτηση κοινοτικού σήματος σε προϊόντα ή στη συσκευασία τους εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης αλλά με μοναδικό σκοπό την εξαγωγή θεωρείται επίσης ως χρήση κατά την έννοια του άρθρου 15, παράγραφος 1, πρώτο εδάφιο, του κανονισμού 207/2009. Εν προκειμένω, το Γενικό Δικαστήριο έκρινε ότι του ήταν αδύνατο να ελέγξει τη νομιμότητα της προσβαλλομένης αποφάσεως, εφόσον από την απόφαση αυτή ουδόλως προέκυπταν, ούτε καν εμμέσως, οι λόγοι για τους οποίους το τμήμα προσφυγών δεν έλαβε υπόψη τα τιμολόγια της προσφεύγουσας που είχαν αποδέκτες εγκατεστημένους εκτός της Ένωσης. Επιπλέον, διαπίστωσε ότι η εξέταση του ζητήματος αν τα προσκομισθέντα από την προσφεύγουσα στοιχεία αρκούσαν για να αποδειχθεί ότι πληρούνταν οι προϋποθέσεις του άρθρου 15, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, στοιχείο β', του κανονισμού 207/2009 προϋπέθετε μια ανάλυση του συνόλου των αποδεικτικών αυτών στοιχείων, την οποία όφειλε να πραγματοποιήσει το τμήμα προσφυγών, και όχι για πρώτη φορά το Γενικό Δικαστήριο. Κατόπιν τούτου, το Γενικό Δικαστήριο ακύρωσε την προσβαλλόμενη απόφαση λόγω ανεπαρκούς αιτιολογίας.

2. Σχέδια ή υποδείγματα

Ιδιαίτερης μνείας χρήζει η απόφαση της 6ης Ιουνίου 2013, T-68/11, *Kastenholz κατά FEEA — Qwatchme (Πλάκες ρολογιού)* (δεν έχει δημοσιευθεί ακόμη στη Συλλογή, εκκρεμεί η εκδίκαση αναιρέσεως) που αφορούσε κοινοτικό σχέδιο ή υπόδειγμα και, πιο συγκεκριμένα, τις απαιτήσεις νεωτερισμού και ιδιαιτερότητας από τις οποίες εξαρτάται η προστασία των κοινοτικών σχεδίων ή υποδειγμάτων. Το Γενικό Δικαστήριο παρατήρησε ότι το άρθρο 5, παράγραφος 2, του κανονισμού 6/2002²⁰ ορίζει ότι δύο σχέδια ή υποδείγματα λογίζονται ως πανομοιότυπα αν τα χαρακτηριστικά τους διαφέρουν μόνο σε επουσιώδεις λεπτομέρειες, δηλαδή λεπτομέρειες οι οποίες, καθόσον δεν είναι άμεσα αντιληπτές, δεν δημιουργούν έστω και αμελητέες διαφορές μεταξύ των εν λόγω σχεδίων ή υποδειγμάτων. Α contrario, για να αξιολογηθεί αν συγκεκριμένο σχέδιο ή υπόδειγμα περιέχει νεωτερισμό, πρέπει να εξεταστεί αν υφίστανται μεταξύ των αντιπαρατιθεμένων σχεδίων ή υποδειγμάτων ουσιώδεις διαφορές, έστω και αν δεν είναι έντονες. Συναφώς, το Γενικό Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι το γράμμα του άρθρου 6 του κανονισμού 6/2002 θέτει αυστηρότερες απαιτήσεις από το γράμμα του άρθρου 5 του ίδιου κανονισμού. Συγκεκριμένα, οι διαφορές που διαπιστώνονται μεταξύ των αντιπαρατιθεμένων σχεδίων ή υποδειγμάτων στο πλαίσιο του τελευταίου αυτού άρθρου ενδέχεται, ιδίως αν δεν είναι έντονες, να μην επαρκούν για να δημιουργήσουν στον ενημερωμένο χρήστη μια διαφορετική συνολική εντύπωση κατά την έννοια του άρθρου 6 του κανονισμού 6/2002. Στην περίπτωση αυτή, το επίμαχο σχέδιο ή υπόδειγμα μπορεί να χαρακτηριστεί ως νέο κατά την έννοια του άρθρου 5 του κανονισμού 6/2002, αλλά δεν είναι δυνατό να θεωρηθεί ότι παρουσιάζει ατομικό χαρακτήρα κατά την έννοια του άρθρου 6 του εν λόγω κανονισμού. Αντιθέτως, στον βαθμό που η προϋπόθεση την οποία θέτει το τελευταίο αυτό άρθρο του κανονισμού 6/2002 βαίνει πέραν της αντίστοιχης προϋποθέσεως του άρθρου 5 του ίδιου κανονισμού, η διαφορετική συνολική εντύπωση στον ενημερωμένο χρήστη κατά την έννοια του άρθρου 6 μπορεί να βασίζεται μόνον στην ύπαρξη αντικειμενικών διαφορών μεταξύ των αντιπαρατιθεμένων σχεδίων ή υποδειγμάτων. Τέτοιες διαφορές αρκούν επομένως για να θεωρηθεί ότι πληρούται η προϋπόθεση νεωτερισμού η οποία προβλέπεται στο άρθρο 5 του κανονισμού 6/2002.

Κοινή εξωτερική πολιτική και πολιτική ασφαλείας — Περιοριστικά μέτρα

Το Γενικό Δικαστήριο περάτωσε, το 2013, 40 υποθέσεις σχετικές με μέτρα δεσμεύσεως κεφαλαίων, οι οποίες αφορούσαν στην πλειονότητά τους μέτρα που έλαβε το Συμβούλιο κατά φυσικών και νομικών προσώπων εμπλεκομένων στο πυρηνικό πρόγραμμα της Ισλαμικής Δημοκρατίας του Ιράν. Ξεχωρίζουν ως πλέον αξιοσημείωτες δύο αποφάσεις επί προσφυγών που ασκήθηκαν ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου από τέτοια νομικά πρόσωπα.

Πρώτον, στην απόφαση της 5ης Φεβρουαρίου 2013, T-494/10, *Bank Saderat Iran κατά Συμβουλίου* (δεν έχει δημοσιευθεί ακόμη στη Συλλογή, εκκρεμεί η εκδίκαση αναιρέσεως), το Γενικό Δικαστήριο υπογράμμισε ότι νομικό πρόσωπο το οποίο είναι κρατικός φορέας τρίτης χώρας μπορεί να επικαλεστεί τις εγγυήσεις που συνδέονται με την προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων. Εν προκειμένω, τέθηκε υπό αμφισβήτηση η νομιμότητα περιοριστικών μέτρων που επιβλήθηκαν από το Συμβούλιο σε ιρανική εμπορική τράπεζα λόγω της συμμετοχής της Ιρανικής Κυβερνήσεως στο εταιρικό της κεφάλαιο. Το Συμβούλιο, υπέρ του οποίου άσκησε παρέμβαση η Επιτροπή, υποστήριζε ότι η τράπεζα αυτή, ως ιρανικός κρατικός φορέας, δεν επιτρεπόταν να απολαύει της προστασίας και των εγγυήσεων που απορρέουν από τα θεμελιώδη δικαιώματα.

Το Γενικό Δικαστήριο απέρριψε το ως άνω επιχείρημα, επισημαίνοντας ότι ούτε ο Χάρτης των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (στο εξής: Χάρτης) ούτε οι Συνθήκες περιλαμβάνουν

²⁰ Κανονισμός (ΕΚ) 6/2002 του Συμβουλίου, της 12ης Δεκεμβρίου 2001, για τα κοινοτικά σχέδια και υποδείγματα (ΕΕ 2002, L 3, σ. 1).

διατάξεις οι οποίες αποκλείουν τα νομικά πρόσωπα που είναι κρατικοί φορείς από την προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων. Αντιθέτως, οι διατάξεις του Χάρτη, και ιδίως τα άρθρα του 17, 41 και 47, εγγυώνται τα δικαιώματα «[κ]άθε προσώπου», διατύπωση η οποία περικλείει τα νομικά πρόσωπα όπως η προσφεύγουσα. Τέτοιος αποκλεισμός από το πεδίο προστασίας των θεμελιωδών δικαιωμάτων δεν είναι δυνατό να θεμελιωθεί ούτε στο άρθρο 34 της Συμβάσεως για την Προάσπιση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών (ΕΣΔΑ), που υπογράφηκε στη Ρώμη στις 4 Νοεμβρίου 1950 —κατά το οποίο δεν είναι παραδεκτές προσφυγές κυβερνητικών οργανισμών ενώπιον του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου— δεδομένου ότι η διάταξη αυτή δεν έχει εφαρμογή στις διαδικασίες ενώπιον του δικαστή της Ένωσης. Κατά συνέπεια, τα πρόσωπα τα οποία είναι κρατικοί φορείς μπορούν να επικαλούνται τα θεμελιώδη δικαιώματα ενώπιον του δικαστή της Ένωσης, εφόσον αυτά είναι συμβατά με την ιδιότητά τους ως νομικών προσώπων.

Δεύτερον, με την απόφαση της 6ης Σεπτεμβρίου 2013, T-493/10, *Persia International Bank* κατά Συμβουλίου (δεν έχει δημοσιευθεί ακόμη στη Συλλογή), το Γενικό Δικαστήριο διευκρίνισε το περιεχόμενο της αρχής του σεβασμού των δικαιωμάτων άμυνας στο πλαίσιο της εκδόσεως αποφάσεων για τη λήψη περιοριστικών μέτρων. Η προσφεύγουσα εταιρία, που είχε ως μετόχους δύο ιρανικές τράπεζες, περιλήφθηκε στον κατάλογο των φυσικών και νομικών προσώπων στα οποία επιβλήθηκαν μέτρα δεσμεύσεως κεφαλαίων λόγω εμπλοκής τους στο ιρανικό πυρηνικό πρόγραμμα, επειδή, κατά το Συμβούλιο, η εταιρία αυτή έπρεπε να θεωρηθεί ότι ανήκε σε μία από τις προαναφερθείσες τράπεζες, συγκεκριμένα δε στην Bank Mellat. Η προσφεύγουσα υποστήριξε ότι προσβλήθηκαν τα δικαιώματα άμυνας και το δικαίωμά της σε αποτελεσματική ένδικη προστασία καθόσον δεν της είχαν κοινοποιηθεί επαρκείς πληροφορίες σχετικά με τη φερόμενη εμπλοκή της Bank Mellat στη διάδοση πυρηνικών όπλων.

Συναφώς, το Γενικό Δικαστήριο τόνισε ότι ναι μεν το Συμβούλιο, όταν προτίθεται να στηριχθεί σε στοιχεία που του παρέχει κράτος μέλος για να λάβει περιοριστικά μέτρα εις βάρος νομικού προσώπου, οφείλει να βεβαιώνεται πριν από τη λήψη των εν λόγω μέτρων ότι τα οικεία στοιχεία μπορούν να γνωστοποιηθούν στο ενδιαφερόμενο πρόσωπο εγκαίρως ώστε αυτό να είναι σε θέση να προβάλει λυσιτελώς την άποψή του, πλην όμως η καθυστερημένη κοινοποίηση ενός εγγράφου στο οποίο το Συμβούλιο στηρίχθηκε για να λάβει ή να διατηρήσει σε ισχύ τα περιοριστικά μέτρα δεν στοιχειοθετεί οπωσδήποτε προσβολή των δικαιωμάτων άμυνας, η οποία θα δικαιολογούσε την ακύρωση πράξεων που είχαν ήδη εκδοθεί. Η λύση αυτή επιβάλλεται μόνον εφόσον αποδεικνύεται ότι τα συγκεκριμένα περιοριστικά μέτρα θα ήταν αδύνατο να ληφθούν ή να διατηρηθούν σε ισχύ εγκύρως αν το έγγραφο που κοινοποιήθηκε με καθυστέρηση δεν έπρεπε να έχει ληφθεί υπόψη ως επιβαρυντικό στοιχείο. Το Γενικό Δικαστήριο έκρινε ότι εν προκειμένω δεν συντρέχει τέτοια περίπτωση, αφού στις πληροφορίες που γνωστοποιήθηκαν καθυστερημένα από το Συμβούλιο δεν περιλαμβάνονταν πρόσθετα στοιχεία σε σχέση με τα προγενέστερα μέτρα, οπότε ενδεχόμενη μη συνεκτίμησή τους ως επιβαρυντικών στοιχείων δεν θα μπορούσε να θίξει τη βασιμότητα ούτε της λήψεως των μέτρων ούτε της διατηρήσεώς τους σε ισχύ. Όσον αφορά δε τη μη κοινοποίηση των αποδεικτικών στοιχείων, το Γενικό Δικαστήριο σημείωσε ότι, βάσει της αρχής του σεβασμού των δικαιωμάτων άμυνας, το Συμβούλιο δεν υποχρεούται να κοινοποιεί άλλα στοιχεία πέραν εκείνων που περιέχονται στον φάκελό του. Εν προκειμένω, πάντως, δεν αμφισβητήθηκε ότι ο φάκελος του Συμβουλίου ουδέν πρόσθετο στοιχείο περιείχε σχετικά είτε με την εμπλοκή Bank Mellat στη διάδοση πυρηνικών όπλων είτε με την ίδια την προσφεύγουσα, οπότε ήταν αδύνατο να του προσαφθεί ότι προσέβαλε τα δικαιώματα άμυνας της προσφεύγουσας και το δικαίωμά της σε αποτελεσματική ένδικη προστασία παραλείποντας να της κοινοποιήσει τέτοια στοιχεία.

Προνόμια και ασυλίες

Οι συνεκδικασθείσες υποθέσεις *Gollnisch* κατά Κοινοβουλίου (απόφαση της 17ης Ιανουαρίου 2013, T-346/11 και T-347/11, δεν έχει δημοσιευθεί ακόμη στη Συλλογή) αφορούσαν προσφυγή ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου με αίτημα να ακυρωθεί απόφαση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου (στο εξής:

Κοινοβούλιο) περί άρσεως της ασυλίας ενός εκ των μελών του, καθώς και απόφαση του ίδιου θεσμικού οργάνου να μην προασπιστεί την ασυλία αυτή. Αμφότερες οι αποφάσεις ελήφθησαν στο πλαίσιο αιτήσεως για άρση της βουλευτικής ασυλίας του προσφεύγοντος την οποία υπέβαλε το γαλλικό Υπουργείο Δικαιοσύνης, κατόπιν παραγγελίας της εισαγγελικής αρχής του ίδιου κράτους μέλους, προκειμένου να προχωρήσει η προδικασία μετά την άσκηση ποινικής διώξεως εις βάρος του για υποκίνηση σε φυλετικό μίσος και να παραπεμφθεί αυτός, ενδεχομένως, ενώπιον των αρμόδιων δικαστικών αρχών.

Το Γενικό Δικαστήριο προέβη κατ' αρχάς σε μια διάκριση μεταξύ, αφενός, της άρσεως της ασυλίας βουλευτή του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου (στο εξής: βουλευτής) και, αφετέρου, της προασπίσεως της ασυλίας του. Μολονότι η πρώτη προβλέπεται ρητώς στο άρθρο 9 του πρωτοκόλλου 7 περί των προνομίων και ασυλιών της Ευρωπαϊκής Ένωσης ²¹, δεν ισχύει το ίδιο για τη δεύτερη, η οποία απορρέει μόνον από το άρθρο 6, παράγραφος 3, του εσωτερικού κανονισμού του Κοινοβουλίου ²², που δεν ορίζει την εν λόγω έννοια, ενώ οποιαδήποτε απόφαση και αν ληφθεί βάσει του εσωτερικού αυτού κανονισμού συνιστά απλώς γνώμη η οποία δεν παράγει δεσμευτικά έννομα αποτελέσματα έναντι των εθνικών δικαστικών αρχών. Εφόσον το προβλεπόμενο στο άρθρο 9 του πρωτοκόλλου απαραβίαστο στηρίζεται στον νόμο και ο βουλευτής μπορεί να το στερηθεί μόνον αν το έχει άρει το Κοινοβούλιο, η προάσπιση της ασυλίας στο πλαίσιο των διατάξεων του άρθρου 9 του πρωτοκόλλου χωρεί μόνο στην περίπτωση όπου, ελλείψει αιτήσεως άρσεως της ασυλίας βουλευτή, το απαραβίαστο, όπως απορρέει από τις διατάξεις του εθνικού δικαίου του κράτους μέλους καταγωγής του βουλευτή, τίγεται ιδίως με την επέμβαση των αστυνομικών αρχών ή των δικαστικών αρχών του κράτους μέλους καταγωγής του εν λόγω βουλευτή. Υπό τις συνθήκες αυτές, ο βουλευτής μπορεί να ζητήσει από το Κοινοβούλιο την προάσπιση της ασυλίας του, σύμφωνα με τα όσα ορίζει το άρθρο 6, παράγραφος 3, του εσωτερικού κανονισμού του Κοινοβουλίου. Η προάσπιση της ασυλίας αποτελεί συνεπώς για το Κοινοβούλιο έναν τρόπο παρεμβάσεως, κατόπιν αιτήσεως βουλευτή του, στις περιπτώσεις όπου οι εθνικές αρχές παραβιάζουν ή πρόκειται να παραβιάσουν την ασυλία ενός από τα μέλη του. Αντιθέτως, αν έχει υποβληθεί αίτηση άρσεως της ασυλίας από τις εθνικές αρχές, το Κοινοβούλιο πρέπει να αποφασίσει αν θα άρει την εν λόγω ασυλία. Στην περίπτωση αυτή, η προάσπιση της ασυλίας δεν έχει λόγο ύπαρξης, καθόσον είτε το Κοινοβούλιο θα άρει την ασυλία, οπότε δεν τίθεται ζήτημα προασπίσεώς της, είτε θα αρνηθεί να την άρει και η προάσπισή της θα είναι άσκοπη, δεδομένου ότι οι εθνικές αρχές θα ενημερωθούν ότι η αίτησή τους απορρίφθηκε από το Κοινοβούλιο και ότι η ασυλία δημιουργεί, ως εκ τούτου, πρόσκομμα στα μέτρα που θα μπορούσαν ή θα επιθυμούσαν να λάβουν. Η προάσπιση της ασυλίας στερείται, κατά συνέπεια, αντικείμενο όταν οι εθνικές αρχές υποβάλλουν αίτηση άρσεώς της. Το Κοινοβούλιο δεν υποχρεούται πλέον να ενεργήσει με δική του πρωτοβουλία, όπως στις περιπτώσεις όπου δεν έχει υποβληθεί επίσημη αίτηση από τις αρμόδιες αρχές κράτους μέλους, αλλά οφείλει αντιθέτως να λάβει απόφαση και να απαντήσει έτσι στη σχετική αίτηση.

Επιπλέον, καλύπτονται από την ασυλία οι γνώμες οι οποίες διατυπώνονται από βουλευτές κατά την άσκηση των καθηκόντων τους, όπερ σημαίνει ότι υπάρχει ένας σύνδεσμος ανάμεσα στη γνώμη και στα βουλευτικά καθήκοντα, ενώ δεν ισχύει το ίδιο για τις γνώμες που εκφράζονται, όπως οι επίμαχες εν προκειμένω, εκτός των χώρων του Κοινοβουλίου και στο πλαίσιο των καθηκόντων του συγκεκριμένου βουλευτή ως μέλους ενός περιφερειακού οργάνου του κράτους μέλους καταγωγής του και ως προέδρου μιας πολιτικής ομάδας εντός του ίδιου αυτού οργάνου. Πράγματι, δεν υφίστατο εν προκειμένω σύνδεσμος μεταξύ των επίδικων δηλώσεων και των καθηκόντων του ως βουλευτή του Κοινοβουλίου ούτε, κατά μείζονα λόγο, άμεσος και πρόδηλος σύνδεσμος μεταξύ των οικείων δηλώσεων και του λειτουργήματος του βουλευτή, ο οποίος θα μπορούσε να δικαιολογήσει την εφαρμογή του άρθρου 8 του πρωτοκόλλου 7 περί των προνομίων και ασυλιών. Το Γενικό Δικαστήριο κατέληξε επομένως ότι ορθώς το Κοινοβούλιο αποφάσισε, υπό τις συγκεκριμένες περιστάσεις και κατόπιν της

²¹ ΕΕ 2010, C 83, σ. 266.

²² ΕΕ 2011, L 116, σ. 1.

αιτήσεως που είχαν υποβάλει οι γαλλικές αρχές, να άρει την ασυλία του προσφεύγοντος προκειμένου να συνεχιστεί η ποινική προδικασία σε εθνικό επίπεδο.

Δημόσια υγεία

Στην υπόθεση *Laboratoires CTRS κατά Επιτροπής* (απόφαση της 4ης Ιουλίου 2013, T-301/12, δεν έχει δημοσιευθεί ακόμη στη Συλλογή), το Γενικό Δικαστήριο αποφάνθηκε επί των εξαιρέσεων από τις προϋποθέσεις που απαιτούνται, κατ' αρχήν, προκειμένου να χορηγηθεί άδεια κυκλοφορίας για φάρμακα τα οποία προορίζονται για ανθρώπινη χρήση. Συγκεκριμένα, ασκήθηκε ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου προσφυγή με αίτημα την ακύρωση εκτελεστικής αποφάσεως της Επιτροπής περί απορρίψεως αιτήσεως για τη χορήγηση άδειας κυκλοφορίας στη αγορά δυνάμει του κανονισμού (ΕΚ) 726/2004²³ σε σχέση με ορφανό φάρμακο για ανθρώπινη χρήση, το οποίο είχε ως δραστική ουσία το χολικό οξύ και προοριζόταν για τη θεραπεία δύο σπάνιων μεν, αλλά πολύ σοβαρών ηπατικών παθήσεων που, χωρίς κατάλληλη θεραπευτική αγωγή τις πρώτες εβδομάδες ή τους πρώτους μήνες της ζωής, μπορούν να επιφέρουν τον θάνατο. Η προσφεύγουσα προσέβαλε την ως άνω απόφαση ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου υποστηρίζοντας ιδίως ότι κακώς η Επιτροπή έκρινε ότι η χρήση του χολικού οξέος ως φαρμάκου καθιερωμένης χρήσεως, κατά την έννοια του άρθρου 10α της οδηγίας 2001/83/ΕΚ²⁴, δεν είχε αποδειχθεί και ότι τα βιβλιογραφικά στοιχεία που είχαν υποβληθεί με την αίτηση χορηγήσεως της άδειας δεν ήταν πλήρη.

Το Γενικό Δικαστήριο σημείωσε κατ' αρχάς ότι το χολικό οξύ είχε χρησιμοποιηθεί, στο πλαίσιο της θεραπείας ασθενών στη Γαλλία από το 1993 έως τον Οκτώβριο του 2007, σε νοσοκομειακά σκευάσματα τα οποία χορηγούνταν κατόπιν ιατρικής συνταγής και παρασκευάζονταν μεμονωμένα και σύμφωνα με τις υποδείξεις της φαρμακοποιίας και τις ορθές πρακτικές κατά την οικεία εθνική νομοθεσία. Τα εν λόγω νοσοκομειακά σκευάσματα χολικού οξέος, αφενός, είχαν σκοπό να εξυπηρετήσουν ειδικές ανάγκες (ειδικότερα, ήταν απολύτως αναγκαία για συγκεκριμένες περιπτώσεις ασθενών δεδομένου ότι δεν υπήρχε φάρμακο στην αγορά για τη θεραπεία των σχετικών ηπατικών παθήσεων) και, αφετέρου, συνταγογραφούνταν από ιατρό κατόπιν πραγματικής εξετάσεως των ασθενών και βάσει αμιγώς θεραπευτικών εκτιμήσεων. Το Γενικό Δικαστήριο συνήγαγε εκ των ανωτέρω το συμπέρασμα ότι κακώς η Επιτροπή έκρινε ότι η χρήση του χολικού οξέος ως νοσοκομειακού σκευάσματος στη Γαλλία μεταξύ του 1993 και του Οκτωβρίου του 2007 δεν αποδείκνυε καθιερωμένη ιατρική χρήση κατά την έννοια του άρθρου 10α της οδηγίας 2001/83.

Επιπλέον, κατά το Γενικό Δικαστήριο, η προσφεύγουσα όντως απέδειξε ότι δεν ήταν σε θέση να υποβάλει πλήρη στοιχεία για την αποτελεσματικότητα και τη μη επικινδυνότητα του επίδικου φαρμάκου υπό κανονικές συνθήκες χρήσεως, λόγω της συνδρομής εξαιρετικών περιστάσεων. Συγκεκριμένα, διαπίστωσε ότι η προσφεύγουσα είχε πράγματι εκθέσει, στις απαιτούμενες συνόψεις, γιατί δεν ήταν δυνατή η παροχή πλήρων στοιχείων για την αποτελεσματικότητα και την ασφάλεια του φαρμάκου (λαμβανομένων υπόψη, αφενός, της σπανιότητας της ασθένειας και, αφετέρου, λόγω δεοντολογίας) και είχε δικαιολογήσει, ως όφειλε, τη σχέση κινδύνου/οφέλους για το συγκεκριμένο ορφανό φάρμακο. Ως εκ τούτου, το Γενικό Δικαστήριο δεν επικύρωσε το συμπέρασμα στο οποίο είχε καταλήξει η Επιτροπή με την απόφασή της, ότι δηλαδή η προσφεύγουσα έπρεπε να έχει προσκομίσει πλήρη στοιχεία και δεν επιτρεπόταν να επικαλεστεί τη συνδρομή εξαιρετικών περιστάσεων στο πλαίσιο αιτήσεως που στηριζόταν σε καθιερωμένη χρήση του φαρμάκου.

²³ Κανονισμός (ΕΚ) 726/2004 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 31ης Μαρτίου 2004, για τη θέσπιση κοινοτικών διαδικασιών χορήγησης άδειας και εποπτείας όσον αφορά τα φάρμακα που προορίζονται για ανθρώπινη και για κτηνιατρική χρήση και για τη σύσταση Ευρωπαϊκού Οργανισμού Φαρμάκων (ΕΕ L 136, σ. 1).

²⁴ Οδηγία 2001/83/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 6ης Νοεμβρίου 2001, περί κοινοτικού κώδικος για τα φάρμακα που προορίζονται για ανθρώπινη χρήση (ΕΕ L 311, σ. 67).

Εκτιμώντας, τέλος, ότι ήταν επίσης αδικαιολόγητο το συμπέρασμα της Επιτροπής ότι η χορήγηση άδειας κυκλοφορίας στην αγορά θα έθιγε εν προκειμένω τους σκοπούς του κανονισμού (ΕΚ) 1901/2006²⁵ και την προστασία της καινοτομίας, το Γενικό Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι η απόρριψη της αιτήσεως χορηγήσεως άδειας κυκλοφορίας ήταν αβάσιμη και ακύρωσε την προσβαλλόμενη απόφαση της Επιτροπής.

Περιβάλλον

Στην απόφαση της 7ης Μαρτίου 2013, T-370/11, *Πολωνία κατά Επιτροπής* (δεν έχει δημοσιευθεί ακόμη στη Συλλογή), το Γενικό Δικαστήριο ασχολήθηκε με το σύστημα εμπορίας δικαιωμάτων εκπομπής αερίων θερμοκηπίου, το οποίο έχει θεσπιστεί με την οδηγία 2003/87/ΕΚ²⁶. Η προσφυγή, που ασκήθηκε από τη Δημοκρατία της Πολωνίας, στρεφόταν κατά της αποφάσεως της Επιτροπής με την οποία ορίστηκαν μεταβατικοί κανόνες για ολόκληρη την Ένωση, σε σχέση με τη δωρεάν κατανομή τέτοιων δικαιωμάτων²⁷. Η Δημοκρατία της Πολωνίας αμφισβήτησε, πιο συγκεκριμένα, τους δείκτες αναφοράς που χρησιμοποίησε η Επιτροπή για τον υπολογισμό των σχετικών με τα ως άνω δικαιώματα ποσοστώσεων.

Το Γενικό Δικαστήριο επισήμανε κατ' αρχάς ότι η προσβαλλόμενη απόφαση συνιστούσε εκτελεστικό μέτρο της οδηγίας 2003/87, που είχε, με τη σειρά της, εκδοθεί βάσει των διατάξεων της Συνθήκης οι οποίες αφορούν την περιβαλλοντική πολιτική. Απέρριψε συνεπώς το επιχείρημα της προσφεύγουσας ότι η απόφαση της Επιτροπής ελήφθη κατά παράβαση του άρθρου 194, παράγραφος 2, ΣΛΕΕ, το οποίο προβλέπει την αρμοδιότητα των κρατών μελών στον τομέα της ενεργειακής πολιτικής.

Στη συνέχεια, το Γενικό Δικαστήριο έκρινε ότι η ίδια μεταχείριση βιομηχανικών εγκαταστάσεων που ήσαν διαφορετικές λόγω της χρησιμοποίησεως διαφορετικών καυσίμων μπορούσε να θεωρηθεί ως αντικειμενικώς δικαιολογημένη στο πλαίσιο του καθορισμού των δεικτών αναφοράς προϊόντος με σκοπό την κατανομή των οικείων δικαιωμάτων με την προσβαλλόμενη απόφαση. Κατά το Γενικό Δικαστήριο, τυχόν διάκριση των δεικτών αναφοράς προϊόντος με βάση το χρησιμοποιούμενο καύσιμο δεν θα αποτελούσε για τις βιομηχανικές εγκαταστάσεις οι οποίες λειτουργούν με καύσιμα που εκπέμπουν μεγάλες ποσότητες CO₂ κίνητρο να αναζητήσουν άλλες λύσεις ώστε να καταστεί δυνατή η μείωση των εκπομπών τους, αλλά θα τις ωθούσε αντιθέτως στη διατήρηση του status quo, όπερ θα αντέβαινε στο άρθρο 10α, παράγραφος 1, τρίτο εδάφιο, της οδηγίας 2003/87. Επιπροσθέτως, μια τέτοια διάκριση θα ενείχε τον κίνδυνο αυξήσεως των εκπομπών, διότι οι βιομηχανικές εγκαταστάσεις που χρησιμοποιούν καύσιμα τα οποία εκπέμπουν μικρές ποσότητες CO₂ θα μπορούσαν να οδηγηθούν στην αντικατάσταση του καυσίμου αυτού με άλλο που εκπέμπει μεγαλύτερες ποσότητες CO₂, προκειμένου να μπορούν να λάβουν περισσότερα δικαιώματα εκπομπής δωρεάν. Στο ίδιο πνεύμα, το Γενικό Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι η επιλογή του φυσικού αερίου, δηλαδή ενός καυσίμου που εκπέμπει μικρές ποσότητες CO₂, ως βάσεως για τους δείκτες αναφοράς θερμότητας και καυσίμων αποσκοπούσε στη μείωση των εκπομπών αερίων θερμοκηπίου.

²⁵ Κανονισμός (ΕΚ) 1901/2006 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 12ης Δεκεμβρίου 2006, για τα παιδιατρικά φάρμακα και για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΟΚ) αριθ. 1768/92, της οδηγίας 2001/20/ΕΚ, της οδηγίας 2001/83/ΕΚ και του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 726/2004 (ΕΕ L 378 της 27.12.2006, σ. 1).

²⁶ Οδηγία 2003/87/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 13ης Οκτωβρίου 2003, σχετικά με τη θέσπιση συστήματος εμπορίας δικαιωμάτων εκπομπής αερίων θερμοκηπίου εντός της Κοινότητας και την τροποποίηση της οδηγίας 96/61/ΕΚ του Συμβουλίου (ΕΕ L 275, σ. 32).

²⁷ Με την απόφαση 2011/278/ΕΕ της Επιτροπής, της 27ης Απριλίου 2011, καθορίστηκαν μεταβατικοί ενωσιακοί κανόνες για την εναρμονισμένη δωρεάν κατανομή δικαιωμάτων εκπομπής κατ' εφαρμογή του άρθρου 10α της οδηγίας 2003/87/ΕΚ (ΕΕ L 130, σ. 1).

Το Γενικό Δικαστήριο διαπίστωσε εξάλλου ότι ελήφθησαν δεόντως υπόψη, στην προσβαλλόμενη απόφαση, οι οικονομικές και κοινωνικές συνέπειες των μέτρων που έχουν ως σκοπό τη μείωση των εκπομπών CO₂. Αφενός, οι κανόνες λειτουργίας επρόκειτο να τεθούν σταδιακά σε εφαρμογή από το 2013. Στο πλαίσιο αυτό, οι εγκαταστάσεις οι οποίες εκπέμπουν μεγάλες ποσότητες CO₂ και χρειάζονται αυξημένο αριθμό ποσοστώσεων για την παραγωγή τους, όπως οι βιομηχανίες που χρησιμοποιούν άνθρακα στην Πολωνία, θα λάμβαναν σε μια πρώτη φάση περισσότερα δικαιώματα δωρεάν, ώστε να μπορέσουν να καλύψουν τις ανάγκες τους. Αφετέρου, ο νομοθέτης της Ένωσης προέβλεψε μηχανισμούς στηρίξεως των προσπαθειών των κρατών μελών με συγκριτικά χαμηλό κατά κεφαλήν εισόδημα και σχετικά σημαντικές προοπτικές αναπτύξεως να μειώσουν την εντατικότητα της χρήσεως του άνθρακα στην οικονομία τους έως το 2020.

Τέλος, το Γενικό Δικαστήριο διευκρίνισε ότι το σύστημα κατανομής των δικαιωμάτων εκπομπής θα στηρίζεται, αρχής γενομένης από το 2013, στην αρχή της διενέργειας πλειστηριασμού. Έτσι, τα κράτη μέλη θα έχουν τη δυνατότητα να θέσουν σε πλειστηριασμό όλα τα δικαιώματα που δεν θα κατανέμονται δωρεάν ώστε οι διάφορες βιομηχανικές εγκαταστάσεις να μπορούν να αγοράσουν τα υπολειπόμενα δικαιώματα. Το ως άνω σύστημα συνάδει άλλωστε και με την αρχή «ο ρυπαίνων πληρώνει» στον βαθμό που οι εγκαταστάσεις οι οποίες εκπέμπουν το περισσότερο CO₂ θα είναι αναγκασμένες είτε να πληρώνουν για τα σχετικά δικαιώματα είτε να μειώσουν τις εκπομπές τους.

Πρόσβαση στα έγγραφα των θεσμικών οργάνων

Το 2013 βρέθηκαν στο επίκεντρο της νομολογίας σχετικά με την πρόσβαση στα έγγραφα το ζήτημα του περιεχομένου της προβλεπόμενης από τον κανονισμό (ΕΚ) 1049/2001²⁸ εξαιρέσεως που αφορά την προστασία των διεθνών σχέσεων, καθώς και το ζήτημα της ερμηνείας του κανονισμού (ΕΚ) 1367/2006²⁹, στο συγκεκριμένο πλαίσιο της προσβάσεως σε πληροφορίες όταν τίθεται ζήτημα προστασίας του περιβάλλοντος.

1. Προστασία των διεθνών σχέσεων

Στην απόφαση της 19ης Μαρτίου 2013, T-301/10, *In 't Veld κατά Επιτροπής* (δεν έχει δημοσιευθεί ακόμη στη Συλλογή), το Γενικό Δικαστήριο εξέτασε αν ορθώς η Επιτροπή, εφαρμόζοντας συγκεκριμένα την εξαίρεση την οποία προβλέπει το άρθρο 4, παράγραφος 1, στοιχείο α', τρίτη περίπτωση, του κανονισμού 1049/2001 ως προς την προστασία των διεθνών σχέσεων, απέρριψε την αίτηση της προσφεύγουσας να της επιτραπεί η πρόσβαση σε έγγραφα σχετικά με τη διεθνή εμπορική συμφωνία για την καταπολέμηση της παραποϊήσεως/απομιμήσεως.

Το Γενικό Δικαστήριο τόνισε συναφώς, κατ' ουσίαν, ότι το θεσμικό όργανο της Ένωσης μπορεί νομίμως να θεμελιώσει στο άρθρο 4, παράγραφος 1, στοιχείο α', τρίτη περίπτωση, του κανονισμού 1049/2001 την άρνησή του να επιτρέψει στο κοινό την πρόσβαση στα έγγραφα προκειμένου να παραμείνουν απόρρητες οι διαπραγματευτικές θέσεις ενόψει διεθνών συμφωνιών, δεδομένου ότι στην περίπτωση τέτοιων διαπραγματεύσεων ενδέχεται να απαιτείται, προς εξασφάλιση της αποτελεσματικότητάς τους, ορισμένος βαθμός εχεμύθειας ώστε να μη διαταραχθεί η αμοιβαία εμπιστοσύνη των

²⁸ Κανονισμός (ΕΚ) 1049/2001 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 30ής Μαΐου 2001, για την πρόσβαση του κοινού στα έγγραφα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, του Συμβουλίου και της Επιτροπής (ΕΕ L 145, σ. 43).

²⁹ Κανονισμός (ΕΚ) 1367/2006 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 6ης Σεπτεμβρίου 2006, για την εφαρμογή στα όργανα και τους οργανισμούς της Κοινότητας των διατάξεων της συμβάσεως του Aarhus σχετικά με την πρόσβαση στις πληροφορίες, τη συμμετοχή του κοινού στη λήψη αποφάσεων και την πρόσβαση στη δικαιοσύνη για περιβαλλοντικά θέματα (ΕΕ 2006, L 264, σ. 13).

διαπραγματευτών και να προαχθεί ο ελεύθερος και τελεσφόρος διάλογος. Άλλωστε, η πρωτοβουλία και η διεξαγωγή διαπραγματεύσεων για τη σύναψη διεθνούς συμφωνίας εμπίπτουν, κατ' αρχήν, στην αρμοδιότητα της εκτελεστικής αρχής και η συμμετοχή του κοινού στην εν λόγω διαδικασία είναι κατ' ανάγκη περιορισμένη, λαμβανομένου υπόψη του θεμιτού συμφέροντος να μην αποκαλυφθούν τα στρατηγικά στοιχεία των οικείων διαπραγματεύσεων.

Σε αυτή την αλληλουχία, η δημοσιοποίηση των θέσεων της Ένωσης ή των άλλων μερών που μετέχουν στις διαπραγματεύσεις διεθνούς εμπορικής συμφωνίας για την καταπολέμηση της παραποιήσεως/ απομιμήσεως μπορεί να θίξει το δημόσιο συμφέρον το οποίο προστατεύεται με το άρθρο 4, παράγραφος 1, στοιχείο α', τρίτη περίπτωση, του κανονισμού 1049/2001. Πράγματι, αφενός, δεν αποκλείεται το ενδεχόμενο μέσω της δημοσιοποίησης αυτής να καταστούν εμμέσως γνωστές και οι θέσεις των λοιπών διαπραγματευόμενων μερών. Αφετέρου, στο πλαίσιο διεθνών διαπραγματεύσεων, οι θέσεις της Ένωσης είναι εξ ορισμού ευμετάβλητες και μπορεί να εξελίσσονται ανάλογα με την πορεία των διαπραγματεύσεων, καθώς και με τις παραχωρήσεις αλλά και τους συμβιβασμούς στους οποίους προβαίνουν συναφώς τα διάφορα διαπραγματευόμενα μέρη. Η διατύπωση των διαπραγματευτικών θέσεων μπορεί να προϋποθέτει ορισμένες τακτικές εκτιμήσεις εκ μέρους των διαπραγματευτών, περιλαμβανομένης και της ίδιας της Ένωσης. Ούτε μπορεί να αποκλειστεί εξάλλου το ενδεχόμενο η δημοσιοποίηση εκ μέρους της Ένωσης των διαπραγματευτικών της θέσεων, ενώ οι διαπραγματευτικές θέσεις των υπολοίπων μερών παραμένουν μυστικές, να έχει, στην πράξη, δυσμενείς επιπτώσεις στη δική της διαπραγματευτική ικανότητα.

Επιπλέον, στο ίδιο πάντοτε πλαίσιο των διεθνών διαπραγματεύσεων, η μονομερής δημοσιοποίηση, από έναν μετέχοντα στις διαπραγματεύσεις, των διαπραγματευτικών θέσεων ενός ή περισσότερων άλλων μερών, ακόμη και αν αυτό γίνεται εκ πρώτης όψεως ανωνύμως, ενδέχεται να επιδεινώσει σοβαρά, τόσο ως προς το διαπραγματευόμενο μέρος του οποίου η θέση δημοσιοποιείται όσο και ως προς τα υπόλοιπα διαπραγματευόμενα μέρη που γίνονται μάρτυρες αυτής της δημοσιοποίησης, το απολύτως απαραίτητο για την αποτελεσματικότητα των διαπραγματεύσεων κλίμα αμοιβαίας εμπιστοσύνης. Επιπλέον, μια τέτοια δημοσιοποίηση μπορεί να θίξει τόσο την αξιοπιστία της Επιτροπής ως συνομιλήτη έναντι των άλλων μετεχόντων στις διαπραγματεύσεις όσο και τις σχέσεις όλων των διαπραγματευόμενων μερών —άρα και της Ένωσης— με τυχόν τρίτα κράτη που επιθυμούν να μετáσχουν σε αυτές.

2. Πρόσβαση σε πληροφορίες σχετικές με το περιβάλλον

Στην απόφαση της 8ης Οκτωβρίου 2013, T-545/11, *Stichting Greenpeace Nederland και PAN Europe κατά Επιτροπής* (δεν έχει δημοσιευθεί ακόμη στη Συλλογή, εκκρεμεί η εκδίκαση αναιρέσεως), το Γενικό Δικαστήριο εξέτασε τις προϋποθέσεις προσβάσεως του κοινού σε πληροφορίες που αφορούν το περιβάλλον, καθώς και τη σχέση μεταξύ του κανονισμού 1367/2006, ο οποίος ρυθμίζει την πρόσβαση σε τέτοιες πληροφορίες, και του κανονισμού 1049/2001.

Το Γενικό Δικαστήριο έκρινε ότι, όσον αφορά αίτηση προσβάσεως σε περιβαλλοντικές πληροφορίες ή σε πληροφορίες σχετικές με εκπομπές στο περιβάλλον, από τις αιτιολογικές σκέψεις 8 και 15 του κανονισμού 1367/2006, σε συνδυασμό με τα άρθρα του 3 και 6, προκύπτει ότι ο κανονισμός αυτός περιέχει διατάξεις οι οποίες αντικαθιστούν, τροποποιούν ή αποσαφηνίζουν ορισμένες εκ των διατάξεων του κανονισμού 1049/2001. Υπό τις συνθήκες αυτές, η υποχρέωση στενής ερμηνείας των εξαιρέσεων που προβλέπονται από τον κανονισμό 1049/2001 ενισχύεται, αφενός, από την ανάγκη να λαμβάνει το οικείο θεσμικό όργανο υπόψη του το δημόσιο συμφέρον στη δημοσιοποίηση τέτοιων πληροφοριών, καθώς και από την αναφορά στο ζήτημα αν οι πληροφορίες αυτές σχετίζονται με εκπομπές στο περιβάλλον και, αφετέρου, από το γεγονός ότι ο κανονισμός 1049/2001 δεν περιέχει ανάλογες διευκρινίσεις ως προς την εφαρμογή των εν λόγω εξαιρέσεων στον τομέα αυτόν.

Το άρθρο 6, παράγραφος 1, πρώτη περίοδος, του κανονισμού 1367/2006 καθιερώνει νόμιμο τεκμήριο σύμφωνα με το οποίο υπάρχει υπέρτερο δημόσιο συμφέρον στη δημοσιοποίηση οσάκις οι ζητούμενες πληροφορίες αφορούν εκπομπές στο περιβάλλον, εκτός αν οι πληροφορίες αυτές συνδέονται με έρευνα, ιδίως δε έρευνα σχετική με ενδεχόμενες παραβιάσεις του κοινοτικού δικαίου. Έτσι, το οικείο θεσμικό όργανο οφείλει να δημοσιοποιήσει το έγγραφο εφόσον οι ζητούμενες πληροφορίες έχουν σχέση με εκπομπές στο περιβάλλον, ακόμη και αν υφίσταται κίνδυνος να θίξει η δημοσιοποίηση την προστασία των εμπορικών συμφερόντων φυσικού ή νομικού προσώπου, περιλαμβανομένων και των δικαιωμάτων επί της διανοητικής του ιδιοκτησίας. Όσον αφορά, συγκεκριμένα, αίτηση δημοσιοποίησης εγγράφων σχετικών με την πρώτη άδεια κυκλοφορίας στην αγορά μίας εκ των δραστικών ουσιών του παραρτήματος Ι της οδηγίας 91/414/ΕΚΕ ³⁰, όπως η επίμαχη εν προκειμένω, μολονότι η εν λόγω οδηγία περιέχει διατάξεις οι οποίες προβλέπουν την προστασία της εμπιστευτικότητας των πληροφοριών που συνιστούν βιομηχανικά και εμπορικά απόρρητα, η ύπαρξη τέτοιων κανόνων δεν είναι δυνατό να ανατρέψει το απορρέον από τον κανονισμό 1367/2006 αμάχητο τεκμήριο. Επιπλέον, τα άρθρα 16 και 17 του Χάρτη κατοχυρώνουν μεν την επιχειρηματική ελευθερία και το δικαίωμα ιδιοκτησίας αντιστοίχως, πλην όμως δεν μπορεί να γίνει δεκτό, προς διασφάλιση της ομοιόμορφης ερμηνείας της νομοθεσίας της Ένωσης, ότι τίθεται υπό αμφισβήτηση το κύρος διατάξεως του παράγωγου δικαίου η οποία είναι σαφής και απαλλαγμένη αιρέσεων. Ούτε τίθεται ζήτημα να μείνουν ανεφάρμοστες οι διατάξεις του άρθρου 6, παράγραφος 1, πρώτη περίοδος, του κανονισμού 1367/2006 προκειμένου να τηρηθεί η υποχρέωση σύμφωνης ερμηνείας με το άρθρο 39, παράγραφοι 2 και 3, της Συμφωνίας για τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας στον τομέα του εμπορίου (TRIPS), της 15ης Απριλίου 1994 ³¹, το οποίο προστατεύει τις πληροφορίες εμπορικής αξίας από τη δημοσιοποίηση στο κοινό. Η προσέγγιση αυτή θα είχε, στην πραγματικότητα, ως αποτέλεσμα να αμφισβητηθεί η νομιμότητα του άρθρου 6, παράγραφος 1, πρώτη περίοδος, του κανονισμού 1367/2006 λόγω των συγκεκριμένων διατάξεων της Συμφωνίας TRIPS.

Εξάλλου, στην υπόθεση *ClientEarth κατά Επιτροπής* (απόφαση της 13ης Σεπτεμβρίου 2013, T-111/11, δεν έχει δημοσιευθεί ακόμη στη Συλλογή, εκκρεμεί η εκδίκαση αναιρέσεως) ανέκυψε το ζήτημα αν η Επιτροπή εφάρμοσε την εξαίρεση του άρθρου 4, παράγραφος 2, τρίτη περίπτωση, του κανονισμού 1049/2001, σε σχέση με την προστασία των σκοπών των δραστηριοτήτων έρευνας, κατά τρόπο σύμφωνο με τη Σύμβαση σχετικά με την πρόσβαση στις πληροφορίες, τη συμμετοχή του κοινού στη λήψη αποφάσεων και την πρόσβαση στη δικαιοσύνη για περιβαλλοντικά θέματα (Σύμβαση του Aarhus). Η προσφεύγουσα υποστήριξε, συγκεκριμένα, ότι η μοναδική εξαίρεση από το δικαίωμα πρόσβασης στα έγγραφα την οποία προέβλεπε η εν λόγω Σύμβαση σε σχέση με την προστασία των σκοπών των δραστηριοτήτων έρευνας αφορούσε τις έρευνες ποινικού ή πειθαρχικού χαρακτήρα. Εν προκειμένω, όμως, η Επιτροπή δεν επέτρεψε την πρόσβαση σε έγγραφα τα οποία αφορούσαν τη συμβατότητα των εθνικών ρυθμίσεων των κρατών μελών με το περιβαλλοντικό δίκαιο της Ένωσης και είχαν καταρτιστεί από την ίδια ώστε να την διευκολύνουν να ελέγξει τη μεταφορά διαφόρων οδηγιών στις εσωτερικές έννομες τάξεις των κρατών μελών και, ενδεχομένως, να κινήσει τις απαιτούμενες διαδικασίες λόγω παραβάσεως.

Το Γενικό Δικαστήριο επισήμανε συναφώς ότι η Ευρωπαϊκή Ένωση δεσμεύεται από τη Σύμβαση του Aarhus. Εντούτοις, όσον αφορά τους λόγους απορρίψεως αιτήσεως για πρόσβαση σε περιβαλλοντικές πληροφορίες, δεν προκύπτει ότι η Σύμβαση αυτή είναι, από απόψεως του περιεχομένου της, απαλλαγμένη αιρέσεων και αρκούντως ακριβής, καθόσον ορίζει ότι κάθε συμβαλλόμενο μέρος λαμβάνει τα αναγκαία μέτρα προκειμένου να θεσπίσει και να διατηρήσει ένα σαφές, διαφανές και συνεπές πλαίσιο για την εφαρμογή των διατάξεών της, αφήνοντας έτσι στα συμβαλλόμενα κράτη ευρεία διακριτική

³⁰ Οδηγία 91/414/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 15ης Ιουλίου 1991, σχετικά με τη διάθεση στην αγορά φυτοπροστατευτικών προϊόντων (ΕΕ L 230, σ. 1).

³¹ ΕΕ L 336, σ. 214.

ευχέρεια κατά την οργάνωση του συγκεκριμένου τρόπου με τον οποίο θα διατίθενται στο κοινό οι σχετικές με το περιβάλλον πληροφορίες που ζητούνται από τις δημόσιες αρχές.

Ειδικότερα, το άρθρο 4, παράγραφος 4, στοιχείο γ', της Συμβάσεως του Aarhus, δεν είναι αρκούντως ακριβές ώστε να τύχει άμεσης εφαρμογής, τουλάχιστον όσον αφορά τους περιφερειακούς οργανισμούς οικονομικής ολοκλήρωσης για τους οποίους γίνεται λόγος στο άρθρο 2, στοιχείο δ', της εν λόγω Συμβάσεως. Πράγματι, είναι πρόδηλον ότι η Σύμβαση αυτή, και πιο συγκεκριμένα το άρθρο της 4, παράγραφος 4, στοιχείο γ', απευθύνονται κυρίως στις αρχές των συμβαλλομένων κρατών και χρησιμοποιούν έννοιες οι οποίες προσιδιάζουν σε αυτά, όπως συνάγεται και από την παραπομπή στις εθνικές νομοθεσίες που γίνεται στο άρθρο 4, παράγραφος 1. Αντιθέτως, δεν έχουν ληφθεί υπόψη οι ιδιομορφίες που χαρακτηρίζουν τους περιφερειακούς οργανισμούς οικονομικής ολοκλήρωσης, οι οποίοι μπορούν πάντως να προσχωρήσουν στη Σύμβαση. Ειδικότερα, ούτε το άρθρο 4, παράγραφος 4, στοιχείο γ', ούτε οι άλλες διατάξεις της Συμβάσεως του Aarhus περιέχουν οποιαδήποτε ένδειξη ως προς την ερμηνεία των εννοιών που χρησιμοποιούνται στην εν λόγω διάταξη και ως προς το ζήτημα αν έρευνα σχετική με διαδικασία λόγω παραβάσεως εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής της συγκεκριμένης διατάξεως.

Ελλείπει οποιασδήποτε σχετικής διευκρινίσεως, δεν μπορεί να γίνει δεκτό ότι η Σύμβαση του Aarhus εμποδίζει τον νομοθέτη της Ένωσης να εισαγάγει εξαίρεση από την αρχή της προσβάσεως στα έγγραφα των θεσμικών οργάνων σχετικά με το περιβάλλον για την περίπτωση όπου τα οικεία έγγραφα αφορούν διαδικασία λόγω παραβάσεως, η οποία εμπίπτει στους θεσμικούς μηχανισμούς του δικαίου της Ένωσης, όπως αυτοί προβλέπονται στις Συνθήκες.

Άδεια για τη διάθεση γενετικώς τροποποιημένων οργανισμών στην αγορά

Η υπόθεση *Ουγγαρία κατά Επιτροπής* (απόφαση της 13ης Δεκεμβρίου 2013, T-240/10, δεν έχει δημοσιευθεί ακόμη στη Συλλογή) αφορούσε τη διαδικασία που εφαρμόζεται σε σχέση με τη χορήγηση άδειας για τη διάθεση γενετικώς τροποποιημένων οργανισμών στην αγορά. Συγκεκριμένα, ασκήθηκε προσφυγή κατά δύο αποφάσεων με τις οποίες η Επιτροπή επέτρεψε, αφενός, τη διάθεση γενετικώς τροποποιημένου γεωμήλου στην αγορά και, αφετέρου, τη διάθεση στην αγορά ζωοτροφών που παράγονται από το συγκεκριμένο γεώμηλο, καθώς και την τυχαία ή τεχνικώς αναπόφευκτη παρουσία του γεωμήλου αυτού σε τρόφιμα και σε άλλα προϊόντα ζωοτροφών. Η Ουγγαρία, θεωρώντας ότι το εν λόγω γεώμηλο ενείχε κινδύνους τόσο για την ανθρώπινη υγεία και την υγεία των ζώων όσο και για το περιβάλλον, άσκησε προσφυγή ακυρώσεως κατά των ως άνω δύο αποφάσεων.

Το Γενικό Δικαστήριο υπογράμμισε κατ' αρχάς ότι για να ληφθούν τα μέτρα που προτείνει η Επιτροπή σχετικά με τη διάθεση γενετικώς τροποποιημένων οργανισμών στην αγορά πρέπει να ακολουθείται η διαδικασία της κανονιστικής επιτροπής του άρθρου 5 της αποφάσεως 1999/468/ΕΚ³². Η εν λόγω διαδικασία προβλέπει υποχρέωση της Επιτροπής να υποβάλει σχέδιο μέτρων στην αρμόδια κανονιστική επιτροπή. Εν προκειμένω, η Επιτροπή, αποφασίζοντας να ζητήσει από την EFSA ενοποιημένη γνώμη και στηρίζοντας τις προσβαλλόμενες αποφάσεις της εν μέρει και στην ενοποιημένη αυτή γνώμη, χωρίς να παράσχει στις αρμόδιες επιτροπές τη δυνατότητα να λάβουν θέση ούτε επί της εν λόγω γνώμης ούτε επί της αιτιολογίας των τροποποιημένων σχεδίων αποφάσεων, δεν τήρησε την προαναφερθείσα υποχρέωσή της.

Στο πλαίσιο αυτό, το Γενικό Δικαστήριο εκτίμησε ότι, αν η Επιτροπή είχε ακολουθήσει την εφαρμοστέα διαδικασία, η έκβαση της διαδικασίας ή το περιεχόμενο των προσβαλλομένων αποφάσεων θα

³² Απόφαση 468/28/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 13ης Ιουνίου 1987, για τον καθορισμό των όρων άσκησης των εκτελεστικών αρμοδιοτήτων που ανατίθενται στην Επιτροπή (ΕΕ L 184, σ. 23).

μπορούσαν να διαφέρουν ουσιωδώς. Πράγματι, δεν θα ήταν απίθανο τα μέλη των αρμόδιων επιτροπών να επανεξετάσουν τη θέση τους, δεδομένου ότι η ψηφοφορία που πραγματοποιήθηκε στις οικείες επιτροπές επί των αρχικών σχεδίων ήταν πολύ μοιρασμένη και ότι στα πορίσματα της ενοποιημένης γνώμης της EFSA εκφράζονταν περισσότερες αμφιβολίες απ' ό,τι στις προγενέστερες γνώμες της, ενώ μάλιστα ορισμένα μέλη είχαν αντίθετη άποψη. Επιπλέον, αν η γνώμη των επιτροπών ήταν αρνητική ή αν αυτές δεν είχαν καν διατυπώσει γνώμη, η Επιτροπή θα όφειλε να υποβάλει αμελλητί τα προτεινόμενα μέτρα στο Συμβούλιο, το οποίο θα μπορούσε να λάβει, με ειδική πλειοψηφία, απόφαση υπέρ ή κατά της χορηγήσεως των σχετικών αδειών. Μόνο μετά το πέρας της διαδικασίας αυτής και ελλείψει ειδικής πλειοψηφίας στο Συμβούλιο, θα μπορούσε κανονικά η Επιτροπή να εκδώσει τις προσβαλλόμενες αποφάσεις.

Ως εκ τούτου, το Γενικό Δικαστήριο δέχθηκε την προσφυγή και ακύρωσε τις προσβαλλόμενες αποφάσεις.

II. Αιτήσεις αναιρέσεως

Από τις αποφάσεις που εξέδωσε το αναιρετικό τμήμα του Γενικού Δικαστηρίου στη διάρκεια του 2013 τρεις είναι ιδιαίτερος αξιοσημείωτες.

Πρώτον, με την απόφαση της 11ης Σεπτεμβρίου 2013, T-317/10 P, *L κατά Κοινοβουλίου* (δεν δημοσιεύθηκε), το Γενικό Δικαστήριο διευκρίνισε, όσον αφορά τον λόγο απολύσεως που σχετίζεται με την απώλεια ή τον κλονισμό της αμοιβαίας εμπιστοσύνης μεταξύ ενός εκτάκτου υπαλλήλου και της πολιτικής ομάδας του Κοινοβουλίου στην υπηρεσία της οποίας είχε τοποθετηθεί, ότι, ενώ στην περίπτωση εκτάκτου υπαλλήλου απασχολούμενου σε μέλη του Κοινοβουλίου που δεν ανήκουν σε πολιτικές ομάδες υπάρχει συμφέρον να διαπιστωθεί ότι η κλονισθείσα σχέση ήταν αυτή μεταξύ του υπαλλήλου και του άμεσου διοικητικού του υπεύθυνου, δεν ισχύει το ίδιο για τον έκτακτο υπάλληλο που ασκεί τα καθήκοντά του στην υπηρεσία μιας κατά κυριολεξία πολιτικής ομάδας, που χαρακτηρίζεται από την ύπαρξη κοινών πολιτικών πεποιθήσεων, η οποία θεωρείται μάλιστα δεδομένη. Στην τελευταία αυτή περίπτωση, αν κλονιστεί η σχέση εμπιστοσύνης, τότε παύει να υφίσταται έναντι της πολιτικής ομάδας στο σύνολό της, οπότε το ερώτημα ποια πρόσωπα απώλεσαν την εμπιστοσύνη καθίσταται άνευ σημασίας. Αφού υπενθύμισε ότι η σχέση εμπιστοσύνης δεν στηρίζεται σε αντικειμενικά στοιχεία και δεν υπόκειται, εξ ορισμού, σε δικαστικό έλεγχο, δεδομένου ότι ο δικαστής της Ένωσης δεν επιτρέπεται να υποκαταστήσει την αρχή που είναι εξουσιοδοτημένη για τη σύναψη συμβάσεων προσλήψεως στην εκτίμησή της, κατά μείζονα δε λόγο όταν το πλαίσιο είναι πολιτικό, οπότε η έννοια της απώλειας της εμπιστοσύνης είναι ευρεία, το Γενικό Δικαστήριο έκρινε πάντως ότι, στην περίπτωση όπου το θεσμικό όργανο που αποφασίζει να καταγγείλει τη σύμβαση εκτάκτου υπαλλήλου παραπέμπει, συγκεκριμένα, σε ορισμένα πραγματικά περιστατικά στα οποία ανάγεται η απόφαση περί απολύσεως για λόγους απώλειας της εμπιστοσύνης, ο δικαστής οφείλει να ελέγξει κατά πόσον τα πραγματικά αυτά περιστατικά είναι ακριβή. Ο δικαστής, ενεργώντας κατ' αυτόν τον τρόπο, δεν υποκαθιστά την αρμόδια αρχή στην εκτίμησή της ότι έχει αποδειχθεί η απώλεια εμπιστοσύνης, αλλά περιορίζεται απλώς να ελέγξει αν είναι όντως ακριβή τα πραγματικά περιστατικά στα οποία ρητώς αναφέρεται το θεσμικό όργανο ως δικαιολογητική βάση της αποφάσεώς του.

Δεύτερον, με την απόφαση της 23ης Οκτωβρίου 2013, T-476/11 P, *Επιτροπή κατά Μοσχονάκη* (δεν δημοσιεύθηκε), το Γενικό Δικαστήριο αποσαφήνισε το περιεχόμενο του κανόνα ότι πρέπει να υπάρχει αντιστοιχία ανάμεσα στη διοικητική ένσταση κατά την έννοια του άρθρου 91, παράγραφος 2, πρώτη περίπτωση, του Κανονισμού Υπηρεσιακής Καταστάσεως των υπαλλήλων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΚΥΚ) και στην επακόλουθη προσφυγή. Κατά το Γενικό Δικαστήριο, το γεγονός ότι με τους λόγους που περιέχονται στο δικόγραφο της προσφυγής και στην ένσταση προσβάλλεται η εσωτερική νομιμότητα ή, εναλλακτικώς, η εξωτερική νομιμότητα, ορισμένης πράξεως δεν αρκεί από μόνο του για να

διαπιστωθεί ότι υπάρχει στενή συνάφεια μεταξύ αυτών των λόγων. Αν γινόταν δεκτή η ως άνω ερμηνεία, ο προσφεύγων θα μπορούσε να προβάλει για πρώτη φορά ενώπιον του Δικαστηρίου Δημόσιας Διοίκησης κάποιον λόγο που ουδεμία σχέση θα είχε με εκείνους τους οποίους είχε προβάλει με την ένστασή του, υπό την προϋπόθεση απλώς ότι οι ως άνω λόγοι, στο σύνολό τους, αφορούν είτε την εσωτερική είτε την εξωτερική νομιμότητα της επίμαχης πράξεως. Υπό τις συνθήκες αυτές, η αρμόδια για τους διορισμούς αρχή θα λάμβανε γνώση, στο στάδιο της διοικητικής ενστάσεως, ορισμένων μόνον εκ των αιτιάσεων που προσάπτονται στη Διοίκηση. Από τη στιγμή όμως που δεν θα ήταν σε θέση να γνωρίζει ακριβώς τις αιτιάσεις και τα αιτήματα του ενδιαφερομένου, η εν λόγω αρχή δεν θα μπορούσε να επιδιώξει και φιλικό διακανονισμό. Οι έννοιες της εσωτερικής και της εξωτερικής νομιμότητας είναι, στην πράξη, υπερβολικά ευρείες και αόριστες, υπό το πρίσμα του συγκεκριμένου αντικειμένου του επίμαχου αιτήματος, για να εξασφαλίσουν ότι μπορεί όντως να υφίσταται τέτοια συνάφεια ανάμεσα στους λόγους οι οποίοι αφορούν αποκλειστικώς είτε τη μία είτε την άλλη από τις έννοιες αυτές.

Πάντως, μολονότι το αμετάβλητο του αντικειμένου και της αιτίας της διαφοράς είναι αναγκαία προϋπόθεση για να καταστεί δυνατός ο φιλικός διακανονισμός, καθόσον έτσι ενημερώνεται η αρμόδια για τους διορισμούς αρχή, ήδη κατά το στάδιο της διοικητικής ενστάσεως, ποιες είναι οι αιτιάσεις του ενδιαφερομένου, εντούτοις η ερμηνεία των ως άνω εννοιών δεν επιτρέπεται να έχει ως αποτέλεσμα τον περιορισμό της δυνατότητας του ενδιαφερομένου να προσβάλει λυσιτελώς μια βλαπτική γι' αυτόν απόφαση. Συγκεκριμένα, στην περίπτωση όπου το πρόσωπο που υποβάλλει την ένσταση πληροφορείται την αιτιολογία της βλαπτικής πράξεως μέσω της απαντήσεως στην ένστασή του ή στην περίπτωση όπου η αιτιολογία της απαντήσεως αυτής τροποποιεί ή συμπληρώνει ουσιωδώς την αιτιολογία την οποία περιείχε η εν λόγω πράξη, πρέπει να θεωρείται παραδεκτός κάθε λόγος που προβάλλεται, για πρώτη φορά με την προσφυγή, προς αμφισβήτηση της βασιμότητας της αιτιολογίας η οποία εκτέθηκε στην απάντηση προς τη διοικητική ένσταση.

Τρίτον, με την απόφαση της 4ης Δεκεμβρίου 2013, T-107/11 P, *ETF κατά Schuerings* (δεν δημοσιεύθηκε), το Γενικό Δικαστήριο εξήγησε τι είδους υποχρεώσεις υπέχουν τα όργανα της Ένωσης σε περίπτωση καταγγελίας της συμβάσεως εργασίας αορίστου χρόνου ενός εκτάκτου υπαλλήλου. Πιο συγκεκριμένα, αποφάνθηκε ότι από τη στιγμή που συνέτρεχε βάσιμος λόγος απολύσεως, εν προκειμένω η περιστολή των δραστηριοτήτων ενός αποκεντρωμένου οργανισμού, το Ευρωπαϊκό Ίδρυμα Επαγγελματικής Εκπαίδευσης (ETF) δεν όφειλε να εξετάσει αν ο έκτακτος υπάλληλος μπορούσε να ανατοποθετηθεί σε άλλη θέση, είτε αυτή υπήρχε ήδη είτε επρόκειτο να δημιουργηθεί στο πλαίσιο της απονομής νέων αρμοδιοτήτων στον ETF. Πράγματι, ναι μεν οι συμβάσεις εργασίας αορίστου χρόνου διαφέρουν, από πλευράς επαγγελματικής ασφάλειας, από τις συμβάσεις εργασίας ορισμένου χρόνου, πλην όμως οι μη μόνιμοι υπάλληλοι του δημόσιου τομέα της Ένωσης οι οποίοι εργάζονται με σύμβαση αορίστου χρόνου δεν επιτρέπεται να παραβλέπουν ότι είναι απλώς έκτακτοι υπάλληλοι, οπότε δεν έχουν εγγυημένη απασχόληση, δεδομένου ότι η έννοια της «μόνιμης θέσης ενός από τα όργανα», κατά το άρθρο 1α, παράγραφος 1, του ΚΥΚ, καλύπτει μόνον τις θέσεις που ρητώς προβλέπονται ως «μόνιμες», ή χαρακτηρίζονται με παρόμοιο τρόπο στον προϋπολογισμό.

III. Αιτήσεις ασφαλιστικών μέτρων

Το Γενικό Δικαστήριο επιλήφθηκε, κατά το υπό εξέταση έτος, 31 αιτήσεων ασφαλιστικών μέτρων, αριθμού σημαντικά αυξημένου σε σχέση με τον αντίστοιχο για το 2012. Το 2013 ο Πρόεδρος του Γενικού Δικαστηρίου αποφάνθηκε επί 27 υποθέσεων, έναντι 23 το 2012. Δεκτές, είτε στο σύνολό τους είτε εν μέρει, έγιναν τέσσερις αιτήσεις, ήτοι αυτές επί των οποίων εκδόθηκαν οι διατάξεις της 11ης Μαρτίου 2013, T-462/12 R, *Pilkington Group κατά Επιτροπής* (δεν έχει δημοσιευθεί ακόμη στη Συλλογή, εκκρεμεί η εκδίκαση αναιρέσεως), της 25ης Απριλίου 2013, T-44/13 R, *AbbVie κατά EMA* (δεν δημοσιεύθηκε, εκκρεμεί η εκδίκαση αναιρέσεως) και T-73/13 R, *InterMune UK κ.λπ. κατά EMA* (δεν δημοσιεύθηκε, εκκρεμεί η εκδίκαση αναιρέσεως), και της 15ης Μαΐου 2013, T-198/12 R, *Γερμανία κατά*

Επιτροπής (εκκρεμεί η εκδίκαση αναιρέσεως). Με τις τρεις πρώτες διατάξεις, οι οποίες σχετίζονταν με το ζήτημα της δημοσιοποίησης από την Επιτροπή και από τον Ευρωπαϊκό Οργανισμό Φαρμάκων (EMA) πληροφοριών φερόμενων ως εμπιστευτικών, το Γενικό Δικαστήριο ακολούθησε την προσέγγιση που είχε υιοθετήσει με τρεις διατάξεις εκδοθείσες το 2012³³.

Στην προαναφερθείσα υπόθεση *Γερμανία κατά Επιτροπής*, η Γερμανική Κυβέρνηση, θεωρώντας ότι τα ανώτατα όρια που εφαρμόζονταν στη Γερμανία σε σχέση με την παρουσία ορισμένων βαρέων μετάλλων στα παιχνίδια εξασφάλιζαν καλύτερη προστασία απ' ό,τι οι αντίστοιχες τιμές οι οποίες θεσπίστηκαν με την οδηγία 2009/48/ΕΚ³⁴, ζήτησε από την Επιτροπή να της επιτρέψει να διατηρήσει σε ισχύ τις προβλεπόμενες από την εθνική της νομοθεσία τιμές. Η Επιτροπή απέρριψε, κατά βάση, τη σχετική αίτηση. Η Γερμανική Κυβέρνηση, αφού άσκησε προσφυγή ακυρώσεως κατά της απορριπτικής αυτής αποφάσεως, ζήτησε να ληφθούν προσωρινά μέτρα ώστε να της επιτραπεί να συνεχίσει να εφαρμόζει τα δικά της ανώτατα όρια μέχρις ότου εκδοθεί η απόφαση επί της ουσίας. Με τη διάταξη της 15ης Μαΐου 2013, ο Πρόεδρος του Γενικού Δικαστηρίου έκρινε παραδεκτή την αίτηση που υποβλήθηκε για να υποχρεωθεί η Επιτροπή να χορηγήσει την άδεια αυτή. Ομολογουμένως, αίτηση ασφαλιστικών μέτρων με την οποία επιδιώκεται απλώς και μόνο να ανασταλεί η εκτέλεση μιας αμιγώς αρνητικής αποφάσεως δεν είναι κατ' αρχήν παραδεκτή, δεδομένου ότι η ζητούμενη αναστολή δεν μπορεί από μόνη της να μεταβάλει την κατάσταση του αιτούντος. Εντούτοις, η Γερμανική Κυβέρνηση δεν είχε ζητήσει την αναστολή της εκτελέσεως της απορριπτικής αποφάσεως, αλλά τη λήψη προσωρινών μέτρων κατά την έννοια του άρθρου 279 ΣΛΕΕ. Η δυνατότητα αυτή υφίστατο και στο πλαίσιο προσφυγής με αίτημα την ακύρωση αποφάσεως, εφόσον ο αποκλεισμός της και η απόρριψη της οικείας αιτήσεως ως απαράδεκτης δεν μπορούσε να στηριχθεί ούτε στο άρθρο 279 ΣΛΕΕ, ούτε στο άρθρο 104 του Κανονισμού Διαδικασίας του Γενικού Δικαστηρίου, ούτε, κατά μείζονα λόγο, στο άρθρο 47 του Χάρτη. Ο Πρόεδρος του Γενικού Δικαστηρίου πρόσθεσε ότι, σε σχέση με τα προσωρινά μέτρα, ο δικαστής των ασφαλιστικών μέτρων διαθέτει αρμοδιότητες των οποίων η ενέργεια έναντι των θεσμικών οργάνων της Ένωσης βαίνει πέραν των αποτελεσμάτων που παράγει μια ακυρωτική δικαστική απόφαση, υπό την προϋπόθεση ότι τα προσωρινά αυτά μέτρα εφαρμόζονται μόνον καθ' όσον χρόνο διαρκεί η κύρια διαδικασία, δεν προδικάζουν την απόφαση επί της ουσίας και δεν θίγουν την πρακτική της αποτελεσματικότητας. Ο Πρόεδρος του Γενικού Δικαστηρίου κατέληξε ότι οι ως άνω προϋποθέσεις πληρούνταν εν προκειμένω.

Ως προς το βάσιμο της αιτήσεως, ο Πρόεδρος του Γενικού Δικαστηρίου διαπίστωσε ότι η Γερμανική Κυβέρνηση είχε αποδείξει τόσο ότι η λήψη προσωρινών μέτρων για την προστασία της υγείας των παιδιών ήταν αναγκαία όσο και ότι τα εν λόγω μέτρα έπρεπε να ληφθούν επείγοντως. Υπογράμμισε ειδικότερα ότι η διχογνωμία μεταξύ της Γερμανικής Κυβερνήσεως και της Επιτροπής ως προς το ποια ήταν τα «ορθά» ανώτατα όρια για τον μόλυβδο, το βάριο, το αντιμόνιο, το αρσενικό και τον υδράργυρο εγείρει πολύπλοκα και όλως τεχνικά ζητήματα που δεν μπορούν εκ πρώτης όψεως να θεωρηθούν ως άνευ σημασίας, αλλά χρήζουν ενδελεχούς εξετάσεως, η οποία πρέπει να διενεργηθεί στο πλαίσιο

³³ Το βασικό περιεχόμενο των εν λόγω διατάξεων της 16ης Νοεμβρίου 2012, T-341/12 R, *Evonik Degussa κατά Επιτροπής*, και T-345/12 R, *Akzo Nobel κ.λπ. κατά Επιτροπής*, καθώς και της 29ης Νοεμβρίου 2012, T-164/12 R, *Alstom κατά Επιτροπής*, επί των οποίων δεν ασκήθηκε αναίρεση, περιγράφηκε εκτενώς στην Έκθεση Πειπραγμένων του 2012 (σ. 161 και 162). Η αναίρεση που άσκησε η Επιτροπή κατά της προαναφερθείσας διατάξεως *Pilkington Group κατά Επιτροπής*, απορρίφθηκε με τη διάταξη του αντιπροέδρου του Δικαστηρίου της 10ης Σεπτεμβρίου 2013, C-278/13 P(R), *Επιτροπή κατά Pilkington Group*. Κατόπιν αναιρέσεων που άσκησε ο EMA, ο αντιπρόεδρος του Δικαστηρίου, με διατάξεις της 28ης Νοεμβρίου 2013, C-389/13 P(R), *EMA κατά AbbVie*, και C-390/13 P(R), *EMA κατά InterMune UK κ.λπ.*, αναίρεσε τις προαναφερθείσες διατάξεις *AbbVie κατά EMA* και *InterMune UK κ.λπ. κατά EMA* και ανέπεμψε τις υποθέσεις αυτές στο Γενικό Δικαστήριο.

³⁴ Οδηγία 2009/48/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 18ης Ιουνίου 2009, σχετικά με την ασφάλεια των παιχνιδιών (ΕΕ L 170 της 30.6.2009, σ. 1).

της διαδικασίας επί της ουσίας. Κατά συνέπεια, ο Πρόεδρος του Γενικού Δικαστηρίου διέταξε την Επιτροπή να επιτρέψει να διατηρηθούν σε ισχύ οι γερμανικές οριακές τιμές³⁵.

Όλες οι υπόλοιπες αιτήσεις ασφαλιστικών μέτρων, πλην ορισμένων περιπτώσεων καταργήσεως της δίκης, απορρίφθηκαν ως επί το πλείστον λόγω ελλείψεως επείγοντος.

Η υπόθεση *Γαλλία κατά Επιτροπής* (διάταξη της 29ης Αυγούστου 2013, T-366/13 R, δεν δημοσιεύθηκε, εκκρεμεί η εκδίκαση αναίρεσεως) αφορούσε την απόφαση της Επιτροπής να υποχρεώσει τη Γαλλική Δημοκρατία να ανακτήσει από τη Société nationale Corse Méditerranée (SNCM) την κρατική ενίσχυση, ύψους 220 εκατομμυρίων ευρώ και πλέον, την οποία της είχε χορηγήσει. Κατά τη Γαλλική Δημοκρατία, τυχόν επιστροφή από τη SNCM του ως άνω ποσού θα είχε ως αναπόφευκτη συνέπεια την πτώχευση και την εκκαθάριση της εταιρίας, όπερ θα προκαλούσε στο εν λόγω κράτος μέλος σοβαρές και ανεπανόρθωτες ζημίες, όπως διακοπή της παροχής των υπηρεσιών που διασφαλίζουν την εδαφική συνέχεια, προβλήματα δημόσιας τάξεως και οικονομικές επιπτώσεις για την Κορσική. Υπενθυμίζοντας ότι η προσβαλλόμενη απόφαση ήταν δεσμευτική μόνον έναντι των γαλλικών αρχών, ο Πρόεδρος του Γενικού Δικαστηρίου διαπίστωσε ότι η απόφαση αυτή δεν αρκούσε από μόνη της για να εξαναγκαστεί η SNCM να επιστρέψει την κρατική ενίσχυση. Δεδομένου ότι οι γαλλικές αρχές δεν είχαν λάβει οποιοδήποτε νομικώς δεσμευτικό μέτρο προς εκτέλεση της προσβαλλομένης αποφάσεως, ο κίνδυνος να τεθεί η SNCM υπό εκκαθάριση ήταν αδύνατο να θεωρηθεί ως επικείμενος ώστε να δικαιολογηθεί η αναστολή εκτελέσεως η οποία ζητήθηκε εν προκειμένω. Εν πάση περιπτώσει, όσον αφορά τα προβλεπόμενα από το εσωτερικό δίκαιο μέσα έννομης προστασίας τα οποία είχε στη διάθεσή της η SNCM προκειμένου να αμυνθεί έναντι τυχόν εθνικού μέτρου ανακτήσεως, η Γαλλική Δημοκρατία επ' ουδενί απέδειξε ότι τα μέσα αυτά δεν αρκούσαν για να αποφύγει η SNCM την εκκαθάρισή της, επικαλούμενη ενώπιον του εθνικού δικαστή την ιδιαίτερη οικονομική της κατάσταση σε συνδυασμό με την υποχρέωσή της να εξασφαλίζει τις θαλάσσιες συγκοινωνίες μεταξύ Μασσαλίας και Κορσικής. Συνεπώς, ήταν επιβεβλημένη για τον Πρόεδρο του Γενικού Δικαστηρίου η διαπίστωση ότι δεν αποδείχθηκε ότι τα ένδικα βοηθήματα του γαλλικού δικαίου ήσαν συναφώς ανεπαρκή. Εξάλλου, η προσφυγή της SNCM ενώπιον των γαλλικών δικαστηρίων έπρεπε να θεωρηθεί ως προαπαιτούμενο, δεδομένου ότι η Γαλλική Δημοκρατία θα αδυνατούσε να δικαιολογήσει ότι συνέτρεχε περίπτωση επείγοντος καθ' όσον χρόνο δεν είχαν ληφθεί δεσμευτικά εκτελεστικά μέτρα από τις εθνικές αρχές και δεν είχε υποβληθεί ενώπιον του εθνικού δικαστή αίτηση αναστολής εκτελέσεως.

Η υπόθεση *Tilly-Sabco κατά Επιτροπής* (διάταξη της 26ης Σεπτεμβρίου 2013, T-397/13 R, δεν δημοσιεύθηκε) αφορούσε επιχείρηση η οποία ειδικεύεται στην εξαγωγή, προς τις χώρες της Μέσης Ανατολής, κατεψυγμένων πουλερικών με βάρος κατά μονάδα μικρότερο εκείνου των πουλερικών που πωλούνται στην ευρωπαϊκή αγορά. Βασική προϋπόθεση για την οικονομική απόδοση της επιχειρήσεως ήταν η χορήγηση δημόσιας επιδοτήσεως υπό τη μορφή επιστροφών λόγω εξαγωγής, η οποία είχε ως σκοπό τη διευκόλυνση, σε περίπτωση ανάγκης, των εξαγωγών προκειμένου να επιτευχθούν οι στόχοι της κοινής γεωργικής πολιτικής. Κατόπιν της εκδόσεως κανονισμού της Επιτροπής με τον οποίο ορίστηκε ότι η επιστροφή για τις εξαγωγές κατεψυγμένων πουλερικών θα είναι μηδενική, η προσφεύγουσα ισχυρίστηκε ότι ο παγκόσμιος κύκλος εργασιών της μειώθηκε κατά 80 % και ότι ετίθετο σε κίνδυνο η οικονομική της βιωσιμότητα. Με διάταξη της 26ης Σεπτεμβρίου 2013, ο Πρόεδρος του Γενικού Δικαστηρίου απέρριψε τη σχετική αίτηση ασφαλιστικών μέτρων, με την αιτιολογία ότι η αιτούσα όφειλε να γνωρίζει, όπως κάθε συνετός και ενημερωμένος επιχειρηματίας, ότι ο τομέας της οργανώσεως των γεωργικών αγορών διέπεται από ιδιαιτέρως λεπτομερείς ρυθμίσεις, δεδομένου ότι η Επιτροπή καθορίζει ανά τρίμηνο το ποσό των επιστροφών λόγω εξαγωγής, προσαρμόζοντάς το στις αλλαγές της οικονομικής καταστάσεως. Κατά συνέπεια, η αιτούσα δεν μπορούσε να προβάλει κεκτημένο δικαίωμα

³⁵ Η αναίρεση που ασκήθηκε κατά της διατάξεως αυτής απορρίφθηκε με διάταξη του Προέδρου του Δικαστηρίου της 11ης Δεκεμβρίου 2013, C-481/01 P(R), NDC Health κατά IMS Health και Επιτροπής (Συλλογή 2002, σ. I-3401).

προς διατήρηση του ποσού των επιστροφών στο επωφελές για την ίδια ύψος που ορίστηκε σε μία δεδομένη χρονική στιγμή, κατά μείζονα δε λόγο αφού οι επιστροφές λόγω εξαγωγής έχουν, βάσει των οικείων ρυθμίσεων του δικαίου της Ένωσης, προαιρετικό χαρακτήρα, οπότε ουδεμία νομική υποχρέωση υφίσταται να διατηρείται επ' αόριστον αμετάβλητο το σύστημα των εν λόγω επιστροφών και, έτσι, οι τελευταίες μπορούσαν κάλλιστα, ανάλογα με τις διακυμάνσεις της αγοράς, να μειωθούν ή ακόμη και να ανασταλούν. Υπό τις συνθήκες αυτές, η αιτούσα όφειλε να επιδείξει εύλογη επιμέλεια, λαμβάνοντας προληπτικά μέτρα ώστε να ανακατευθύνει την παραγωγή της και τις δυνατότητες διαθέσεως των προϊόντων της. Από τη στιγμή που δεν επέδειξε τέτοια επιμέλεια, έπρεπε να φέρει η ίδια, ως μέρος των κινδύνων της επιχειρήσεως, τη ζημία που προκλήθηκε από τον καθορισμό μηδενικής επιστροφής για την εξαγωγή των συγκεκριμένων προϊόντων.

B — Σύνθεση του Γενικού Δικαστηρίου



(Σειρά πρωτοκόλλου στις 23 Οκτωβρίου 2013)

Πρώτη σειρά, από αριστερά προς τα δεξιά:

G. Berardis, M. Van der Woude, A. Dittrich, Σ. Παπασάββας, πρόεδροι τμήματος· H. Kanninen, αντιπρόεδρος του Γενικού Δικαστηρίου· M. Jaeger, Πρόεδρος του Γενικού Δικαστηρίου· M. E. Martins Ribeiro, M. Prek, S. Frimodt Nielsen και Δ. Γρατσία, πρόεδροι τμήματος.

Δεύτερη σειρά, από αριστερά προς τα δεξιά:

E. Buttigieg, A. Popescu, I. Labucka, I. Wiszniewska-Białecka, F. Dehousse, N. J. Forwood, O. Czúcz, I. Pelikánová, J. Schwarcz, M. Kancheva, δικαστές.

Τρίτη σειρά, από αριστερά προς τα δεξιά:

L. Madise, I. Ulloa Rubio, V. Kreuschitz, V. Tomljenović, C. Wetter, E. Bieliūnas, A. M. Collins και S. Gervasoni, δικαστές· E. Coulon, Γραμματέας.

1. Μέλη του Γενικού Δικαστηρίου

(κατά σειρά αναλήψεως καθηκόντων)



Marc Jaeger

Γεννήθηκε το 1954· πτυχιούχος Νομικής του Πανεπιστημίου Robert Schuman του Στρασβούργου· σπουδές στο Κολέγιο της Ευρώπης· δικηγόρος Λουξεμβούργου (1981)· δικαστικός ακόλουθος υπό τον Γενικό Εισαγγελέα του Λουξεμβούργου (1983)· δικαστής στο Tribunal d'arrondissement de Luxembourg (1984)· εισηγητής σε γραφείο δικαστή του Δικαστηρίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (1986–1996)· πρόεδρος του Διεθνούς Πανεπιστημιακού Ινστιτούτου του Λουξεμβούργου (IUIL)· δικαστής στο Γενικό Δικαστήριο από τις 11 Ιουλίου 1996· Πρόεδρος του Γενικού Δικαστηρίου από τις 17 Σεπτεμβρίου 2007.



Heikki Kanninen

Γεννήθηκε το 1952· πτυχιούχος της Σχολής Ανώτατων Εμπορικών Σπουδών του Ελσίνκι και της Νομικής Σχολής του Πανεπιστημίου του Ελσίνκι· εισηγητής στο Ανώτατο Διοικητικό Δικαστήριο της Φινλανδίας· γενικός γραμματέας της επιτροπής για τη μεταρρύθμιση των κανόνων περί έννομης προστασίας στη δημόσια διοίκηση· κύριος διοικητικός υπάλληλος στο Ανώτατο Διοικητικό Δικαστήριο· γενικός γραμματέας της επιτροπής για τη μεταρρύθμιση της διοικητικής δικονομίας, σύμβουλος στη νομοπαρασκευαστική υπηρεσία του Υπουργείου Δικαιοσύνης· βοηθός γραμματέας στο Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ζώνης Ελευθέρων Συναλλαγών (ΕΖΕΣ)· εισηγητής σε γραφείο δικαστή στο Δικαστήριο· δικαστής στο Ανώτατο Διοικητικό Δικαστήριο (1998–2005)· μέλος του τμήματος προσφυγών για τους πρόσφυγες δικαστής στο Δικαστήριο Δημόσιας Διοίκησης από τις 6 Οκτωβρίου 2005 μέχρι τις 6 Οκτωβρίου 2009· δικαστής στο Γενικό Δικαστήριο από τις 7 Οκτωβρίου 2009· αντιπρόεδρος του Γενικού Δικαστηρίου από τις 17 Σεπτεμβρίου 2013.



Josef Azizi

Γεννήθηκε το 1948· διδάκτωρ Νομικής και πτυχιούχος Κοινωνικών και Οικονομικών Επιστημών του Πανεπιστημίου της Βιέννης· εντεταλμένος διδασκαλίας στο Οικονομικό Πανεπιστήμιο της Βιέννης, στη Νομική Σχολή του Πανεπιστημίου της Βιέννης και σε άλλα πανεπιστημιακά ιδρύματα· ομότιμος καθηγητής της Νομικής Σχολής του Πανεπιστημίου της Βιέννης· Ministerialrat και διευθυντής τμήματος στην Ομοσπονδιακή Καγκελαρία· μέλος της διευθύνουσας επιτροπής νομικής συνεργασίας του Συμβουλίου της Ευρώπης (CDCJ)· εκπρόσωπος ad litem ενώπιον του Verfassungsgerichtshof (Συνταγματικού Δικαστηρίου) σε ένδικες διαδικασίες ελέγχου της συνταγματικότητας των ομοσπονδιακών νόμων· συντονιστής υπεύθυνος για την προσαρμογή του ομοσπονδιακού αυστριακού δικαίου στο κοινοτικό δίκαιο· δικαστής στο Γενικό Δικαστήριο από τις 18 Ιανουαρίου 1995 μέχρι τις 16 Σεπτεμβρίου 2013.



Nicholas James Forwood

Γεννήθηκε το 1948· πτυχιούχος του Πανεπιστημίου του Cambridge (BA 1969, MA 1973) (Mechanical Sciences and Law)· μέλος του αγγλικού Δικηγορικού Συλλόγου από το 1970, εν συνεχεία δικηγόρος στο Λονδίνο (1971–1999) και στις Βρυξέλλες (1979–1999)· μέλος του ιρλανδικού Δικηγορικού Συλλόγου το 1981· Queen's Counsel από το 1987 και Benchet of the Middle Temple από το 1998· εκπρόσωπος του Δικηγορικού Συλλόγου Αγγλίας και Ουαλίας στο Συμβούλιο Δικηγορικών Συλλόγων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (CCBE) και πρόεδρος της μόνιμης αντιπροσωπείας του CCBE στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο (1995–1999)· μέλος του διοικητικού συμβουλίου της World Trade Law Association και της European Maritime Law Organisation (1993–2002)· δικαστής στο Γενικό Δικαστήριο από τις 15 Δεκεμβρίου 1999.



Maria Eugénia Martins de Nazaré Ribeiro

Γεννήθηκε το 1956· σπουδές στη Λισσαβώνα, στις Βρυξέλλες και στο Στρασβούργο· δικηγορία στην Πορτογαλία και στις Βρυξέλλες· ελεύθερη ερευνήτρια του Ινστιτούτου Ευρωπαϊκών Σπουδών του Ελεύθερου Πανεπιστημίου των Βρυξελλών· εισηγήτρια στο γραφείο του Πορτογάλου δικαστή J. C. Moitinho de Almeida στο Δικαστήριο (1986–2000) και, κατόπιν, στο γραφείο του Προέδρου του Γενικού Δικαστηρίου B. Vesterdorf (2000–2003)· δικαστής στο Γενικό Δικαστήριο από τις 31 Μαρτίου 2003.



Franklin Dehousse

Γεννήθηκε το 1959· πτυχιούχος Νομικής (Πανεπιστήμιο Λιέγης, 1981)· επιστημονικός συνεργάτης στο Εθνικό Ίδρυμα Επιστημονικών Ερευνών (1985–1989)· νομικός σύμβουλος στο Κοινοβούλιο (Chambre des représentants, 1981–1990)· διδάκτωρ Νομικής (Πανεπιστήμιο του Στρασβούργου, 1990)· καθηγητής (Πανεπιστήμια Λιέγης και Στρασβούργου, Κολέγιο της Ευρώπης, Institut royal supérieur de Défense, Πανεπιστήμιο Montesquieu του Bordeaux· collège Michel Servet des universités de Paris· facultés Notre-Dame de la Paix στη Namur)· ειδικός εκπρόσωπος του υπουργού Εξωτερικών (1995–1999)· διευθυντής ευρωπαϊκών σπουδών του Institut royal des relations internationales (1998–2003)· πάρεδρος στο βελγικό Conseil d'État (2001–2003)· σύμβουλος στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή (1990–2003)· μέλος του Observatoire Internet (2001–2003)· δικαστής στο Γενικό Δικαστήριο από τις 7 Οκτωβρίου 2003.

**Ottó Czúcz**

Γεννήθηκε το 1946· διδάκτωρ Νομικής του Πανεπιστημίου του Szeged (1971)· διοικητικός υπάλληλος στο Υπουργείο Εργασίας (1971–1974)· εντεταλμένος διδασκαλίας και καθηγητής (1974–1989), κοσμήτορας της Νομικής Σχολής (1989–1990) και αντιπρύτανης (1992–1997) του Πανεπιστημίου του Szeged· δικηγόρος· μέλος του προεδρείου του εθνικού οργανισμού ασφαλίσεως γήρατος· αντιπρόεδρος του Ευρωπαϊκού Ινστιτούτου Κοινωνικής Ασφαλίσεως (1998–2002)· μέλος του επιστημονικού συμβουλίου της Διεθνούς Ενώσεως Κοινωνικής Ασφαλίσεως· δικαστής στο Συνταγματικό Δικαστήριο (1998–2004)· δικαστής στο Γενικό Δικαστήριο από τις 12 Μαΐου 2004.

**Irena Wiszniewska-Białecka**

Γεννήθηκε το 1947· πτυχιούχος Νομικής του Πανεπιστημίου της Βαρσοβίας (1965–1969)· μέλος ΔΕΠ (βοηθός, λέκτορας, καθηγήτρια) στο Ινστιτούτο Νομικών Επιστημών της Πολωνικής Ακαδημίας Επιστημών (1969–2004)· συνεργαζόμενη ερευνήτρια στο Ινστιτούτο Max Planck Αλλοδαπού και Διεθνούς Δικαίου, τομέας διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας, δικαιωμάτων του δημιουργού και δικαίου του ανταγωνισμού, στο Μόναχο (υποτροφία του Foundation AvH — 1985–1986)· δικηγόρος (1992–2000)· δικαστής στο Ανώτατο Διοικητικό Δικαστήριο (2001–2004)· δικαστής στο Γενικό Δικαστήριο από τις 12 Μαΐου 2004.

**Irena Pelikánová**

Γεννήθηκε το 1949· διδάκτωρ Νομικής, βοηθός στον τομέα του οικονομικού δικαίου (πριν από το 1989), στη συνέχεια διδάκτωρ Επιστημών, καθηγήτρια Δικαίου Επιχειρήσεων (από το 1993) στη Νομική Σχολή του Πανεπιστημίου Καρόλου της Πράγας· μέλος του διοικητικού οργάνου της επιτροπής κινητών αξιών (1999–2002)· δικηγόρος· μέλος του νομοθετικού συμβουλίου της Τσεχικής Κυβερνήσεως (1998–2004)· δικαστής στο Γενικό Δικαστήριο από τις 12 Μαΐου 2004.

**Vilenas Vadapalas**

Γεννήθηκε το 1954· διδάκτωρ Νομικής (Πανεπιστήμιο Μόσχας)· διδάκτωρ Νομικής (Πανεπιστήμιο Βαρσοβίας)· καθηγητής του Πανεπιστημίου του Vilnius: Διεθνές Δίκαιο (από το 1981), Ανθρώπινα Δικαιώματα (από το 1991) και Κοινοτικό Δίκαιο (από το 2000)· σύμβουλος της κυβέρνησης για τις εξωτερικές υποθέσεις (1991–1993)· μέλος της ομάδας συντονισμού της αντιπροσωπείας για τις διαπραγματεύσεις περί προσχωρήσεως στην Ευρωπαϊκή Ένωση· γενικός διευθυντής του τμήματος ευρωπαϊκού δικαίου της κυβέρνησης (1997–2004)· καθηγητής Ευρωπαϊκού Δικαίου στο Πανεπιστήμιο του Vilnius, κάτοχος της έδρας Jean Monnet· πρόεδρος της λιθουανικής ενώσεως σπουδών για την Ευρωπαϊκή Ένωση· εισηγητής της κοινοβουλευτικής ομάδας εργασίας για τη συνταγματική μεταρρύθμιση σχετικά με την προσχώρηση της Λιθουανίας· μέλος της διεθνούς επιτροπής νομικών (Απρίλιος 2003)· δικαστής στο Γενικό Δικαστήριο από τις 12 Μαΐου 2004.

**Küllike Jürimäe**

Γεννήθηκε το 1962· πτυχιούχος Νομικής του Πανεπιστημίου του Tartu (1981–1986)· βοηθός εισαγγελέα στο Τάλιν (1986–1991)· απόφοιτη της διπλωματικής σχολής της Εσθονίας (1991–1992)· νομικός σύμβουλος (1991–1993) και γενικός σύμβουλος στο Εμπορικό και Βιομηχανικό Επιμελητήριο (1992–1993)· δικαστής στο Εφετείο του Τάλιν (1993–2004)· European Master στα Ανθρώπινα Δικαιώματα και τον Εκδημοκρατισμό, Πανεπιστήμια της Πάδουα και του Nottingham (2002–2003)· δικαστής στο Γενικό Δικαστήριο από τις 12 Μαΐου 2004.

**Ingrida Labucka**

Γεννήθηκε το 1963· πτυχιούχος Νομικής του Πανεπιστημίου της Λετονίας (1986)· επιθεωρήτρια του Υπουργείου Εσωτερικών για την περιφέρεια του Κίρον και την πόλη της Ρίγας (1986–1989)· δικαστής στο Πρωτοδικείο της Ρίγας (1990–1994)· δικηγόρος (1994–1998 και Ιούλιος 1999–Μάιος 2000)· υπουργός Δικαιοσύνης (Νοέμβριος 1998–Ιούλιος 1999 και Μάιος 2000–Οκτώβριος 2002)· μέλος του Διεθνούς Διαιτητικού Δικαστηρίου της Χάγης (2001–2004)· μέλος του Κοινοβουλίου (2002–2004)· δικαστής στο Γενικό Δικαστήριο από τις 12 Μαΐου 2004.

**Σάββας Σ. Παπασάββας**

Γεννήθηκε το 1969· σπουδές στο Πανεπιστήμιο Αθηνών (πτυχίο το 1991)· σπουδές τρίτου κύκλου στο Πανεπιστήμιο Paris II (DEA Δημοσίου Δικαίου το 1992) και στο Πανεπιστήμιο Aix-Marseille III (διδακτορικό το 1995)· εγγραφή στον Δικηγορικό Σύλλογο Κύπρου, μέλος του Δικηγορικού Συλλόγου Λευκωσίας από το 1993· εντεταλμένος διδασκαλίας στο Πανεπιστήμιο Κύπρου (1997–2002), λέκτορας Συνταγματικού Δικαίου από τον Σεπτέμβριο του 2002· ερευνητής στο Ευρωπαϊκό Κέντρο Δημοσίου Δικαίου (2001–2002)· δικαστής στο Γενικό Δικαστήριο από τις 12 Μαΐου 2004.

**Miro Prek**

Γεννήθηκε το 1965· πτυχιούχος Νομικής (1989)· μέλος του Δικηγορικού Συλλόγου (1994)· διάφορα καθήκοντα στη δημόσια διοίκηση, κυρίως στην κυβερνητική υπηρεσία νομοθεσίας (βοηθός υφυπουργός και υποδιευθυντής, προϊστάμενος του τμήματος ευρωπαϊκού και συγκριτικού δικαίου) και στην υπηρεσία ευρωπαϊκών υποθέσεων (βοηθός υφυπουργός)· μέλος της ομάδας διαπραγματεύσεων για τη συμφωνία συνδέσεως (1994–1996) και για την προσχώρηση στην Ευρωπαϊκή Ένωση (1998–2003), υπεύθυνος για τις νομικές υποθέσεις· δικηγόρος· υπεύθυνος των σχεδίων για την προσαρμογή στην ευρωπαϊκή νομοθεσία και για την ευρωπαϊκή ολοκλήρωση, κυρίως στα Δυτικά Βαλκάνια· προϊστάμενος τμήματος στο Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (2004–2006)· δικαστής στο Γενικό Δικαστήριο από τις 7 Οκτωβρίου 2006.

**Alfred Dittich**

Γεννήθηκε το 1950· σπουδές στο Πανεπιστήμιο Erlangen-Nürnberg (1970–1975)· Rechtsreferendar στο Ανώτατο Περιφερειακό Δικαστήριο της Νυρεμβέργης (1975–1978)· διοικητικός υπάλληλος στο ομοσπονδιακό Υπουργείο Οικονομίας (1978–1982)· διοικητικός υπάλληλος στη μόνιμη αντιπροσωπεία της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας στις Ευρωπαϊκές Κοινότητες (1982)· διοικητικός υπάλληλος στο ομοσπονδιακό Υπουργείο Οικονομίας, επιφορτισμένος με ζητήματα κοινοτικού δικαίου και ανταγωνισμού (1983–1992)· προϊστάμενος του τμήματος «Δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης» (1992–2007) του Υπουργείου Δικαιοσύνης· προϊστάμενος της γερμανικής αντιπροσωπείας της ομάδας εργασίας «Δικαστήριο» του Συμβουλίου· εκπρόσωπος της ομοσπονδιακής Κυβερνήσεως σε μεγάλο αριθμό υποθέσεων ενώπιον του Δικαστηρίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων· δικαστής στο Γενικό Δικαστήριο από τις 17 Σεπτεμβρίου 2007.



Santiago Soldevila Frago

Γεννήθηκε το 1960· πτυχιούχος Νομικής του Universidad Autonoma de Barcelona (1983) δικαστής (1985) από το 1992, δικαστής των τμημάτων διοικητικών διαφορών του Tribunal Superior de Justicia de Canarias, Santa Cruz de Tenerife (1992 και 1993) και της Audiencia Nacional (Μαδρίτη, Μάιος 1998–Αύγουστος 2007), όπου δίκασε προσφυγές σε φορολογικές υποθέσεις (ΦΠΑ), καθώς και προσφυγές κατά των γενικών κανονιστικών διατάξεων του Υπουργού Οικονομικών και των αποφάσεων του περί κρατικών ενισχύσεων ή περί ευθύνης του Δημοσίου· επίσης, τις προσφυγές κατά όλων των συμφωνιών των ρυθμιστικών αρχών του τραπεζικού, χρηματιστηριακού, ενεργειακού και ασφαλιστικού τομέα, καθώς και του τομέα της προστασίας του ανταγωνισμού· εισηγητής στο Συνταγματικό Δικαστήριο (1993–1998) δικαστής του Γενικού Δικαστηρίου από τις 17 Σεπτεμβρίου 2007.



Laurent Truchot

Γεννήθηκε το 1962· πτυχιούχος του Ινστιτούτου Πολιτικών Μελετών του Παρισιού (1984)· απόφοιτος της Εθνικής Σχολής Δικαστών (1986–1988)· δικαστής στο Tribunal de grande instance της Μασσαλίας (Ιανουάριος 1988–Ιανουάριος 1990)· δικαστής στη διεύθυνση αστικών υποθέσεων και νομοθεσίας του Υπουργείου Δικαιοσύνης (Ιανουάριος 1990–Ιούνιος 1992)· βοηθός προϊστάμενος και, στη συνέχεια, προϊστάμενος του γραφείου της γενικής διεύθυνσεως ανταγωνισμού, καταναλώσεως και πατάξεως της απάτης στο Υπουργείο Οικονομίας, Οικονομικών και Βιομηχανίας (Ιούνιος 1992–Σεπτέμβριος 1994)· τεχνικός σύμβουλος του υπουργού Δικαιοσύνης (Σεπτέμβριος 1994–Μάιος 1995)· δικαστής στο Tribunal de grande instance της Nimes (Μάιος 1995–Μάιος 1996)· εισηγητής στο γραφείο του γενικού εισαγγελέα P. Léger στο Δικαστήριο (Μάιος 1996–Δεκέμβριος 2001)· conseiller referendaire (δικαστής επιφορτισμένος με τον έλεγχο των δημοσίων δαπανών) στο Cour de cassation (Δεκέμβριος 2001–Αύγουστος 2007)· δικαστής στο Γενικό Δικαστήριο από τις 17 Σεπτεμβρίου 2007 έως τις 16 Σεπτεμβρίου 2013.



Sten Frimodt Nielsen

Γεννήθηκε το 1963· πτυχιούχος Νομικής του Πανεπιστημίου της Κοπεγχάγης (1988)· υπάλληλος του Υπουργείου Εξωτερικών (1988–1991)· καθηγητής Διεθνούς και Ευρωπαϊκού Δικαίου στο Πανεπιστήμιο της Κοπεγχάγης (1988–1991)· γραμματέας Πρεσβείας στη Μόνιμη Αντιπροσωπεία της Δανίας στα Ηνωμένα Έθνη στη Νέα Υόρκη (1991–1994)· υπάλληλος της νομικής υπηρεσίας του Υπουργείου Εξωτερικών (1994–1995)· συνεργαζόμενος καθηγητής στο Πανεπιστήμιο της Κοπεγχάγης (1995)· σύμβουλος, στη συνέχεια κύριος σύμβουλος στην υπηρεσία του Πρωθυπουργού (1995–1998)· σύμβουλος υπουργός στη Μόνιμη Αντιπροσωπεία της Δανίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση (1998–2001)· ειδικός σύμβουλος στην υπηρεσία του Πρωθυπουργού επί νομικών ζητημάτων (2001–2002)· προϊστάμενος τμήματος και νομικός σύμβουλος στην υπηρεσία του Πρωθυπουργού (Μάρτιος 2002–Ιούλιος 2004)· βοηθός υφυπουργός και νομικός σύμβουλος στην υπηρεσία του Πρωθυπουργού (Αύγουστος 2004–Αύγουστος 2007)· δικαστής στο Γενικό Δικαστήριο από τις 17 Σεπτεμβρίου 2007.



Kevin O'Higgins

Γεννήθηκε το 1946· σπουδές στο Crescent College του Limerick, στο Clongowes Wood College, στο University College του Δουβλίνου (BA degree και πτυχίο Ευρωπαϊκού Δικαίου) και στο Kings Inns· μέλος του Δικηγορικού Συλλόγου της Ιρλανδίας από το 1968· barrister (1968–1982)· Senior Counsel (Inner Bar of Ireland, 1982–1986)· δικαστής στο Circuit Court (1986–1997)· δικαστής στο High Court της Ιρλανδίας (1997–2008)· Benchers του Kings Inns· αντιπρόσωπος της Ιρλανδίας στο Γνωμοδοτικό Συμβούλιο των Ευρωπαίων Δικαστών (2000–2008)· δικαστής στο Γενικό Δικαστήριο από τις 15 Σεπτεμβρίου 2008 έως τις 16 Σεπτεμβρίου 2013.



Juraj Schwarcz

Γεννήθηκε το 1952· διδάκτωρ Νομικής (Πανεπιστήμιο Comenius της Μπρατισλάβα, 1979)· νομικός σύμβουλος επιχειρήσεων (1975–1990)· γραμματέας επιφορτισμένος με την τήρηση εμπορικών μητρώων στο δικαστήριο του Košice (1991)· δικαστής στο δικαστήριο του Košice (Ιανουάριος–Οκτώβριος 1992)· δικαστής και πρόεδρος τμήματος στο Περιφερειακό Δικαστήριο του Košice (Νοέμβριος 1992–2009)· δικαστής με απόσπαση στο Ανώτατο Δικαστήριο της Σλοβακικής Δημοκρατίας, τμήμα εμπορικού δικαίου (Οκτώβριος 2004–Σεπτέμβριος 2005)· πρόεδρος του σώματος εμπορικού δικαίου στο Περιφερειακό Δικαστήριο του Košice (Οκτώβριος 2005–Σεπτέμβριος 2009)· επισκέπτης καθηγητής του τμήματος εμπορικού και οικονομικού δικαίου του Πανεπιστημίου P.J. Šafárik του Košice (1997–2009)· επισκέπτης καθηγητής της Δικαστικής Ακαδημίας (2005–2009)· δικαστής στο Γενικό Δικαστήριο από τις 7 Οκτωβρίου 2009.



Marc van der Woude

Γεννήθηκε το 1960· πτυχιούχος Νομικής (πανεπιστήμιο του Groningen, 1983)· σπουδές στο Κολέγιο της Ευρώπης (1983–1984)· βοηθός στο Κολέγιο της Ευρώπης (1984–1986)· εντεταλμένος διδασκαλίας στο Πανεπιστήμιο του Leiden (1986–1987)· εισηγητής στη Γενική Διεύθυνση Ανταγωνισμού της Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (1987–1989)· εισηγητής σε γραφείο δικαστή στο Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (1989–1992)· πολιτικός συντονιστής στη Γενική Διεύθυνση Ανταγωνισμού της Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (1992–1993)· μέλος της Νομικής Υπηρεσίας της Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (1993–1995)· δικηγόρος Βρυξελλών από το 1995· καθηγητής στο Πανεπιστήμιο Erasmus του Rotterdam από το 2000· συντάκτης πολυάριθμων δημοσιεύσεων· δικαστής στο Γενικό Δικαστήριο από τις 13 Σεπτεμβρίου 2010.



Δημήτριος Γρατσίας

Γεννήθηκε το 1957· πτυχιούχος της Νομικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών (1980)· *diplôme d'Études Approfondies (DEA)* Δημοσίου Δικαίου του Πανεπιστημίου Paris I, Panthéon-Sorbonne (1981)· *certificat* του Πανεπιστημιακού Κέντρου Κοινοτικών και Ευρωπαϊκών Σπουδών (Πανεπιστήμιο Paris I) (1982)· εισηγητής του Συμβουλίου της Επικρατείας (1985–1992)· πρόεδρος του Συμβουλίου της Επικρατείας (1992–2005)· εισηγητής στο Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (1994–1996)· επίκουρο μέλος του Ανωτάτου Ειδικού Δικαστηρίου (1998 και 1999)· Σύμβουλος της Επικρατείας (2005)· μέλος του Ειδικού Δικαστηρίου Αγωγών Κακοδικίας (2006)· μέλος του Ανωτάτου Δικαστικού Συμβουλίου Διοικητικής Δικαιοσύνης (2008)· επιθεωρητής Διοικητικών Δικαστηρίων (2009–2010)· δικαστής στο Γενικό Δικαστήριο από τις 25 Οκτωβρίου 2010.



Andrei Popescu

Γεννήθηκε το 1948· πτυχιούχος Νομικής του Πανεπιστημίου του Βουκουρεστίου (1971)· μεταπτυχιακές σπουδές στο Διεθνές Εργατικό Δίκαιο και στο Ευρωπαϊκό Δίκαιο Κοινωνικής Ασφάλισης, Πανεπιστήμιο Γενεύης (1973–1974)· διδάκτωρ του Πανεπιστημίου του Βουκουρεστίου (1980)· δόκιμος βοηθός (1971–1973), μόνιμος βοηθός (1974–1985), στη συνέχεια εντεταλμένος διδασκαλίας Εργατικού Δικαίου στο Πανεπιστήμιο του Βουκουρεστίου (1985–1990)· κύριος ερευνητής στο Ινστιτούτο Επιστημονικών Ερευνών στον τομέα της εργασίας και της κοινωνικής προστασίας (1990–1991)· βοηθός γενικός διευθυντής (1991–1992), στη συνέχεια διευθυντής (1992–1996) στο Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικής Προστασίας· λέκτορας (1997), στη συνέχεια καθηγητής στην Εθνική Σχολή Πολιτικών και Διοικητικών Μελετών, Βουκουρέστι (2000)· υφυπουργός στο Υπουργείο Ευρωπαϊκής Ολοκλήρωσης (2001–2005)· προϊστάμενος τμήματος στο Νομοθετικό Συμβούλιο της Ρουμανίας (1996–2001 και 2005–2009)· διευθυντής και ιδρυτικό μέλος της *Revue roumaine de droit européen*· πρόεδρος της Ρουμανικής Εταιρίας Ευρωπαϊκού Δικαίου (2009–2010)· εκπρόσωπος της Ρουμανικής Κυβερνήσεως ενώπιον των Δικαστηρίων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (2009–2010)· δικαστής στο Γενικό Δικαστήριο από τις 26 Νοεμβρίου 2010.



Mariyana Kancheva

Γεννήθηκε το 1958· πτυχιούχος Νομικής του Πανεπιστημίου της Σόφιας (1979–1984)· συμπληρωματικό master Ευρωπαϊκού Δικαίου στο Ινστιτούτο Ευρωπαϊκών Σπουδών του Ελεύθερου Πανεπιστημίου των Βρυξελλών (2008–2009)· ειδίκευση στο Οικονομικό Δίκαιο και στο Δίκαιο της Διανοητικής Ιδιοκτησίας· δόκιμη δικαστής στο Περιφερειακό Δικαστήριο της Σόφιας (1985–1986)· νομική σύμβουλος (1986–1988)· δικηγόρος Σόφιας (1988–1992)· γενική διευθύντρια του γραφείου υπηρεσιών του διπλωματικού σώματος στο Υπουργείο Εξωτερικών (1992–1994)· άσκηση του επαγγέλματος του δικηγόρου στη Σόφια (1994–2011) και στις Βρυξέλλες (2007–2011)· διαιτήτρια στη Σόφια στο πλαίσιο του διακανονισμού εμπορικών διαφορών· συντάκτρια διαφόρων νομικών κειμένων με την ιδιότητα του νομικού συμβούλου στο Βουλγαρικό Κοινοβούλιο· δικαστής στο Γενικό Δικαστήριο από τις 19 Σεπτεμβρίου 2011.



Guido Berardis

Γεννήθηκε το 1950· πτυχιούχος Νομικής (Πανεπιστήμιο Ρώμης, La Sapienza, 1973)· δίπλωμα Ανωτάτων Ευρωπαϊκών Σπουδών στο Κολέγιο της Ευρώπης (Bruges, 1974–1975)· υπάλληλος της Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (Διεύθυνση Διεθνών Υποθέσεων της Γενικής Διευθύνσεως Γεωργίας, 1975–1976)· μέλος της Νομικής Υπηρεσίας της Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (1976–1991 και 1994–1995)· εκπρόσωπος της Νομικής Υπηρεσίας της Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων στο Λουξεμβούργο (1990–1991)· εισηγητής στο γραφείο του δικαστή G. F. Mancini στο Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (1991–1994)· νομικός σύμβουλος των μελών της Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων M. Monti (1995–1997) και F. Bolkestein (2000–2002)· διευθυντής της διευθύνσεως Πολιτικής Δημοσίων Συμβάσεων (2002–2003), της διευθύνσεως Υπηρεσιών, Πνευματικής και Βιομηχανικής Ιδιοκτησίας, ΜΜΕ και Προστασίας Δεδομένων (2003–2005) και της διευθύνσεως Υπηρεσιών (2005–2011) στη Γενική Διεύθυνση Εσωτερικής Αγοράς της Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων· κύριος νομικός σύμβουλος και διευθυντής της ομάδας «Δικαιοσύνη, ελευθερία και ασφάλεια, αστικό και ποινικό δίκαιο» στη Νομική Υπηρεσία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (2011–2012)· δικαστής στο Γενικό Δικαστήριο από τις 17 Σεπτεμβρίου 2012.



Eugène Buttigieg

Γεννήθηκε το 1961· διδάκτωρ Νομικής του Πανεπιστημίου της Μάλτας· master στο Ευρωπαϊκό Δίκαιο (Πανεπιστήμιο του Έξετερ)· διδακτορικό δίπλωμα στο Δίκαιο του Ανταγωνισμού (Πανεπιστήμιο του Λονδίνου)· υπάλληλος της νομικής υπηρεσίας του Υπουργείου Δικαιοσύνης (1987–1990)· ανώτερος υπάλληλος της νομικής υπηρεσίας του Υπουργείου Εξωτερικών (1990–1994)· μέλος του Copyright Board (επιτροπή πνευματικής ιδιοκτησίας) (1994–2005)· νομικός αναθεωρητής στο Υπουργείο Δικαιοσύνης και Τοπικής Αυτοδιοίκησης (2001–2002)· διοικητικός υπάλληλος στη Malta Resources Authority (Αρχή διαχείρισης φυσικών πόρων της Μάλτας) (2001–2009)· σύμβουλος ευρωπαϊκού δικαίου (από το 1994)· σύμβουλος δικαίου του ανταγωνισμού και δικαίου της προστασίας του καταναλωτή στο Υπουργείο Οικονομικών, Οικονομίας και Επενδύσεων (2000–2010)· σύμβουλος του Πρωθυπουργού σε θέματα δικαίου του ανταγωνισμού και δικαίου της προστασίας του καταναλωτή (2010–2011), σύμβουλος της Malta Competition and Consumer Affairs Authority (μαλτέζικης αρχής ανταγωνισμού και προστασίας του καταναλωτή) (2012)· εντεταλμένος διδασκαλίας (1994–2001), λέκτορας (2001–2006), κατόπιν συνεργαζόμενος καθηγητής (από το 2007) και καθηγητής στην έδρα Jean Monnet του Τμήματος Ευρωπαϊκού Δικαίου (από το 2009) του Πανεπιστημίου της Μάλτας· ιδρυτικό μέλος και αντιπρόεδρος της Maltese Association for European Law (μαλτέζικης ένωσης ευρωπαϊκού δικαίου)· δικαστής στο Γενικό Δικαστήριο από τις 8 Οκτωβρίου 2012.

**Carl Wetter**

Γεννήθηκε το 1949· πτυχιούχος Οικονομικών Επιστημών (Bachelor of Arts, 1974) και Νομικής (Master of Laws, 1977) του Πανεπιστημίου της Ουψάλας· διοικητικός υπάλληλος στο Υπουργείο Εξωτερικών (1977)· μέλος του σουηδικού Δικηγορικού Συλλόγου (από το 1983)· μέλος της σουηδικής ομάδας εργασίας για το δίκαιο του ανταγωνισμού στο Διεθνές Εμπορικό Επιμελητήριο (ICC)· εντεταλμένος διδασκαλίας του Δικαίου του Ανταγωνισμού (Πανεπιστήμια του Lund και της Στοκχόλμης)· πολυάριθμες δημοσιεύσεις δικαστής στο Γενικό Δικαστήριο από τις 18 Μαρτίου 2013.

**Vesna Tomljenović**

Γεννήθηκε το 1956· απόφοιτος του Πανεπιστημίου της Rijeka (πτυχίο, 1979) και του Πανεπιστημίου του Ζάγκρεμπ (LL.M., 1984, διδάκτωρ Νομικής, 1996)· βοηθός καθηγήτρια (1980–1998), συνεργαζόμενη καθηγήτρια (2003–2009) και καθηγήτρια (2009–2013) στη Νομική Σχολή του Πανεπιστημίου της Rijeka· βοηθός καθηγήτρια στη Σχολή Οικονομικών Επιστημών του Πανεπιστημίου της Rijeka (1990–2013)· πρόεδρος της Κροατικής Ένωσης Συγκριτικού Δικαίου (2006–2013)· δικαστής στο Γενικό Δικαστήριο από τις 4 Ιουλίου 2013.

**Egidijus Bieliūnas**

Γεννήθηκε το 1950· πτυχιούχος Νομικής του Πανεπιστημίου του Βίλνιους (1973)· διδάκτωρ Νομικής (1978), βοηθός και στη συνέχεια λέκτορας της Νομικής Σχολής του Πανεπιστημίου του Βίλνιους (1977–1992)· σύμβουλος στη νομική υπηρεσία του Κοινοβουλίου της Δημοκρατίας της Λιθουανίας (1990–1992)· σύμβουλος στην Πρεσβεία της Λιθουανίας στο Βέλγιο (1992–1994)· σύμβουλος στην Πρεσβεία της Λιθουανίας στη Γαλλία (1994–1996)· μέλος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (1996–1999)· δικαστής στο Ανώτατο Δικαστήριο της Λιθουανίας (1999–2011)· λέκτορας στην έδρα Ποινικής Δικαιοσύνης του Πανεπιστημίου του Βίλνιους (2003–2013)· αντιπρόσωπος της Δημοκρατίας της Λιθουανίας στο κοινό εποπτικό όργανο της Eurojust (2004–2011)· δικαστής του Συνταγματικού Δικαστηρίου της Δημοκρατίας της Λιθουανίας (2011–2013)· δικαστής στο Γενικό Δικαστήριο από τις 16 Σεπτεμβρίου 2013.



Viktor Kreuschitz

Γεννήθηκε το 1952· διδάκτωρ Νομικής του Πανεπιστημίου της Βιέννης (1981)· υπάλληλος της Ομοσπονδιακής Καγκελαρίας — Υπηρεσία Συνταγματικών Υποθέσεων (1981–1997)· νομικός σύμβουλος στη Νομική Υπηρεσία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (1997–2013)· δικαστής στο Γενικό Δικαστήριο από τις 16 Σεπτεμβρίου 2013.



Anthony Michael Collins

Γεννήθηκε το 1960· πτυχιούχος του Trinity College του Δουβλίνου (τομέας Νομικής) (1984) και απόφοιτος της Νομικής Σχολής Honourable Society of the King's Inns του Δουβλίνου (Barrister-at-Law) (1986)· εργάστηκε ως Barrister-at-Law (1986–1990 και 1997–2003) και ως Senior Counsel (2003–2013) στον Δικηγορικό Σύλλογο της Ιρλανδίας· εισηγητής σε γραφείο δικαστή στο Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (1990–1997)· διευθυντής του ιρλανδικού κέντρου Ευρωπαϊκού Δικαίου (1997–2000), και παράλληλα μέλος του διοικητικού συμβουλίου του· αντιπρόεδρος του Council of European National Youth Committees (1979–1981)· γενικός γραμματέας στο Συντονιστικό Γραφείο των Ενώσεων Μαθητών Ευρωπαϊκών Σχολείων (1977–1984)· γενικός γραμματέας της ιρλανδικής Ένωσης Μαθητών (1977–1979)· διεθνής αντιπρόεδρος της Ένωσης Φοιτητών Ιρλανδίας (1982–1983)· μέλος της διοικούσας επιτροπής της Ένωσης Amicale des référendaires, Λουξεμβούργο (1992–2000)· μέλος της μόνης αντιπροσωπείας του Council of Bars and Law Societies of Europe (CCBE) στα δικαστήρια της ΕΕ και της ΕΖΕΣ (2006–2013)· δικαστής στο Γενικό Δικαστήριο από τις 16 Σεπτεμβρίου 2013.



Ignacio Ulloa Rubio

Γεννήθηκε το 1967· πτυχίο Νομικής με άριστα (1985–1990) και διδακτορικές σπουδές (1990–1993) στο Universidad Complutense της Μαδρίτης· εισαγγελέας (2000–2003) της πόλεως Gerona· σύμβουλος επί δικαστικών ζητημάτων και ζητημάτων ανθρωπίνων δικαιωμάτων στην Προσωρινή Αρχή του Συνασπισμού στη Βαγδάτη του Ιράκ (2003–2004)· πρωτοδικής πολιτικών δικαστηρίων και ανακριτής στη Gerona· (2003–2007)· πρόεδρος πρωτοδικών (2008)· αναπληρωτής προϊστάμενος της ενοποιημένης αποστολής της Ευρωπαϊκής Ένωσης στο Ιράκ EUJUST LEX-IRAQ, στο Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (2005–2006)· νομικός σύμβουλος στο Συνταγματικό Δικαστήριο της Ισπανίας (2006–2011 και 2013)· υφυπουργός στο Υπουργείο Δημόσιας Τάξεως (2012–2013)· πολιτικός εμπειρογνώμων επί ζητημάτων κράτους δικαίου και μεταρρυθμίσεως του τομέα της ασφαλείας του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης (2005–2011)· εξωτερικός εμπειρογνώμων για τα θεμελιώδη δικαιώματα και την ποινική δικαιοσύνη στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2011–2013)· διαλέξεις και πολυάριθμα άρθρα στους τομείς της πολιτικής διαχείρισεως κρίσεων, την ανασυγκροτήσεως της δικαιοσύνης, του συνταγματικού δικαίου, των θεμελιωδών δικαιωμάτων, του ποινικού δικαίου και του δικαίου του ανταγωνισμού· δικαστής στο Γενικό Δικαστήριο από τις 16 Σεπτεμβρίου 2013.



Stéphane Gervasoni

Γεννήθηκε το 1967· απόφοιτος του Ινστιτούτου Πολιτικών Μελετών της Grenoble (1988) και της Εθνικής Σχολής Διοικήσεως (ENA) (1993)· εισηγητής στο Conseil d'État (εισηγητής δικαστής στο τμήμα δικαστικών διαφορών, 1993–1997, και μέλος του τμήματος διαφορών κοινωνικής ασφάλισης, 1996–1997· πρόεδρος στο Conseil d'État (1996–2008)· λέκτορας στο Ινστιτούτο Πολιτικών Μελετών του Παρισιού (1993–1995)· κυβερνητικός επίτροπος στην ειδική επιτροπή αναιρέσεων για θέματα συντάξεων (1994–1996)· νομικός σύμβουλος στο Υπουργείο Δημόσιας Διοίκησης και στον Δήμο του Παρισιού (1995–1997)· γενικός γραμματέας της Νομαρχίας του διοικητικού διαμερίσματος της Yonne, βοηθός νομάρχης της περιοχής της Auxerre (1997–1999)· γενικός γραμματέας της Νομαρχίας του διοικητικού διαμερίσματος της Σαβοΐας, βοηθός νομάρχης της περιοχής του Chambéry (1999–2001)· εισηγητής σε γραφείο δικαστή στο Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (Σεπτέμβριος 2001–Σεπτέμβριος 2005)· μόνιμο μέλος της επιτροπής προσφυγών του NATO (2001–2005)· δικαστής στο Δικαστήριο Δημόσιας Διοίκησης της Ευρωπαϊκής Ένωσης (2005–2011, πρόεδρος τμήματος από το 2008 έως το 2011)· Σύμβουλος Επικρατείας (αναπληρωτής πρόεδρος του ογδού τμήματος δικαστικών διαφορών 2011–2013)· μέλος της επιτροπής προσφυγών του Ευρωπαϊκού Οργανισμού Διαστήματος (2011–2013)· δικαστής στο Γενικό Δικαστήριο από τις 16 Σεπτεμβρίου 2013.



Lauri Madise

Γεννήθηκε το 1974· πτυχίο Νομικής (Πανεπιστήμια του Tartu και του Poitiers)· σύμβουλος στο Υπουργείο Δικαιοσύνης (1995–1999)· επικεφαλής της γραμματείας της Επιτροπής Συνταγματικών Υποθέσεων του Κοινοβουλίου της Εσθονίας (1999–2000)· δικαστής στο Εφετείο του Τάλιν (από το 2002)· μέλος της εξεταστικής επιτροπής εισαγωγικών διαγωνισμών του δικαστικού σώματος (2005)· συμμετοχή σε νομοθετικές εργασίες συνταγματικού και διοικητικού δικαίου· δικαστής στο Δικαστήριο από τις 23 Οκτωβρίου 2013.



Emmanuel Coulon

Γεννήθηκε το 1968· σπουδές Νομικής στο Πανεπιστήμιο Pantheon-Assas του Παρισιού· σπουδές Οικονομικής Διαχείρισης στο Πανεπιστήμιο Paris-Dauphine· Κολέγιο της Ευρώπης (1992)· εισαγωγικές εξετάσεις στο περιφερειακό κέντρο επιμορφώσεως για το επάγγελμα του δικηγόρου (Παρίσι)· πιστοποιητικό ασκήσεως του επαγγέλματος του δικηγόρου από τον Δικηγορικό Σύλλογο Βρυξελλών· άσκηση του επαγγέλματος του δικηγόρου στις Βρυξέλλες· επιτυχών σε γενικό διαγωνισμό της Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων· εισηγητής σε γραφείο δικαστή στο Γενικό Δικαστήριο (στο γραφείο του Προέδρου A. Saggio, 1996–1998· στο γραφείο του Προέδρου B. Vesterdorf, 1998–2002)· προϊστάμενος του γραφείου του Προέδρου του Γενικού Δικαστηρίου (2003–2005)· Γραμματέας του Γενικού Δικαστηρίου από τις 6 Οκτωβρίου 2005.

2. Μεταβολή της συνθέσεως του Γενικού Δικαστηρίου κατά το 2013

Πανηγυρική συνεδρίαση της 18ης Μαρτίου 2013

Κατόπιν της παραιτήσεως του Nils Wahl, ο οποίος διορίστηκε γενικός εισαγγελέας στο Δικαστήριο, οι αντιπρόσωποι των κυβερνήσεων των κρατών μελών διόρισαν, με απόφαση της 6ης Μαρτίου 2013, τον Carl Wetter δικαστή στο Γενικό Δικαστήριο για το υπόλοιπο της θητείας του Nils Wahl, ήτοι έως τις 31 Αυγούστου 2013.

Πανηγυρική συνεδρίαση της 4ης Ιουλίου 2013

Κατόπιν της προσχωρήσεως της Κροατικής Δημοκρατίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση, την 1η Ιουλίου 2013, οι αντιπρόσωποι των κυβερνήσεων των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, με απόφαση της 1ης Ιουλίου 2013, διόρισαν, ως δικαστή στο Γενικό Δικαστήριο για την περίοδο από την 1η Ιουλίου 2013 έως τις 31 Αυγούστου 2013, τη Vesna Tomljenović.

Πανηγυρική συνεδρίαση της 16ης Σεπτεμβρίου 2013

Στο πλαίσιο της μερικής ανανεώσεως του Γενικού Δικαστηρίου και προς αντικατάσταση των Laurent Truchot, Vilenas Vadalpas, Santiago Soldevila Fragozo και Kevin O'Higgins, οι αντιπρόσωποι των κυβερνήσεων των κρατών μελών, με αποφάσεις της 26ης Ιουνίου και της 24ης Ιουλίου 2013 διόρισαν, ως δικαστές στο Γενικό Δικαστήριο για την περίοδο από 1 Σεπτεμβρίου 2013 έως 31 Αυγούστου 2019, τους Egidijus Bieliūnas, Anthony Collins, Ignacio Ulloa Rubio και Stéphane Gervasoni.

Με αποφάσεις της 6ης Μαρτίου, της 26ης Ιουνίου και της 24ης Ιουλίου 2013, οι αντιπρόσωποι των κυβερνήσεων των κρατών μελών ανανέωσαν, για την ίδια περίοδο, τις θητείες των Nicholas James Forwood, Alfred Dittrich, Ingrida Labucka, Miro Prek, Mariyana Kancheva, Guido Berardis, Eugène Buttigieg, Carl Wetter και Vesna Tomljenović.

Τέλος, κατόπιν της παραιτήσεως του Josef Azizi, οι αντιπρόσωποι των κυβερνήσεων των κρατών μελών, με απόφαση της 26ης Ιουνίου 2013, διόρισαν, ως δικαστή στο Γενικό Δικαστήριο για την περίοδο από 1 Σεπτεμβρίου 2013 έως 31 Αυγούστου 2016, τον Viktor Kreuschitz.

Πανηγυρική συνεδρίαση της 23ης Οκτωβρίου 2013

Με απόφαση της 16ης Οκτωβρίου 2013, ο Lauri Madise διορίστηκε ως δικαστής στο Γενικό Δικαστήριο για την περίοδο από 6 Οκτωβρίου 2013 έως 31 Αυγούστου 2016.

Στο πλαίσιο της μερικής ανανεώσεως του Γενικού Δικαστηρίου, οι αντιπρόσωποι των κυβερνήσεων των κρατών μελών, με απόφαση της 16ης Οκτωβρίου 2013, ανανέωσαν, για την περίοδο από 1 Σεπτεμβρίου 2013 έως 31 Αυγούστου 2019, τη θητεία της Irena Pelikánová.

3. Σειρά πρωτοκόλλου

**από την 1η Ιανουαρίου 2013
έως τις 17 Μαρτίου 2013**

M. JAEGER, Πρόεδρος του Γενικού Δικαστηρίου
J. AZIZI, πρόεδρος τμήματος
N. J. FORWOOD, πρόεδρος τμήματος
O. CZÚCZ, πρόεδρος τμήματος
I. PELIKÁNOVÁ, πρόεδρος τμήματος
Σ. ΠΑΠΑΣΑΒΒΑΣ, πρόεδρος τμήματος
A. DITTRICH, πρόεδρος τμήματος
L. TRUCHOT, πρόεδρος τμήματος
H. KANNINEN, πρόεδρος τμήματος
M. E. MARTINS RIBEIRO, δικαστής
F. DEHOUSSE, δικαστής
I. WISZNIEWSKA-BIAŁECKA, δικαστής
V. VADAPALAS, δικαστής
K. JÜRIMÄE, δικαστής
I. LABUCKA, δικαστής
M. PREK, δικαστής
S. SOLDEVILA FRAGOSO, δικαστής
S. FRIMODT NIELSEN, δικαστής
K. O'HIGGINS, δικαστής
J. SCHWARCZ, δικαστής
M. VAN DER WOUDE, δικαστής
Δ. ΓΡΑΤΣΙΑΣ, δικαστής
A. POPESCU, δικαστής
M. KANCHEVA, δικαστής
G. BERARDIS, δικαστής
E. BUTTIGIEG, δικαστής

E. COULON, Γραμματέας

**από τις 18 Μαρτίου 2013
έως τις 3 Ιουλίου 2013**

M. JAEGER, Πρόεδρος του Γενικού Δικαστηρίου
J. AZIZI, πρόεδρος τμήματος
N. J. FORWOOD, πρόεδρος τμήματος
O. CZÚCZ, πρόεδρος τμήματος
I. PELIKÁNOVÁ, πρόεδρος τμήματος
Σ. ΠΑΠΑΣΑΒΒΑΣ, πρόεδρος τμήματος
A. DITTRICH, πρόεδρος τμήματος
L. TRUCHOT, πρόεδρος τμήματος
H. KANNINEN, πρόεδρος τμήματος
M. E. MARTINS RIBEIRO, δικαστής
F. DEHOUSSE, δικαστής
I. WISZNIEWSKA-BIAŁECKA, δικαστής
V. VADAPALAS, δικαστής
K. JÜRIMÄE, δικαστής
I. LABUCKA, δικαστής
M. PREK, δικαστής
S. SOLDEVILA FRAGOSO, δικαστής
S. FRIMODT NIELSEN, δικαστής
K. O'HIGGINS, δικαστής
J. SCHWARCZ, δικαστής
M. VAN DER WOUDE, δικαστής
Δ. ΓΡΑΤΣΙΑΣ, δικαστής
A. POPESCU, δικαστής
M. KANCHEVA, δικαστής
M. G. BERARDIS, δικαστής
M. E. BUTTIGIEG, δικαστής
M. C. WETTER, δικαστής

E. COULON, Γραμματέας

**από τις 4 Ιουλίου 2013
έως τις 17 Σεπτεμβρίου 2013**

M. JAEGER, Πρόεδρος του Γενικού Δικαστηρίου
J. AZIZI, πρόεδρος τμήματος
N. J. FORWOOD, πρόεδρος τμήματος
O. CZÚCZ, πρόεδρος τμήματος
I. PELIKÁNOVÁ, πρόεδρος τμήματος
Σ. ΠΑΠΑΣΑΒΒΑΣ, πρόεδρος τμήματος
A. DITTRICH, πρόεδρος τμήματος
L. TRUCHOT, πρόεδρος τμήματος
H. KANNINEN, πρόεδρος τμήματος
M. E. MARTINS RIBEIRO, δικαστής
F. DEHOUSSE, δικαστής
I. WISZNIEWSKA-BIAŁECKA, δικαστής
V. VADAPALAS, δικαστής
K. JÜRIMÄE, δικαστής
I. LABUCKA, δικαστής
M. PREK, δικαστής
S. SOLDEVILA FRAGOSO, δικαστής
S. FRIMODT NIELSEN, δικαστής
K. O'HIGGINS, δικαστής
J. SCHWARCZ, δικαστής
M. VAN DER WOUDE, δικαστής
Δ. ΓΡΑΤΣΙΑΣ, δικαστής
A. POPESCU, δικαστής
M. KANCHEVA, δικαστής
G. BERARDIS, δικαστής
E. BUTTIGIEG, δικαστής
C. WETTER, δικαστής
V. TOMLJENOVIC, δικαστής

E. COULON, Γραμματέας

**από τις 18 Σεπτεμβρίου 2013
έως τις 22 Οκτωβρίου 2013**

M. JAEGER, Πρόεδρος του Γενικού Δικαστηρίου
H. KANNINEN, αντιπρόεδρος
M. E. MARTINS RIBEIRO, πρόεδρος τμήματος
Σ. ΠΑΠΑΣΑΒΒΑΣ, πρόεδρος τμήματος
M. PREK, πρόεδρος τμήματος
A. DITTRICH, πρόεδρος τμήματος
S. FRIMODT NIELSEN, πρόεδρος τμήματος
M. VAN DER WOUDE, πρόεδρος τμήματος
Δ. ΓΡΑΤΣΙΑΣ, πρόεδρος τμήματος
G. BERARDIS, πρόεδρος τμήματος
N. J. FORWOOD, δικαστής
F. DEHOUSSE, δικαστής
M. O. CZÚCZ, δικαστής
I. WISZNIEWSKA-BIAŁECKA, δικαστής
I. PELIKÁNOVÁ, δικαστής
K. JÜRIMÄE, δικαστής
I. LABUCKA, δικαστής
J. SCHWARCZ, δικαστής
A. POPESCU, δικαστής
M. KANCHEVA, δικαστής
E. BUTTIGIEG, δικαστής
C. WETTER, δικαστής
V. TOMLJENOVIC, δικαστής
E. BIELIŪNAS, δικαστής
V. KREUSCHITZ, δικαστής
A. COLLINS, δικαστής
I. ULLOA RUBIO, δικαστής
S. GERVASONI, δικαστής

E. COULON, Γραμματέας

**από τις 23 Οκτωβρίου 2013
έως τις 31 Δεκεμβρίου 2013**

M. JAEGER, Πρόεδρος του Γενικού Δικαστηρίου
H. KANNINEN, αντιπρόεδρος
M. E. MARTINS RIBEIRO, πρόεδρος τμήματος
Σ. ΠΑΠΑΣΑΒΒΑΣ, πρόεδρος τμήματος
M. PREK, πρόεδρος τμήματος
A. DITTRICH, πρόεδρος τμήματος
S. FRIMODT NIELSEN, πρόεδρος τμήματος
M. VAN DER WOUDE, πρόεδρος τμήματος
Δ. ΓΡΑΤΣΙΑΣ, πρόεδρος τμήματος
G. BERARDIS, πρόεδρος τμήματος
N. J. FORWOOD, δικαστής
F. DEHOUSSE, δικαστής
O. CZÚCZ, δικαστής
I. WISZNIEWSKA-BIAŁECKA, δικαστής
I. PELIKÁNOVÁ, δικαστής
I. LABUCKA, δικαστής
J. SCHWARCZ, δικαστής
A. POPESCU, δικαστής
M. KANCHEVA, δικαστής
E. BUTTIGIEG, δικαστής
C. WETTER, δικαστής
V. TOMLJENOVIC, δικαστής
E. BIELIŪNAS, δικαστής
V. KREUSCHITZ, δικαστής
A. COLLINS, δικαστής
I. ULLOA RUBIO, δικαστής
S. GERVASONI, δικαστής
L. MADISE, δικαστής

E. COULON, Γραμματέας

4. Πρώην μέλη του Γενικού Δικαστηρίου

Edward David Alexander Ogilvy (1989–1992)
Γεραρής Χρήστος (1989–1992)
Da Cruz Vilaça José Luis (1989–1995), πρόεδρος (1989–1995)
Biancarelli Jacques (1989–1995)
Barrington Donal Patrick Michael (1989–1996)
Schintgen Romain, δικαστής (1989–1996)
Kirschner Heinrich (1989–1997)
Saggio Antonio (1989–1998), πρόεδρος (1995–1998)
Briët Cornelis Paulus (1989–1998)
Lenaerts Koen (1989–2003)
Vesterdorf Bo (1989–2007), πρόεδρος (1998–2007)
GarcíaValdecasas y Fernández Rafael (1989–2007)
Καλογερόπουλος Ανδρέας (1992–1998)
Bellamy Christopher William (1992–1999)
Potocki André (1995–2001)
Gens de Moura Ramos Rui Manuel (1995–2003)
Lindh Pernilla (1995–2006)
Tiili Virpi (1995–2009)
Azizi Josef (1995–2013)
Cooke John D. (1996–2008)
Pirrung Jörg (1997–2007)
Mengozzi Paolo (1998–2006)
Meij Arjen W. H. (1998–2010)
Βηλαράς Μιχάλης (1998–2010)
Legal Hubert (2001–2007)
Trstenjak Verica (2004–2006)
Šváby Daniel (2004–2009)
Cremona Ena (2004–2012)
Vadapalas Vilenas (2004–2013)
Jürimäe Küllike (2004–2013)
Moavero Milanesi Enzo (2006–2011)
Wahl Nils (2006–2012)
Tchipev Teodor (2007–2010)
Ciucă Valeriu M. (2007–2010)
Soldevila Fragozo Santiago (2007–2013)
Truchot Laurent (2007–2013)
O'Higgins Kevin (2008–2013)

Πρόεδροι

Da Cruz Vilaça José Luis (1989–1995)

Saggio Antonio (1995–1998)

Vesterdorf Bo (1998–2007)

Γραμματέας

Jung Hans (1989–2005)

Γ — Στατιστικά στοιχεία σχετικά με τη δικαιοδοτική δραστηριότητα του Γενικού Δικαστηρίου

Γενική δραστηριότητα του Γενικού Δικαστηρίου

1. Εισαχθείσες, περατωθείσες, εκκρεμείς υποθέσεις (2009–2013)

Εισαχθείσες υποθέσεις

2. Φύση των διαδικασιών (2009–2013)
3. Φύση της προσφυγής, αγωγής ή αιτήσεως (2009–2013)
4. Τομέας (2009–2013)

Περατωθείσες υποθέσεις

5. Φύση της διαδικασίας (2009–2013)
6. Τομέας (2013)
7. Τομέας (2009–2013) (αποφάσεις και διατάξεις)
8. Δικάσας σχηματισμός (2009–2013)
9. Διάρκεια των διαδικασιών σε μήνες (2009–2013) (αποφάσεις και διατάξεις)

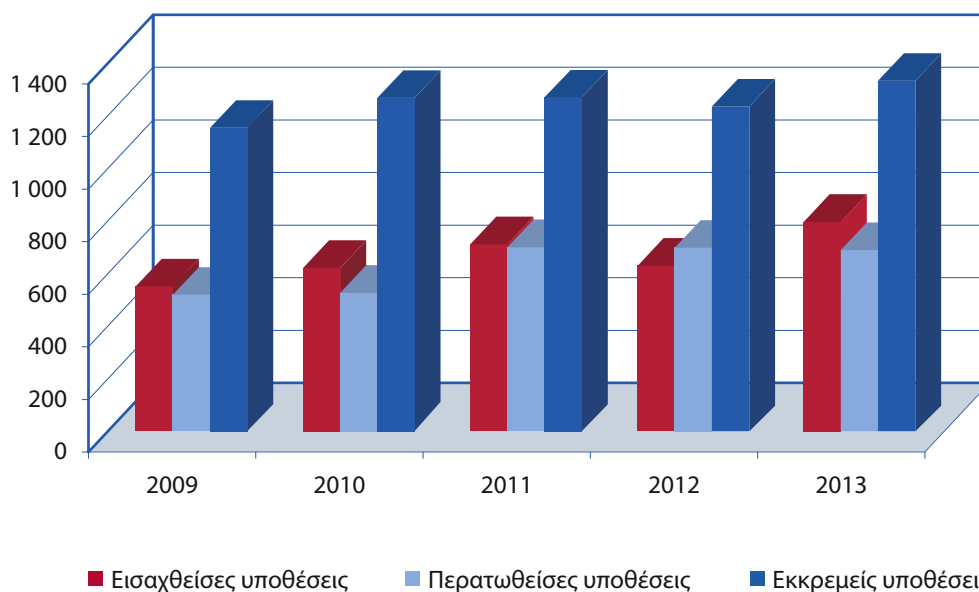
Εκκρεμείς υποθέσεις στις 31 Δεκεμβρίου κάθε έτους

10. Φύση της διαδικασίας (2009–2013)
11. Τομέας (2009–2013)
12. Δικαστικός σχηματισμός (2009–2013)

Διάφορα

13. Αιτήσεις ασφαλιστικών μέτρων (2009–2013)
14. Ταχείες διαδικασίες (2009–2013)
15. Αποφάσεις του Γενικού Δικαστηρίου κατά των οποίων ασκήθηκε αναίρεση ενώπιον του Δικαστηρίου (1990–2013)
16. Κατανομή των αναιρέσεων που ασκήθηκαν ενώπιον του Δικαστηρίου αναλόγως της φύσεως της διαδικασίας (2009–2013)
17. Έκβαση των αναιρέσεων που ασκήθηκαν ενώπιον του Δικαστηρίου (2013) (αποφάσεις και διατάξεις)
18. Έκβαση των αναιρέσεων που ασκήθηκαν ενώπιον του Δικαστηρίου (2009–2013) (αποφάσεις και διατάξεις)
19. Γενική εξέλιξη (1989–2013) (εισαχθείσες, περατωθείσες, εκκρεμείς υποθέσεις)

1. Γενική δραστηριότητα του Γενικού Δικαστηρίου — Εισαχθείσες, περατωθείσες, εκκρεμείς υποθέσεις (2009–2013)¹²



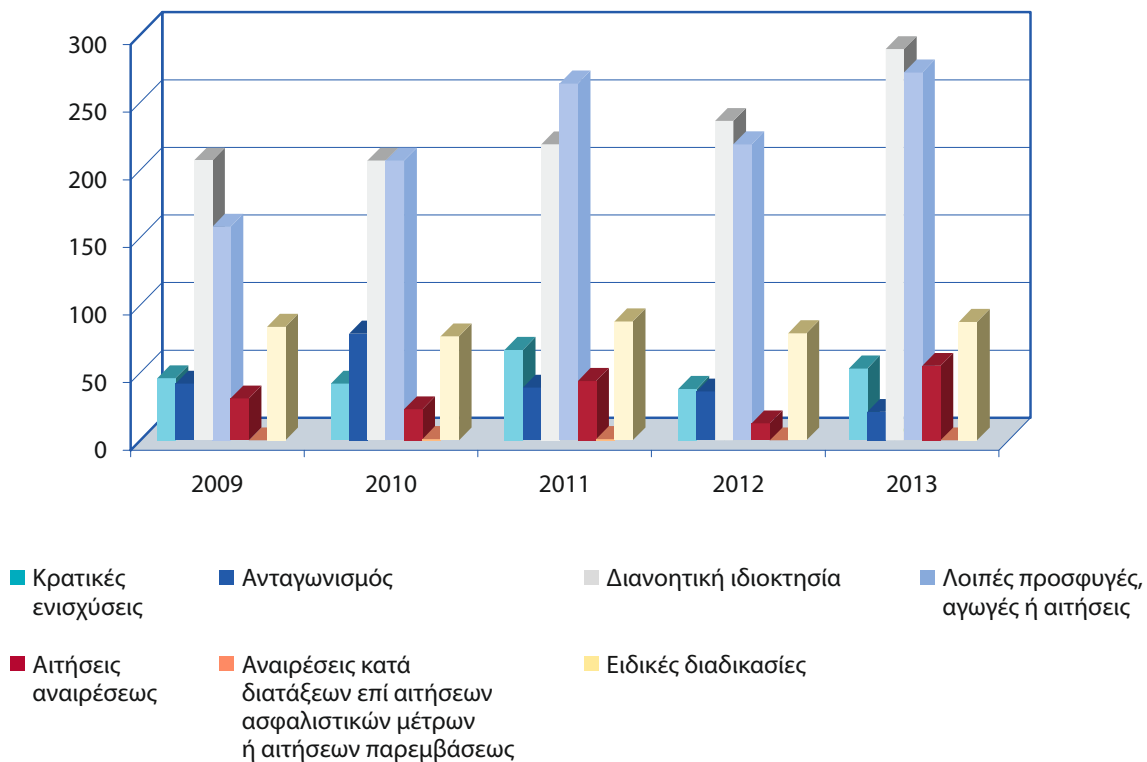
	2009	2010	2011	2012	2013
Εισαχθείσες υποθέσεις	568	636	722	617	790
Περαιτωθείσες υποθέσεις	555	527	714	688	702
Εκκρεμείς υποθέσεις	1 191	1 300	1 308	1 237	1 325

¹ Εφόσον δεν υπάρχει ένδειξη περί του αντιθέτου, ο παρών πίνακας και οι πίνακες των επομένων σελίδων περιλαμβάνουν τις ειδικές διαδικασίες.

Ως «ειδικές διαδικασίες» θεωρούνται: η ανακοπή ερημοδικίας (άρθρο 41 του Οργανισμού του Δικαστηρίου· άρθρο 122 του Κανονισμού Διαδικασίας του Γενικού Δικαστηρίου), η τριτανακοπή (άρθρο 42 του Οργανισμού του Δικαστηρίου· άρθρο 123 του Κανονισμού Διαδικασίας του Γενικού Δικαστηρίου), η αναθεώρηση αποφάσεως (άρθρο 44 του Οργανισμού του Δικαστηρίου· άρθρο 125 του Κανονισμού Διαδικασίας του Γενικού Δικαστηρίου), η ερμηνεία αποφάσεως (άρθρο 43 του Οργανισμού του Δικαστηρίου· άρθρο 129 του Κανονισμού Διαδικασίας του Γενικού Δικαστηρίου), ο καθορισμός των δικαστικών εξόδων (άρθρο 92 του Κανονισμού Διαδικασίας του Γενικού Δικαστηρίου), η δικαστική αρωγή (άρθρο 96 του Κανονισμού Διαδικασίας του Γενικού Δικαστηρίου) και η διόρθωση αποφάσεως (άρθρο 84 του Κανονισμού Διαδικασίας του Γενικού Δικαστηρίου).

² Εφόσον δεν υπάρχει ένδειξη περί του αντιθέτου, ο παρών πίνακας και οι πίνακες των επομένων σελίδων δεν περιλαμβάνουν τις διαδικασίες ασφαλιστικών μέτρων.

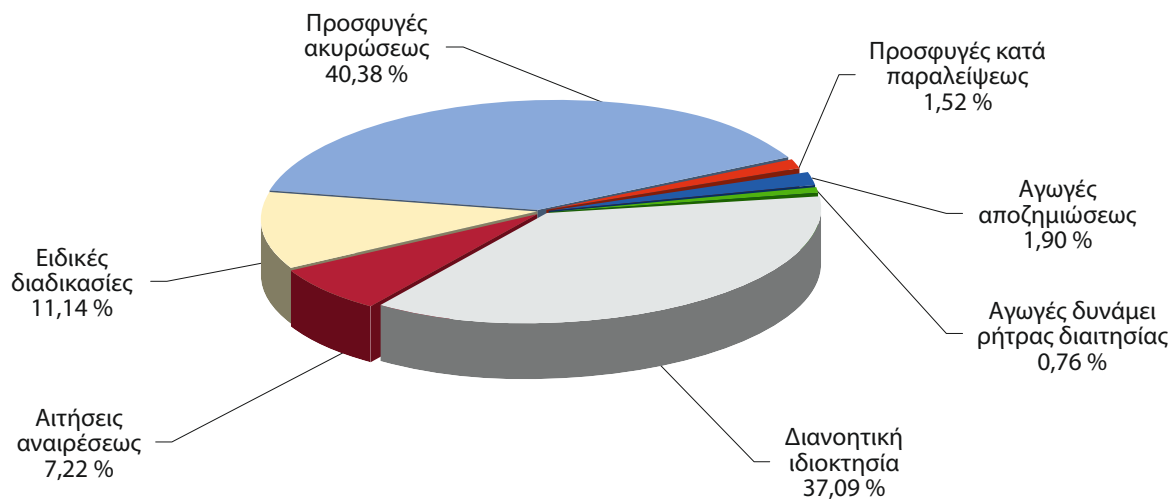
2. Εισαχθείσες υποθέσεις — Φύση των διαδικασιών (2009–2013)



	2009	2010	2011	2012	2013
Κρατικές ενισχύσεις	46	42	67	36	54
Ανταγωνισμός	42	79	39	34	23
Διανοητική ιδιοκτησία	207	207	219	238	293
Λοιπές προσφυγές, αγωγές ή αιτήσεις	158	207	264	220	275
Αιτήσεις αναιρέσεως	31	23	44	10	57
Αναιρέσεις κατά διατάξεων επί αιτήσεων ασφαλιστικών μέτρων ή αιτήσεων παρεμβάσεως		1	1	1	
Ειδικές διαδικασίες	84	77	88	78	88
Σύνολο	568	636	722	617	790

3. Εισαχθείσες υποθέσεις — Φύση της προσφυγής, αγωγής ή αιτήσεως (2009–2013)

Κατανομή κατά το 2013



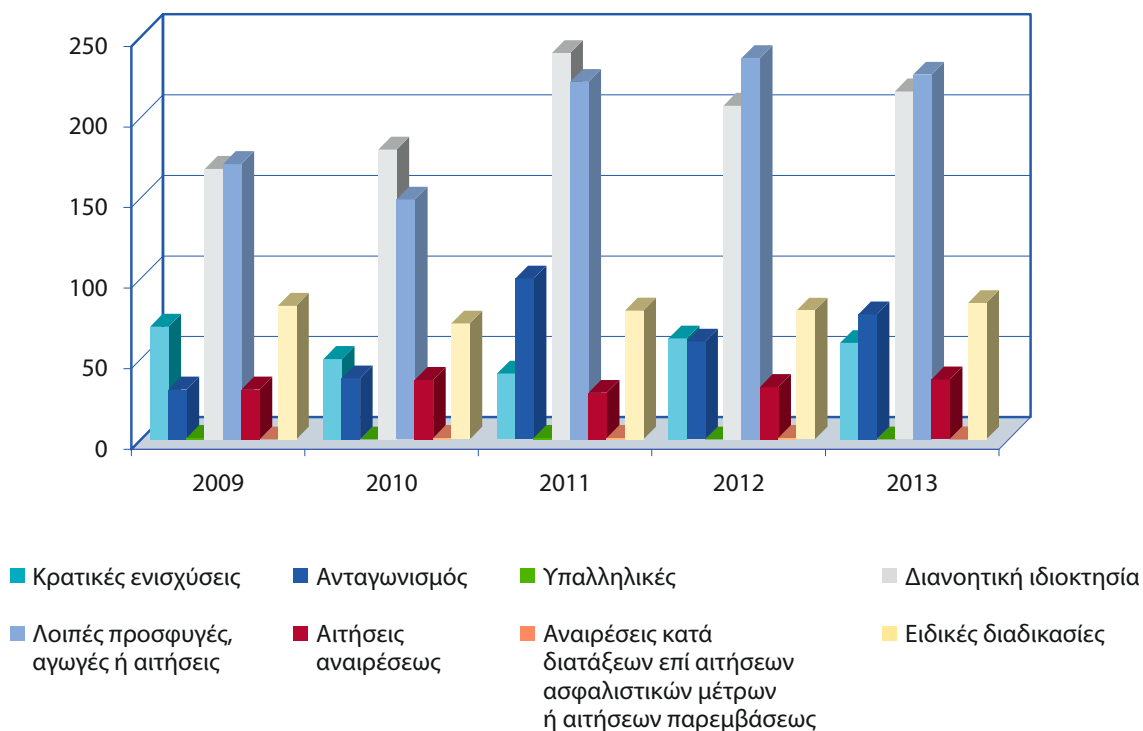
	2009	2010	2011	2012	2013
Προσφυγές ακυρώσεως	214	304	341	257	319
Προσφυγές κατά παραλείψεως	7	7	8	8	12
Αγωγές αποζημιώσεως	13	8	16	17	15
Αγωγές δυνάμει ρήτρας διαιτησίας	12	9	5	8	6
Διανοητική ιδιοκτησία	207	207	219	238	293
Αιτήσεις αναιρέσεως	31	23	44	10	57
Αναιρέσεις κατά διατάξεων επί αιτήσεων ασφαλιστικών μέτρων ή αιτήσεων παρεμβάσεως		1	1	1	
Ειδικές διαδικασίες	84	77	88	78	88
Σύνολο	568	636	722	617	790

4. Εισαχθείσες υποθέσεις — Τομέας (2009–2013)¹

	2009	2010	2011	2012	2013
Αλιευτική πολιτική	1	19	3		3
Ανταγωνισμός	42	79	39	34	23
Απασχόληση					2
Γεωργία	19	24	22	11	27
Δημόσια υγεία	2	4	2	12	5
Δημόσιες συμβάσεις	19	15	18	23	15
Δημοσιονομικές διατάξεις (προϋπολογισμός, δημοσιονομικό πλαίσιο, ίδιοι πόροι, καταπολέμηση της απάτης)	1			1	
Διευρωπαϊκά δίκτυα					3
Δίκαιο των επιχειρήσεων	1				
Ελεύθερη κυκλοφορία των εμπορευμάτων	1				1
Ελεύθερη κυκλοφορία των προσώπων	1	1			
Ελεύθερη παροχή υπηρεσιών	4	1		1	
Εμπορική πολιτική	8	9	11	20	23
Ενέργεια	2		1		1
Εξωτερική δράση της Ευρωπαϊκής Ένωσης	5	1	2	1	
Εξωτερική πολιτική και πολιτική ασφάλειας		1			2
Έρευνα, τεχνολογική ανάπτυξη και διάστημα	6	3	4	3	5
Θεσμικό δίκαιο	32	17	44	41	44
Καταχώριση, αξιολόγηση, αδειοδότηση των χημικών προϊόντων και εφαρμοστέοι περιορισμοί (κανονισμός REACH)		8	3	2	12
Κοινωνική ασφάλιση των διακινούμενων εργαζομένων					1
Κοινωνική πολιτική	2	4	5	1	
Κρατικές ενισχύσεις	46	42	67	36	54
Μεταφορές		1	1		5
Οικονομική και νομισματική πολιτική		4	4	3	15
Οικονομική, κοινωνική και εδαφική συνοχή	6	24	3	4	3
Παιδεία, επαγγελματική εκπαίδευση, νεολαία και αθλητισμός			2	1	2
Περιβάλλον	4	15	6	3	10
Περιοριστικά μέτρα (Εξωτερική δράση)	7	21	93	59	41
Πνευματική και βιομηχανική ιδιοκτησία	207	207	219	238	294
Πολιτισμός	1				1
Πρόσβαση στα έγγραφα	15	19	21	18	20
Προσέγγιση των νομοθεσιών					13
Προστασία των καταναλωτών					2
Προσχώρηση νέων κρατών μελών	1				1
Ρήτρα διαιτησίας	12	9	5	8	6
Σύνδεση Υπερπόντιων Χωρών και Εδαφών					1
Τελωνειακή ένωση και κοινό δασμολόγιο	5	4	10	6	1
Τουρισμός					2
Φορολογία		1	1	1	1
Χώρος ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης	2		1		6
Σύνολο Συνθήκης ΕΚ / ΣΛΕΕ	452	533	587	527	645
Σύνολο Συνθήκης ΕΑ		1			
Υπηρεσιακή Κατάσταση των υπαλλήλων	32	25	47	12	57
Ειδικές διαδικασίες	84	77	88	78	88
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	568	636	722	617	790

¹ Η έναρξη ισχύος της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΣΛΕΕ) την 1η Δεκεμβρίου 2009 κατέστησε αναγκαία την αλλαγή του τρόπου παρουσίασης των τομέων τους οποίους αφορούν οι ασκηθείσες προσφυγές. Συνακόλουθα, τα στοιχεία για το έτος 2009 αναθεωρήθηκαν αναλόγως.

5. Περαιτωθείσες υποθέσεις — Φύση της διαδικασίας (2009–2013)



	2009	2010	2011	2012	2013
Κρατικές ενισχύσεις	70	50	41	63	60
Ανταγωνισμός	31	38	100	61	75
Υπαλληλικές	1		1		
Διανοητική ιδιοκτησία	168	180	240	210	217
Λοιπές προσφυγές, αγωγές ή αιτήσεις	171	149	222	240	226
Αιτήσεις αναιρέσεως	31	37	29	32	39
Αναιρέσεις κατά διατάξεων επί αιτήσεων ασφαλιστικών μέτρων ή αιτήσεων παρεμβάσεως		1	1	1	
Ειδικές διαδικασίες	83	72	80	81	85
Σύνολο	555	527	714	688	702

6. Περαιτωθείσες υποθέσεις — Τομέας (2013)

	Αποφάσεις	Διατάξεις	Σύνολο
Αλιευτική πολιτική	2		2
Ανταγωνισμός	66	9	75
Απασχόληση		2	2
Γεωργία	12	4	16
Δημόσια υγεία	2	2	4
Δημόσιες συμβάσεις	12	9	21
Ελεύθερη κυκλοφορία των εμπορευμάτων		1	1
Εμπορική πολιτική	11	8	19
Ενέργεια	1		1
Εξωτερική δράση της Ευρωπαϊκής Ένωσης		2	2
Έρευνα, τεχνολογική ανάπτυξη και διάστημα	1	3	4
Θεσμικό δίκαιο	14	21	35
Καταχώριση, αξιολόγηση, αδειοδότηση των χημικών προϊόντων και εφαρμοστέοι περιορισμοί (κανονισμός REACH)	6		6
Κοινωνική ασφάλιση των διακινούμενων εργαζομένων		1	1
Κοινωνική πολιτική	4		4
Κρατικές ενισχύσεις	16	43	59
Οικονομική και νομισματική πολιτική		1	1
Οικονομική, κοινωνική και εδαφική συνοχή	14		14
Παιδεία, επαγγελματική εκπαίδευση, νεολαία και αθλητισμός		1	1
Περιβάλλον	4	2	6
Περιοριστικά μέτρα (Εξωτερική δράση)	33	7	40
Πνευματική και βιομηχανική ιδιοκτησία	164	54	218
Πρόσβαση στα έγγραφα	10	9	19
Ρήτρα διαιτησίας	4	4	8
Τελωνειακή ένωση και κοινό δασμολόγιο	6	3	9
Τουρισμός		1	1
Χώρος ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης	1	6	7
Σύνολο Συνθήκης ΕΚ / ΣΛΕΕ	383	193	576
Σύνολο Συνθήκης ΑΧ	1		1
Υπηρεσιακή Κατάσταση των υπαλλήλων	14	26	40
Ειδικές διαδικασίες		85	85
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	398	304	702

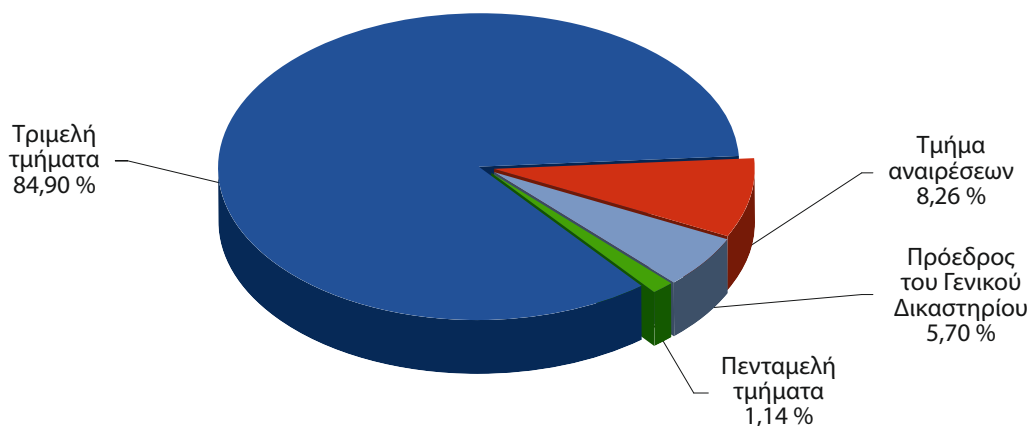
7. Περαιτωθείσες υποθέσεις — Τομέας (2009–2013)¹ (αποφάσεις και διατάξεις)

	2009	2010	2011	2012	2013
Αλιευτική πολιτική	17		5	9	2
Ανταγωνισμός	31	38	100	61	75
Απασχόληση					2
Γεωργία	46	16	26	32	16
Δημόσια υγεία	1	2	3	2	4
Δημόσιες συμβάσεις	12	16	15	24	21
Δημοσιονομικές διατάξεις (προϋπολογισμός, δημοσιονομικό πλαίσιο, ίδιοι πόροι, καταπολέμηση της απάτης)	2			2	
Δίκαιο των επιχειρήσεων		1			
Ελεύθερη κυκλοφορία των εμπορευμάτων	3				1
Ελεύθερη κυκλοφορία των προσώπων	1		2	1	
Ελεύθερη παροχή υπηρεσιών	2	2	3	2	
Εμπορική πολιτική	6	8	10	14	19
Ενέργεια		2			1
Εξωτερική δράση της Ευρωπαϊκής Ένωσης		4	5		2
Έρευνα, τεχνολογική ανάπτυξη και διάστημα	1	3	5	3	4
Θεσμικό δίκαιο	20	26	36	41	35
Καταχώριση, αξιολόγηση, αδειοδότηση των χημικών προϊόντων και εφαρμοστέοι περιορισμοί (κανονισμός REACH)			4	1	6
Κοινωνική ασφάλιση των διακινούμενων εργαζομένων					1
Κοινωνική πολιτική	6	6	5	1	4
Κρατικές ενισχύσεις	70	50	41	63	59
Μεταφορές		2	1	1	
Οικονομική και νομισματική πολιτική		2	3	2	1
Οικονομική, κοινωνική και εδαφική συνοχή	3	2	9	12	14
Παιδεία, επαγγελματική εκπαίδευση, νεολαία και αθλητισμός		1	1	1	1
Περιβάλλον	9	6	22	8	6
Περιοριστικά μέτρα (Εξωτερική δράση)	8	10	32	42	40
Πνευματική και βιομηχανική ιδιοκτησία	169	180	240	210	218
Πολιτισμός	2				
Πρόσβαση στα έγγραφα	6	21	23	21	19
Προστασία των καταναλωτών		2	1		
Προσχώρηση νέων κρατών μελών	1				
Ρήτρα διαιτησίας	10	12	6	11	8
Τελωνειακή ένωση και κοινό δασμολόγιο	10	4	1	6	9
Τουρισμός					1
Φορολογία		1		2	
Χώρος ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης	3			2	7
Σύνολο Συνθήκης ΕΚ / ΣΛΕΕ	439	417	599	574	576
Σύνολο Συνθήκης ΑΧ					1
Σύνολο Συνθήκης ΕΑ	1		1		
Υπηρεσιακή Κατάσταση των υπαλλήλων	32	38	34	33	40
Ειδικές διαδικασίες	83	72	80	81	85
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	555	527	714	688	702

¹ Η έναρξη ισχύος της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΣΛΕΕ) την 1η Δεκεμβρίου 2009 κατέστησε αναγκαία την αλλαγή του τρόπου παρουσίασης των τομέων τους οποίους αφορούν οι ασκηθείσες προσφυγές. Συνακόλουθα, τα στοιχεία για το έτος 2009 αναθεωρήθηκαν αναλόγως.

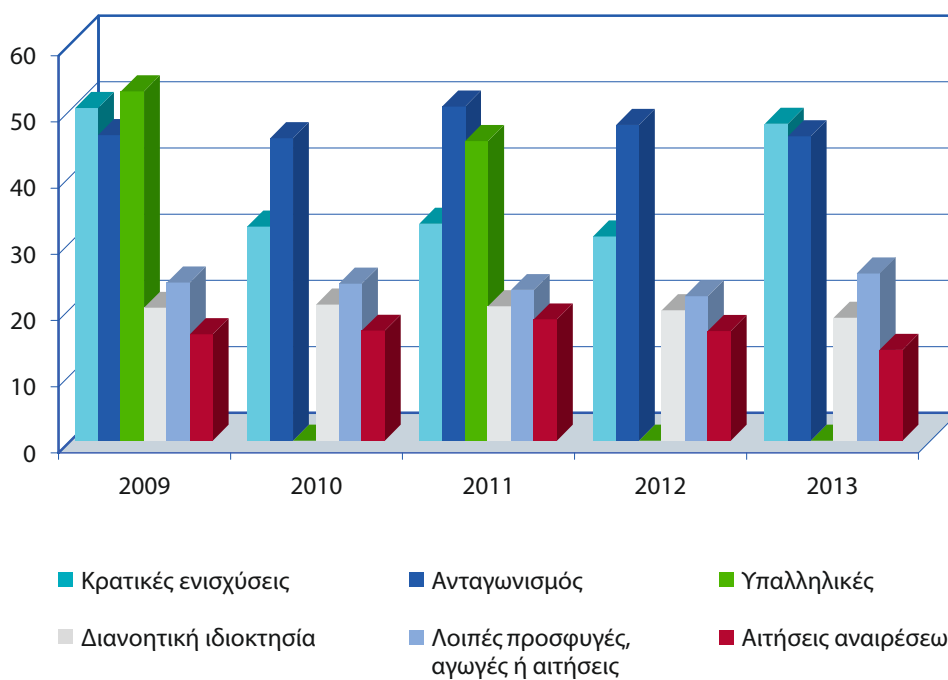
8. Περαιτωθείσες υποθέσεις — Δικάσας σχηματισμός (2009–2013)

Κατανομή κατά το 2013



	2009			2010			2011			2012			2013		
	Αποφάσεις	Διατάξεις	Σύνολο	Αποφάσεις	Διατάξεις	Σύνολο	Αποφάσεις	Διατάξεις	Σύνολο	Αποφάσεις	Διατάξεις	Σύνολο	Αποφάσεις	Διατάξεις	Σύνολο
Τμήμα μείζονος συνθέσεως					2	2									
Τμήμα αναιρέσεων	20	11	31	22	15	37	15	14	29	17	20	37	13	45	58
Πρόεδρος του Γενικού Δικαστηρίου		50	50		54	54		56	56		50	50		40	40
Πενταμελή τμήματα	27	2	29	8		8	19	6	25	9		9	7	1	8
Τριμελή τμήματα	245	200	445	255	168	423	359	245	604	328	264	592	378	218	596
Μονομελή τμήματα				3		3									
Σύνολο	292	263	555	288	239	527	393	321	714	354	334	688	398	304	702

9. Περαιτωθείσες υποθέσεις — Διάρκεια των διαδικασιών σε μήνες (2009–2013)¹ (αποφάσεις και διατάξεις)

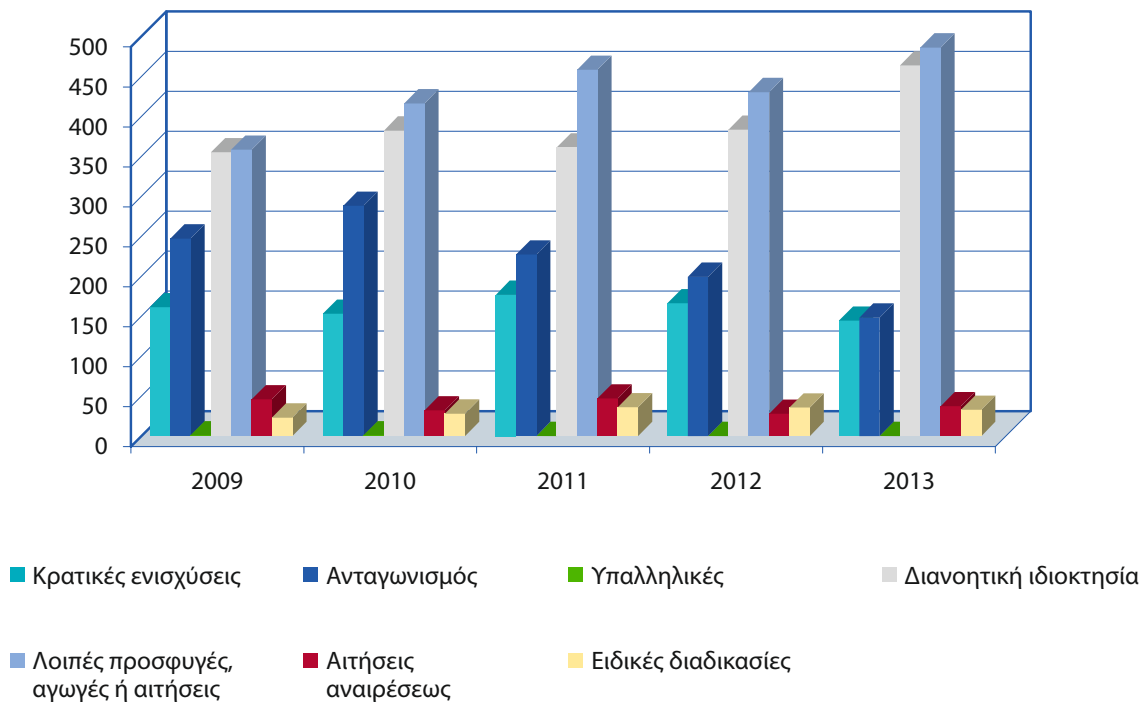


	2009	2010	2011	2012	2013
Κρατικές ενισχύσεις	50,3	32,4	32,8	31,5	48,1
Ανταγωνισμός	46,2	45,7	50,5	48,4	46,4
Υπαλληλικές	52,8		45,3		
Διανοητική ιδιοκτησία	20,1	20,6	20,3	20,3	18,7
Λοιπές προσφυγές, αγωγές ή αιτήσεις	23,9	23,7	22,8	22,2	24,9
Αιτήσεις αναίρεσως	16,1	16,6	18,3	16,8	13,9

¹ Δεν λαμβάνονται υπόψη για τον υπολογισμό της διάρκειας των διαδικασιών: οι υποθέσεις στις οποίες εκδόθηκε παρεμπόδιση απόφαση, οι ειδικές διαδικασίες, οι υποθέσεις τις οποίες παρέπεμψε το Δικαστήριο κατόπιν της ανακατανομής των αρμοδιοτήτων μεταξύ Δικαστηρίου και Γενικού Δικαστηρίου, καθώς και οι υποθέσεις τις οποίες παρέπεμψε το τότε Πρωτοδικείο κατόπιν της ενάρξεως λειτουργίας του Δικαστηρίου Δημόσιας Διοίκησης.

Η διάρκεια εκφράζεται σε μήνες και σε δέκατα του μήνα.

10. Εκκρεμείς υποθέσεις στις 31 Δεκεμβρίου κάθε έτους — Φύση της διαδικασίας (2009–2013)



	2009	2010	2011	2012	2013
Κρατικές ενισχύσεις	161	153	179	152	146
Ανταγωνισμός	247	288	227	200	148
Υπαλληλικές	1	1			
Διανοητική ιδιοκτησία	355	382	361	389	465
Λοιπές προσφυγές, αγωγές ή αιτήσεις	358	416	458	438	487
Αιτήσεις αναιρέσεως	46	32	47	25	43
Ειδικές διαδικασίες	23	28	36	33	36
Σύνολο	1 191	1 300	1 308	1 237	1 325

11. Εκκρεμείς υποθέσεις στις 31 Δεκεμβρίου κάθε έτους — Τομέας (2009–2013)¹

	2009	2010	2011	2012	2013
Αλιευτική πολιτική	8	27	25	16	17
Ανταγωνισμός	247	288	227	200	148
Γεωργία	57	65	61	40	51
Δημόσια υγεία	4	6	5	15	16
Δημόσιες συμβάσεις	41	40	43	42	36
Δημοσιονομικές διατάξεις (προϋπολογισμός, δημοσιονομικό πλαίσιο, ίδιοι πόροι, καταπολέμηση της απάτης)	2	2	2	1	1
Διευρωπαϊκά δίκτυα					3
Δίκαιο των επιχειρήσεων	1				
Ελεύθερη κυκλοφορία των προσώπων	2	3	1		
Ελεύθερη παροχή υπηρεσιών	5	4	1		
Εμπορική πολιτική	33	34	35	41	45
Ενέργεια	2		1	1	1
Εξωτερική δράση της Ευρωπαϊκής Ένωσης	8	5	2	3	1
Εξωτερική πολιτική και πολιτική ασφάλειας		1	1	1	3
Έρευνα, τεχνολογική ανάπτυξη και διάστημα	8	8	7	7	8
Θεσμικό δίκαιο	42	33	41	41	50
Καταχώριση, αξιολόγηση, αδειοδότηση των χημικών προϊόντων και εφαρμοστέοι περιορισμοί (κανονισμός REACH)		8	7	8	14
Κοινωνική πολιτική	6	4	4	4	
Κρατικές ενισχύσεις	160	152	178	151	146
Μεταφορές	2	1	1		5
Οικονομική και νομισματική πολιτική		2	3	4	18
Οικονομική, κοινωνική και εδαφική συνοχή	16	38	32	24	13
Παιδεία, επαγγελματική εκπαίδευση, νεολαία και αθλητισμός	1		1	1	2
Περιβάλλον	25	34	18	13	17
Περιοριστικά μέτρα (Εξωτερική δράση)	17	28	89	106	107
Πνευματική και βιομηχανική ιδιοκτησία	355	382	361	389	465
Πολιτισμός					1
Πρόσβαση στα έγγραφα	44	42	40	37	38
Προσέγγιση των νομοθεσιών					13
Προστασία των καταναλωτών	3	1			2
Προσχώρηση νέων κρατών μελών					1
Ρήτρα διαιτησίας	22	19	18	15	13
Σύνδεση Υπερπόντιων Χωρών και Εδαφών					1
Τελωνειακή ένωση και κοινό δασμολόγιο	6	6	15	15	7
Τουρισμός					1
Φορολογία			1		1
Χώρος ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης	2	2	3	1	
Σύνολο Συνθήκης ΕΚ / ΣΛΕΕ	1 119	1 235	1 223	1 176	1 245
Σύνολο Συνθήκης ΑΧ	1	1	1	1	
Σύνολο Συνθήκης ΕΑ		1			
Υπηρεσιακή Κατάσταση των υπαλλήλων	48	35	48	27	44
Ειδικές διαδικασίες	23	28	36	33	36
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	1 191	1 300	1 308	1 237	1 325

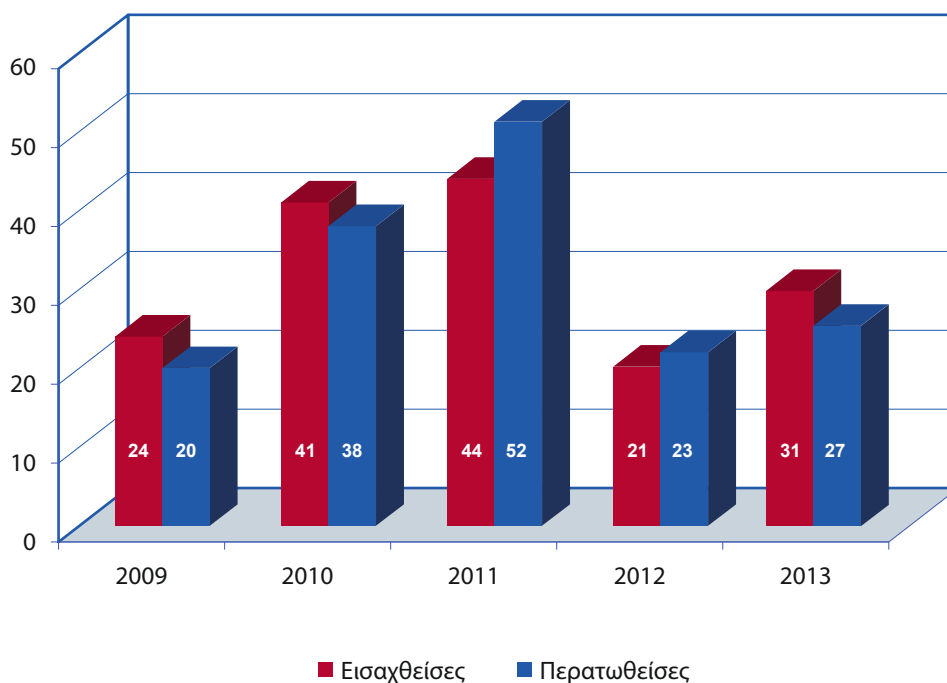
¹ Η έναρξη ισχύος της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΣΛΕΕ) την 1η Δεκεμβρίου 2009 κατέστησε αναγκαία την αλλαγή του τρόπου παρουσίασης των τομέων τους οποίους αφορούν οι ασκηθείσες προσφυγές. Συνεπώς, τα στοιχεία για το έτος 2009 αναθεωρήθηκαν αναλόγως.

12. Εκκρεμείς υποθέσεις στις 31 Δεκεμβρίου κάθε έτους — Δικαστικός σχηματισμός (2009–2013)



	2009	2010	2011	2012	2013
Τμήμα αναιρέσεων	46	32	51	38	51
Πρόεδρος του Γενικού Δικαστηρίου		3	3	3	1
Πενταμελή τμήματα	49	58	16	10	12
Τριμελή τμήματα	1 019	1 132	1 134	1 123	1 145
Μονομελή τμήματα	2				
Μη ανατεθείσες	75	75	104	63	116
Σύνολο	1 191	1 300	1 308	1 237	1 325

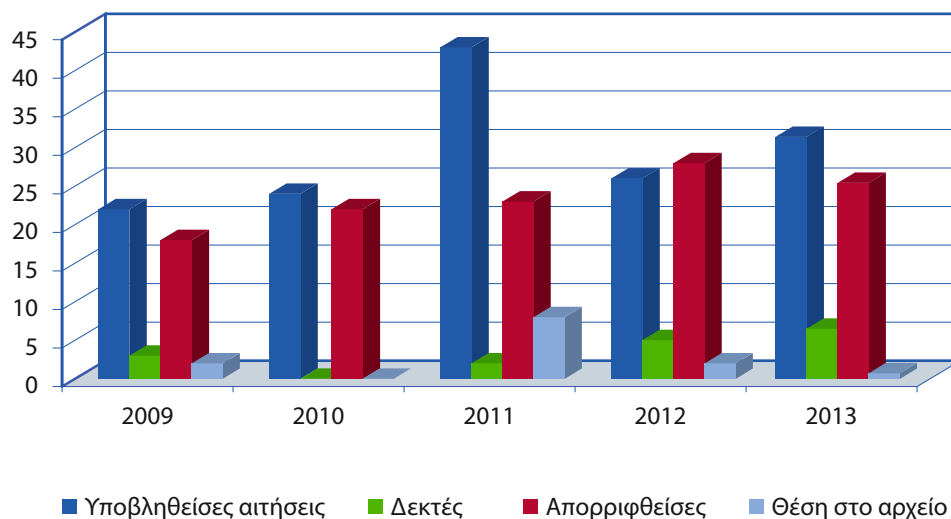
13. Διάφορα — Αιτήσεις ασφαλιστικών μέτρων (2009–2013)



Κατανομή κατά το 2013

	Εισαχθείσες αιτήσεις ασφαλιστικών μέτρων	Περατωθείσες διαδικασίες ασφαλιστικών μέτρων	Έκβαση		
			Αίτηση δεκτή	Διαγραφή της υποθέσεως / Κατάργηση της δίκης	Απόρριψη
Ανταγωνισμός		1	1		
Γεωργία	2	1			1
Δημόσια υγεία	2	2	1		1
Δημόσιες συμβάσεις	3	2			2
Θεσμικό δίκαιο	4	3		1	2
Καταχώριση, αξιολόγηση, αδειοδότηση των χημικών προϊόντων και εφαρμοστέοι περιορισμοί (κανονισμός REACH)	1	2		1	1
Κρατικές ενισχύσεις	8	9		3	6
Περιβάλλον	1				
Περιοριστικά μέτρα (Εξωτερική δράση)	3	3			3
Πρόσβαση στα έγγραφα	4	2	2		
Προστασία των καταναλωτών	1	1			1
Ρήτρα διαιτησίας	1	1			1
Σύνδεση Υπερπόντιων Χωρών και Εδαφών	1				
Σύνολο	31	27	4	5	18

14. Διάφορα — Ταχείες διαδικασίες (2009–2013)¹²



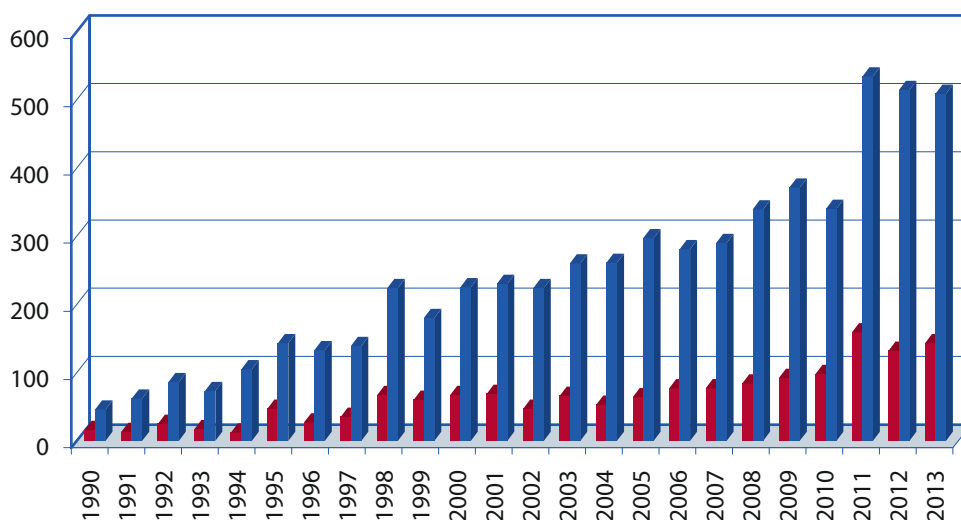
	2009				2010				2011				2012				2013			
	Υποβληθείσες αιτήσεις	Δεκτές	Απορριφθείσες	Θέση στο αρχείο ³	Υποβληθείσες αιτήσεις	Δεκτές	Απορριφθείσες	Θέση στο αρχείο ³	Υποβληθείσες αιτήσεις	Δεκτές	Απορριφθείσες	Θέση στο αρχείο ³	Υποβληθείσες αιτήσεις	Δεκτές	Απορριφθείσες	Θέση στο αρχείο ³	Υποβληθείσες αιτήσεις	Δεκτές	Απορριφθείσες	Θέση στο αρχείο ³
Ανταγωνισμός	2		2		3		3		4		4		2		2		2		2	
Γεωργία	2		3														1		1	
Δημόσια υγεία	1		1										5	1	3		1		2	
Δημόσιες συμβάσεις	2		2		2		2										2		1	
Διαδικασία	1		1																	
Ελεύθερη παροχή υπηρεσιών	1	1																		
Εμπορική πολιτική	2		2						3		2		3		2		15	2	14	1
Ενέργεια																	1		1	
Εξωτερική δράση της Ευρωπαϊκής Ένωσης					1		1													
Θεσμικό δίκαιο	1		1						1			1	1		1					
Κοινωνική πολιτική									1			1								
Κρατικές ενισχύσεις					7		5				2		2			2				
Οικονομική, κοινωνική και εδαφική συνοχή					1		1						1		1					
Περιβάλλον	1			1					2		2						5	5		
Περιοριστικά μέτρα (Εξωτερική δράση)	5	1	2	1	10		10		30	2	12	7	10	4	16		4		4	
Πρόσβαση στα έγγραφα	4		4						2		1		1		2		1		1	
Τελωνειακή ένωση και κοινό δασμολόγιο													1		1					
Υπηρεσιακή Κατάσταση των υπαλλήλων		1																		
Σύνολο	22	3	18	2	24	22	22	43	2	23	9	26	5	28	2	32	7	26	1	

¹ Η ταχεία εκδίκαση μιας υποθέσεως ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου μπορεί να αποφασισθεί δυνάμει του άρθρου 76α του Κανονισμού Διαδικασίας. Η διάταξη αυτή τέθηκε σε ισχύ την 1η Φεβρουαρίου 2001.

² Η έναρξη ισχύος της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΣΛΕΕ) την 1η Δεκεμβρίου 2009 κατέστησε αναγκαία την αλλαγή του τρόπου παρουσίασης των τομέων τους οποίους αφορούν οι ασκηθείσες προσφυγές. Συνακόλουθα, τα στοιχεία για το έτος 2009 αναθεωρήθηκαν αναλόγως.

³ Στην κατηγορία «θέση στο αρχείο» εμπίπτουν οι ακόλουθες περιπτώσεις: ανάκληση της αιτήσεως, παραίτηση, καθώς και περιπτώσεις κατά τις οποίες το Γενικό Δικαστήριο κρίνει επί προσφυγής με διάταξη πριν ακόμη αποφασισθεί αν θα γίνει δεκτή η αίτηση εκδίκασεως κατά την ταχεία διαδικασία.

15. Διάφορα — Αποφάσεις του Γενικού Δικαστηρίου κατά των οποίων ασκήθηκε αναίρεση ενώπιον του Δικαστηρίου (1990–2013)



■ Αριθμός αποφάσεων κατά των οποίων ασκήθηκε αναίρεση

■ Σύνολο των δυναμένων να προσβληθούν δικαστικών αποφάσεων ¹

	Αριθμός αποφάσεων κατά των οποίων ασκήθηκε αναίρεση	Σύνολο των δυναμένων να προσβληθούν δικαστικών αποφάσεων ¹	Ποσοστό αποφάσεων κατά των οποίων ασκήθηκε αναίρεση
1990	16	46	35 %
1991	13	62	21 %
1992	25	86	29 %
1993	17	73	23 %
1994	12	105	11 %
1995	47	143	33 %
1996	27	133	20 %
1997	35	139	25 %
1998	67	224	30 %
1999	60	180	33 %
2000	67	225	30 %
2001	69	230	30 %
2002	47	225	21 %
2003	66	260	25 %
2004	53	261	20 %
2005	64	297	22 %
2006	77	281	27 %
2007	78	290	27 %
2008	84	339	25 %
2009	92	371	25 %
2010	98	338	29 %
2011	158	533	30 %
2012	132	514	26 %
2013	144	510	28 %

¹ Σύνολο των δυναμένων να προσβληθούν δικαστικών αποφάσεων –αποφάσεις και διατάξεις επί αιτήσεων ασφαλιστικών μέτρων και περί απορρίψεως αιτήσεων παρεμβάσεως, καθώς και όλες οι διατάξεις που περατώνουν τη δίκη πλην των σχετικών με διαγραφή ή παραπομπή της υποθέσεως– για τις οποίες η προθεσμία ασκήσεως αναίρεσεως έληξε ή κατά των οποίων ασκήθηκε αναίρεση.

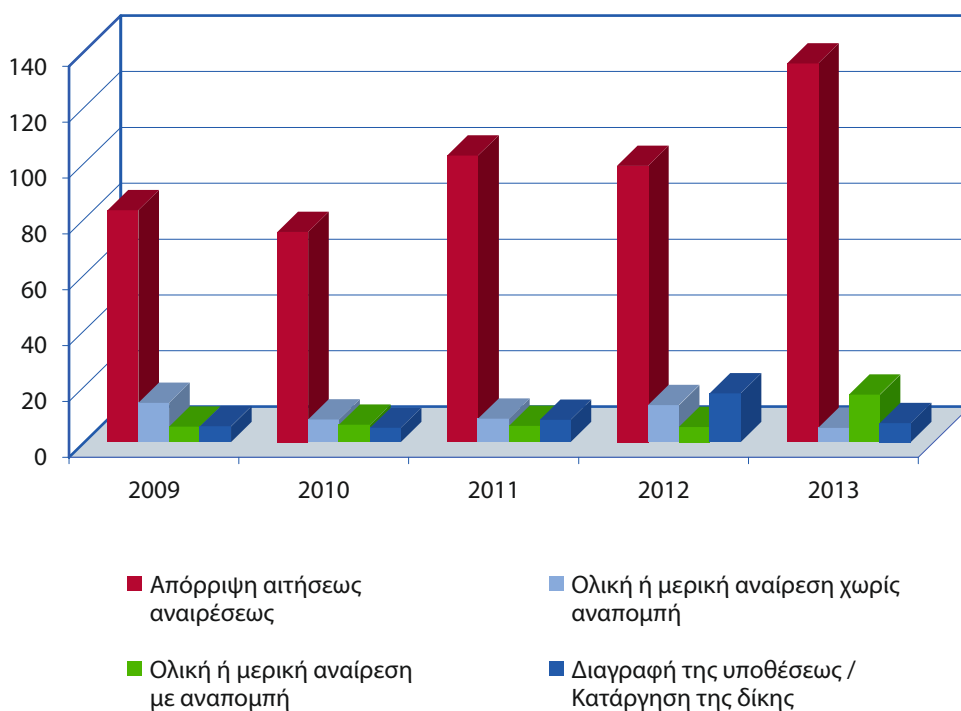
16. Διάφορα — Κατανομή των αναιρέσεων που ασκήθηκαν ενώπιον του Δικαστηρίου, αναλόγως της φύσεως της διαδικασίας (2009–2013)

	2009			2010			2011			2012			2013		
	Αποφάσεις κατά των οποίων ασκήθηκε αναίρεση	Αποφάσεις δυνάμενες να προσβληθούν	Αναιρέσεις σε %	Αποφάσεις κατά των οποίων ασκήθηκε αναίρεση	Αποφάσεις δυνάμενες να προσβληθούν	Αναιρέσεις σε %	Αποφάσεις κατά των οποίων ασκήθηκε αναίρεση	Αποφάσεις δυνάμενες να προσβληθούν	Αναιρέσεις σε %	Αποφάσεις κατά των οποίων ασκήθηκε αναίρεση	Αποφάσεις δυνάμενες να προσβληθούν	Αναιρέσεις σε %	Αποφάσεις κατά των οποίων ασκήθηκε αναίρεση	Αποφάσεις δυνάμενες να προσβληθούν	Αναιρέσεις σε %
Κρατικές ενισχύσεις	23	51	45 %	17	34	50 %	10	37	27 %	18	52	35 %	16	52	31 %
Ανταγωνισμός	11	45	24 %	15	33	45 %	49	90	54 %	24	60	40 %	28	73	38 %
Υπαλληλικές	1	3	33 %				1	1	100 %						
Διανοητική ιδιοκτησία	25	153	16 %	32	140	23 %	39	201	19 %	41	190	22 %	38	183	21 %
Λοιπές προσφυγές, αγωγές ή αιτήσεις	32	119	27 %	34	131	26 %	59	204	29 %	47	208	23 %	62	202	31 %
Αιτήσεις αναιρέσεως											2	0 %			
Ειδικές διαδικασίες										2	2	100 %			
Σύνολο	92	371	25 %	98	338	29 %	158	533	30 %	132	514	26 %	144	510	28 %

17. Διάφορα — Έκβαση των αναιρέσεων που ασκήθηκαν ενώπιον του Δικαστηρίου (2013) (αποφάσεις και διατάξεις)

	Απόρριψη αιτήσεως αναιρέσεως	Ολική ή μερική αναίρεση χωρίς αναπομπή	Ολική ή μερική αναιρέση με αναπομπή	Διαγραφή της υποθέσεως / κατάργηση της δίκης	Σύνολο
Ανταγωνισμός	33	1	1	1	36
Γεωργία	5				5
Δημόσια υγεία	1				1
Δημόσιες συμβάσεις	2				2
Ελεύθερη κυκλοφορία των προσώπων	2				2
Ελεύθερη παροχή υπηρεσιών	1				1
Εμπορική πολιτική	3		1		4
Εξωτερική πολιτική και πολιτική ασφάλειας	9	1	2		12
Θεσμικό δίκαιο	19	1	2		22
Κοινωνική πολιτική	1				1
Κρατικές ενισχύσεις	18		5		23
Μεταφορές	1				1
Οικονομική, κοινωνική και εδαφική συνοχή	3	1			4
Περιβάλλον	1				1
Πνευματική και βιομηχανική ιδιοκτησία	25	1	2	5	33
Πρόσβαση στα έγγραφα	4		2		6
Προστασία των καταναλωτών	1				1
Τελωνειακή ένωση και κοινό δασμολόγιο	2				2
Υπηρεσιακή Κατάσταση των υπαλλήλων	2				2
Φορολογία	1				1
Σύνολο	134	5	15	6	160

18. Διάφορα — Έκβαση των αναιρέσεων που ασκήθηκαν ενώπιον του Δικαστηρίου (2009–2013) (αποφάσεις και διατάξεις)



	2009	2010	2011	2012	2013
Απόρριψη αιτήσεως αναιρέσεως	83	73	101	98	134
Ολική ή μερική αναίρεση χωρίς αναπομπή	12	6	9	12	5
Ολική ή μερική αναίρεση με αναπομπή	4	5	6	4	15
Διαγραφή της υποθέσεως / Κατάργηση της δίκης	5	4	8	15	6
Σύνολο	104	88	124	129	160

19. Διάφορα — Γενική εξέλιξη (1989–2013)

Εισαχθείσες, περατωθείσες, εκκρεμείς υποθέσεις

	Εισαχθείσες υποθέσεις ¹	Περατωθείσες υποθέσεις ²	Εκκρεμείς υποθέσεις στις 31 Δεκεμβρίου κάθε έτους
1989	169	1	168
1990	59	82	145
1991	95	67	173
1992	123	125	171
1993	596	106	661
1994	409	442	628
1995	253	265	616
1996	229	186	659
1997	644	186	1 117
1998	238	348	1 007
1999	384	659	732
2000	398	343	787
2001	345	340	792
2002	411	331	872
2003	466	339	999
2004	536	361	1 174
2005	469	610	1 033
2006	432	436	1 029
2007	522	397	1 154
2008	629	605	1 178
2009	568	555	1 191
2010	636	527	1 300
2011	722	714	1 308
2012	617	688	1 237
2013	790	702	1 325
Σύνολο	10 740	9 415	

¹ 1989: το Δικαστήριο παρέπεμψε 153 υποθέσεις στο νεοσύστατο τότε Πρωτοδικείο.
1993: το Δικαστήριο παρέπεμψε 451 υποθέσεις στο πλαίσιο της πρώτης διευρύνσεως των αρμοδιοτήτων του Πρωτοδικείου.
1994: το Δικαστήριο παρέπεμψε 14 υποθέσεις στο πλαίσιο της δεύτερης διευρύνσεως των αρμοδιοτήτων του Πρωτοδικείου.
2004–2005: το Δικαστήριο παρέπεμψε 25 υποθέσεις στο πλαίσιο της τρίτης διευρύνσεως των αρμοδιοτήτων του Πρωτοδικείου.

² 2005–2006: το τότε Πρωτοδικείο παρέπεμψε 118 υποθέσεις στο νεοσύστατο Δικαστήριο Δημόσιας Διοίκησης.



Κεφάλαιο III

Το Δικαστήριο Δημόσιας Διοίκησης

A — Δραστηριότητα του Δικαστηρίου Δημόσιας Διοίκησης κατά το 2013

Από τον Πρόεδρο Sean Van Raepenbusch

1. Από τα στατιστικά στοιχεία για τη δικαιοδοτική δραστηριότητα του Δικαστηρίου Δημόσιας Διοίκησης (στο εξής: Δικαστήριο ΔΔ) προκύπτει ότι το 2013 σημειώθηκε μείωση στις εισαχθείσες υποθέσεις (160) σε σχέση με το προηγούμενο έτος (178). Το 2012, χαρακτηρίζεται ως το έτος κατά το οποίο το Δικαστήριο ΔΔ είχε καταγράψει τον μεγαλύτερο αριθμό νέων υποθέσεων από της ιδρύσεώς του. Αντιθέτως, ο αριθμός των υποθέσεων που εισήχθησαν το 2013 είναι σχεδόν ίδιος με εκείνον του 2011 (159). Εντούτοις, παραμένει αισθητά υψηλότερος από εκείνον των προηγούμενων ετών (139 το 2010, 113 το 2009 και 111 το 2008).

Πρέπει κυρίως να τονιστεί ότι ο αριθμός των περατωθεισών υποθέσεων (184) εμφανίζει σαφή αύξηση σε σχέση με εκείνον του προηγούμενου έτους (121), ο οποίος μπορούσε όντως να εξηγηθεί από την αντικατάσταση τριών από τους επτά δικαστές του Δικαστηρίου ΔΔ κατά το τέλος του 2011. Εν πάση περιπτώσει, γεγονός είναι ότι σημειώθηκε η καλύτερη ποσοτική επίδοση του Δικαστηρίου ΔΔ από της ιδρύσεώς του.

Από τα ανωτέρω συνάγεται ότι ο αριθμός των εκκρεμών υποθέσεων μειώθηκε σε σχέση με το προηγούμενο έτος (211 έναντι 235 στις 31 Δεκεμβρίου 2012). Ο αριθμός αυτός εξακολουθεί, ωστόσο, να είναι υψηλότερος από εκείνον της 31ης Δεκεμβρίου 2011 (178). Η μέση διάρκεια της διαδικασίας¹, εξάλλου, δεν παρουσιάζει ιδιαίτερες διακυμάνσεις (14,7 μήνες το 2013 έναντι 14,8 μήνες το 2012).

Κατά την υπό εξέταση περίοδο ο Πρόεδρος του Δικαστηρίου ΔΔ εξέδωσε 3 διατάξεις ασφαλιστικών μέτρων έναντι 11 το 2012 και 7 το 2011.

Από τα στατιστικά στοιχεία για το 2013 προκύπτει ότι ασκήθηκαν 56 αναιρέσεις κατά αποφάσεων του Δικαστηρίου ΔΔ ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, σημειώνεται δηλαδή αύξηση σε σχέση με το 2011 (44) και 2012 (11). Πρέπει πάντως να επισημανθεί επί του σημείου αυτού ότι 22 από τις αναιρέσεις που εκδικάστηκαν το 2013 ασκήθηκαν από έναν και τον αυτόν αναιρεσείοντα. Επιπλέον, επί συνόλου 39 αναιρέσεων που εκδικάστηκαν κατά το 2013, 30 απορρίφθηκαν και μόνον 9 έγιναν δεκτές εν όλω ή εν μέρει· 4 από τις υποθέσεις στις οποίες η απόφαση αναιρέθηκε αναπέμφθηκαν ενώπιον του Δικαστηρίου ΔΔ.

Περαιτέρω, 9 υποθέσεις περατώθηκαν με φιλικό διακανονισμό δυνάμει του άρθρου 69 του Κανονισμού Διαδικασίας, έναντι 4 κατά το προηγούμενο έτος. Το Δικαστήριο ΔΔ κινήθηκε δηλαδή στα επίπεδα του 2011 (8).

2. Είναι επίσης σημαντικό να επισημανθεί ότι το 2013 επήλθε νέα μεταβολή στη σύνθεση του Δικαστηρίου ΔΔ με τον διορισμό νέου μέλους, λόγω της πρόωρης αποχωρήσεως δικαστή.

3. Στη συνέχεια παρουσιάζονται οι σημαντικότερες αποφάσεις του Δικαστηρίου ΔΔ.

¹ Μη συνυπολογιζόμενου του χρόνου ενδεχόμενης αναστολής της διαδικασίας.

I. Δικονομικά ζητήματα

Προϋποθέσεις παραδεκτού

1. Βλαπτική πράξη

Με την απόφαση της 11ης Δεκεμβρίου 2013, F-130/11, *Verile και Gjergji κατά Επιτροπής*, το Δικαστήριο ΔΔ έκρινε ότι, στον τομέα της μεταφοράς συνταξιοδοτικών δικαιωμάτων, η πρόταση αναγνώρισης συντάξιμων ετών την οποία υποβάλλουν στον υπάλληλο οι αρμόδιες υπηρεσίες θεσμικού οργάνου αποτελεί μονομερή πράξη, δυνάμενη να αποσπασθεί από το δικονομικό πλαίσιο στο οποίο εντάσσεται, η οποία απορρέει ευθέως από το ατομικό δικαίωμα που απονέμει το άρθρο 11, παράγραφος 2, του παραρτήματος VIII του Κανονισμού Υπηρεσιακής Καταστάσεως των υπαλλήλων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (στο εξής: ΚΥΚ) στους μονίμους υπαλλήλους και τα μέλη του λοιπού προσωπικού κατά την είσοδό τους στην υπηρεσία της Ένωσης. Το Δικαστήριο ΔΔ έκρινε, συνεπώς, ότι η πρόταση αυτή συνιστά βλαπτική πράξη για τον υπάλληλο που αιτείται τη μεταφορά των συνταξιοδοτικών δικαιωμάτων του.

2. Προθεσμία ασκήσεως προσφυγής

Δεν αποτελεί σπάνιο φαινόμενο η εκ μέρους μονίμων υπαλλήλων ή μελών του λοιπού προσωπικού υποβολή διαδοχικών διοικητικών ενστάσεων κατά της ίδιας πράξεως. Οι ενστάσεις αυτές είναι παραδεκτές, εφόσον έχουν υποβληθεί εντός της προθεσμίας που προβλέπει το άρθρο 90, παράγραφος 2, του ΚΥΚ. Τίθεται ωστόσο το ζήτημα της χρονικής αφετηρίας της προθεσμίας ασκήσεως ένδικης προσφυγής. Με την απόφαση της 23ης Οκτωβρίου 2013, F-93/12, *D'Agostino κατά Επιτροπής*, το Δικαστήριο ΔΔ δέχθηκε ως τέτοια αφετηρία την ημερομηνία παραλαβής της αποφάσεως με την οποία η Διοίκηση τοποθετήθηκε επί του συνόλου των επιχειρημάτων του προσφεύγοντος εντός της προθεσμίας υποβολής διοικητικής ενστάσεως. Ειδικότερα, αν η δεύτερη ένσταση έχει το ίδιο περιεχόμενο με την πρώτη, υπό την έννοια ότι δεν περιέχει ούτε νέο αίτημα ούτε νέα αιτίαση ούτε νέο αποδεικτικό στοιχείο, η απόφαση με την οποία απορρίπτεται η δεύτερη αυτή ένσταση πρέπει να θεωρηθεί ως αμιγώς βεβαιωτική της αποφάσεως περί απορρίψεως της πρώτης ενστάσεως, οπότε η προθεσμία ασκήσεως προσφυγής αρχίζει να τρέχει από την ημερομηνία εκδόσεως της πρώτης απορριπτικής αποφάσεως. Αντιθέτως, στην περίπτωση κατά την οποία η δεύτερη ένσταση περιέχει νέα στοιχεία σε σχέση με την πρώτη, η απόφαση περί απορρίψεως της δεύτερης ενστάσεως πρέπει να θεωρηθεί ως νέα απόφαση, εκδοθείσα κατόπιν επανεξετάσεως της απορρίπτουσας την πρώτη ένσταση αποφάσεως υπό το πρίσμα της δεύτερης ενστάσεως, οπότε οι ημερομηνίες ασκήσεως ένδικης προσφυγής αρχίζουν να τρέχουν από την ημερομηνία εκδόσεως της δεύτερης αυτής απορριπτικής αποφάσεως.

3. Αρμοδιότητα

Με την απόφαση της 16ης Σεπτεμβρίου 2013, F-20/12 και F-43/12, *Wurster κατά ΕΙΓΕ*, το Δικαστήριο ΔΔ έκρινε ότι η αρχή της ορθής απονομής της δικαιοσύνης επιτάσσει την εκ μέρους του αυτεπάγγελτου εξέτασης του λόγου δημοσίας τάξεως που αντλείται από παράβαση του πεδίου εφαρμογής του νόμου, στο μέτρο που, εν προκειμένω, η προσβαλλόμενη απόφαση εκδόθηκε βάσει διατάξεων οι οποίες δεν είχαν εφαρμογή στην περίπτωση της προσφεύγουσας. Μνημονεύοντας την απόφαση του Γενικού Δικαστηρίου της 15ης Ιουλίου 1994, T-576/93 έως T-582/93, *Browet κ.λπ. κατά Επιτροπής*, το Δικαστήριο ΔΔ έκρινε ότι ο σχετικός με τον έλεγχο νομιμότητας ρόλος του δικαστή θα καταστρατηγείτο αν αυτός παρέλειπε να επισημάνει, έστω και ελλείψει αμφισβητήσεως εκ μέρους των διαδίκων επί του σημείου αυτού, ότι η προσβαλλόμενη απόφαση εκδόθηκε επί τη βάσει κανόνα μη δυνάμενου να εφαρμοστεί στην προκειμένη περίπτωση.

4. Διαδικασία

Επιληφθέν δικογράφου προσφυγής με διαρθρωτικό πρόβλημα, το Δικαστήριο ΔΔ έκρινε, με την απόφασή του της 30ής Σεπτεμβρίου 2013, F-38/12, *BP κατά FRA*, ότι δεν οφείλει να ομαδοποιεί αυτεπαγγέλτως τα επιχειρήματα, τις αιτιάσεις και τους λόγους που προβάλλονται με δικόγραφο προσφυγής στο πλαίσιο διαφορετικών αιτημάτων. Περαιτέρω, έκρινε ότι μια αιτίαση προβληθείσα στο πλαίσιο αιτήματος περί ακυρώσεως μιας πρώτης αποφάσεως δεν μπορεί να ληφθεί υπόψη προς στήριξη άλλου αιτήματος περί ακυρώσεως μιας δεύτερης αποφάσεως, και δη όταν η εν λόγω αιτίαση προβλήθηκε προς αμφισβήτηση του κύρους της τελευταίας αυτής αποφάσεως.

II. Ερωτήματα επί της ουσίας

Γενικές αρχές ως προς το κύρος των πράξεων

1. Υποχρέωση λήψεως αποφάσεως κατόπιν εξατομικευμένης και εμπειριστατωμένης εξετάσεως

Το Δικαστήριο ΔΔ έχει επανειλημμένως υπενθυμίσει την υποχρέωση των θεσμικών οργάνων να προβαίνουν σε εμπειριστατωμένη εξέταση κάθε υποθέσεως πριν τη λήψη σχετικής αποφάσεως. Με την απόφασή του της 19ης Μαρτίου 2013, F-13/12, *BR κατά Επιτροπής*, το Δικαστήριο τόνισε, ειδικότερα, ότι η υποχρέωση ενδελεχούς, πλήρους και αμερόληπτης εξετάσεως κάθε φακέλου συνιστά απότοκο του δικαιώματος σε χρηστή διοίκηση, καθώς και του καθήκοντος μέριμνας και της αρχής της ίσης μεταχειρίσεως. Υπό το πρίσμα αυτό, το Δικαστήριο ΔΔ έκρινε, με την απόφασή του της 17ης Οκτωβρίου 2013, F-69/11, *BF κατά Ελεγκτικού Συνεδρίου*, ότι μια επιτροπή αρμόδια για την προεπιλογή υποψηφίων για συγκεκριμένη θέση οφείλει να υποβάλει προς εξέταση στην αρμόδια για τους διορισμούς αρχή (στο εξής: ΑΔΑ) τα προσόντα καθενός εκ των υποψηφίων που έγιναν δεκτοί στο στάδιο αυτό, καθόσον η ΑΔΑ πρέπει να είναι σε θέση να γνωρίζει και να εκτιμήσει η ίδια τα στοιχεία αξιολογήσεως των υποψηφίων προκειμένου να μπορέσει να πραγματοποιήσει την τελική επιλογή της, όπως οφείλει να πράξει. Αντιθέτως, όμως, η παράλειψη της επιτροπής αυτής να προβεί σε σύγκριση των προσόντων των υποψηφίων που δεν έγιναν δεκτοί δεν δύναται να αποτελέσει, αφ' εαυτής, βλαπτική πράξη.

2. Υποχρέωση αιτιολογήσεως

Δεν είναι σπάνιο να επιβάλλει μια εσωτερική ρύθμιση σε επιτροπή προεπιλογής την υποχρέωση υποβολής στην ΑΔΑ αιτιολογημένης εκθέσεως αξιολογήσεως υποψηφίων για συγκεκριμένη θέση. Το Δικαστήριο ΔΔ έκρινε, συναφώς, με την προαναφερθείσα απόφασή του *BF κατά Ελεγκτικού Συνεδρίου*, ότι η ρύθμιση αυτή θα καθίστατο άνευ αντικειμένου, αν η απαιτούμενη αιτιολογία δεν περιελάμβανε όλα τα στοιχεία αξιολογήσεως που είναι αναγκαία προκειμένου η ΑΔΑ να μπορέσει να ασκήσει ορθώς τις ευρείες αρμοδιότητές της στον τομέα των διορισμών. Μια τέτοια αιτιολογημένη έκθεση πρέπει, *in fine*, να καθιστά δυνατό για την ΑΔΑ να κατανοήσει την εκ μέρους της επιτροπής προεπιλογής αξιολόγηση των υποψηφίων που έγιναν δεκτοί και να επιλέξει ακολούθως, κατόπιν συγκριτικής εξετάσεως, τον υποψήφιο που είναι καταλληλότερος για την άσκηση των καθηκόντων που αποτελούν αντικείμενο της προκηρύξεως θέσεως προσλήψεως.

Το Δικαστήριο ΔΔ τόνισε, εξάλλου, με την απόφασή του της 6ης Μαρτίου 2013, F-41/12, *Scheefer κατά Κοινοβουλίου*, ότι δεν είναι δυνατόν να θεωρηθεί μια αιτιολογία ελλιπής διότι δεν υπεισέρχεται σε λεπτομέρειες. Συγκεκριμένα, η αιτιολογία είναι επαρκής εφόσον εκθέτει τα γεγονότα και το νομικό σκεπτικό που έχουν ουσιώδη σημασία για την οικονομία της αποφάσεως, οπότε η Διοίκηση δεν υποχρεούται να αιτιολογήσει την αιτιολογία της αποφάσεώς της.

Αντιθέτως, η νομολογία επιβάλλει σε ορισμένες περιπτώσεις στη Διοίκηση αυξημένη υποχρέωση αιτιολογήσεως.

Κατά την απόφαση της 11ης Ιουλίου 2013, F-46/11, *Tzirani κατά Επιτροπής*, η περίπτωση αυτή συντρέχει όσον αφορά τις αποφάσεις περί θέσεως στο αρχείο έρευνας κινηθείσας κατόπιν της υποβολής αιτήσεως αρωγής λόγω ηθικής παρενοχλήσεως. Με την απόφαση αυτή, το Δικαστήριο ΔΔ έκρινε ότι, αντιθέτως προς την πλειονότητα των δυνητικώς βλαπτικών για τον υπάλληλο διοικητικών πράξεων, οι αποφάσεις επί αιτήσεων αρωγής εκδίδονται στο πλαίσιο ειδικών περιστάσεων. Μια κατάσταση παρενοχλήσεως, εφόσον αποδειχθεί, χαρακτηρίζεται συχνά από υπερβολική διάρκεια και συνέπειες άκρως καταστροφικές για την υγεία του θύματος. Επιπλέον, η κατάσταση αυτή δεν θίγει κατά κύριο λόγο τα οικονομικά συμφέροντα ή τη σταδιοδρομία του υπαλλήλου αλλά την προσωπικότητα, την αξιοπρέπεια και τη φυσική ή ψυχολογική ακεραιότητά του.

Με την ίδια απόφαση, το Δικαστήριο ΔΔ επισήμανε περαιτέρω ότι, στο μέτρο που ο καταγγέλλων είναι πεπεισμένος ότι υπέστη παρενόχληση, το καθήκον αρωγής επιτάσσει αυστηρή ερμηνεία της υποχρέωσης αιτιολογήσεως που προβλέπει το άρθρο 25, δεύτερο εδάφιο, του ΚΥΚ. Κατά συνέπεια, το θεσμικό όργανο υποχρεούται να αιτιολογεί όσο το δυνατόν πληρέστερα την απόρριψη της αιτήσεως αρωγής, χωρίς να πρέπει ο καταγγέλλων να περιμένει την απάντηση επί διοικητικής ενστάσεως για να λάβει γνώση της αιτιολογίας της απορρίπτουσας την αίτηση αρωγής αποφάσεως.

3. Εκτέλεση ακυρωτικής δικαστικής αποφάσεως

Με τις τρεις αποφάσεις της 5ης Νοεμβρίου 2013, F-103/12, *Doyle κατά Ευρωπόλ*, F-104/12, *Hanschmann κατά Ευρωπόλ*, και F-105/12, *Knöll κατά Ευρωπόλ*, το Δικαστήριο ΔΔ τόνισε ότι, όταν με απόφαση του δικαστή της Ένωσης ακυρώνεται διοικητική απόφαση λόγω προσβολής των δικαιωμάτων άμυνας, στην αρμόδια διοικητική αρχή απόκειται να αποδείξει ότι έλαβε όλα τα δυνατά μέτρα προς άρση των συνεπειών αυτής της παρανομίας. Κατά συνέπεια, η Διοίκηση δεν μπορεί να περιοριστεί στη διαπίστωση ότι δεν είναι πλέον εφικτή για το θιγόμενο από την παρανομία αυτή πρόσωπο η επαναφορά των συνθηκών υπό τις οποίες μπορεί να προβάλει τα δικαιώματά του άμυνας. Η αποδοχή μιας τέτοιας πρακτικής θα καθιστούσε άνευ ουσίας την υποχρέωση εξασφάλισης του σεβασμού των δικαιωμάτων αυτών και εκτελέσεως της διαπιστώνουσας την προσβολή τους αποφάσεως. Μόνο στην περίπτωση που, για λόγους μη καταλογιστέους στην αρμόδια διοικητική αρχή, είναι αντικειμενικώς αδύνατη ή έστω δυσχερής η άρση των συνεπειών της προσβολής των δικαιωμάτων άμυνας θα μπορούσε η ακυρωτική δικαστική απόφαση να οδηγήσει σε επιδίκαση αποζημιώσεως.

Σταδιοδρομία των μονίμων υπαλλήλων και του λοιπού προσωπικού

Ο δικαστής της Ένωσης εκτιμά ότι η εξεταστική επιτροπή διαγωνισμού έχει ευρεία εξουσία εκτιμήσεως όταν εξετάζει την συνάφεια του διπλώματος υποψηφίου με τον τομέα που αφορά ο διαγωνισμός ή με τη φύση και τη διάρκεια της απαιτούμενης επαγγελματικής πείρας. Το Δικαστήριο ΔΔ πρέπει, συνεπώς, να περιορίζεται στην εξακρίβωση της υπάρξεως πρόδηλης πλάνης εκτιμήσεως κατά την άσκηση της εξουσίας αυτής. Με την απόφασή του της 7ης Οκτωβρίου 2013, F-97/12, *Thomé κατά Επιτροπής*, το Δικαστήριο ΔΔ συμπλήρωσε αυτή τη νομολογία κρίνοντας ότι, όταν το επίμαχο ζήτημα είναι το κατά πόσον το δίπλωμα του υποψηφίου αναγνωρίζεται από τη νομοθεσία του κράτους που το χορήγησε ή αντιστοιχεί, σύμφωνα με τη νομολογία αυτή, στο απαιτούμενο από την προκήρυξη του διαγωνισμού επίπεδο, η ερμηνεία της εθνικής νομοθεσίας στην οποία προβαίνουν η εξεταστική επιτροπή ή η ΑΔΑ στο πλαίσιο διοικητικής ενστάσεως δεν εμπίπτει στο ευρύ περιθώριο εκτιμήσεως που διαθέτουν, οπότε πρέπει να αποτελέσει αντικείμενο πλήρους ελέγχου από τον δικαστή της Ένωσης.

Γίνεται εξάλλου δεκτό από τη νομολογία ότι, όταν, κατόπιν της δημοσιεύσεως προκηρύξεως διαγωνισμού, η ΑΔΑ διαπιστώνει ότι οι απαιτούμενοι όροι είναι αυστηρότεροι εκείνων που υπαγορεύουν οι

ανάγκες της υπηρεσίας, έχει την ευχέρεια είτε να συνεχίσει τη διαδικασία, προσλαμβάνοντας, ενδεχομένως, αριθμό υποψηφίων χαμηλότερο του αρχικώς προβλεπόμενου, είτε να επαναπροκηρύξει τον διαγωνισμό, ανακαλώντας την αρχική προκήρυξη και αντικαθιστώντας την με διορθωμένη. Το Δικαστήριο ΔΔ διευκρίνισε, με τις αποφάσεις του της 13ης Μαρτίου 2013, F-125/11, *Mendes κατά Επιτροπής*, και της 21ης Μαρτίου 2013, F-93/11, *Taghani κατά Επιτροπής*, ότι η ΑΔΑ δεν μπορεί να τροποποιεί τρεχούσης της διαδικασίας τους κανόνες βαθμολογήσεως ορισμένων εξετάσεων προκειμένου να αυξηθεί ο αριθμός των υποψηφίων που επέτυχαν την ελάχιστη απαιτούμενη βαθμολογία στις εν λόγω εξετάσεις. Η πρακτική αυτή μειώνει τις πιθανότητες των σύμφωνα με τους αρχικούς κανόνες επιτυχόντων στις εν λόγω εξετάσεις να περιληφθούν μεταξύ των επικρατέστερων υποψηφίων. Το Δικαστήριο ΔΔ έκρινε, συναφώς, ότι η εφαρμογή της επίμαχης τροποποίησης στους υποψηφίους συνιστά παραβίαση της αρχής της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης και της αρχής της ασφάλειας δικαίου, κατά το μέτρο που οι εν λόγω υποψήφιοι μπορούσαν βασίμως να αναμένουν ότι στις δοκιμασίες αξιολογήσεως θα γίνονταν δεκτοί μόνον όσοι εκ αυτών θα επιτύγχαναν την ελάχιστη απαιτούμενη βαθμολογία στις προκριματικές εξετάσεις σύμφωνα με τη μέθοδο αξιολογήσεως που προβλέπει η προκήρυξη του διαγωνισμού.

Δικαιώματα και υποχρεώσεις των μονίμων υπαλλήλων και του λοιπού προσωπικού

1. Απαγόρευση των δυσμενών διακρίσεων λόγω ηλικίας

Τέθηκε το ζήτημα αν συνιστά δυσμενή διάκριση λόγω ηλικίας ο διορισμός σε κατώτατο βαθμό σταδιοδρομίας επιτυχόντος διαγωνισμού ο οποίος έχει αποκτήσει σημαντική επαγγελματική πείρα εκτός των θεσμικών οργάνων, στο μέτρο που ο ενδιαφερόμενος δεν θα μπορούσε να προσβλέπει σε επαγγελματικές προοπτικές αντίστοιχες με εκείνες των νεώτερων σε ηλικία επιτυχόντων. Με την απόφασή του της 12ης Δεκεμβρίου 2013, F-133/11, *BV κατά Επιτροπής*, το Δικαστήριο ΔΔ έκρινε, επ' αυτού, ότι, όταν μια προκήρυξη διαγωνισμού για την πρόσληψη υπαλλήλων σε συγκεκριμένο βαθμό απαιτεί από τους υποψηφίους να πληρούν όρο σχετικό με την ελάχιστη απαιτούμενη επαγγελματική πείρα, οι επιτυχόντες του διαγωνισμού αυτού πρέπει να θεωρούνται, ανεξαρτήτως της ηλικίας και της προηγούμενης επαγγελματικής πείρας τους, ως ευρισκόμενοι όλοι στην ίδια κατάσταση όσον αφορά την κατάταξή τους σε βαθμό. Το Δικαστήριο ΔΔ δέχθηκε βεβαίως ότι οι επιτυχόντες ενός τέτοιου διαγωνισμού που εντάχθηκαν στην ευρωπαϊκή δημόσια διοίκηση έχοντας προηγουμένως αποκτήσει σημαντική επαγγελματική πείρα εκτός των θεσμικών οργάνων δεν μπορούν να προσβλέπουν σε επαγγελματικές προοπτικές αντίστοιχες με εκείνες των επιτυχόντων που εντάχθηκαν στην εν λόγω δημόσια διοίκηση σε νεώτερη ηλικία, καθόσον η σταδιοδρομία των πρώτων θα είναι καταρχήν βραχύτερη από εκείνη των δεύτερων. Το Δικαστήριο ΔΔ τόνισε εντούτοις ότι αυτή η πραγματική κατάσταση δεν συνιστά δυσμενή διάκριση λόγω ηλικίας, αλλά αφορά περιστάσεις που προσιδιάζουν σε καθέναν χωριστά από τους εν λόγω επιτυχόντες.

2. Δυσμενής διάκριση λόγω φύλου

Η άδεια μητρότητας ανταποκρίνεται στην ανάγκη προστασίας, αφενός, της βιολογικής καταστάσεως της γυναίκας κατά τη διάρκεια και κατόπιν της κύσεως και, αφετέρου, της ιδιαίτερης σχέσεως μεταξύ της γυναίκας και του τέκνου της κατά την περίοδο μετά την κύηση και τον τοκετό. Με την απόφασή του της 11ης Ιουλίου 2013, F-86/12, *Haupt-Lizer κατά Επιτροπής*, το Δικαστήριο ΔΔ διαπίστωσε πάντως ότι ο εκ μέρους του νομοθέτη της Ένωσης περιορισμός σε δύο εβδομάδες πριν και/ή μετά τον τοκετό της περιόδου κατά την οποία η γυναίκα υποχρεούται να μην εργάζεται δεν πρέπει να ερμηνεύεται υπό την έννοια ότι η ενδιαφερομένη αδυνατεί να προβεί σε οποιαδήποτε επαγγελματικής φύσεως ενέργεια κατά τη διάρκεια των λοιπών εβδομάδων της άδειας μητρότητάς της. Κατ' επέκταση, λαμβανομένου υπόψη ότι η προσφεύγουσα είχε πληροφορηθεί μετά την περίοδο αυτή των δύο εβδομάδων την εγγραφή του ονόματός της στον πίνακα επιτυχόντων του διαγωνισμού στον οποίο είχε μετάρχει και η κατάστασή της δεν παρουσίαζε καμία ιδιαιτερότητα από ιατρικής απόψεως, το Δικαστήριο ΔΔ δεν δέχθηκε, εν προκειμένω, ότι η άδεια μητρότητας συνιστούσε κώλυμα για την πραγματοποίηση ενεργειών

σχετικών με μελλοντική πρόσληψη. Συγκεκριμένα, η προσφεύγουσα είχε μεν δικαίωμα να αφιερωθεί αποκλειστικώς στο τέκνο της κατά τη διάρκεια της άδειας μητρότητας, πλην όμως δεν μπορούσε να επικαλεστεί αυτή την προσωπική επιλογή για να ισχυρισθεί ότι υπέστη δυσμενή διάκριση λόγω φύλου.

Εξάλλου, με την ίδια απόφαση, το Δικαστήριο ΔΔ έκρινε ότι η εκ μέρους της προσφεύγουσας άσκηση του δικαιώματός της σε γονική άδεια δεν την εμπόδιζε να μετάσχει σε διαδικασία προσλήψεως και η άρνηση συνεκτιμήσεως αυτής της άδειας δεν συνιστούσε δυσμενή διάκριση λόγω φύλου. Το Δικαστήριο ΔΔ επισήμανε, συναφώς, ότι η δυνατότητα λήψεως γονικής άδειας παρέχεται τόσο σε γυναίκες όσο και σε άνδρες και ότι η εν λόγω άδεια ετύγχανε λιγότερο ευρείας προστασίας έναντι της άδειας μητρότητας.

3. Ηθική παρενόχληση

Σε συνέχεια της αποφάσεώς του της 9ης Δεκεμβρίου 2008, F-52/05, *Q κατά Επιτροπής* (ακυρωθείσας επί άλλου ζητήματος με την απόφαση του Γενικού Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης της 12ης Ιουλίου 2011, T-80/09 P, *Επιτροπή κατά Q*), το Δικαστήριο ΔΔ έκρινε, με την προαναφερθείσα απόφασή του *Tzirani κατά Επιτροπής*, ότι μια απόφαση περί θέσεως στο αρχείο διοικητικής έρευνας κατόπιν της υποβολής αιτήσεως αρωγής λόγω ηθικής παρενοχλήσεως παραβιάζει το άρθρο 25, δεύτερο εδάφιο, του ΚΥΚ, όταν η αιτιολογία της στηρίζεται ιδίως στην απουσία κακόβουλης προθέσεως του φερόμενου ως παρενοχλούντος. Με την ίδια απόφαση, το Δικαστήριο ΔΔ έκρινε ότι το άρθρο 25, δεύτερο εδάφιο, του ΚΥΚ δεν επιβάλλει υποχρέωση διαβίβασης στον καταγγέλλοντα ούτε της τελικής εκθέσεως της διοικητικής έρευνας ούτε των πρακτικών των ακροάσεων που διεξήχθησαν στο πλαίσιο αυτό. Εντούτοις, και με την επιφύλαξη της προασπίσεως των συμφερόντων των εμπλεκόμενων προσώπων και όσων κατέθεσαν ως μάρτυρες στο πλαίσιο της έρευνας, δεν υφίσταται καμία διάταξη του ΚΥΚ που να απαγορεύει τη διαβίβαση της τελικής εκθέσεως.

Εξάλλου, το άρθρο 12α του ΚΥΚ, που εφαρμόζεται επί των συμβασιούχων υπαλλήλων, ορίζει ότι οι υπάλληλοι που υπήρξαν θύματα ηθικής ή σεξουαλικής παρενοχλήσεως δεν υφίστανται καμία επιβλαβή συνέπεια εκ μέρους του οργάνου στο οποίο απασχολούνται. Εντούτοις, με την προαναφερθείσα απόφασή του *D'Agostino κατά Επιτροπής*, το Δικαστήριο ΔΔ επισήμανε ότι η διάταξη αυτή έχει ως αποκλειστικό σκοπό την προστασία των μονίμων υπαλλήλων και του λοιπού προσωπικού από κάθε είδους παρενόχληση και, ως εκ τούτου, δεν μπορεί να εμποδίσει το θεσμικό όργανο να καταγγείλει μια συμβατική σχέση για θεμιτό λόγο που άπτεται του συμφέροντος της υπηρεσίας και δεν σχετίζεται με κάποιο περιστατικό παρενοχλήσεως.

4. Πρόσβαση σε διαβαθμισμένες πληροφορίες

Με την απόφαση της 21ης Νοεμβρίου 2013, F-122/12, *Arguelles Arias κατά Συμβουλίου*, το Δικαστήριο ΔΔ απεφάνθη για πρώτη φορά επί της ερμηνείας της αποφάσεως του Συμβουλίου 2011/292². Έκρινε ότι η ΑΔΑ ή η αρμόδια για τη σύναψη συμβάσεων προσλήψεως αρχή (στο εξής: ΑΕΣΣ) είναι οι μόνες εξουσιοδοτημένες αρχές για να αποφασίσουν, κατόπιν της διενέργειας έρευνας ασφαλείας από τις αρμόδιες εθνικές αρχές, επί της χορηγήσεως ή μη διαπιστεύσεως ασφαλείας στα μέλη του προσωπικού του Συμβουλίου. Δεδομένου ότι η ΑΔΑ ή η ΑΕΣΣ του Συμβουλίου δεν δεσμεύονται από τα πορίσματα της έρευνας ασφαλείας που διενήργησαν οι εθνικές αρχές, ακόμη και όταν το πόρισμα της έρευνας αυτής είναι θετικό, δεν υποχρεούνται να χορηγούν στον ενδιαφερόμενο διαπίστευση ασφαλείας, αν η συμπεριφορά του δεν παρουσιάζει εχέγγυα αξιοπιστίας, και έχουν την ευχέρεια να του αρνηθούν τη χορήγηση της εν λόγω διαπιστεύσεως δυνάμει του καθήκοντος προφυλάξεως που υπέχουν τα θεσμικά όργανα.

² Απόφαση 2011/292/ΕΕ του Συμβουλίου, της 31ης Μαρτίου 2011, σχετικά με τους κανόνες ασφαλείας για την προστασία των διαβαθμισμένων πληροφοριών της ΕΕ (ΕΕ L 141, σ. 17).

5. Καθήκον συνεργασίας και πίστewς

Με την ίδια προαναφερθείσα απόφαση *Arguelles Arias* κατά *Συμβουλίου*, το Δικαστήριο ΔΔ έκρινε ότι ο προσφεύγων, αρνούμενος να κοινοποιήσει στο θεσμικό όργανο στο οποίο υπηρετούσε τα στοιχεία που είχε υποβάλει ενώπιον της εθνικής αρχής και βάσει των οποίων μπορούσε να αποδειχθεί η βασιμότητα της ευνοϊκής αποφάσεώς της, ενώ ήταν το μοναδικό πρόσωπο που ήταν σε θέση να παράσχει στο θεσμικό όργανο τα στοιχεία αυτά, παρέβη το καθήκον συνεργασίας και πίστewς που υπέχει έναντι του εν λόγω οργάνου.

6. Πρόσβαση στον ιατρικό φάκελο

Το Δικαστήριο ΔΔ έκρινε, με την απόφασή του της 16ης Σεπτεμβρίου 2013, F-84/12, *CN* κατά *Συμβουλίου*, ότι το άρθρο 26α του ΚΥΚ δεν μπορεί να θεωρηθεί αντίθετο προς το άρθρο 41, παράγραφος 2, στοιχείο β', του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, στο μέτρο που το εν λόγω άρθρο 26α αναγνωρίζει ότι κάθε υπάλληλος δικαιούται να λαμβάνει γνώση του ιατρικού φακέλου του και διευκρινίζει ότι η πρόσβαση στον ιατρικό φάκελο πραγματοποιείται σύμφωνα με τις οριζόμενες από κάθε όργανο λεπτομέρειες. Πράγματι, το άρθρο 41, παράγραφος 2, στοιχείο β', του Χάρτη δεν επιτάσσει να έχουν εν πάση περιπτώσει οι υπάλληλοι άμεση πρόσβαση στον ιατρικό φάκελό τους, αλλά ανοίγει τον δρόμο για έμμεση πρόσβαση, όταν τούτο δικαιολογείται από θεμιτούς λόγους τηρήσεως εμπιστευτικότητας και προστασίας του επαγγελματικού απορρήτου.

Καθεστώς χρηματικών απολαβών και κοινωνικά προνόμια των υπαλλήλων

1. Ημερήσια αποζημίωση

Με την απόφασή του της 19ης Μαρτίου 2013, F-10/12, *Infante García-Consuegra* κατά *Επιτροπής*, το Δικαστήριο ΔΔ έκρινε ότι για τη χορήγηση της ημερήσιας αποζημιώσεως του άρθρου 10, παράγραφος 1, του παραρτήματος VII του ΚΥΚ απαιτείται η συνδρομή δύο προϋποθέσεων: αφενός, να έχει υπάρξει μεταβολή κατοικίας προκειμένου να πληρούνται οι επιταγές του άρθρου 20 του ΚΥΚ και, αφετέρου, να έχουν προκληθεί στον ενδιαφερόμενο έξοδα και επιβαρύνσεις λόγω της ανάγκης μετακινήσεως και προσωρινής εγκαταστάσεώς του στον τόπο υπηρεσίας του. Αντιθέτως, η χορήγηση της ημερήσιας αποζημιώσεως δεν εξαρτάται από την προϋπόθεση να αποδεικνύει ο οικείος υπάλληλος ότι είχε την υποχρέωση να διατηρήσει προσωρινώς, στον τόπο προελεύσεώς του ή προηγούμενης τοποθετήσεώς του, κατοικία η οποία αποτελούσε γι' αυτόν πηγή εξόδων. Επιπλέον, δεν μπορεί να γίνει δεκτό ότι μόνον τα πρόσωπα που έχουν προσωρινή σχέση εργασίας με τα όργανα θα μπορούσαν να θεωρηθούν ως προσωρινώς εγκατεστημένα στον τόπο αναλήψεως υπηρεσίας καθ' όσον διάστημα δεν έχει ακόμη γίνει μετακόμιση, καθόσον τούτο θα σήμαινε αυτομάτως αποκλεισμό των υπαλλήλων, κατά παράβαση του ΚΥΚ, από το ευεργέτημα της ημερήσιας αποζημιώσεως. Με την ίδια απόφαση το Δικαστήριο ΔΔ διευκρίνισε περαιτέρω ότι, δεδομένου ότι οι ανωτέρω προϋποθέσεις πρέπει να συντρέχουν σωρευτικώς, στον οικείο υπάλληλο απόκειται να αποδείξει ότι υποβλήθηκε σε έξοδα και επιβαρύνσεις λόγω της ανάγκης μετακινήσεως και προσωρινής εγκαταστάσεώς του στον τόπο υπηρεσίας του. Απόκειται στη Διοίκηση, εντούτοις, να σεβαστεί την επιλογή του ενδιαφερομένου όσον αφορά την κατοικία του κατά το διάστημα που είναι αναγκαίο για την αναζήτηση μόνιμης εγκαταστάσεως στον τόπο αναλήψεως των καθηκόντων του. Συνεπώς, πλην των περιπτώσεων σοβαρών υπονοιών και καταφανών ενδείξεων ως προς την πλήρη αναντιστοιχία μεταξύ των προβαλλόμενων εξόδων και της πραγματικής καταστάσεως του ενδιαφερομένου, δεν απόκειται στη Διοίκηση να αμφισβητήσει την επιλογή του ενδιαφερομένου.

2. Υγειονομική ασφάλιση

Με την απόφασή του της 16ης Μαΐου 2013, F-104/10, *de Pretis Cagnodo et Trampuz de Pretis Cagnodo* κατά *Επιτροπής*, το Δικαστήριο ΔΔ διαπίστωσε ότι δεν υπάρχει ούτε στην κοινή ρύθμιση σχετικά με

την υγειονομική ασφάλιση (στο εξής: ΚΣΥΑ) των υπαλλήλων, για την οποία κάνει λόγο το άρθρο 72 του ΚΥΚ, ούτε στις γενικές εκτελεστικές διατάξεις που εξέδωσε η Επιτροπή διάταξη η οποία υποχρεώνει τους ασφαλισμένους του ΚΣΥΑ να προμηθεύονται σε επίσημη μορφή προϋπολογισμό δαπάνης και να τον διαβιβάζουν στο γραφείο εκκαθαρίσεως με την αίτηση περί απευθείας αναλήψεως των δαπανών μελλοντικής νοσηλείας. Ομοίως, το Δικαστήριο ΔΔ επισήμανε ότι δεν έχει καθοριστεί ανώτατο όριο αποδόσεως για τις δαπάνες ενδιαίτησεως στο πλαίσιο νοσοκομειακής περιθάλψεως και ότι η ισχύουσα ρύθμιση προβλέπει μόνον ότι το μέρος των δαπανών που θεωρείται υπέρμετρο σε σχέση με το σύνηθες κόστος στη χώρα όπου πραγματοποιήθηκαν οι εν λόγω δαπάνες δεν αποδίδεται.

Με την ίδια απόφαση, το Δικαστήριο ΔΔ έκρινε ότι η εκ μέρους της Επιτροπής διαχείριση του ΚΣΥΑ πρέπει να είναι σύμφωνη προς την αρχή της χρηστής διοικήσεως. Σε περιπτώσεις υπέρμετρων δαπανών ενδιαίτησεως, το καθήκον μέριμνας επιβάλλει στην Επιτροπή και, κατ' επέκταση, στα γραφεία εκκαθαρίσεως την υποχρέωση, προ της εξοφλήσεως του τιμολογίου και ακόμη και στις περιπτώσεις αναλήψεως του κόστους, να ζητούν γραπτές διευκρινίσεις από το νοσηλευτικό ίδρυμα και να ενημερώνουν τον ασφαλισμένο σχετικά με το πρόβλημα. Σε περίπτωση παραλείψεως των γραφείων εκκαθαρίσεως να προβούν στις ενέργειες αυτές, δεν μπορούν να αναλαμβάνουν οι ασφαλισμένοι την κάλυψη δαπάνης που θεωρείται υπέρμετρη.

Το Δικαστήριο ΔΔ κλήθηκε εξάλλου να διευκρινίσει το πεδίο καθηκόντων της ιατρικής επιτροπής του άρθρου 23 του ΚΣΥΑ και την έκταση του δικαστικού ελέγχου που ασκείται επί της εκ μέρους της ασκήσεώς τους. Με την απόφασή του της 2ας Οκτωβρίου 2013, F-111/12, *Nardone κατά Επιτροπής*, το Δικαστήριο ΔΔ υπενθύμισε ότι η ιατρική επιτροπή καλείται να γνωματεύει με πλήρη αντικειμενικότητα και ανεξαρτησία επί ιατρικών ζητημάτων και ότι η άσκηση του καθήκοντος αυτού προϋποθέτει, αφενός, να έχει στη διάθεσή της όλα τα στοιχεία που μπορούν να της αποβούν χρήσιμα και, αφετέρου, να μην έχει περιορισμένη ελευθερία εκτιμήσεως. Ο δε δικαστής της Ένωσης καλείται απλώς να εξακριβώσει, αφενός, αν η επιτροπή αυτή συστάθηκε και λειτούργησε νομοτύπως και, αφετέρου, αν η γνωμάτευσή της είναι νομότυπη και ιδίως αν περιέχει προσήκουσα αιτιολογία. Με την ίδια απόφαση το Δικαστήριο ΔΔ διευκρίνισε ότι η ιατρική επιτροπή, όταν επιλαμβάνεται περίπλοκων ιατρικών ζητημάτων που αφορούν ιδίως δύσκολη διάγνωση, οφείλει να αναφέρει στη γνωμάτευσή της τα στοιχεία του φακέλου στα οποία στηρίζεται και, σε περίπτωση σημαντικής αποκλίσεως, να διευκρινίζει τους λόγους για τους οποίους δεν ακολουθεί παλαιότερες σχετικές ιατρικές εκθέσεις ευνοϊκότερες για τον ενδιαφερόμενο. Με την ίδια αυτή απόφαση το Δικαστήριο ΔΔ έκρινε επίσης ότι η ιατρική επιτροπή τηρεί τις απαιτήσεις αιτιολογήσεως, σαφήνειας και ακρίβειας, καταρχάς, όταν γνωματεύει επί της αποδεδειγμένης ιατρικώς διαπιστώσεως καθεμίας από τις παθήσεις και τις δυσλειτουργίες από τις οποίες δηλώνει ότι πάσχει ο ενδιαφερόμενος και τούτο με αρκούντως σαφείς και ακριβείς όρους ούτως ώστε να μπορούν να αξιολογηθούν οι εκτιμήσεις επί των οποίων στηρίχθηκαν οι συντάκτες της εκθέσεως, ακολούθως, όταν γνωματεύει, με αρκούντως σαφείς και ακριβείς όρους, επί του ενδεχομένου να οφείλονται οι παθήσεις και οι δυσλειτουργίες τις οποίες θεωρεί αποδεδειγμένες σε ατύχημα ή επαγγελματική ασθένεια και, τέλος, όταν η γνωμάτευση της ιατρικής επιτροπής διαγράφει λογικό σύνδεσμο μεταξύ των ιατρικών διαπιστώσεων που περιλαμβάνει και των πορισμάτων στα οποία καταλήγει.

3. Συντάξεις

Το Δικαστήριο ΔΔ παρέσχε σειρά διευκρινίσεων όσον αφορά τη μεταφορά συνταξιοδοτικών δικαιωμάτων με την προαναφερθείσα απόφασή του *Verile et Gjergji κατά Επιτροπής*. Σε περίπτωση μεταφοράς συνταξιοδοτικών δικαιωμάτων αποκτηθέντων στην Ένωση προς εθνικό καθεστώς συντάξεων (στο εξής: μεταφορά «out»), το άρθρο 11, παράγραφος 1, του παραρτήματος VIII του ΚΥΚ ορίζει ότι ο οικείος υπάλληλος δικαιούται να μεταφέρει «το ασφαλιστικό στατιστικό ισοδύναμο, με αναγωγή του σχετικού ποσού στην ημερομηνία της πραγματικής μεταφοράς, των δικαιωμάτων συντάξεως αρχαιότητας που έχει αποκτήσει στ[ην Ένωση]». Αντιθέτως, σε περίπτωση μεταφοράς συνταξιοδοτικών δικαιωμάτων αποκτηθέντων σε κράτος μέλος προς το συνταξιοδοτικό καθεστώς της Ένωσης (στο εξής: μεταφορά

«in»), η παράγραφος 2 της ίδιας διατάξεως προβλέπει ότι ο οικείος υπάλληλος δικαιούται να ενεργήσει ώστε να καταβληθεί στην Ένωση «το κεφάλαιο, με αναγωγή του σχετικού ποσού στον χρόνο της πραγματικής μεταφοράς του, που αντιπροσωπεύει τα δικαιώματα συντάξεως τα οποία έχει αποκτήσει [στο πλαίσιο του εθνικού ή διεθνούς καθεστώτος στο οποίο ανήκε μέχρι τότε]». Στην περίπτωση της μεταφοράς «out», το μεταφερόμενο ποσό χρημάτων είναι το «ασφαλιστικό στατιστικό ισοδύναμο» των δικαιωμάτων που αποκτήθηκαν στην Ένωση. Στην περίπτωση της μεταφοράς «in», το μεταφερόμενο ποσό χρημάτων είναι το «τιμαριθμοποιημένο κεφάλαιο», ήτοι το χρηματικό ποσό που αντιπροσωπεύει κατ' ουσίαν τα συνταξιοδοτικά δικαιώματα που έχουν αποκτηθεί στο πλαίσιο του εκάστοτε εθνικού ή διεθνούς συνταξιοδοτικού καθεστώτος, με αναγωγή του σχετικού ποσού στον χρόνο της πραγματικής μεταφοράς.

Στο πλαίσιο αυτό, το Δικαστήριο ΔΔ έκρινε ότι το «ασφαλιστικό στατιστικό ισοδύναμο» του άρθρου 11, παράγραφος 1, του παραρτήματος VIII του ΚΥΚ και το «τιμαριθμοποιημένο κεφάλαιο» της παραγράφου 2 του ίδιου άρθρου είναι δύο διαφορετικές νομικές έννοιες που αφορούν ανεξάρτητα μεταξύ τους καθεστώτα. Το «ασφαλιστικό στατιστικό ισοδύναμο» αποτελεί, στο πλαίσιο του δικαίου του ΚΥΚ, μια αυτοτελή και ιδιόζουσα έννοια του συνταξιοδοτικού καθεστώτος της Ένωσης. Το άρθρο 8 του παραρτήματος VIII του ΚΥΚ ορίζει ότι ως ασφαλιστικό στατιστικό ισοδύναμο «νοείται η αξία σε κεφάλαιο των παροχών [της συντάξεως αρχαιότητας] που αναλογούν στον υπάλληλο και υπολογίζονται σύμφωνα με τον πίνακα θνησιμότητας που αναφέρεται στο άρθρο 9 του παραρτήματος XII [του ΚΥΚ], και βάσει του ετησίου επιτοκίου 3,1 % το οποίο δύναται να αναθεωρηθεί σύμφωνα με τους οριζόμενους στο άρθρο 10 του παραρτήματος XII [του ΚΥΚ] κανόνες». Αντιθέτως, ο ΚΥΚ δεν δίδει τον ορισμό του «τιμαριθμοποιημένου κεφαλαίου» ούτε προσδιορίζει τη μέθοδο υπολογισμού του, και τούτο διότι ο υπολογισμός του και οι κανόνες ελέγχου αυτού του υπολογισμού εμπίπτουν αποκλειστικώς στην αρμοδιότητα των οικείων εθνικών και διεθνών αρχών. Όσον αφορά τον υπολογισμό, από τις αρμόδιες εθνικές ή διεθνείς αρχές, στο πλαίσιο μεταφοράς «in», του «τιμαριθμοποιημένου κεφαλαίου», το κεφάλαιο αυτό υπολογίζεται βάσει του ισχύοντος εθνικού δικαίου και σύμφωνα με τις λεπτομέρειες εφαρμογής που προβλέπει το δίκαιο αυτό ή, στην περίπτωση διεθνούς οργάνωσης, από τους δικούς της κανόνες, και όχι βάσει του άρθρου 8, του παραρτήματος VIII, του ΚΥΚ και του επιτοκίου που προβλέπει η διάταξη αυτή. Κατόπιν των ανωτέρω εκτιμήσεων, το Δικαστήριο ΔΔ έκρινε ότι το άρθρο 2, του κανονισμού 1324/2008³, που τροποποίησε το επιτόκιο του άρθρου 8 του παραρτήματος VIII του ΚΥΚ για τις μεταφορές «out», δεν πρέπει να λαμβάνεται υπόψη για τον υπολογισμό του κεφαλαίου που αντιπροσωπεύει τα συνταξιοδοτικά δικαιώματα τα οποία είχαν αποκτήσει οι μόνιμοι υπάλληλοι και το λοιπό προσωπικό πριν από την ανάληψη των καθηκόντων τους στην υπηρεσία της Ένωσης και ότι δεν πρέπει υποχρεωτικά να λαμβάνεται υπόψη από τις εθνικές ή διεθνείς αρχές, όταν αυτές προβαίνουν σε τιμαριθμοποίηση του εν λόγω κεφαλαίου το οποίο οφείλουν να μεταφέρουν.

Με την απόφαση της 11ης Δεκεμβρίου 2013, F-15/10, *Andres κ.λπ. κατά EKT*, το Δικαστήριο ΔΔ εφάρμοσε, εξάλλου, τη νομολογία κατά την οποία ένας υπάλληλος μπορεί να επικαλεστεί κεκτημένο συνταξιοδοτικό δικαίωμα μόνον αν η γενεσιουργός αιτία του δικαιώματός του ανάγεται σε χρόνο ισχύος ενός προβλεπόμενου από κανονιστική ρύθμιση καθεστώτος προγενέστερου της τροποποίησής του. Συνεπώς, όταν το γεγονός της συμπλήρωσης από μέλος του προσωπικού του 60ού έτους της ηλικίας του του παρέχει τη δυνατότητα να ζητήσει την άμεση ρευστοποίηση των συνταξιοδοτικών δικαιωμάτων του και τη χορήγηση παροχών, η γενεσιουργός αιτία του συνταξιοδοτικού δικαιώματος είναι η συμπλήρωση της ηλικίας αυτής και το οικείο μέλος του προσωπικού δεν μπορεί να επικαλεστεί το δικαίωμα που απέκτησε βάσει του προγενέστερου συνταξιοδοτικού καθεστώτος, εφόσον δεν είχε συμπληρώσει την ηλικία αυτή κατά την ημερομηνία τροποποίησης του συνταξιοδοτικού καθεστώτος.

³ Κανονισμός (ΕΚ, Ευρατόμ) 1324/2008 του Συμβουλίου, της 18ης Δεκεμβρίου 2008, για την αναπροσαρμογή, από 1ης Ιουλίου 2008, του ποσοστού εισφοράς στο συνταξιοδοτικό καθεστώς των μόνιμων υπαλλήλων και του λοιπού προσωπικού των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (ΕΕ L 345, σ. 17).

Τέλος, υφίσταται σαφής διάκριση μεταξύ του καθορισμού του συνταξιοδοτικού δικαιώματος και της χορηγήσεως των παροχών που απορρέουν από αυτό. Στο πλαίσιο της διακρίσεως αυτής, γίνεται δεκτό ότι ένα κεκτημένο συνταξιοδοτικό δικαίωμα δεν θίγεται όταν οι τυχόν μεταβολές στα πράγματι καταβληθέντα ποσά απορρέουν από τις διαφορές μεταξύ των διορθωτικών συντελεστών που εφαρμόζονται επί των συντάξεων ανάλογα με τη χώρα διαμονής του δικαιούχου της συντάξεως, καθόσον οι μεταβολές αυτές δεν θίγουν το συνταξιοδοτικό δικαίωμα αυτό καθεαυτό. Με την προαναφερθείσα απόφασή του *Andres κ.λπ. κατά ΕΚΤ*, το Δικαστήριο ΔΔ έκρινε ότι η νομολογία αυτή εφαρμόζεται επίσης σε συντελεστές μετατροπής συντάξεως που χρησιμοποιούνται για τον υπολογισμό των παροχών που πρέπει να καταβληθούν πραγματικά, καθόσον οι συντελεστές αυτοί δεν αποτελούν συστατικά καθεαυτό συνταξιοδοτικών δικαιωμάτων.

Ένδικες διαφορές εκ συμβάσεων

Με την προαναφερθείσα απόφασή του *BR κατά Επιτροπής*, το Δικαστήριο ΔΔ υπενθύμισε ότι ένα θεσμικό όργανο διαθέτει εξουσία εκτιμήσεως όχι μόνο σε ατομικές περιπτώσεις αλλά και στο πλαίσιο μιας γενικής πολιτικής που ενδεχομένως θεσπίστηκε με εσωτερική απόφαση γενικής εφαρμογής με την οποία οριοθετείται η εκ μέρους του άσκηση της εξουσίας του εκτιμήσεως. Πάντως, το Δικαστήριο ΔΔ υπενθύμισε επίσης ότι μια τέτοια εσωτερική απόφαση δεν μπορεί να συνεπάγεται πλήρη παραίτηση του θεσμικού οργάνου από την παρεχόμενη σε αυτό από το άρθρο 8, πρώτο εδάφιο, του Καθεστώτος που εφαρμόζεται επί του λοιπού προσωπικού της Ευρωπαϊκής Ένωσης (στο εξής: ΚΛΠ) εξουσία συνάψεως ή ανανεώσεως, ανάλογα με τις περιστάσεις, συμβάσεως εκτάκτου υπαλλήλου κατά την έννοια του άρθρου 2, στοιχεία β' ή δ', του ΚΛΠ, διάρκειας έξι ετών κατ' ανώτατο όριο. Το Δικαστήριο ΔΔ επισήμανε, περαιτέρω, με την προαναφερθείσα απόφαση ότι η ΑΕΣΣ δεν μπορεί να παραιτηθεί από την εξουσία που της παρέχει το άρθρο 8, δεύτερο εδάφιο, του ΚΛΠ διά της μηχανικής εφαρμογής του κανόνα των «έξι ετών», όπως αυτός προβλέπεται στο άρθρο 3, παράγραφος 1, της αποφάσεως της Επιτροπής, της 28ης Απριλίου 2004, σύμφωνα με την οποία η συνολική διάρκεια παροχής υπηρεσιών ενός μη μόνιμου υπαλλήλου, ανεξαρτήτως του είδους συμβάσεως που έχει συνάψει και του είδους υπηρεσίας που έχει αναλάβει, περιορίζεται σε έξι έτη εντός διαστήματος δώδεκα ετών. Η μηχανική εφαρμογή του κανόνα αυτού δεν μπορεί, ειδικότερα, να δικαιολογήσει τον χρονικό περιορισμό της απασχολήσεως υπαλλήλου για διάστημα μικρότερο του επιτρεπόμενου από το άρθρο 8, δεύτερο εδάφιο, του ΚΛΠ. Πράγματι, τυχόν τέτοια παραίτηση της ΑΕΣΣ από την εξουσία της εκτιμήσεως θα συνεπαγόταν παραβίαση της αρχής της χρηστής διοικήσεως, του καθήκοντος μέριμνας και της αρχής της ίσης μεταχειρίσεως.

Εξάλλου, στην προαναφερθείσα υπόθεση *D'Agostino κατά Επιτροπής*, η Επιτροπή διατεινόταν ότι η ΑΕΣΣ έπρεπε να δικαιολογήσει ύψιστο συμφέρον για να ανανεώσει τη σύμβαση του προσφεύγοντος, καθόσον η ισχύουσα ρύθμιση απαιτούσε από εκείνη να ανανεώσει την εν λόγω σύμβαση επ' αόριστον. Με την απόφασή του, το Δικαστήριο ΔΔ έκρινε ότι ένα θεσμικό όργανο υποπίπτει άνευ ετέρου σε πλάνη περί το δίκαιο, όταν δεν εξαρτά το συμφέρον που αντλεί η υπηρεσία από την ανανέωση ή μη της συμβάσεως μέλους του προσωπικού από τις ανάγκες της εν λόγω υπηρεσίας αλλά από επιβαλλόμενες από κανονιστική ρύθμιση υποχρεώσεις τις οποίες οφείλει να τηρεί σε περίπτωση ανανεώσεως της εν λόγω συμβάσεως.

Τούτου δοθέντος, το Δικαστήριο ΔΔ έκρινε, με την προαναφερθείσα απόφασή του *Scheefer κατά Κοινοβουλίου*, ότι η μετατροπή συμβάσεως ορισμένου χρόνου σε σύμβαση αορίστου χρόνου ως συνέπεια, σύμφωνα με το άρθρο 8, πρώτο εδάφιο, του ΚΛΠ, του γεγονότος ότι το οικείο θεσμικό όργανο είχε συνάψει με την προσφεύγουσα διαδοχικές συμβάσεις ορισμένου χρόνου δεν στερεί πάντως από το οικείο όργανο τη δυνατότητα να καταγγείλει την εν λόγω σύμβαση υπό τις προϋποθέσεις του άρθρου 47, στοιχείο γ', σημείο i, του ΚΛΠ. Πράγματι, η σύναψη συμβάσεων ορισμένου χρόνου δεν παρέχει στους δικαιούχους των συμβάσεων αυτών τη σταθερότητα ενός διορισμού μόνιμου υπαλλήλου.

B — Σύνθεση του Δικαστηρίου Δημόσιας Διοίκησης

(Σειρά πρωτοκόλλου στις 8 Οκτωβρίου 2013)

Από αριστερά προς τα δεξιά:

Κ. Bradley και Ε. Perillo, δικαστές Η. Kreppel, πρόεδρος τμήματος S. Van Raepenbusch, Πρόεδρος Μ. I. Rofes i Pujol, πρόεδρος τμήματος R. Barents και J. Svenningsen, δικαστές W. Hakenberg, Γραμματέας.

1. Μέλη του Δικαστηρίου Δημόσιας Διοίκησης

(κατά σειρά αναλήψεως καθηκόντων)



Sean Van Raepenbusch

Γεννήθηκε το 1956· πτυχιούχος Νομικής (Ελεύθερο Πανεπιστήμιο των Βρυξελλών, 1979)· ειδικό δίπλωμα διεθνούς δικαίου (Βρυξέλλες, 1980)· διδάκτωρ Νομικής (1989)· υπεύθυνος της νομικής υπηρεσίας της Société anonyme du canal και des installations maritimes de Bruxelles (1979–1984)· υπάλληλος της Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (Γενική Διεύθυνση Κοινωνικών Υποθέσεων, 1984–1988)· μέλος της Νομικής Υπηρεσίας της Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (1988–1994)· εισηγητής σε γραφείο δικαστή στο Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (1994–2005)· εντεταλμένος διδασκαλίας στο Πανεπιστημιακό Κέντρο του Charleroi (Διεθνές και Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Δίκαιο, 1989–1991), και του Πανεπιστημίου της Mons-Hainaut (Ευρωπαϊκό Δίκαιο, 1991–1997), του Πανεπιστημίου της Λιέγης (Ευρωπαϊκό Δίκαιο Δημόσιας Διοίκησης, 1989–1991· Θεσμικό Δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 1995–2005· Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Δίκαιο, 2004–2005)· πολυάριθμες δημοσιεύσεις για θέματα ευρωπαϊκού κοινωνικού δικαίου και θεσμικού δικαίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης· δικαστής στο Δικαστήριο Δημόσιας Διοίκησης από τις 6 Οκτωβρίου 2005· Πρόεδρος του Δικαστηρίου Δημόσιας Διοίκησης από τις 7 Οκτωβρίου 2011.



Horstpeter Kreppel

Γεννήθηκε το 1945· πανεπιστημιακές σπουδές στο Βερολίνο, στο Μόναχο, στη Φρανκφούρτη επί του Μάιν (1966–1972)· πρώτη κρατική εξέταση (1972)· δόκιμος δικαστικός στη Φρανκφούρτη του Μάιν (1972–1973 και 1974–1975)· Κολέγιο της Ευρώπης στην Bruges (1973–1974)· δεύτερη κρατική εξέταση (Φρανκφούρτη επί του Μάιν, 1976)· υπάλληλος της ομοσπονδιακής υπηρεσίας απασχολήσεως και δικηγόρος (1976)· δικαστής στο Πρωτοβάθμιο Δικαστήριο Εργατικών Διαφορών (ομόσπονδο κράτος της Έσσης, 1977–1993)· εντεταλμένος διδασκαλίας στη Fachhochschule für Sozialarbeit της Φρανκφούρτης επί του Μάιν και στη Verwaltungsfachhochschule του Wiesbaden (1979–1990)· εθνικός εμπειρογνώμονας στη Νομική Υπηρεσία της Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (1993–1996 και 2001–2005)· ακόλουθος κοινωνικών υποθέσεων στην Πρεσβεία της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας στη Μαδρίτη (1996–2001)· δικαστής στο Πρωτοβάθμιο Δικαστήριο Εργατικών Διαφορών της Φρανκφούρτης επί του Μάιν (Φεβρουάριος–Σεπτέμβριος 2005)· δικαστής στο Δικαστήριο Δημόσιας Διοίκησης από τις 6 Οκτωβρίου 2005.



Irena Boruta

Γεννήθηκε το 1950· πτυχιούχος Νομικής του Πανεπιστημίου του Wrocław (1972), διδάκτωρ Νομικής (Łódź 1982)· δικηγόρος, μέλος του Δικηγορικού Συλλόγου της Δημοκρατίας της Πολωνίας (από το 1977)· προσκεκλημένη ερευνήτρια (Πανεπιστήμιο Paris X, 1987–1988· Πανεπιστήμιο της Νάντης, 1993–1994)· εμπειρογνώμων της «Solidarnosc» (1995–2000)· καθηγήτρια Εργατικού Δικαίου και Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Δικαίου στο Πανεπιστήμιο του Łódź (1997–1998 και 2001–2005), καθηγήτρια στην Ανωτάτη Εμπορική Σχολή της Βαρσοβίας (2002), καθηγήτρια Εργατικού Δικαίου και Κοινωνικής Ασφαλίσεως στο Πανεπιστήμιο «Cardinal Stefan Wyszyński» της Βαρσοβίας (2002–2005)· υφυπουργός Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων (1998–2001)· μέλος της αρμόδιας επιτροπής για τις διαπραγματεύσεις προσχώρησης της Δημοκρατίας της Πολωνίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση (1998–2001)· εκπρόσωπος της Πολωνικής Κυβέρνησης στη Διεθνή Οργάνωση Εργασίας (1998–2001)· πολυάριθμες δημοσιεύσεις στους τομείς του εργατικού δικαίου και του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Δικαίου· δικαστής στο Δικαστήριο Δημόσιας Διοίκησης από τις 6 Οκτωβρίου 2005 έως τις 7 Οκτωβρίου 2013.



Maria Isabel Rofes i Pujol

Γεννήθηκε το 1956· νομικές σπουδές (licenciatura en derecho, Πανεπιστήμιο της Βαρκελώνης, 1981)· ειδίκευση στο διεθνές εμπόριο (Μεξικό, 1983)· σπουδές στην ευρωπαϊκή ολοκλήρωση (Εμπορικό Επιμελητήριο της Βαρκελώνης, 1985) και στο κοινοτικό δίκαιο (Escola d'Administració Pública de Catalunya, 1986)· υπάλληλος στην Generalitat de Catalunya (μέλος της νομικής υπηρεσίας του Υπουργείου Βιομηχανίας και Ενέργειας, Απρίλιος 1984–Αύγουστος 1986)· μέλος του Δικηγορικού Συλλόγου της Βαρκελώνης (1985–1987)· υπάλληλος διοικήσεως, εν συνεχεία κύρια υπάλληλος διοικήσεως στο τμήμα Έρευνας και Τεκμηρίωσης του Δικαστηρίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (1986–1994)· εισηγήτρια στο γραφείο του γενικού εισαγγελέα στο Δικαστήριο D. Ruiz-Jarabo Colomer (Ιανουάριος 1995–Απρίλιος 2004) και στο γραφείο του δικαστή στο Δικαστήριο U. Lohmus (Μάιος 2004–Αύγουστος 2009)· εντεταλμένη διδασκαλίας του Κοινοτικού Δικαίου στη Νομική Σχολή του Universitat Autònoma de Barcelona (1993–2000)· πολυάριθμες δημοσιεύσεις και παραδόσεις μαθημάτων στον τομέα του ευρωπαϊκού κοινοτικού δικαίου· μέλος του τμήματος προσφυγών του Κοινοτικού Γραφείου Φυτικών Ποικιλιών (2006–2009)· δικαστής στο Δικαστήριο Δημόσιας Διοίκησης από τις 7 Οκτωβρίου 2009.



Ezio Perillo

Γεννήθηκε το 1950· διδάκτωρ Νομικής και δικηγόρος Πάδοβας βοηθός και, στη συνέχεια, ερευνητής στο αστικό και το συγκριτικό δίκαιο στη Νομική Σχολή του Πανεπιστημίου της Πάδοβας (1977–1982)· επιφορτισμένος με τη διδασκαλία του κοινοτικού δικαίου στο Ευρωπαϊκό Κολέγιο της Πάρμας (1990–1998) και στις Νομικές Σχολές του Πανεπιστημίου της Πάδοβας (1985–1987), της Macerata (1991–1994), της Νάπολης (1995) και στο Πανεπιστήμιο Μιλάνου (2000–2001)· μέλος της επιστημονικής επιτροπής του «Master in European integration» στο Πανεπιστήμιο της Πάδοβας· μόνιμος υπάλληλος στο Δικαστήριο, Διεύθυνση Βιβλιοθήκης, Έρευνας και Τεκμηρίωσης (1982–1984)· εισηγητής στο γραφείο του γενικού εισαγγελέα G. Federico Mancini (1984–1988)· νομικός σύμβουλος του Γενικού Γραμματέα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου Enrico Vinci (1988–1993)· επίσης, στο πλαίσιο του ίδιου θεσμικού οργάνου: προϊστάμενος τμήματος στη Νομική Υπηρεσία (1995–1999)· διευθυντής νομοθετικών υποθέσεων και συμβιβαστικής επιλύσεως διαφορών στο πλαίσιο της διαδικασίας συναποφάσεως, σχέσεων μεταξύ θεσμικών οργάνων και σχέσεων με τα εθνικά κοινοβούλια (1999–2004)· διευθυντής εξωτερικών σχέσεων (2004–2006)· διευθυντής νομοθετικών υποθέσεων στη Νομική Υπηρεσία (2006–2011)· πολυάριθμες δημοσιεύσεις στους τομείς του ιταλικού αστικού δικαίου και του δικαίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης δικαστής στο Δικαστήριο Δημόσιας Διοίκησης από τις 6 Οκτωβρίου 2011.



René Barents

Γεννήθηκε το 1951· πτυχιούχος Νομικής, με ειδίκευση στην Οικονομία (Πανεπιστήμιο Erasmus του Rotterdam, 1973)· διδάκτωρ Νομικής (Πανεπιστήμιο Ουτρέχτης, 1981)· ερευνητής στο ευρωπαϊκό δίκαιο και στο διεθνές οικονομικό δίκαιο (1973–1974) και λέκτορας Ευρωπαϊκού Δικαίου και Οικονομικού Δικαίου στο Ινστιτούτο Eurora του Πανεπιστημίου της Ουτρέχτης (1974–1979) και στο Πανεπιστήμιο του Leiden (1979–1981)· εισηγητής στο γραφείο δικαστή στο Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (1981–1986), προϊστάμενος του τμήματος «Δικαιώματα Υπαλλήλων» του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης (1986–1987)· μέλος της Νομικής Υπηρεσίας της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (1987–1991)· εισηγητής στο γραφείο δικαστή στο Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (1991–2000)· προϊστάμενος τμήματος (2000–2009), στη συνέχεια διευθυντής της Διευθύνσεως «Έρευνα και Τεκμηρίωση» του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης (2009–2011)· τακτικός καθηγητής (1988–2003) και επίτιμος καθηγητής (από το 2003) Ευρωπαϊκού Δικαίου στο Πανεπιστήμιο του Maastricht· σύμβουλος στο εφετείο του 's-Hertogenbosch (1993–2011)· μέλος της Βασιλικής Ακαδημίας Επιστημών των Κάτω Χωρών (από το 1993)· πολυάριθμες δημοσιεύσεις στον τομέα του Ευρωπαϊκού Δικαίου· δικαστής στο Δικαστήριο Δημόσιας Διοίκησης από τις 6 Οκτωβρίου 2011.



Kieran Bradley

Γεννήθηκε το 1957· πτυχιούχος Νομικής (Trinity College, Δουβλίνο, 1975–1979)· βοηθός επιστημονικών ερευνών της γερουσιαστή Mary Robinson (1978/79 και 1980)· υποτροφία «Pádraig Pearse» για σπουδές στο Κολέγιο της Ευρώπης (Bruges, 1979)· μεταπτυχιακές σπουδές Ευρωπαϊκού Δικαίου στο Κολέγιο της Ευρώπης (1979–1980)· μεταπτυχιακές σπουδές στο Πανεπιστήμιο του Cambridge (1980–1981)· ασκούμενος στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο (Λουξεμβούργο, 1981)· υπάλληλος διοικήσεως στη γραμματεία της Νομικής Επιτροπής του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου (Λουξεμβούργο, 1981–1988)· μέλος της Νομικής Υπηρεσίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου (Βρυξέλλες, 1988–1995)· εισηγητής στο γραφείο δικαστή στο Δικαστήριο (1995–2000)· λέκτορας Ευρωπαϊκού Δικαίου στη Harvard Law School (2000)· μέλος της Νομικής Υπηρεσίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου (2000–2003), στη συνέχεια προϊστάμενος τμήματος (2003–2011) και διευθυντής (2011)· πολυάριθμες δημοσιεύσεις· δικαστής στο Δικαστήριο Δημόσιας Διοίκησης από τις 6 Οκτωβρίου 2011.



Jesper Svenningsen

Γεννήθηκε το 1966· σπουδές Νομικής (Candidatus juris), Πανεπιστήμιο του Aarhus (1989)· ασκούμενος δικηγόρος στην υπηρεσία του νομικού συμβούλου της Δανικής Κυβερνήσεως (1989–1991)· εισηγητής σε γραφείο δικαστή στο Δικαστήριο (1991–1993)· μέλος του Δικηγορικού Συλλόγου Δανίας (1993)· δικηγόρος στην υπηρεσία του νομικού συμβούλου της Δανικής Κυβερνήσεως (1993–1995)· εντεταλμένος διδασκαλίας του Ευρωπαϊκού Δικαίου στο Πανεπιστήμιο της Κοπεγχάγης· λέκτορας στο Ευρωπαϊκό Ινστιτούτο Δημόσιας Διοίκησης, παράρτημα Λουξεμβούργου, στη συνέχεια αναπληρωτής διευθυντής (1995–1999)· υπάλληλος διοικήσεως της Νομικής Υπηρεσίας της Εποπτεύουσας Αρχής της ΕΖΕΣ (1999–2000)· υπάλληλος του Δικαστηρίου (2000–2013)· εισηγητής σε γραφείο δικαστή (2003–2013)· δικαστής στο Δικαστήριο Δημόσιας Διοίκησης από τις 7 Οκτωβρίου 2013.



Waltraud Hakenberg

Γεννήθηκε το 1955· νομικές σπουδές στο Ρέγκενσμπουργκ και στη Γενεύη (1974–1979)· πτυχίο Νομικής (1979)· πρώτη κρατική εξέταση (1979)· μεταπτυχιακές σπουδές κοινοτικού δικαίου στο Κολέγιο της Ευρώπης στην Bruges (1979–1980)· ασκούμενη δικαστής στο Ρέγκενσμπουργκ (1980–1983)· διδάκτωρ Νομικής (1982)· δεύτερη κρατική εξέταση (1983)· δικηγόρος στο Μόναχο και στο Παρίσι (1983–1989)· υπάλληλος του Δικαστηρίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (1990–2005)· εισηγήτρια στο γραφείο του δικαστή P. Jann στο Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (1995–2005)· δίδαξε σε διάφορα πανεπιστήμια της Γερμανίας, της Αυστρίας, της Ελβετίας και της Ρωσίας· επίτιμη καθηγήτρια στο Πανεπιστήμιο του Σάαρ (από το 1999)· μέλος διαφόρων νομικών επιτροπών, νομικών ενώσεων και εξεταστικών επιτροπών· πολυάριθμες δημοσιεύσεις σε θέματα κοινοτικού δικαίου· Γραμματέας του Δικαστηρίου Δημόσιας Διοίκησης από τις 30 Νοεμβρίου 2005.

2. Μεταβολές στη σύνθεση του Δικαστηρίου Δημόσιας Διοίκησης κατά το 2013

Κατόπιν της παραίτησεως της Irena Boruta, το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, με απόφαση της 16ης Σεπτεμβρίου 2013, διόρισε δικαστή τον Jesper Svenningsen στο Δικαστήριο Δημόσιας Διοίκησης για την περίοδο από την 1η Οκτωβρίου 2013 έως τις 30 Σεπτεμβρίου 2019.

3. Σειρά πρωτοκόλλου

από την 1η Ιανουαρίου 2013 έως τις 7 Οκτωβρίου 2013

S. VAN RAEPENBUSCH, Πρόεδρος του Δικαστηρίου Δημόσιας Διοίκησης

H. KREPPEL, πρόεδρος τμήματος

M. I. ROFES i PUJOL, πρόεδρος τμήματος

I. BORUTA, δικαστής

E. PERILLO, δικαστής

R. BARENTS, δικαστής

K. BRADLEY, δικαστής

W. HAKENBERG, Γραμματέας

από τις 8 Οκτωβρίου 2013 έως τις 31 Δεκεμβρίου 2013

S. VAN RAEPENBUSCH, Πρόεδρος του Δικαστηρίου Δημόσιας Διοίκησης

H. KREPPEL, πρόεδρος τμήματος

M. I. ROFES i PUJOL, πρόεδρος τμήματος

E. PERILLO, δικαστής

R. BARENTS, δικαστής

K. BRADLEY, δικαστής

J. SVENNINGSEN, δικαστής

W. HAKENBERG, Γραμματέας

4. Πρώην μέλη του Δικαστηρίου Δημόσιας Διοίκησης

Kanninen Heikki (2005–2009)
Ταγαράς Χάρης (2005–2011)
Gervasoni Stéphane (2005–2011)
Boruta Irena (2005–2013)

Πρόεδρος

Mahoney Paul J. (2005–2011)

Γ — Στατιστικά στοιχεία για τη δικαιοδοτική δραστηριότητα του Δικαστηρίου Δημόσιας Διοίκησης

Γενική δραστηριότητα του Δικαστηρίου Δημόσιας Διοίκησης

1. Εισαχθείσες, περατωθείσες και εκκρεμείς υποθέσεις (2009–2013)

Εισαχθείσες υποθέσεις

2. Ποσοστό αριθμού υποθέσεων ανά καθού (κύριο) θεσμικό όργανο (2009–2013)
3. Γλώσσα διαδικασίας (2009–2013)

Περατωθείσες υποθέσεις

4. Αποφάσεις και διατάξεις — Δικάσας σχηματισμός (2013)
5. Έκβαση (2013)
6. Διαδικασίες επί αιτήσεων ασφαλιστικών μέτρων (2009–2013)
7. Διάρκεια της διαδικασίας σε μήνες (2013)

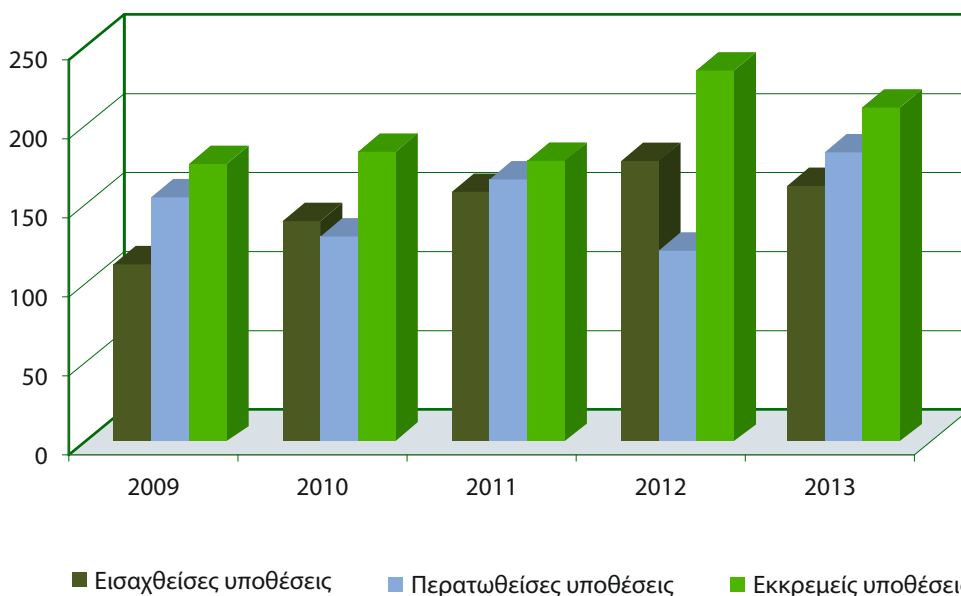
Εκκρεμείς υποθέσεις στις 31 Δεκεμβρίου κάθε έτους

8. Δικαστικός σχηματισμός (2009–2013)
9. Αριθμός προσφευγόντων

Διάφορα στοιχεία

10. Αποφάσεις του Δικαστηρίου Δημόσιας Διοίκησης κατά των οποίων ασκήθηκε αναίρεση ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου (2009–2013)
11. Έκβαση των αιτήσεων αναιρέσεως που εκδικάστηκαν από το Γενικό Δικαστήριο (2009–2013)

1. Γενική δραστηριότητα του Δικαστηρίου Δημόσιας Διοίκησης — Εισαχθείσες, περατωθείσες και εκκρεμείς υποθέσεις (2009–2013)



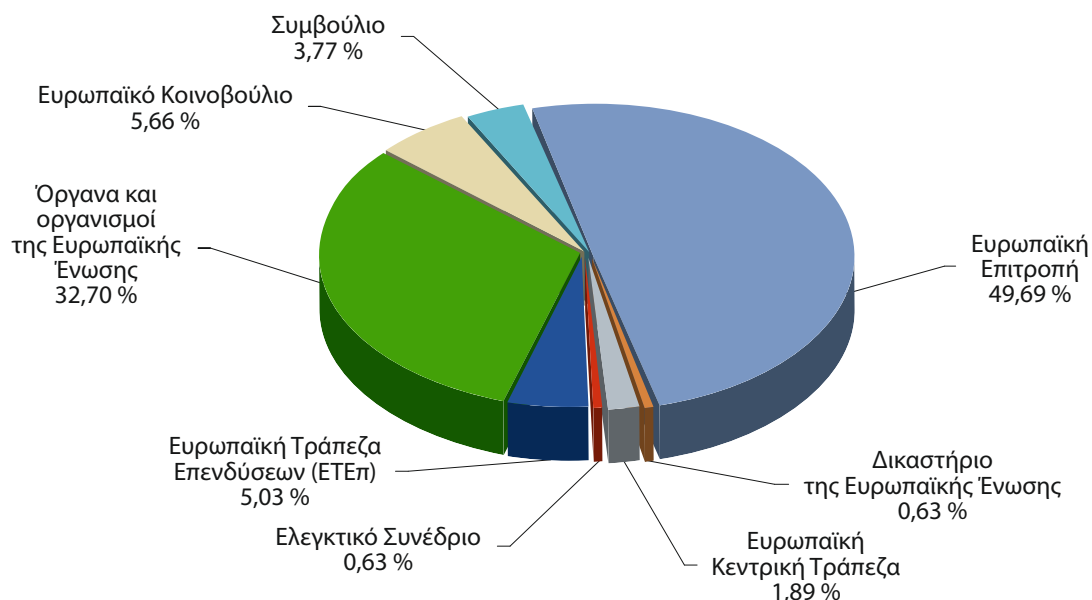
	2009	2010	2011	2012	2013
Εισαχθείσες υποθέσεις	113	139	159	178	160
Περαιτωθείσες υποθέσεις	155	129	166	121	184
Εκκρεμείς υποθέσεις	175	185	178	235	211 ¹

Οι παρατιθέμενοι αριθμοί (ακαθάριστοι αριθμοί) αντιπροσωπεύουν το σύνολο των υποθέσεων, μη λαμβανομένων υπόψη των περιπτώσεων συνεκδικάσεως λόγω συνάφειας (ένας αριθμός = μία υπόθεση).

¹ Εκ των οποίων ανεστάλη η εκδίκαση 26 υποθέσεων.

2. Εισαχθείσες υποθέσεις — Ποσοστό αριθμού υποθέσεων ανά καθού (κύριο) θεσμικό όργανο (2009–2013)

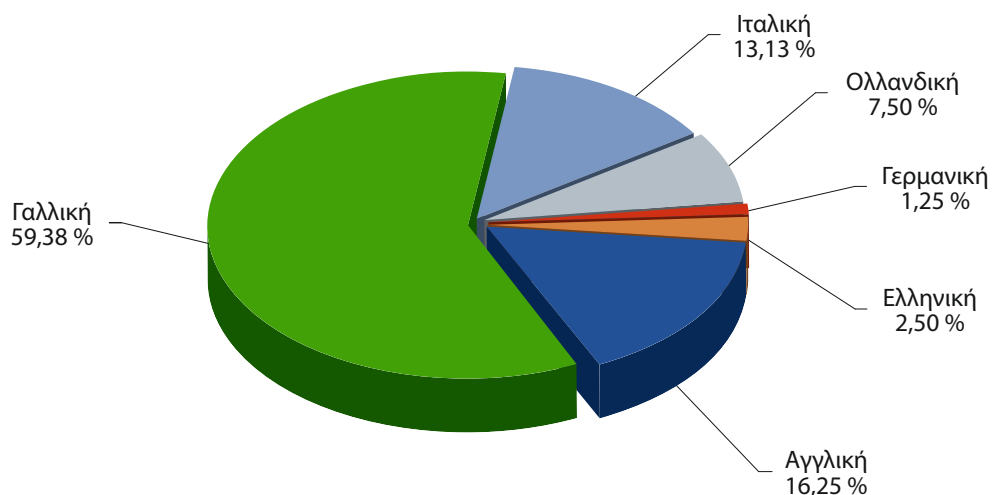
Ποσοστό του αριθμού των εισαχθεισών υποθέσεων το 2013



	2009	2010	2011	2012	2013
Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο	8,85 %	9,35 %	6,29 %	6,11 %	5,66 %
Συμβούλιο	11,50 %	6,47 %	6,92 %	3,89 %	3,77 %
Ευρωπαϊκή Επιτροπή	47,79 %	58,99 %	66,67 %	58,33 %	49,69 %
Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης	2,65 %	5,04 %	1,26 %		0,63 %
Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα	4,42 %	2,88 %	2,52 %	1,11 %	1,89 %
Ελεγκτικό Συνέδριο	0,88 %		0,63 %	2,22 %	0,63 %
Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων (ΕΤΕπ)	0,88 %	5,76 %	4,32 %	4,44 %	5,03 %
Όργανα και οργανισμοί της Ευρωπαϊκής Ένωσης	23,01 %	11,51 %	11,40 %	23,89 %	32,70 %
Σύνολο	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %

3. Εισαχθείσες υποθέσεις — Γλώσσα διαδικασίας (2009–2013)

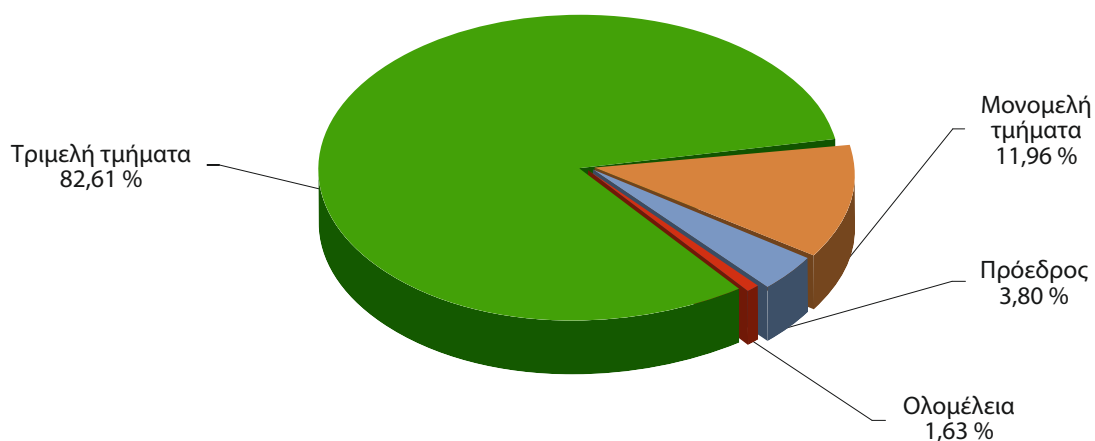
Κατανομή κατά το 2013



Γλώσσα διαδικασίας	2009	2010	2011	2012	2013
Βουλγαρική				2	
Ισπανική	1	2	2	3	
Τσεχική	1				
Γερμανική	9	6	10	5	2
Ελληνική	3	2	4	1	4
Αγγλική	8	9	23	14	26
Γαλλική	63	105	87	108	95
Ιταλική	13	13	29	35	21
Ουγγρική			1		
Ολλανδική	15	2	1	6	12
Πολωνική			1	2	
Ρουμανική				2	
Σλοβακική			1		
Σύνολο	113	139	159	178	160

Η γλώσσα διαδικασίας αντιστοιχεί στη γλώσσα στην οποία συντάχθηκε το εισαγωγικό δικόγραφο και όχι στη μητρική γλώσσα ή την ιθαγένεια του προσφεύγοντος.

4. Περαιτωθείσες υποθέσεις — Αποφάσεις και διατάξεις — Δικάσας σχηματισμός (2013)



	Αποφάσεις	Διατάξεις περί διαγραφής της υποθέσεως κατόπιν φιλικού διακανονισμού της ¹	Λοιπές διατάξεις περατώνουσες τη δίκη	Σύνολο
Ολομέλεια	2	1		3
Τριμελή τμήματα	89	8	55	152
Μονομελή τμήματα	1		21	22
Πρόεδρος			7	7
Σύνολο	92	9	83	184

¹ Κατά το 2013 υπήρξαν 18 ακόμη περιπτώσεις στις οποίες το Δικαστήριο Δημόσιας Διοίκησης ανέλαβε πρωτοβουλίες για την επίτευξη φιλικού διακανονισμού που δεν ευδοκίμησαν.

5. Περαιτωθείσες υποθέσεις — Έκβαση (2013)

	Αποφάσεις		Διατάξεις				Σύνολο
	Προσφυγές που έγιναν δεκτές εν όλω ή εν μέρει	Προσφυγές που απορρίφθηκαν καθ' ολοκληρία, κατάργηση δίκης	Προσφυγές / Αιτήσεις [προδήλως] απαράδεκτες ή αβάσιμες	Φιλικός διακανονισμός κατόπιν παρεμβάσεως του επιληφθέντος σχηματισμού	Διαγραφές για άλλο λόγο, κατάργηση δίκης ή παραπομπή	Αιτήσεις που έγιναν δεκτές εν όλω ή εν μέρει (ειδικές διαδικασίες)	
Αξιολόγηση/Προαγωγή	2	7	5	5	2		21
Αποδοχές και αποζημιώσεις	3	6	10		2		21
Διαγωνισμοί	6	11	2	1	2		22
Κοινωνική ασφάλιση / Επαγγελματική ασθένεια / Ατυχήματα	4			1	1		6
Λύση ή μη ανανέωση συμβάσεως εργασίας	9	8	1				18
Όροι εργασίας / Άδειες			1				1
Πειθαρχικές διαδικασίες		4	1				5
Πρόσληψη / Διορισμός / Κατάταξη σε βαθμό	6	5	4		1		16
Συντάξεις και επιδόματα αναπηρίας	2	4	6	1			13
Τοποθέτηση/Επανατοποθέτηση	1				1		2
Λοιπά	8	6	25	1	2	17	59
Σύνολο	41	51	55	9	11	17	184

6. Διαδικασίες επί αιτήσεων ασφαλιστικών μέτρων (2009–2013)

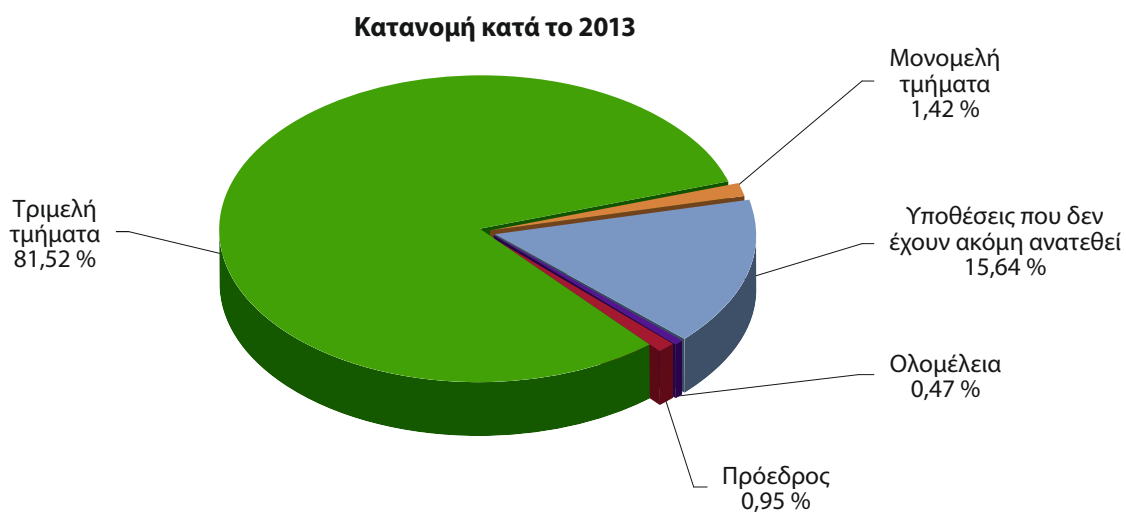
Περατωθείσες διαδικασίες ασφαλιστικών μέτρων		Έκβαση		
		Ολική ή μερική αποδοχή	Απόρριψη	Διαγραφή
2009	1	1		
2010	6		4	2
2011	7		4	3
2012	11		10	1
2013	3		3	
Σύνολο		1	21	6

7. Περατωθείσες υποθέσεις — Διάρκεια της διαδικασίας σε μήνες (2013)

Περατωθείσες υποθέσεις		Μέση διάρκεια	
		Πλήρης διάρκεια της διαδικασίας	Διάρκεια της διαδικασίας, μη περιλαμβανομένης της διάρκειας τυχόν αναστολής
Αποφάσεις	92	18,6	18,1
Διατάξεις	92	13,3	11,3
Σύνολο	184	16,0	14,7

Η διάρκεια εκφράζεται σε μήνες και δέκατα μηνός.

8. Εκκρεμείς υποθέσεις στις 31 Δεκεμβρίου κάθε έτους — Δικαστικός σχηματισμός (2009–2013)



	2009	2010	2011	2012	2013
Ολομέλεια	6	1		1	1
Πρόεδρος	1	1	1		2
Τριμελή τμήματα	160	179	156	205	172
Μονομελή τμήματα			2	8	3
Υποθέσεις που δεν έχουν ακόμη ανατεθεί	8	4	19	21	33
Σύνολο	175	185	178	235	211

9. Εκκρεμείς υποθέσεις στις 31 Δεκεμβρίου κάθε έτους — Αριθμός προσφευγόντων

Οι εκκρεμείς υποθέσεις με τον μεγαλύτερο αριθμό προσφευγόντων ανά υπόθεση το 2013

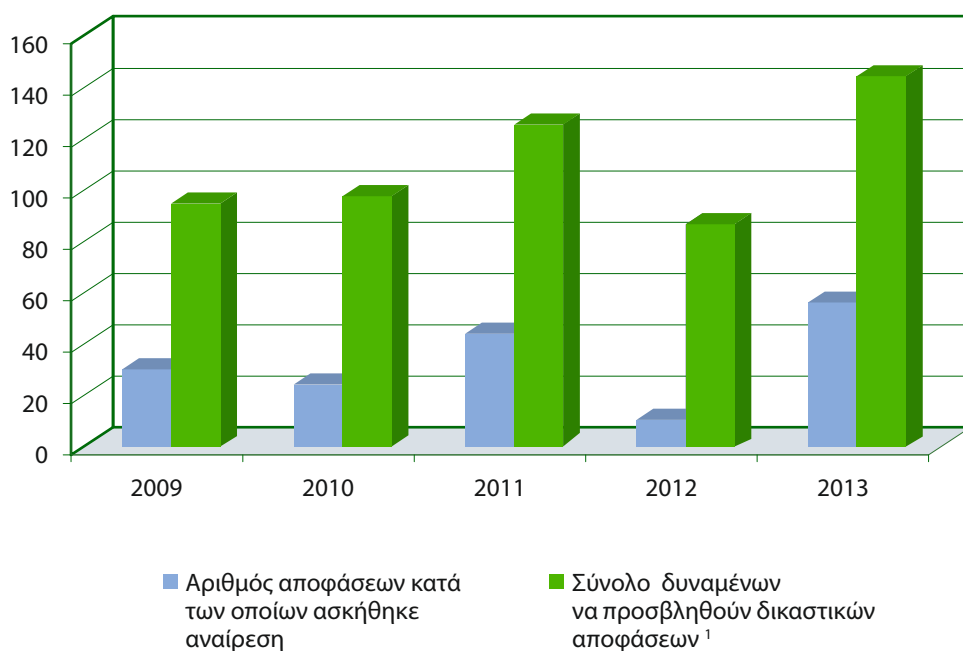
Αριθμός προσφευγόντων ανά υπόθεση	Τομείς
492 (2 υποθέσεις)	ΚΥΚ — Αποδοχές — Μεταρρύθμιση του συστήματος αποδοχών και μισθολογικής εξέλιξης της ΕΤΕπ
486	ΚΥΚ — ΕΤΕπ — Αποδοχές — Ετήσια αναπροσαρμογή των αποδοχών
451	ΚΥΚ — ΕΤΕπ — Αποδοχές — Νέο σύστημα αξιολογήσεως των επιδόσεων — Πριμοδοτήσεις
35	ΚΥΚ — Αναπομπή κατόπιν επανεξετάσεως της αποφάσεως του Γενικού Δικαστηρίου — ΕΤΕπ — Συντάξεις — Μεταρρυθμίσεις του 2008
33	ΚΥΚ — ΕΤΕπ — Συντάξεις — Μεταρρύθμιση του συνταξιοδοτικού συστήματος
30	ΚΥΚ — Ευρωπαϊκό Ταμείο Επενδύσεων (ΕΤΕ) — Αποδοχές — Ετήσια αναπροσαρμογή των αποδοχών
29	ΚΥΚ — Ευρωπαϊκό Ταμείο Επενδύσεων (ΕΤΕ) — Αποδοχές — Μεταρρύθμιση του συστήματος αποδοχών και μισθολογικής εξέλιξης του ΕΤΕ
26 (2 υποθέσεις)	ΚΥΚ — Αποδοχές — Υπάλληλοι τοποθετημένοι σε τρίτη χώρα — Αποζημίωση συνθηκών διαβιώσεως — Επανεξέταση και αναπροσαρμογή της αποζημιώσεως συνθηκών διαβιώσεως — Συνθήκες διαβιώσεως αντίστοιχες με εκείνες που συνήθως υπάρχουν στην Ευρωπαϊκή Ένωση — Παύση χορηγήσεως της αποζημιώσεως συνθηκών διαβιώσεως
25	ΚΥΚ — Προαγωγή — Περίοδοι προαγωγών 2010 και 2011 — Καθορισμός των κατώτατων ορίων προαγωγών
18 (18 υποθέσεις)	ΚΥΚ — Διαδικασία — Κατανομή των δικαστικών εξόδων

Ο όρος «ΚΥΚ» υποδηλώνει τον Κανονισμό Υπηρεσιακής Κατάστασης των υπαλλήλων της Ευρωπαϊκής Ένωσης και το Καθεστώς που εφαρμόζεται στο Λοιπό Προσωπικό της Ένωσης.

Συνολικός αριθμός προσφευγόντων για το σύνολο των εκκρεμών υποθέσεων (2009–2013)

	Σύνολο προσφευγόντων	Σύνολο εκκρεμών υποθέσεων
2009	461	175
2010	812	185
2011	1 006	178
2012	1 086	235
2013	1 867	211

10. Διάφορα — Αποφάσεις του Δικαστηρίου Δημόσιας Διοίκησης κατά των οποίων ασκήθηκε αναίρεση ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου (2009–2013)

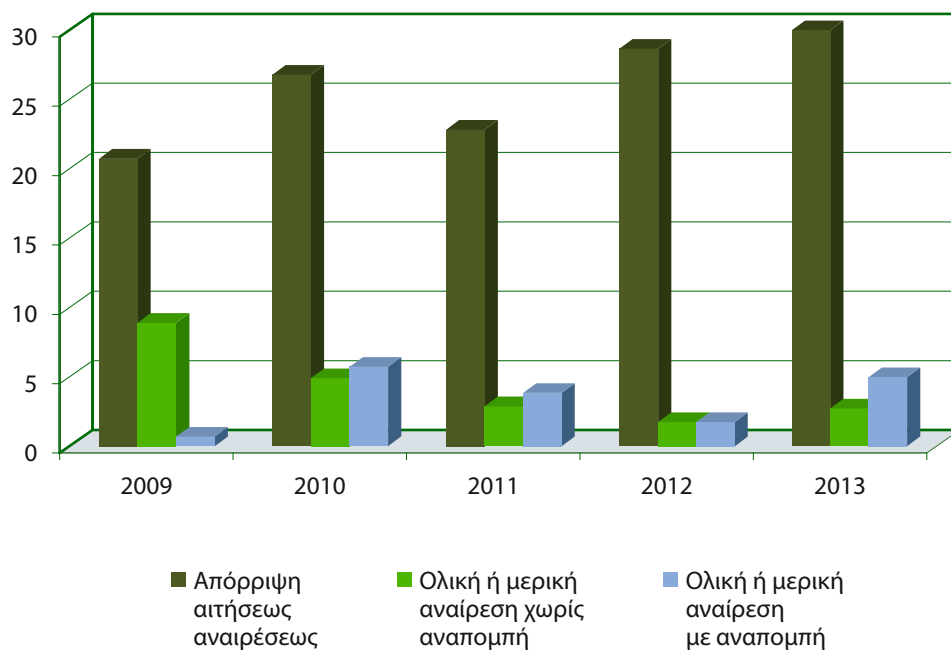


	Αριθμός αποφάσεων κατά των οποίων ασκήθηκε αναίρεση	Σύνολο δυναμένων να προσβληθούν δικαστικών αποφάσεων ¹	Ποσοστό αποφάσεων κατά των οποίων ασκήθηκε αναίρεση ²
2009	30	95	31,58 %
2010	24	99	24,24 %
2011	44	126	34,92 %
2012	11	87	12,64 %
2013	56	144	38,89 %

¹ Αποφάσεις, διατάξεις –κρίνουσες την προσφυγή απαράδεκτη, προδήλως απαράδεκτη ή προδήλως αβάσιμη, διατάξεις επί αιτήσεων ασφαλιστικών μέτρων, περί καταργήσεως της δίκης και περί απορρίψεως αιτήσεως παρεμβάσεως– εκδοθείσες κατά το έτος αναφοράς.

² Το ποσοστό αυτό μπορεί, για ένα δεδομένο έτος, να μην αντιστοιχεί στις δεκτικές αναιρέσεως αποφάσεις που εκδόθηκαν κατά το έτος αναφοράς, καθόσον η προθεσμία ασκήσεως αναιρέσεως ενδέχεται να εκτείνεται σε δύο ημερολογιακά έτη.

11. Διάφορα — Έκβαση των αιτήσεων αναιρέσεως που εκδικάστηκαν από το Γενικό Δικαστήριο (2009–2013)



	2009	2010	2011	2012	2013
Απόρριψη αιτήσεως αναιρέσεως	21	27	23	29	30
Ολική ή μερική αναίρεση χωρίς αναπομπή	9	4	3	2	3
Ολική ή μερική αναίρεση με αναπομπή	1	6	4	2	5
Σύνολο	31	37	30	33	38

ΠΩΣ ΘΑ ΠΡΟΜΗΘΕΥΤΕΙΤΕ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΕ

Δωρεάν εκδόσεις:

- ένα αντίτυπο:
από το EU Bookshop (<http://bookshop.europa.eu>).
- περισσότερα από ένα αντίτυπα ή αφίσες/χάρτες:
από τις αντιπροσωπείες της Ευρωπαϊκής Ένωσης (http://ec.europa.eu/represent_el.htm),
από τα γραφεία εκπροσώπησης στις εκτός ΕΕ χώρες (http://eeas.europa.eu/delegations/index_el.htm),
επικοινωνώντας με την υπηρεσία Άμεση Ευρώπη (http://europa.eu/europedirect/index_el.htm) ή
καλώντας τον αριθμό 00 800 6 7 8 9 10 11 (δωρεάν τηλεφωνικός αριθμός από όλη την Ένωση) (*).

(*) Οι πληροφορίες παρέχονται δωρεάν, και οι κλήσεις είναι γενικώς δωρεάν (ενδέχεται όμως κάποιες κλήσεις που πραγματοποιούνται μέσω ορισμένων τηλεπικοινωνιακών φορέων ή από τηλεφωνικούς θαλάμους ή ξενοδοχεία να χρεώνονται).

Εκδόσεις επί πληρωμή:

- από το EU Bookshop (<http://bookshop.europa.eu>).

Συνδρομές επί πληρωμή:

- μέσω των εμπορικών αντιπροσώπων της Υπηρεσίας Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (http://publications.europa.eu/others/agents/index_el.htm).



■ Υπηρεσία Εκδόσεων

ISBN 978-92-829-1691-9



9 789282 916919
doi:10.2862/52838

